TOTUL SE ÎNTĂMPLĂ ÎNAINTE DE 6 ANI
PSIHOLOGIA COPILULUI

Sper ca aceasta carte să-ți fie de folos în educarea lui Alexandru
Cu mult drag Ana Savin
2005

PSIHOLOGIA COPILULUI

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI

Societatea contemporană nu oferă, practic, nici o posibilitate de calificare în meseria de părinte. În momentul în care o femeie devine mamă este ca şi cum societatea i-ar spune brusc: "sunteți părinte; nu v-am învățat mare lucru despre asta, dar încercați să vă descurcați cât mai bine."

A fi părinte înseamnă a fi totodată psiholog şi profesor într-un mod cu totul special.

Sunteți psihologul copilăriei deoarece aveți nevoie să înțelegeți cum funcționează mentalul copilului dumneavoastră. De asemenea sunteți şi cel mai influent profesor pe care îl va avea acest copil. Sunteți primul său educator. Lucrurile pe care îl învățați (chiar si cele de care nu sunteți conştientă că le învață de la dumneavoastră) reprezintă lecțiile cele mai importante care depăşesc ca valoare lecțiile şcolare.

Precum majoritatea femeilor, probabil că şi dumneavoastră vă lipsesc informațiile şi experiența necesară exercitării cu succes a "meseriei de părinte". Dvs. trebuie să învățați lucrurile care vă vor conduce la deplina înțelegere a nevoilor nou-născuților şi copiilor.

Un psiholog sau un profesor lucrează în medie 8 ore pe zi. In fiecare zi sau la sfârşit de săptămână au timp liber. În fiecare an au vacanțe. Nu este şi cazul dumneavoastră. Asta ar fi suficient să vă frustreze puțin chiar de la început. Pe de altă parte, psihologii şi profesorii lucrează cu un număr mare de copii, astfel încât sentimentele care îi incearcă în prezența lor sunt mult mai estompate față de cele ale unei mame. Iar faptul că acei copii nu le aparțin, înțelegerea şi rezolvarea problemelor acestora nu îi implică afectiv la fel de profund.

Nu există în societatea noastră o muncă mai dificilă decât de a fi polivalent, de a lucra 24 din 24 când psiholog când profesor şi educator. Asta este meseria de mamă.

A fi părinte este de fapt un curs deschis permanent. În momentul în care deprinzi o nouă tehnică – fie că este vorba de a conduce o maşină, de a cânta la un instrument sau de a creşte un copil - nu progresezi decât făcând greşeli şi învățând din ele. Totuşi, în acest caz, sistemul încercare-eroare este cel mai puțin eficient. Intenția mea este de a vă comunica ceea ce m-au învățat cei 20 de ani de activitate profesională şi propria mea experiență de părinte. Pentru ca această lucrare să poată stabili un contact între autor şi cititor, ea trebuie să se prezinte sub forma unui dialog pozitiv. De aceea am intenția să anticipez întrebările dvs, şi să ghicesc momentele în care câteva datele stiințifice vor părea potrivite. Încerc să scriu această carte pe tonul conversației între prieteni, ca şi cum dumneavoastră şi cu mine ne-am afla față în față, discutând şi servind o cafea. Spre exemplu, voi cita din când în când experiențele pe care le-am avut cu proprii mei copii. Am citat, desigur, şi câteva lucrări fundamentale în psihologie, dar am încercat să reduc la minim acest gen de citate. Stiu că majoritatea cititorilor nu agreează o lucrare burduşită cu note savante sau referiri la experiențe ştiințifice.

Mi-am îndreptat atenția în mod special asupra a două categorii de mame care vor citi această carte: prima este mama care nu a avut încă copii. Probabil că aceasta va citi această carte în cel mai potrivit moment posibil. Va putea învăța multe lucruri care o vor ajuta înainte de a trebui să se confrunte cu problemele ridicate de creşterea şi îngrijirea unui copil. De asemenea, trebuie ținut cont că

nu se poate învăța cum să creşti un copil numai din lectura acestei cărți, la fel cum nu se poate conduce un automobil numai după lecturarea instrucțiunilor. Informațiile cuprinse în această carte trebuie adaptate realității palpabile constituite de venirea pe lume a unui copil. Țineți cont de faptul că acest copil nu se va asemănă cu nici un altul. Este o ființă unică. Această carte, precum toate celelalte lucrări care tratează teme de educație, nu poate fi decât o descriere generală în raport cu realitatea impusă de către copilul dumneavoastră O mamă îşi cunoaşte copilul mai bine decât oricine, de aceea deşi unele pasaje vin în întâmpinarea sentimentelor dumneavoastră materne uitați cele citite şi urmați-vă instinctul.

Cu toții avem tendința, ca atunci când ne însuşim cunoştințe noi, să ne îndoim de noi înşine şi să dorim ca altcineva să impună reguli pentru a ne arăta ceea ce trebuie să facem. Odată cu experiența devenim mai încrezători. Începem să distingem locurile unde regulile trebuie schimbate pentru a se adapta situațiilor particulare.

Bazându-mă pe propria experiență de părinte, vă pot asigura că vă veți simți mult mai sigură pe dumneavoastră crescând cel de-al doilea sau cel de-al treilea copil, decât crescându-l pe primul. Motivul este că primul copil ne-a învățat câteva lucruri pe care le putem aplica celui de-al doilea sau al treilea. Odată cu primul copil câştigăm ceva, iar pe de altă parte pierdem ceva. Facem greşeli dar avem şi momente de inspirație. Aparent se poate aprecia că facem mai multe greşeli cu primul copil decât cu ceilalți. De îndată ce vă dați seama că ați reacționat “stângaci” față de copil, atunci veți fi conştientă de apartenența dumneavoastră la clubul “ gaffeurilor” pe care îi numim părinți. Bun venit în club!

Aceasta mă aduce la cea de-a doua categorie de mame care vor citi această carte. Cele care au un copil mai mic de 5 ani dar şi unul sau mai mulți copii mai mari. Câteva pasaje din această lucrare le vor face să exclame: “Mi-aş fi dorit să citesc această carte cu câțiva ani in urmă! Acum realizez ce gafă am făcut când Sofia nu mergea încă în picioare. Îmi dau seama că nu era cea mai bună soluție.” Este posibil să se simtă puțin vinovate şi să-şi facă câteva reproşuri. Sper că nu este cazul. Nici un părinte nu merită să fie blamat. Cu toții încercăm să ne creştem copiii cât mai bine. Dacă luăm în considerare faptul că cei mai mulți dintre noi nu avem nici un fel de experiență, după părerea mea, facem totuşi un lucru extraordinar. De asemenea sper că veți fi indulgentă cu dumneavoastră înşivă vis-à-vis de greşelile pe care credeți că le-ați comis apropos de copil.

Din partea mea, experiența pe care o am, deseori obținută în mod dureros, îmi permite să vă spun că poți fi doctor în psihologie şi să greşeli mari crescând primul copil. Din fericire, odată cu experiența primului născut vine şi asigurarea că în viitor veți greşi mai puțin față de următorii copii.

Tot experiența mă face să mă gândesc la povestea psihologului care la începutul carierei avea şase teorii şi nici un copil, iar la sfârşitul carierei s-a regăsit cu şase copii şi nici o teorie.

In orice caz, sentimentul culpabilității nu favorizează exercitarea meseriei de părine. Tot timpul trebuie să ne gândim că facem ceea ce este mai bine. Însuşi faptul că ați găsit timp să citiți această lucrare arată că vă preocupă copilul dumneavoastră ; altfel n-ați fi făcut-o.

De-a lungul anilor, atunci când părinții îmi vorbeau de puericultură în timpul lecțiilor de medicină sau în timpul dezbaterilor care urmau cursurilor mele, am descoperit un mare număr de mame şi de tați care comiteau o greşală majoră față de psihologia modernă. M-am gândit că ar fi util să abordăm acum câteva neînțelegeri, înainte de a merge mai departe. Aşa că, înainte de a vorbi despre rolul psihologiei în puericultură, să discutăm puțin despre ceea ce psihologia “refuză să creadă”

Psihologia modernă “refuză să creadă” că este bine ca părinții să fie liberali, iar prin acest liberalism înțelegem permiterea copilului de a face tot ceea ce are chef să facă. Nici un psiholog normal n-a susținut vreodată o asemenea idee. Dar, oricât de incredibil ar putea părea, am întâlnit părinți care permit copiilor să deseneze pe pereți deoarece ei cred că ar produce un rău psiholgic copilului dacă ar

încerca să-l împiedice. De fapt, în majoritatea cazurilor de acest gen, mamei îi este teamă să spună “nu” copilului şi încearcă să facă apel la psihologia modernă pentru a masca lipsa de fermitate.

Al doilea principiu la care psihologia se fereşte să subscrie este că pe măsură ce copii trec prin diverse stadii de dezvoltare, părinții trebuie să se mențină la distanță fără a interveni deloc în dezvoltarea copilului lor. Sigur este faptul că cei mici trec prin etape de dezvoltare distincte, mai ales la vârsta preşcolară. O mamă nu trebuie să se aştepte ca un copil de patru ani să reacționeze la fel ca unul de trei. Deasemenea ea nu trebuie să rămână pe margine, crezând că nu-i poate modifica niciuna din aceste etape. Am întâlnit părinți care tolerau copiilor lor un comportament vulgar, în ideea că aceştia din urmă se găsesc în plină evoluție. Aici de obicei tatăl ridică din umeri spunând că nu este nimic de făcut.

Părinții trebuie să reacționeze. Modul în care vor aborda o anumită etapă în dezvoltarea unui copil va acționa direct asupra felului în care copilul va reuşi să o depăşască. Am consacrat un spațiu extins in această lucrare etapelor de dezvoltare a copiilor deoarece sunt de părere că parinții trebuie să le cunoască cât mai precis cu putință.

De asemenea, numeroşi părinți sunt convinşi că psihologia modernă le interzice să aplice vreo pedeapsă corporală copiilor. Unii psihologi şi psihiatri au enunțat întradevăr această idee. Părerea mea profesională este că nu e posibil să creşti în mod “eficace” un copil, mai ales băieței agresivi şi plini de vitalitate, fără o pedeapsă cât de mică. Asta nu înseamnă însă că orice pedeapsă este bună pentru copil. În capitolul consacrat disciplinei voi vorbi despre pedepsele pozitive şi cele negative. Totuşi, sunt de părere că unele pedepse sunt necesare, chiar inevitabile, pentru a creşte copii cu un psihic sănătos.

Altă noțiune curent răspândită este aceea că un părinte nu trebuie să arate niciodată copilului că este nervos sau contrariat. Toți părinții au perioade de euforie şi perioade de depresie. Câteodată ne simțim foarte bine în timp ce punem la punct pe micuțul cu comportament dificil. Alteori cea mai mică greşală ne face să ne ieşim din minți. Este important pentru părinți a putea să-şi exprime sentimentele şi trăirile cu cea mai mare sinceritate. Psihologia nu ne învață că trebuie să rămânem mereu calmi şi senini. Dacă ar fi fost aşa, ar fi impus părinților o tensiune emoțională imposibilă. În general, oamenii cred că un psiholog le va spune ce trebuie să simtă în calitate de părinte şi ce fel de comportament, “ştiințific” normal, trebuie să adopte față de copiii pe care îi cresc. Este regretabil faptul că unii psihologi au lăsat să se înțeleagă asta. Din nefericire nimeni nu se poate abține să-si facă griji sau să gândească altfel decât de obicei. Sentimentele sunt spontane iar gândurile iau naştere în spiritul nostru fără a ne putea împotrivi.

Nu voi încerca să explic părinților ce ar trebui să simtă. Voi explica doar ce trebuie făcut. Acțiunile dumneavoastră sunt subordonate voinței iar sentimentele nu. Vă voi da noțiuni care vă vor ajuta să înțelegeți mai bine pe cel mic şi voi sugera modul în care trebuie folosite aceste noțiuni pentru a avea ca rezultat o ființă fericită şi inteligentă.

Este posibil ca unii dintre dumneavoastră să nu fie capabili să urmeze sfaturile din această carte şi din nici o alta. Vă veți da seama că în ciuda tuturor eforturilor sincere din partea dumneavoastră , copiii vă scapă din mână şi sunteți la capătul puterilor. O astfel de situație arată că aveți nevoie de intervenția unui specialist. Cu alte cuvinte, aveți nevoie de altceva decât de cărți. Disperarea scoate la ivelă faptul că suferiți de pe urma unui blocaj afectiv şi numai un specialist vă poate ajuta să îl depăşiți.

Pentru dumneavoastră esențialul este că primii 5 ani din viața copilului sunt anii cei mai importanți, anii de formare. Nu spun prin asta că anii ce urmează sunt mai puțin importanți, că totul se termină pentru el înainte de a şasea aniversare: cert este faptul că primii 5 sunt determinanți.

În momentul în care copilul atinge vârsta de 6 ani, structurile esențiale ale personalității sale sunt deja formate. Această personalitate pe care o va avea toată viața. Ea va determina, în mare parte,

reuşita şcolară şi cea a vieţii adulte; comportamentul în societate, atitudinea vis-à-vis de problemele sexuale, cum îi va fi tinereţea, cu ce fel de persoană se va căsători şi cum va reuşi această căsnicie.

Primii cinci ani nu sunt importanţi numai pentru dezvoltarea emoţională a copilului dar şi pentru dezvoltarea sa intelectuală.

Cel mai bun mijloc de a conştientiza importanţa acestor primi ani în dezvoltarea intelectuală a copilului este de a vă pune o întrebare: La ce vârstă credeţi că a atins copilul dumneavoastră 50% din dezvoltarea sa intelectuală? La 21, la 17 sau la 12 ani?

Răspunsul corect este: la 4 ani!

Dr. Benjamin Bloom de la Universitatea din Chicago a concluzionat, în urma numeroaselor sale cercetări, că un copil atinge jumătatea nivelului său de inteligenţă la vârsta de 4 ani, 30% mai mult, la 8 ani, iar restul de 20% la 17 ani.

Apropos, nu confundaţi inteligenţa cu ştiinţa. Evident, copilul dumneavoastră nu a acumulat jumătate din cunoştinţele sale la vârsta de 4 ani. Inteligenţa reprezintă aptitudinea pe care o are, să manipuleze mental cunoştinţele pe care le capătă. Iar jumătate din această capacitate este atinsă la 4 ani.

Dacă estimarea dumneavoastră a fost falsă, nu vă faceţi probleme. Marea majoritate a adulţilor subestimează mult, pe de-o parte inteligenţa, pe de altă parte capacitatea de învăţare a unui copil de vârstă preşcolară. S-a crezut, până în ultimii ani, că fiecare avem o anumită doză de inteligenţă înnăscută, fixată de ereditate şi definitivă.

Studii recente au demonstrat că nu este adevărat. Tipul de stimulare intelectuală pe care o primeşte un copil în primii cinci ani de viaţă determină în mod esenţial inteligenţa vârstei sale adulte.

Deoarece aceşti primi cinci ani sunt atât de importanţi, am pus accentul în această lucrare pe vârsta primei copilării. Anii care urmează şi adolescenţa merită să fie trataţi separat.

Aici, voi lua exemplul unui copil imaginar şi voi analiza dezvoltarea sa din momentul naşterii şi trecând prin primii ani de viaţă. Ar fi neîndemânatic din partea mea să mă refer la acest copil ca şi "el sau ea după caz". Aşa că, pentru uşurinţă, voi vorbi despre acest copil la masculin. Dacă dumneavoastră aveţi o fetiţă, înlocuiţi mental "el" cu "ea"

Să vorbim acum despre mame şi despre ceea ce simt ele vis-à-vis de noul născut.

MAMELE ŞI SENTIMENTELE LOR

Marea majoritate a tratatelor de puericultură încep prin a descrie ce este un copil şi cum trebuie îngrijit. Ele neglijază sentimentele mamei. După părerea mea aceasta este o greşeală gravă.

Mamele cărora le vorbesc de ani de zile, în situaţia lor de paciente sau prietene sau colege, mi-au spus că de când au născut primul copil, de când s-au întors de la clinică şi au început să se ocupe de el, se simţeau prea puţin sigure de ele însele. Se simţeau "inadaptate".

Oricare ar fi numărul de cărţi citite în acest domeniu, oricâte cursuri aţi urmat pentru a încerca să vă pregătiţi pentru această experienţă, ea rămâne totuşi un lucru complet nou şi necunoscut. Realitatea ei nu vă atinge atât de mult, ca atunci când revenind de la clinică sunteţi confruntată cu lucrul acela nou care trăieşte şi respiră. Este acolo 24 de ore pe zi, instalat definitiv.

Acest fapt presupune un teribil efort de adaptare. Nu aţi avut niciodată o responsabilitate atât de mare. Marea majoritate a mamelor sunt îngrozite în momentul în care îşi dau seama că pentru prima oară în viaţa lor sunt pe de-a întregul responsabile de viaţa unei fiinţe. În faţa acestei responsabilităţi, cu care se regăsesc investite atât de brutal, numeroase mame au tendinţa de a se simţi incompetente.

Se întâmplă ca o tânără mamă să se îndoiască în aşa măsură de ea însăşi încât să-si facă griji pentru nimicuri. Nu are experienţă legată de creşterea unui copil încât să poată interpreta diferitele

evenimente care se pot produce. Dacă copilul doarme profund, ea ar spune că acesta nici nu mai respiră şi se precipită să vadă dacă mai trăieşte. Ea se îngrijorează dacă copilul pare că se sufocă sau dacă are dificultăți în a digera laptele. Fiecare eveniment capătă valori disproporționate. O tânără mamă este specialistă în a vedea probleme peste tot. Ea crede că totul pleacă de la ceea ce consideră ca norme de alimentație şi de somn şi sunt semnele unei boli grave. De aceea numeroase mame tinere sunt tentate să-l streseze cu telefoanele pe medicul pediatru.

Vedeți, tânăra mamă a primit tot felul de mesaje din partea culturii noastre, unele explicite altele implicite, din care a învățat că o mamă este dotată în mod magic cu acea "dragoste maternă" şi cu acel "instinct matern", caracteristici care o vor face capabilă să îngrijească un nou născut şi să-l iubească. Problema este că, pusă în fața situației de a avea un copil, ea nu simte nimic din toate astea. Nu se simte în stare să se ocupe de copil. Atunci, se gândeşte că toate celelalte mame sunt dotate cu acel instinct matern care, numai ei îi lipseşte. Este atât de ocupată să se îngrijoreze încât nu-şi mai dă seama că este o mare diferență între dragostea maternă şi ştiința, experiența necesară îngrijirii unui nou născut.

Dragostea pentru copil va veni în mod natural. Unele mame simt un elan irezistibil de dragoste la naşterea primului copil. Pentru altele, acest sentiment se dezvoltă treptat. Dar nu există un bagaj de cunoştințe înăscut despre îngrijirea copilului pe care să-l avem doar pentru că suntem femei. Aceste cunoştințe sunt fructul experienței. În orice caz, până la naşterea primului copil, este posibil să nu avem idee despre ceea ce înseamnă viața alături de el.

Pe lângă acest sentiment de incompetență care o tulbură pe tânăra mamă, se mai adaugă şi un sentiment inconştient de "ură". Multe mame se simt frustrate din cauza acestui orar prelungit la care sunt supuse după naşterea copilului. Întreaga viață a mamei pare că gravitează acum în jurul micuțului din leagăn de care trebuie să se ocupe cu seriozitate. Este perfect normal. Din nefericire nimeni nu a pregătit-o pentru acest sentiment de "ură". De unde şi contradicția în care se simte deseori vinovată de a reproşa ceva acestui copil pe care de fapt îl iubeşte.

Trebuie ca tânăra mamă să înțeleagă că aceste sentimente contradictorii sunt perfect normale. După o perioadă de adaptare la această situație nouă şi la această responsabilitate neobişnuită, sentimentul negativ va dispare, va fi absorbit într-o dragoste irezistibilă pentru copil.

Mai este un motiv care împinge o mamă să aibă sentimente negative față de copil. Ea crede că acest copil o va uni mai puternic de soțul ei. La urma urmei l-au făcut împreună, şi ea crede că odată născut, copilul, soțul ei si ea vor forma un trio foarte unit. Din nefericire, multe tinere mame realizează că se întâmplă exact invers. În loc să-i apropie pe soți, copilul actionează psihologic ca un lucru care îi desparte. Mama observă că soțul este deseori gelos pentru atenția pe care ea o acordă copilului. Se comportă mai mult ca un rival decât ca un tată. De asemenea se poate întâmpla ca soțul să nu joace un rol afectiv eficace în responsabilitatea față de nou născut. Se poate întâmpla ca soțul să lase mamei impresia că ea este singura responsabilă vis-à-vis de copil. De aceea mama poate sa-l învinuiască pe copil pentru producerea acestei situații.

Rămâne la latitudinea fiecărei femei să reglementeze situația şi să aducă familia la starea de unitate.

Dacă, din întâmplare, aveți un soț capabil să împartă cu dumneavoastră responsablitatea morală a creşterii copilului, fiți sigură ca aveți mare noroc. Folosiți-vă de el pentru a vă sonda sentimentele. Înțelegeți că aceste sentimente sunt perfect normale şi nu vă feriți să le discutați cu el. Dacă puteți face acest lucru, veți simți imediat că responsabilitatea creşterii copilului nu se mai află doar pe umerii dumneavoastră Asta vă va aduce multă uşurare.

Amintiți-vă că de mii de ani mamele se luptă cu aceşti doi monştrii: incompetența si resentimentele față de copil, şi că mereu au reuşit să îi invingă. Şi dumneavoastră veți reuşi, chiar dacă

la început va părea destul de greu. Veți avea momente penibile şi cu siguranță veți plânge puțin. Dar, cu cât de cinstită veți fi cu dumneavoastră înşivă şi cu sentimentele dumneavoastră, cu atât mai rapid veți depăşi această perioadă de adaptare. Mai devreme sau mai târziu, precum milioane de mame înaintea dumneavoastră veți trece peste această perioadă dificilă. Între timp însă, va trebui să învățați multe lucruri din propria experiență.

Copilul tocmai s-a născut. Vi se pare minuscul şi foarte fragil. Acordați o importanță prea mare celei mai mici anomalii în care zăriți semnele unui accident grav. O tânără mamă va trece prin perioade de panică în care nici inteligența nici bunul simț nu îi vor permite să analizeze calm situația. Într-o astfel de situație, o mamă poate foarte uşor să uite că are bun simț. Începe să caute cu disperare o "autoritate" care să-i poată indica ce are de făcut. Dacă nu poate să vorbească imediat cu medicul pediatrul, se va repezi la telefon şi va cere sfatul unei vecine. Totuşi, o mamă trebuie să înțeleagă că toate aceste lucruri sunt normale. Ideea că noul născut nu este nici atât de slab, nici atât de fragil cum ați crezut la început, se va impune de la sine cu timpul. De milioane de ani copiii au găsit mijloace să depăşască şi neîndemânarea şi sentimentele de incompetență ale mamelor lor. Şi copilul dumneavoastră va supraviețui neîndemânării si neliniştii dumneavoastră. Odată cu experiența va creşte şi încrederea: îl veți ține mai confortabil, îl veți hrăni cu mai multă încredere şi când va avea deja două luni, vă veți da seama că are şanse serioase să supraviețuiască.

Este bine să luați un ajutor, o persoană din familie, în primele săptămâni după întoarcerea de la clinică. Dar, chiar în acest caz va trebui să vă asumați în intregime responsabilitatea psihologică a copilului dumneavoastră. Fiecare tânără mamă trebuie să treacă acest "botez al focului" în primele luni de viață a copilului. Nimeni nu poate să o facă in locul său.

Bineînțeles este o mare uşurare să vorbiți cu alte mame şi să aflați că şi ele trec prin aceleaşi greutăți. Veți descoperii că nu sunteți singura. Încercați să stați de vorbă cu alte mame. Nu faceți greşala să vă referiți altei mame sau unei vecine ca unei autorități superioare. Este exact ceea ce multe mame fac în momentul în care îşi pierd capul. Folosiți sfaturile altor mame ca pe un catalizator pentru a verifica valoarea propriilor dumneavoastră sentimente. Şi nu uitați niciodată că micuțul dumneavoastră este unic şi că ceea ce a reuşit la copilul vecinei nu este neapărat valabil pentru al dumneavoastră

Nici nu ştiu cum să fac să subliniez încă o dată caracterul unic al copilului dumneavoastră. Nu există nici o ființă pe lume ale cărei amprente digitale să coincidă cu cele ale micuțului dumneavoastră. Şi ceea ce este valabil pentru amprentele sale, este valabil pentru întreaga lui ființă, atât fiziologic cât şi psihologic. Combinarea particulară a genelor sale n-a mai existat înainte şi nu va mai exista niciodată. Nu uitați asta. Probabil că următoarea comparație va face lucrurile ceva mai clare: să presupunem că la naştere fiecare copil are o culoare unică; că n-ar exista pe lume doi copii identici; bineînțeles vor fi asemănări: un copil portocaliu va semăna mai mult cu alt copil portocaliu decât cu unul verde. Dar fiecare copil portocaliu va avea nuanța sa proprie. În acelaşi fel fiecare copil pe care îl aveți se deosebeşte de ceilalți.

Când spun că fiecare copil este unic, mă refer la faptul că nici unul nu corespunde descrierii generale care se găseşte în cărțile de puericultură. Dacă copilul dumneavoastră nu corespunde nici unei descrieri de ansamblu nu vă grăbiți totuşi să afirmați că este anormal. Felul său de a mânca sau de a dormi sunt lucruri proprii. Şi este bine aşa. Nu încercați să modelați acțiunile copilului după o imagine ideală luată dintr-o carte. El este ceea ce este, asta-i tot.

Copilul dumneavoastră scrie povestea propriei sale dezvoltări pe parcursul creşterii. Lăsați-l în pace. Fiecare copil are propriul său stil de viață. Acest stil începe încă de la naştere. Cei trei copii ai mei, de exemplu, sunt absolut diferiți. Aceste diferențe le-am putut consta încă de la cele mai fragede vârste.

Când insist asupra acestei originalități a copilului, nu vreau să insinuez că rolul dumneavoastră de mamă ar fi inutil. Din contră. Copilul are nevoie de dumneavoastră pentru a-şi dezvolta această latură excepțională. Nu poate singur. Are nevoie de dumneavoastră pentru a-i încuraja fiecare pas în această viață. Voi încerca de-a lungul acestei cărți să vă spun cum putem ajuta copilul să dea strălucire tuturor fațetelor personalității sale.

Încă de la naştere este timpul să-i respectăm individualitatea. Dacă ştiți să acceptați felul în care mănâncă, felul în care doarme, temperamentul şi umorul său de bebeluş, vă va fi mult mai uşor să acceptați stilul său de viață în etapele ulterioare ale dezvoltării sale. Oricum, copilul va fi unic, fie că vreți acest lucru, fie că nu. Nu veți putea să-l împiedicați să rămână ceea ce este. La ce bun să încercați?

Această carte are ca scop principal de a vă arăta că cel mai frumos cadou consistă în a lăsa libertatea copilului să se implinească pe deplin. El este unic. Dați-i posibilitatea să rămână aşa.

Înainte de a trece la noul-născut aş vrea să spun câteva cuvinte despre diferitele stadii de dezvoltare.

Toți trec prin aceste stadii. Aceasta este una dintre descoperirile esențiale ale specialiştilor în comportament în ultimii ani.

Aceste etape sunt mult mai diferențiate în primii cinci ani de viață decât în următorii. Astfel, schimbările care apar la un copil între cea de-a doua şi cea de-a treia aniversare sunt enorme comparativ cu cele ce au loc între opt şi nouă ani. Fiecare copil trece în general prin aceleaşi stadii de dezvoltare. Totuşi, fiecare le depăşeşte în felul său şi în propriul sau ritm. Este posibil ca un stadiu să se întindă pe durata unui an, pentru un copil, în timp ce pentru altul, să fie suficiente 8-9 luni. Timpul acordat fiecărei etape variază mult în funcție de copil. Insist asupra faptului că acest ritm nu poate fi accelerat. Aşa că, nu încercați.

Fiecare etapă asigură o bază solidă pentru abordarea următoarei. Evenimentele din viața unui copil mic sunt revelatoare pentru cele ce se vor produce odată cu maturizarea.

Elementul cel mai important în formarea acestei structuri de bază a personalității este "conceptul despre sine", adică imaginea mentală pe care copilul o are despre el însuşi. Tot comportamentul său depinde de conceptul despre sine (reuşita şcolară şi cursul întregii sale vieți ulterioare).

Conceptul despre sine al copilului dumneavoastră va fi ideea de bază a acestei cărți. Pas cu pas, vă voi arăta că acesta se formează încă din primele zile de viață şi se dezvoltă de-a lungul primilor cinci ani. Vă voi explica cum putem favoriza dezvoltarea unei personalități puternice şi sănătoase la un copil.

PRIMA COPILĂRIE

Copilul dumneavoastră începe să fie conştient de el însuşi, de faptul că s-a născut. Să comparăm aceasta conştiență de sine cu o pereche de ochelari. Pentru fiecare din cele 4 etape ale dezvoltării până la vârsta de 6 ani, copilul adaptează o nouă lentilă ochelarilor săi. Lentila care corespunde fiecărei etape se adaugă peste precedentele.

Să examinăm lentila primei vârste. Această perioadă începe cu naşterea şi se prelungeşte până în momentul în care copilul ştie să meargă. Pentru cea mai mare parte a copiilor această perioadă coincide cu primul an. Pentru cei care încep să meargă foarte devreme, ea corespunde primelor nouă luni; primelor 16 luni pentru unii copii, mai tardivi.

Unele mame privesc poate copilul în această perioadă inițială şi îşi spun: "Nu se gândeşte la nimic important. La urma urmei, un bebeluş nu-i decât un bebeluş. Cea mai mare parte a timpului o

petrece dormind. Când se trezeşte îi dăm să bea, îl schimbăm, îl înbăiem. Asta-i viața unui bebeluş. Este încă mult prea tânăr ca să învețe ceva."

Nu există greşală mai mare. Departe de faptul că este prea tânăr pentru a învăța, copilul începe să învețe din momentul în care se naşte. Optica conştiinței de sine s-a format înainte de a deschide ochii. In timpul acestei etape care este prima vârstă, ceea ce copilul capătă cel mai împortant, este viziunea fundamentală a vieții. Din punctul său de vedere de bebeluş, îşi stabileşte propria filosofie a vieții şi sentimentele esențiale asupra a ceea ce înseamnă faptul de a trăi.

Încrederea sau neîncrederea, sentimentul profund care se va stabili la copil, este determinată de mediul pe care i-l oferiți. Acest mediu va constitui un element al sistemului optic al conştiinței de sine, prin care va vedea lumea. Dacă i se dă, în această perioadă, o pereche de "ochelari optimişti", va deveni un adult optimist. Dacă nu, atunci copilul va deveni un adult pesimist.

Primul an este de o importanță de-a dreptul crucială, mai mult chiar decât etapele ulterioare ale dezvoltării sale psihologice. Asta deoarece micuțul depinde complet de dumneavoastră în ceea ce priveşte universul său.

Îndată ce începe să meargă, începe să exercite un control mult mai mare asupra mediului său. Învățarea exprimării verbale va lărgi şi mai mult acest control. Dar, un copil mic acționează puțin asupra mediului înconjurător. Dvs. sunteți aproape singura persoană care hotărâți ce va deveni.

Ce trebuie să-i asigurați bebeluşului? Ce trebuie să faceți pentru a dezvolta la maxim posibilitățile copilului dumneavoastră? Dacă dumneavoastră, ca părinți, vă dați seama când nevoile fundamentale ale copilului sunt satisfăcute, acesta va atinge gradul cel mai mare de dezvoltare. Să vedem, deci, care sunt aceste necesități fundamentale.

Cea mai mare importanță o are nevoia de hrană. Bebeluşul resimte foamea ca pe o realitate intensă şi imediată. De foarte tânăr, să zicem la vârsta de o lună, senzația dureroasă de foame îl trezeşte. După ce a băut, readoarme până ce durerile provocate de foame îl trezesc din nou. Apoi perioadele de veghe se prelungesc: nu mai adoarme imediat după ce a băut. Cum să vă comportați în fața acestei nevoi alimentare? Foarte simplu: satisfaceți-o. Pare extrem de simplu, şi este de fapt simplu, dar societatea a complicat inutil ceea ce la început era un demers foarte natural pentru mame şi copii.

ALĂPTAREA NATURALĂ SAU ARTIFICIALĂ O PROBLEMĂ FALSĂ

Mai întâi am demarat o polemică, angajând în discuție partizanii alăptării la sân şi pe cei ai alăptării cu biberonul. Este foarte regretabil că publicul se împarte, pentru motive sentimentale, în aceste două tabere.

Este un subiect asupra căruia medicii, infirmierii şi anturajul lor iau foc. În acest fel, de exemplu, ajungem să dăm mamelor care nu alăptează un sentiment de culpabilitate. Oamenii spun: "Alăptarea la sân este alăptarea naturală". Remarcați însă, cine, în afară de mine, spune: "Dacă Dumnezeu ar fi vrut ca omul să zboare, i-ar fi dat aripi."

Disputa poate fi potolită prin această unică afirmație. Nu există nici o constatare stiințifică asupra faptului că una dintre aceste metode ar fi mai benefică pentru copil decât cealaltă, atât pe plan fizic cât şi pe plan psihologic. Dvs. vă revine sarcina de a alege ce metodă preferați.

Dacă v-aţi decis să folosiţi biberonul, aveţi grjă să ţineţi copilul lângă dumneavoastră, şi să îl alintaţi la fel ca şi cum l-aţi alăpta la sân.

Nici aici nu este vorba de o regulă strictă. Copilul nu riscă nimic, din punct de vedere psihologic, dacă, din întâmplare, îi lăsaţi la îndemână un biberon. Dar, în general, cere aceleaşi mângâieri fizice când este hrănit cu biberonul ca şi când este alăptat la sân.

Trebuie să urmăm dorinţele copilului, sau trebuie sa-i impunem un orar strict?

Să trecem la întrebarea capitală atât pentru mamele care folosesc biberonul cât şi pentru cele care alăptează la sân: când trebuie hrănit un copil? Întrebare la care ar trebui să răspund în mod natural: când îi este foame. Din nefericire, civilizaţia a ajuns să complice inutil acest răspuns simplu şi evident.

Prin anii '20 – '30 mulţi oameni credeau că este un lucru bun să creezi deprinderi la copii, cât mai devreme cu putinţă. O mare parte a acestui antrenament consista, după părerea lor, în a obişnui cât mai rapid posibil copilul cu un orar strict . Aşa cum şi medicii impuneau acest ritm alimentar al unei mese la fiecare 4 ore. Acest regim teribil viola unul dintre principiile fundamentale ale unei educaţii care are ca scop creerea unui copil sănătos din punct de vedere psihologic: respectul pentru individualitatea sa.

Fiecare dintre copii este un individ unic care are dreptul de a se alimenta conform propriului său ritm. Un ritm alimentar forţat, restricţionat orar, este imposibil să-i facă bine unui copil. Nu numai datorită faptului că este diferit de toţi ceilalţi, dar şi pentru că propriile sale nevoi alimentare variază de la o zi la alta.

Unde ajunge un copil hrănit la ore fixe? Atunci când îi este foame se simte frustrat. Foamea pe care o experimentează un bebeluş este o forţă care domină tot. Atunci când îi este foame această senzaţie este totală. Nu admite nici o întârziere: are nevoie să mănânce. Marea noastră majoritate, ca adulţi, nu am simţit foamea aşa cum o simte un bebeluş. Pentru a vă face o idee, vă spun că un copil care aşteaptă o oră şi jumatate să fie hrănit simte acelaşi lucru pe care îl simte un adult după trei zile.

În cea mai mare parte a cazurilor copilul nu se sfieşte. Când îi este foame, vă atrage atenţia asupra acestui fapt în singura manieră pe care o cunoaşte: plângând. Cu cât mai mult timp trece fără să fie hrănit, cu atât plânsul devine mai violent.

Dacă impunem unui copil un orar strict de masă, acesta începe să îşi dea seama că poate plânge din toate forţele fără nici un rezultat. Nu-i dăm nimic de mâncare. Poate reacţiona la această situaţie cu furie sau din contră, poate deveni amorf şi apatic, ca şi cum ar fi abandonat orice speranţă de a-şi vedea necesităţile satisfacute. Bebeluşul a învăţat să-şi reprime furia şi să-i substituie o resemnare redutabilă. Dar fie că acest copil alege furia permanentă sau resemnarea apatică, ceea ce a învăţat din această experienţă este pentru el un aspect concret al vieţii. Şi cum să-l condamni? Pentru el viaţa este o realitate crudă, detestabilă, un demers plin de decepţii.

Societatea noastră începe să realizeze în sfârşit că stabilirea unui orar fix în alimentaţia unui copil este o teribilă greşală. Medicii, din ce în ce mai numeroşi, sunt hotărâţi să recomande, iar mamele, din ce în ce mai numeroase, să aplice ceea ce numim mese adaptate la nevoile fiecărui copil. Această metodă se bazează pe ceea ce ar fi trebuit să fie evident de la început: să lăsăm copilul să ne spună el însuşi când îi este foame, trezindu-se şi plângând.

Problemele de alimentaţie survin aproape întotdeauna datorită unor practici, opuse nevoilor naturale, care au fost aplicate fie la prima vârstă, fie la vârsta de trei ani. Părinţii au un mare aliat natural pentru a hrăni corespunzător copilul: foamea acestuia. Dacă respectăm individualitatea copilului, dacă veghem la satisfacerea nevoilor sale biologice, acesta nu ar trebui să aibă vreo problemă de alimentaţie.

Este foarte important ca părinții să respecte individualitatea copilului încă de la naştere. Din păcate, deseori, nu este cazul. Incidentele de alimentație sunt lucruri curente. Să presupunem că micuțul a fost hrănit şi doarme deja de o oră şi jumătate. Se trezeşte plîngând. Mama este tentată să gândească: "De ce oare plânge? În mod sigur nu îi este foame, deoarece a mâncat acum o oră şi jumătate!" Ce ştie ea? Se poate ea pune în locul bebeluşului ca să spună dacă îi este foame? Din acest punct de vedere, mamele din triburile primitive sunt deseori mai înțelepte decât noi, deoarece de fiecare dată când copilul plânge sau se agită, îl hrănesc. Aşadar, când copilul plânge, hrăniți-l. Oferiții sânul sau biberonul. Dacă arată, tuşind sau prin alt refuz, că nu vrea hrană, veți sti cu certitudine că nu acesta este motivul pentru care plânge.

Cel mai important lucru pe care îl puteți face pentru al ajuta pe copilul dumneavoastră să capete o încredere fundamentală în el însuşi şi în lumea în care trăieşte – condiție esențială a unui concept despre sine sănătos şi viguros – este să îl hrăniți atunci când îi este foame. Copilul care este hrănit atunci când plânsul său indică faptul că îi este foame, gândeşte: " Ce frumoasă e viața, ce bine e să ai ce mânca, îmi place căldura mamei care mă ține în brațe şi mă hrăneşte. Acest loc este plăcut deoarece este de ajuns să anunț că îmi este foame pentru a fi imediat hrănit. Îmi dau seama că totul este în regulă. Sunt liniştit".

A doua nevoie fundamentală a noului născut este căldura. Nici nu cred că este nevoie să discutăm acest aspect, deoarece 99% dintre mame au grijă ca micuții lor să fie la căldură şi să nu răcească.

A treia nevoie fundamentală este somnul. De această necesitate bebeluşul se ocupă singur. Doarme exact cât are nevoie. După ce a dormit suficient, se trezeşte. Câteva cuvinte despre obiceiuri şi ritmurile de somn ar putea fi utile.

Nu este neapărat nevoie ca locul unde doarme copilul să fie silențios. Cunoaştem cu toții acel tip de mamă care merge în vârful picioarelor şi se precipită la uşă pentru a spune vizitatorilor să păstreze liniştea. Această atitudine nu este indispensabilă. De fapt, dacă faceți eforturi excesive pentru a obține liniştea, este posibil să condiționați copilul şi atunci, această absență artificială a zgomotului îi va fi necesară pentru a putea dormi. Continuați să faceți în mod normal tot ceea ce făceați înainte, în timp ce copilul doarme, şi nu ezitați să porniți radioul sau televizorul într-o cameră vecină dacă aveți chef.

Apropos de repartizarea orelor de somn, vreau să spun că ea este foarte diferită de cea a adulților. Copiii cei mai mici adorm îndată după ce au mâncat. Pentru dumneavoastră este foarte practic. Dar, cu timpul, va rămâne treaz din ce în ce mai mult, ceea ce nu este foarte jenant în timpul zilei, dar care poate deveni stânjenitor în toiul nopții. După ce ați hrănit copilul noaptea, veți dori probabil să mergeți la culcare, dacă vă treziți devreme a doua zi. Numai că micuțul nu ştie lucrul acesta. Este satisfăcut, fericit şi nu are poftă să adoarmă imediat. Vrea să se joace puțin, să mai stea un timp treaz.

De asemenea este posibil ca un copil să se trezească la miezul nopții şi să inceapă să plângă dintr-un motiv necunoscut. Poate are colici sau dureri intestinale asupra cărora nu puteți acționa. Constatați uneori că nu se linişteşte nici dacă îl luați în brațe şi îl alintați. Plânge în continu, şi sunteți lângă el amândoi, morți de somn, şi încercați cu disperare să-l faceți să înceteze ca să puteți merge la culcare. În asemenea momente descoperiți că civilizația nu reprezintă decât un strat fin de vopsea aplicat unei ființe primitive care dormitează în interiorul dumneavoastră. Poate că vă veți arăta furia față de copil, sau poate cheful de a îl lovi, de a striga la el pentru a îl calma.

Mulți părinți se simt deseori vinovați de a avea astfel de sentimente. De fapt sunteți o mamă sau un tată normal dacă treceți prin astfel de stări. Dacă, însă, vă pierdeți întradevăr controlul, dacă loviți

copilul, atunci va trebui să consultaţi un medic. Trebuie să fiţi capabili să vă controlaţi acţiunile, dar este absolut normal să vă simţiţi furioşi sau nefericiţi în astfel de situaţii.

Un scaun pentru copii se poate dovedi util pentru a-l instala pe cel mic. Nu este util numai pentru a-l transporta în maşină sau dintr-o cameră în alta pentru a-l supraveghea mai uşor. El poate permite copilului să stea într-o poziţie diferită. Uneori, când un copil nu poate adormi întins în pătuţul său, este probabil că o va face totuşi, la ora 5 dimineaţa într-un asemenea scaun. Amintiţi-vă numai, că oricare ar fi ritmul de somn şi de veghe al unui copil, diferenţa dintre obiceiurile sale şi ale dumneavoastră va cauza întotdeauna nemulţumire şi deranj.

O altă necesitate fundamentală pentru un copil mic este aceea de a se debarasa de deşeurile eliminate de corpul său. Şi de această dată este vorba de un domeniu în care copilul se va descurca singur. Nu veţi avea nici o problemă vis-à-vis de acest subiect dacă nu faceţi cumva greşala de a încerca să-l păstraţi curat în timpul primului an de viaţă.

Este posibil să fiţi condiţionaţi de obiceiuri şi deprinderi care v-au fost impuse în tinereţe, şi, din acest motiv să aveţi reţineri faţă de rufele murdare. Vi se vor părea respingătoare. Dacă acesta este cazul, încercaţi pe cât posibil să nu comunicaţi aceste sentimente copilului. El nu simte acest fel de dezgust vis-a-vis de deşeurile corpului său. Dacă îi transmiteţi aversiunea dumneavoastră, tot ceea ce veţi reuşi să faceţi va fi să devansaţi aptitudinile în raport cu propria curăţenie, pe care copilul va întârzia să şi le însuşească. Multe dintre mame, din cauza propriilor sentimente de dezgust, sunt de părere că şi copiii împărtăşesc acelaşi sentiment de repulsie în faţa murdăriei. De aceea ele se grăbesc să schimbe rufele îndată ce se murdăresc puţin. Atâta timp cât copilul nu se găseşte într-o cameră răcoroasă, el nu este, în general, deranjat de faptul că este murdar sau ud.

Insist asupra acestui aspect deoarece atunci când copilul dumneavoastră va dormi să nu vă simţiţi obligată de a-l trezi pentru a-l schimba.

Totuşi, să nu întelegeţi greşit. Nu este vorba să lăsaţi copilul sistematic cu scutecele murdare în aşa fel încât să dezvolte iritaţii sau ulceraţii. Am spus toate acestea deoarece ştiu că mulţi părinţi se simt mai confortabil dacă nu sunt obligaţi să schimbe copilul prea des.

O altă nevoie fundamentală a unui nou-născut este aceea de a fi mângâiat, sau ceea ce numeşte Dr. Harry Harlow "recomfortul contactului fizic". Copilul nu poate şti că este iubit, dacă această dragoste nu este demonstrată într-o manieră fizică, de exemplu, copilul trebuie să fie luat deseori în braţe, trebuie alintat, legănat, trebuie să-i vorbiţi şi să-i cântaţi.

Diverse studii au furnizat dovezi pe plan animal. Acelaşi dr. Harry Harlow puii de maimuţă crescuţi de manechine îmblănite şi echipate cu biberoane. Chiar dacă aceşti pui au fost hrăniţi corespunzător, ei nu au primit doza necesară de recomfort oferită de contactul fizic cu mama lor. Rezultatul acestei experienţe arată că aceşti pui de maimuţă, crescând, au devenit maimuţe adulte inadaptate mediului social. Erau incapabili să stabilească relaţii cu indivizi de sex opus şi manifestau comportamente stranii, similare acelora constatate la oamenii atinşi de psihoză.

Bineînţeles, nu se pune problema ca această experienţă să fie repetată folosind copii. Totuşi dispunem de rezultatele unei experienţe nefericite ce a fost realizată pentru cu totul alte motive în sec. al XVIII – lea şi care demonstrează acelaşi lucru în mod dramatic: regele Frederic II al Prusiei dorea să descopere care era limbajul original al umanităţii. Avea impresia că va descoperii acest lucru dacă creştea copii cărora să nu le vorbească nimeni.

Raţionamentul era, că micuţii crescuţi în acest fel, în momentul în care începeau să se exprime, ar fi vorbit limba originală a umanităţii. Aşa că, a dat instrucţiuni ca femeile care se ocupau de aceşti copii să îi hranească, să îi spele dar să nu le vorbească niciodată. Regele credea că aceşti copii vor începe să vorbească fie ebraica, fie greaca, fie latina şi astfel, el va şti care a fost limba originală. Nenorocitul

rezultat al experienței sale a fost că toți copiii au murit, probabil datorită lipsei de mângâiere fizică, de tandrețe maternă de care ar fi avut parte dacă dădacele au fi avut voie să le vorbească.

Studii efectuate pe copii crescuți în instituții caritabile scot în evidență aceleaşi fenomene. Chiar dacă aceşti copii sunt hrăniți satisfăcător în orfelinate, personalul nu are niciodată timp de mângâieri şi de alinturi materne. De aceea constatăm că aceşti copii crescuți în atmosfera sterilă şi nestimulativă a unui orfelinat sunt în diverse grade întârziați psihologic.

În concluzie, lăsați instinctul să lucreze atunci când aveți poftă să mângâiați copilul, să-l legănați, să-i cântați şi să vă jucați cu el. Luați-l în brațe, sărutați-l. Nu vă fie teamă că îl veți răsfăța deoarece acesta este un mod prin care el îşi dă seama că este iubit.

Până acum am vorbit de necesitățile fundamentale ale copilului ca şi cum ar fi lucruri distincte şi izolate, care ar putea fi satisfăcute de către mai multe persoane. Din fericire nu este cazul. De obicei, toate aceste responsabilități revin mamei, care în timp ce le îndeplineşte, satisface şi nevoia de afectivitate a celui mic. Dvs., mama, sunteți acea care asigurați copilului primele raporturi esențiale cu alte ființe umane. Aceasta asigură fundamentul relațiilor sale cu alți indivizi pe care îi va întâlni de-a lungul vieții. Dacă se înțelege bine cu dumneavoastră, simte că aveți grijă de el şi de nevoile sale, va dezvolta un sentiment de încredere fundamental pentru această lume în care trebuie să trăiască. Dacă dăruiți copilului căldură umană, la sfârşitul primului an de viață va avea deja bazele solide ale conceptului de sine şi va adopta o atitudine de încredere şi optimism în fața vieții.

Desigur, copilul nu are numai nevoile afective pe care tocmai le-am citat. Are şi nevoi intelectuale fundamentale. Pentru a le înțelege trebuie să vedem cum percepe micuțul lumea din jur. Nu trebuie să uitați că pentru copil lmea este ca un film ce se desfăşoară în fața ochilor săi. De exemplu, în momentul în care vă aşezați pe un scaun pentru a citi, sunteți perfect conştientă că scaunul, cartea sau lampa de lângă scaun nu sunt parte integrantă a ființei dumneavoastră. Copilul nu ştie acest lucru. Nu ştie de la început să facă diferența între "ceea ce sunt eu" şi "ceea ce nu sunt eu". Pentru adulți este puțin mai greu să înțeleagă că micuțul nu face încă această diferență. Îi trebuie câteva săptămâni până când devine conştient. Uneori această conştiență poate fi amuzantă. Putem vedea un copil în vârstă de câteva luni cum începe să descopere mirat ceea ce inseamnă acel "eu" care îl face să-şi mişte degețelele. Descoperă că le poate mişca de fiecare dată când doreşte acest lucru. În curând acesta va fi copilul şezând, jucăuş, agitându-şi degețelele, animat de noul sentiment al puterii sale.

Este important de înțeles acest aspect al "punerii la punct" al universului unui copil, deoarece, dacă are parte de stimulente intelectuale adecvate veți contribui în mare măsură la "precizarea" acestui univers. Adică: " cu cât mai mult un copil vede şi aude, cu atât mai mult va dori să vadă şi să audă"

Vechea credință conform căreia ficare copil vine pe lume dotat cu un anumit capital intelectual nu rezistă în fața dovezilor furnizate de ultimele cercetări. Rezultatele ştiințifice arată că fiecare copil moşteneşte un anume potențial maxim de inteligență pe care îl poate atinge crescând. Pentru unul, acest potențial maxim poate fi cel al unui geniu, pentru altul, poate fi vorba de o inteligență medie, iar pentru un al treilea, gradul maxim de inteligență poate să se situeze sub medie. Dar, totul depinde de suma stimulărilor senzoriale şi intelectuale pe care fiecare le primeşte în primii cinci ani de viață. Aceasta stabileşte dacă respectivul copil va atinge sau nu gradul maxim de inteligență care îi corespunde.

Vedeți, deci, cât este de important să-i oferiți copilului stimularea senzorială şi intelectuală. Dați-i obiecte cu care să se poată juca, obiecte care să-i stimuleze simțurile: văzul, auzul, mirosul, etc. Dați-i obiecte pe care să le poată atinge, suge, mesteca, demonta.

Obiectele cel mai des întâlnite în casă pot servi acestui scop: bucăți de stofă curată, sticle şi farfurii din plastic, cutii de carton goale, ustensile de bucătărie ; lista este lungă. Fiți conştienți totuşi, că

toate aceste obiecte vor ajunge în gura micuțului, aşa că, feriți-l de obiecte prea mici pe care le-ar putea înghiți sau cu care s-ar putea sufoca.

Şi dumneavoastră puteți fabrica jucării de stimulare senzorială. Orice obiect colorat, care poate fi manipulat, destul de mare pentru a fi inofensiv, poate fi folosit pe post de jucărie.

Nu uitați că jucăria pe care copilul o va prefera înaintea oricărei alteia este părintele (mama sau tatăl). Vorbiți-i copilului şi jucați-vă cu el cum credeți de cuviință. Începeți prin a-i vorbi. Multe mame îi schimbă scutecele sau îl alăptează fară să scoată un sunet. De ce să nu profitați de aceste situații pentru a-i vorbi? Povestiți-i ce faceți la momentul respectiv. Bineînțeles că nu va înțelege ce îi spuneți, dar sunetul vocii dumneavoastră îi va crea o stimulare senzorială şi intelectuală. Ce să-i spuneți? Tot ce vă trece prin cap. Fiecare mamă ştie să găsească propriul repertoriu de cuvinte şi cântece. În timp ce dumneavoastră sau soțul dumneavoastră vorbiți sau cântați copilului, îi oferiți acestuia o stimulare senzorială care va ajuta la dezvoltarea sa intelectuală. Mai mult, această joacă vă poate face plăcere si dumneavoastră. Mulți părinți nu stiu să-şi ofere această plăcere. Când vorbesc despre un copil cuminte, ei înțeleg prin asta un copil liniştit, care nu prea face zgomot, nu cere multă atenție şi pe lângă care, mama se mai poate ocupa şi de alte lucruri. Acest "copil cuminte" rămâne la distanță de stimulările senzoriale care îl vor ajuta să atingă potențialul maxim de inteligență. Atenție totuşi, să nu cădeți nici în cealaltă extremă şi să vă jucați cu micuțul tot timpul în care nu doarme. Jocul cu copilul dumneavoastră nu trebuie niciodată să devină o obligație, trebuie să rămână o plăcere. Jucați-vă cu el când aveți chef. În acest fel va ajunge să iubească prezenţa dumneavoastră şi dumneavoastră pe a lui.

Am să încerc să vă ofer o vedere de ansamblu asupra dezvoltării copilului la prima vârstă, în primul său an de viață. Am găsit mai comod că acest prim an de viață în perioade de câte 3 luni, amintindu-vă însă că este vorba de o diviziune arbitrară. Vreau să vă dau o idee generală asupra creşterii şi dezvoltării copilului dumneavoastră în timpul acestor perioade şi să vă sugerez mijloacele potrivite pentru a-i asigura din punct de vedere al jocurilor şi mediului un anturaj favorabil dezvoltării sale intelectuale.

PRIMELE 3 LUNI

Numeroase studii au arătat că noii-născuți sunt clar diferiți unul față de altul prin mai multe caracteristici: pasivitate sau agresivitate, sensibilitate la lumină, la sunet, la atingere, prin simțul sânului sau biberonului, prin temperament, tonus muscular, formulă sanguină şi echilibru hormonal.

Nici unul dintre copii dumneavoastră nu va corespunde schemei generale de comportament prevăzute de o anumită vârstă sau de un anumit grad de dezvoltare.

Nou-născutul petrece cea mai mare parte a timpului dormind, uneori până la 20 de ore pe zi. De asemenea este, în primele trei luni de viață, o ființă pasivă şi placidă: încă nu poate ridica capul, nu se poate întoarce (decât accidental) şi nici nu poate mişca degetele separat. Pe planul percepției, lumea îi apare ca un ansamblu enorm. Chiar dacă începe imediat să fie atent la fețe, nu le poate distinge încă unele de altele. Totuşi, noul născut poate înregistra deja în creierul său un număr impresionant de lucruri. Tot ceea ce aude, simte sau vede. Poate demonstra plăcere vis-à-vis de unele senzații încă de la naştere. Veți putea începe să vă jucați cu copilul dumneavoastră punându-i la lucru acuitatea auditivă. Micuții au auzul foarte sensibil şi tresar la zgomote puternice şi bruşte. Dar, le place să audă vorbe şi cântece spuse şi cântate încetişor. Vor învăța să înceteze să mai plângă la auzul zgomotului de paşi. Folosiți aceste "uşi magice" care sunt urechile copilului dumneavoastră Vorbiți-i şi cântați-i. Faceți zgomote amuzante. Cântați la diverse instrumente. Lăsați-l sa audă zgomote diferite cum ar fi tic-tac-ul unui ceas, zgomotul unui metronom, zgomotul unei linguriţe lovite uşor de un pahar. Deşi pare că

nimic nu i se întâmplă la auzul acestor zgomote, totuşi ele se înregistrează în creierul său. Astfel îi aduceți o stimulare senzorială pozitivă.

Pielea este un alt teren privilegiat al stimulării. Copiii adoră atingerile şi mângâierile. Aşa că, masați-l uşor, câte cinci minute după baie. Dacă considerați aceasta ca pe o obligație neplăcută pentru dumneavoastră, nu o faceți. Felul în care vă purtați cu copilul trebuie să vă facă plăcere. Dacă nu se întâmplă aşa, şi copilul simte răceală din partea dumneavoastră toate aceste acțiuni nu au rost.

Puteți deasemenea să faceți cu el câteva exerciții simple, sub forma unor jocuri corporale care îi vor asigura un bun tonus muscular. De exemplu: când este întins pe spate mişcați-i brațele şi picioarele uşor. Dacă întâmpinați rezistență nu îl forțați.

Şi ochii pot fi un mijloc de stimulare senzorială. Pentru început leagănul sau pătuțul reprezintă unicul univers al copilului. Ce trist. Îmbogățiți-i universul copilului dumneavoastră cu stimulatoare vizuale, atârnând deasupra diverse obiecte viu colorate sau strălucitoare. În primele şase săptămâni nu are rost să suspendați obiecte mobile. Oricum nu este capabil încă să întoarcă capul pentru a le urmări. De asemenea este foarte important să nu lăsați copilul permanent în pătuțul său. Din când în când aşezați-l pe genunchii dumneavoastră astfel încât să poată vedea lumea sub un unghi diferit, sau puteți deasemenea să-l instalați într-un cărucior şi să-l plimbați prin fiecare cameră ca să poată vedea ce se întâmplă. Aceasta poate da copilului unghiuri vizuale interesante.

Vorbiți şi cântați copilului dar acesta înregistrează totul în mod pasiv şi nu vă răspunde. Când va atinge vârsta de două luni veți observa probabil o schimbare. Când îi vorbiți sau faceți zgomote absurde în jurul său, veți putea descoperi că micuțul începe să facă eforturi pentru a vă “răspunde”. Va deschide gura ca şi cum ar încerca să vorbească. Mai târziu, aceste “răspunsuri” se vor transforma în acea conversație tipică de sunete fără sens care se stabileşte între copil şi mamă.

Eforturile pe care le face copilul să vă răspundă, la această vârstă sunt legate de o altă etapă a dezvoltării care este, mai mult sau mai puțin simultană: înțelegerea dirijată prin văz, una dintre primele mari descoperiri în încercarea copilului de a pune stăpânire pe universul său. Aceasta intervine în momentul în care este cababil să vadă un obiect, să asculte, să atingă, toate în acelaşi timp, acțiuni care îi deschid porțile unei noi lumi.

Puteți stimula manifestarea acestei activități, în jurul vârstei de două luni, cu ajutorul unui sistem simplu pe care îl puleți confecționa singuri: luați o pereche de şosete de copil (cele mai mici pe care le puteți găsi) de o culoare vie (roşu sau galben). Tăiațile la capăt făcând o gaură prin care să poată trece un deget. Puneți-le pe mâinile copilului, scoțând degețelele. În acest fel ați realizat două banderole.

Mai întâi, când va agita mânuțele, nu-şi va da seama că acestea îi aparțin. Dacă îi puneți aceste banderole îi dați posibilitatea să realizeze mult mai devreme că mânuțele îi aparțin şi, în acest fel, veți stimula cunoaşterea cu ajutorul ochilor.

Vă mai propun un lucru pentru îmbogățirea universului său vizual. V-ați gândit vreodată cât de monoton este pentru copil faptul de a fi schimbat? El stă pe spate, cu ochii în sus şi nu vede nimic. Puneți o oglindă deasupra patului pentru ca micuțul să poată vedea mişcările dumneavoastră, alături de propriile sale mişcări. Aceasta îi va spori interesul pentru lume ce îl înconjoară.

Copilul dumneavoastră nu are doar nevoie să se afle într-un univers care să-l intereseze, ci şi într-unul la care să participe. Acesta trebuie învățat că poate face unele lucruri care să înveselească acest univers. Am menționat deja necesitatea de a-i vorbi şi de a-i cânta. La fel de important este să răspundeți la zgomotele pe care le prodoce. Copilul începe foarte devreme să se joace cu sunetele. Dacă răspundeți atunci când emite sunete nearticulate, prin aceleaşi sunete îl veți amuza teribil. În acest mod

el primeşte reacţia mediului înconjurător şi aceasta îi face plăcere. Reacţionează ca "un copil ce a descoperit o jucărie nouă". Vrea să mai pronunţe aceleaşi sunete pentru a i se răspunde din nou.

Copilul profită enorm din acest schimb de sunete. Aşa învaţă şi poate face unele lucruri care acţionează asupra universului său. Conştientizează faptul că trăieşte într-o lume la cae poate participa. Această lecţie îl va ajuta încă de la cea mai fragedă vârstă să capete încredere în sine, şi dorinţa de a se exprima, chiar dacă este într-un mod foarte primitiv.

Un alt sistem simplu, pe care îl puteţi confecţiona dumneavoastră înşivă şi care va da copilului sentimentul de participare este un pămătuf de stofă. Îl puteţi realiza cosând împreună bucăţi de stofă de texturi diferite. Copilul va putea pipăi aceste bucăţi de stofă şi va simţi diferenţa. O mică mişcare spre o bucată de stofă de textură diferită va schimba experienţa lui asupra lumii înconjurătoare şi îl va stimula să meargă mai departe în explorare şi în concluziile pe care le poate trage din aceasta.

Iată un alt procedeu capabil să dea copilului noţiunea unei lumi la care poate participa: luaţi o bucată de elastic sau de sfoară şi suspendaţi diverse obiecte care bineînţeles să nu prezinte pericol. Agăţaţi elasticul deasupra lui, destul de aproape pentru a putea prinde obiectele. Asiguraţi-vă că elasticul este destul de întins, astfel încât copilul să nu îşi poată înfăşura mâinile sau picioarele.

Folosindu-vă de aceste obiecte simple, pe care le puteţi confecţiona acasă, îmbogăţiţi personalitatea copilului care, se dezvoltă fără încetare prin întâlnirea cu diverse obiecte şi diverse situaţii. Aşa îl învăţaţi că acţionând asupra a ceea ce îl înconjoară va afla răspunsurile.

DE LA TREI LA ŞASE LUNI

Vârsta de trei luni marchează un prag.

La începutul celei de-a treia luni, copilul încearcă să apuce obiectele. Această mişcare indică trecerea de la o orientare pasivă şi involuntară la o atitudine activă de manipulare şi explorare a ceea ce îl înconjoară.

În timpul primelor trei luni de viaţă, noul născut explorează universul cu ajutorul ochilor, urechilor şi bineînţeles cu ajutorul simţului gustativ. După aceste prime trei luni trece la explorarea cu ajutorul mânuţelor. Va începe să manifeste o "sete de a atinge". În jurul vârstei de patru luni mâinile sale capătă o importanţă deosebită. Până aici, a descoperit cu ajutorul ochilor că lucrurile au o formă şi o culoare. De acum începe să descopere, cu ajutorul mâinilor, că obiectele au şi alte calităţi: moliciune, duritate, consistenţă.

Nici măcar un savant care studiază fizica nu este atât de avid şi curios în cercetarea sa ca un copil de patru luni care caută să descopere dacă obiectele pe care le poate atinge sunt dure sau moi, uscate sau umede. Daţi această ocazie copilului. Puneţi aproape de mâinile sale diverse obiecte şi lăsaţi-l să le atingă şi să le manipuleze. Cele mai apreciate vor fi bucăţile de stofă.

La această vârstă copilul începe să bage în gură tot ce găseşte. De fapt, gura pare a fi unul dintre principalele organe de simţ cu ajutorul cărora copilul încearcă să-şi exploateze universul. Va perpetua acest obicei timp de câţiva ani. Este ca şi cum ar spune: " Nu voi şti cu adevărat cu ce seamănă chestia asta până nu o bag în gură". Deci, este foarte important, în acest stadiu să acordaţi o atenţie deosebită lucrurilor care înconjoară copilul. Va trebui să înlăturaţi mobilele fragile şi obiectele ascuţite pe care le-ar putea înghiţi (care au fost dealtfel, excelente pentru explorarea vizuală din lunile precedente). Acum vă trebuie obiecte robuste pe care copilul nu le poate înghiţi şi cu care nu se poate sufoca. Acesta este momentul în care păpuşile intră în actualitate. Căutaţi în magazine figurine de cauciuc care se pot îndoi în toate poziţiile şi care sunt îndeajuns de solide încât să nu se rupă. Atenţie la ochii de sticlă ai

păpuşilor , care pot fi smulşi şi înghițiți. Nu vă limitați la magazinele de jucării. Dați o tură şi pe la Pet-Shop-uri. Oasele din cauciuc pot amuza la fel de bine şi un copil.

Vârsta la care putem lăsa un copil afară din pătuț se situează in jurul a trei sau patru luni, după ce a învățat să se aşeze, şi înainte de a fi conştient de spațiul de "evadare" reprezentat de sol. De preferință țineți-l aproape de dumneavoastră ca să poată vedea ce se întâmplă.

DE LA ŞASE LA NOUĂ LUNI

În jurul vârstei de şase luni, copilul începe să manifeste ceea ce numim "teama de noutate". În timpul primelor şase luni de viață copilul şi-a format o idee clară despre ceea ce îi este familiar, despre chipuri şi oameni. De acum conştiința lui este destul de dezvoltată încât să facă diferența între lucrurile care îi sunt familiare şi cele care îi sunt necunoscute. Trebuie acționat progresiv pentru a pune copilul în contact, la această vârstă, cu o persoană pe care nu o cunoaşte încă. Nu îl puneți dintr-o dată în fața unei situații noi. Dacă prezentările îl sperie sau îl fac să plângă, copilul vă spune că îi este teamă. Lăsați-i timp.

La această vârstă doreşte deasemenea să scoată sunete. Schimbul de sunete fără sens început de la vârsta de două-trei luni devine un sistem fix şi coerent de joc verbal între copil şi mamă. Primul dinte apare în general în jurul celei de-a şaptea luni. Apariția dentiției este însoțită de o nevoie irezistibilă de a muşca lucrurile, de aceea copilul are nevoie de jucării pe care le poate strânge între gingii.

De asemenea, în această perioadă copilul devine fascinat de repetiție. Adoră să repete câte ceva până când simte că stăpâneşte subiectul respectiv. De exemplu, vrea să lovească un obiect de masă sau de scaun. Un adult, exasperat rapid de această repetiție enervantă, îşi dă seama cu dificultate de bucuria pe care o simte un copil repetând tot ceea ce face.

De la şase luni începe şi descoperirea plăcerii imitației. Aceasta va rămâne pe tot parcursul copilăriei cel mai puternic resort social. Copilul de şase luni imită gesturile părinților, ca de exemplu gestul de a şterge masa cu un burete; imită de asemenea şi sunetele emise de părinți. Cu mult timp înainte de a putea vorbi, copilul poate găsi modalitatea de a comunica mesajul său altor persoane. Este ca un comis-voiajor aflat în altă țară a cărei limbă nu o vorbeşte şi găseşte posibilitatea de a comunica ceea ce doreşte prin gesturi şi mimică.

Pe la opt luni va şti cu siguranță să se târască pe burtă, activitate care îl transformă într-un explorator mai activ al lumii înconjurătoare.

La nouă luni copilul este deja prea mare pentru a mai fi spălat în chiuvetă sau în cădiță. Va trebui sa-i permiteți să folosească baia dumneavoastră. Trebuie să puneți foarte puțină apă pentru a elimina riscul înecării în caz că micuțul a rămas un moment singur. Adăugați în apa de baie o colecție de jucării plutitoare pentru a-i releva o nouă lume plină de bucurii. Jocul în apă este unul dintre lucrurile care plac cel mai mult unui copil. Probabil din cauză că îi aduce vag aminte de recenta sa viață în lichidul amniotic. Oricum, jocul în apă este jocul cel mai calmant şi relaxant.

După ce a învățat să se târască pe burtică, copilul va începe să se deplaseze în patru labe. Vă reamintesc să acordați o atenție deosebită lucrurilor uitate pe sol: cuie, monede etc. Nu uitați nicodată că un copil bagă în gură tot ce găseşte. Fiți atenți la sfori sau fire electrice. Cu siguranță va trage de fiecare. Vegheați ca acest mic şi neobosit explorator să nu dea peste obiecte tăioase sau obiecte grele pe care le-ar putea dărâma.

Interesul manifestat la descoperirea unui loc nou, altă cameră, de exemplu, poate ține copilul ocupat o perioadă îndelungată, timp în care se poate juca singur. Obiecte care se găsesc în mod curent în orice gospodărie sun adeseori cele mai bune jucării pentru un copil la această vârstă.

Vârsta la care un copil poate dechide mâna şi poate arunca obiecte variază de la caz la caz. Oricum ar fi, în momentul în care copilul dumneavoastră atinge această etapă a dezvoltării fizice precede o perioadă de grele încercări pentru mamă. Copilul a descoperit un joc nou, numit "joaca de a arunca (cu) obiecte". Le veți vedea zburând din pătuț, de pe masă sau de pe scaune. Țineți cont că micuțul nu face aceste lucruri ca să vă supere. Acest joc face parte din suita sa de cercetări în descoperirea lumii.

DE LA NOUĂ LA DOISPREZECE LUNI

Se întâmpă uneori ca unii copii să meargă deja de la vârsta de 9 luni. Alții încep la un an, iar alții nu merg înainte de paisprezece sau cincisprezece luni. Dar, problema vârstei la care se manifestă prima oară veleitatea de a merge este puțin importantă. În ultimele trei luni ale primului an copilul vrea să treacă de la postura orizontală la poziția verticală. Nu va mai sta liniştit în timp ce îl schimbați sau îl îmbrăcați. În această perioadă va începe să joace jocuri evoluate, cum ar fi "bătutul din palme" şi alte jocuri imitative proprii primei copilării. Chiar dacă nu ştie încă să vorbească, micuțul înțelege mare parte din ceea ce îi spunem. Este în stare să asculte ordine simple. Înțelege un număr de cuvinte care joacă rolul de cuvinte cheie în jocurile familiale sau care aparțin rutinei mesei sau băii.

Acum trebuie să ajutați copilul să "eticheteze" ceea ce îl înconjoară. Este o sarcină simplă. Nu folosiți mai multe cuvinte o dată. Arătați-i şi identificați-i obiectele şi liniile care formează universul său. Când îl îmbăiați, introduceți mâna în apă, bălăciți-o puțin şi spuneți "apă". Acest joc de etichetare poate fi practicat oricând şi oriunde.

La acest nivel de dezvoltare copilul se limitează la a înregistra ceea ce îi spuneți. La un stadiu mai avansat al dezvoltării limbajului, vă va repeta aceste etichete. Acest joc reprezintă una dintre acțiunile cele mai eficace pe care o puteți întreprinde pentru a stimula dezvoltarea linbajului.

CELE PATRU PORUNCI ALE PRIMEI VÂRSTE

Am descris comportamentul copilului dumneavoastră în timpul primului său an de viață şi v-am sugerat cu precizie acțiunile pe care trebuie să le realizați pentru a-i permite acestuia o dezvoltare maximă atât din punct de vedere afectiv cât şi intelectual.

Înainte de a deschide un alt capitol aş dori să vă atrag atenția asupra lucurilor ce NU trebiue făcute cu un copil în acest stadiu. Sub influența "vecinelor" care se proclamă experte în materie (oricât de bine intenționate ar fi), multe mame comit erori grave, acțiuni inutile, câteodată nefaste. Iată patru "porunci" pentru această vârstă:

NU LĂSAȚI COPILUL SĂ PLÂNGĂ

Deşi acest lucru pare evident veți fi surprinse să aflați câte mame ignoră plânsul copiilor. Unul dintre foştii mei studenți mi-a oferit această observație interesantă într-una din temele sale:

"Vecinii noştrii aveau un copil de cel puțin trei luni, a cărui cameră avea vedere spre bucătăria noastră. În fiecare seară de la 6 la 7, în timp ce serveam cina, auzeam mereu plânsul copilului, aproape

fără întrerupere. Toate acestea au durat luni de zile, strigătele copilului devenind din ce în ce mai puternice, pe măsură ce creştea. Soluția pe care părinții săi o adoptau vis-à-vis de plânsul copilului era de a se dispune la o distanță cât mai mare pentru a nu fi deranjați. Ne-au explicat că, de fapt, copilul era foarte mulțumit, iar dacă i-ar fi acordat atenție riscau să îl răsfețe.

Conform cunoştințelor despre copil pe care le-am căpătat de-a lungul acestui curs de psihologie, mi se pare că acest copil era, în mod evident, foarte "nesatisfăcut" şi că avea nevoie de cineva care să se ocupe de el. Consider că acel copil era mult prea tânăr pentru a risca să fie răsfățat, aşa cum se temeau părinții săi. Mi se pare că acest copil a dezvoltat un teribil sentiment de nesiguranță datorită acestei experiențe, odată cu o temere fundamentală față de "lume" în general."

Este de necrezut că unii părinți sunt atât de "orbi" față de nevoile copilului lor în aşa fel încât să-i ignore plânsul. Ce limbaj ați dori să folosească un copil când doreşte să vă atragă atenția asupra dorințelor şi nevoilor sale? Singurul său mod de exprimare este plânsul. Atunci când începe să plângă încearcă să vă spună ceva. Ce se va întâmpla în mintea lui dacă toată lumea ignoră ceea ce încearcă să exprime?

Un sentiment de abandon complet şi absolut, furia şi disperarea: iată ceea ce simte copilul dacă ignorăm eforturile sale de comunicare.

Să presupunem, spre exemplu, că maşina dumneavoastră de spălat se strică cu câteva minute după ce soțul dumneavoastră s-a întors de la serviciu. Camera este inundată rapid şi îi cereți soțului să vă ajute de urgență. Ce răspuns aduce acesta apelului dumneavoastră disperat? Nimic. Probabil va continua să glumească. În acest caz sunteți surprinsă şi reformulați apelul într-o manieră mai presantă, ridicând tonul. Nu răspunde la ceea ce incercați să-i spuneți şi iată-vă furioasă. Nu numai că sunteți preocupată de maşina de spălat şi de inundația pe cale să se producă, dar, mai aveți o preocupare stresantă: de ce nu puteți comunica cu soțul dumneavoastră? De ce nu este atent la ceea ce încercați să-i spuneți?

Această analogie vă poate forma o idee despre ceea ce poate simți un copil când este lăsat să plângă fără să i se acorde atenție. Când îi va fi dat să trăiască un număr mai mare de asemenea experiențe, credeți că va mai fi capabil să-şi cultive un sentiment de încredere vis-à-vis de viață? Cu greu. Va avea o concepție pesimistă asupra existenței, se va simți frustrat si dezamăgit. Simțind în adâncul său că nevoile şi dorințele nu îi sunt satisfăcute, probabil va decide că este inutil să mai încerce şi va deveni acel tip de copil (şi mai târziu adult) fără agresivitate şi care se demonstrează incapabil să-şi conducă viața.

Sau, poate ajunge să aparțină acelui tip de copil care nu abandonează, în ciuda tuturor opreliştilor. In loc să accepte în mod pasiv situația, poate manifesta nevoia de a face lumea să îi acorde atenție. De câte ori nu am auzit spunându-se despre un copil mai mare că "face pe interesantul".

O mamă spune uneori, când copilul plânge: " tocmai a mâncat, abia l-am schimbat, în consecință nu este ud. Nu îl înțeapă nimic, nu îi este frig, deci, nu are nici un motiv să plângă." Ea ignoră plânsul şi îşi vede de treburi. Dar nu înțelege esențialul: există întotdeauna un motiv pentru care copilul plânge. Ar trebui să-şi spună că "nu ştie" de ce plânge, pentru că un copil nu plânge fără motiv. Tot timpul încearcă să vă spună câte ceva; dumneavoastră trebuie să ghiciți ceea ce încearcă să spună.

Un copil poate plânge şi pentru că se simte singur. Şi copiii pot experimenta un sentiment de singurătate, la fel ca adulții. Noi, când ne simțim singuri putem totuşi invita pe cineva la o cafea sau putem da un telefon. Tot ceea ce poate face un copil în această situație este să plângă. Când plânge, uneori vrea să spună: " Mă simt singur şi vreau să simt pe cineva moale şi cald, care să mă țină în brațe, am nevoie să mă calmeze şi poate să îmi cânte ceva. Atunci mă voi simți bine".

Totuşi, singurătatea este numai unul dintre motivele pentru care un copil poate plânge. Se poate întâmpla să nu descoperiți motivul. Îl hrăniți, îl mângâiați, îi cântați un cântecel. Nimic nu poate să îl calmeze deoarece unele episoade de plâns se datorează unor dureri de stomac sau colici, pe care le are datorită faptului că sistemul său digestiv nu este încă reglat. Uneori, aceste dureri pot fi alinate prin masarea uşoară a stomacului sau prin a-i da să bea apă călduță. Alteori nimic nu pare să îl aline. În cea mai mare parte a timpului, dacă țineți copilul în brațe, lipit de dumneavoastră, aceasta îl va calma într-o oarecare măsură chiar dacă durerile nu au trecut.

Mai există un tip de plâns pe care mamele trebuie să îl cunoască. Este criza lacrimilor care semnalează că micuțul este obosit şi că va adormi. Mama învață foarte repede să recunoască acest tip de plâns şi realizează că nu este cazul să-şi facă probleme, deoarece în câteva minute copilul va fi adormit profund. Tot timpul este vorba de mesajele pe care copilul ni le adresează. Starea de bine psihologică a copilului va fi în mod foarte diferit afectată de faptul că îi acordați sau nu atenția cuvenită atunci când plânge încercând să vă transmită un oarecare mesaj.

Din când în când mă întâlnesc cu mame care încearcă să învețe copilul să se păstreze curat încă din primul an de viață. Este o greşeală rară, dar în acelaşi timp “monumentală”. O mamă care a făcut această greşeală a venit într-o zi la consultație împreună cu fiica sa, în vârstă de şapte ani. Copilul avea un mare număr de probleme psihologice, printre altele, o frică teribilă de a merge la şcoală, dificultăți în a lega prietenii, un ataşament exclusiv față de mamă şi o mare greutate de a relaționa cu oamenii din jur. Tuturor acestor probleme li se mai adăuga faptul că uda patul în fiecare seară.

În momentul în care un copil mai mare de cinci ani face pipi în pat, putem fi siguri că educația acestuia a fost defectuos realizată. În cele mai multe cazuri copilul, în subconştientul său (deoarece acest act nu este nici conştient, nici deliberat) se răzbună pe părinți pentru vexația pe care a suferit-o în tip ce aceştia îi impuneau să se mențină curat.

Mama despre care vorbeam mai sus, a încercat să înceapă să-şi educe fetița de la vârsta de opt luni. Aş înrteba-o de ce aşa devreme? I-aş mai spune că mai degrabă s-a educat ea însăşi decât fetița, care nu a ajuns nici măcar în stadiul de a-şi controla propriile reacții. S-a conformat doar să răspundă pasiv mamei care se ocupa personal de nevoile fetiței.

Pentru ca un copil să învețe să fie curat trebuie mai întâi să stăpânească un număr de activități complexe, incluzând controlul neuro-muscular al sfincterelor. Acest control neuro-muscular este absolut imposibil până la vârsta de aproximativ doi ani. Atunci este momentul pentru a începe educația, nu mai devreme. Puteți întradevăr să educați un copil mai mic de un an, dar această educație precoce va fi plătită foarte scump din punct de vedere psihologic. Personal, nu cred că merită.

NU VĂ FIE TEAMĂ SĂ RĂSFĂȚAȚI COPILUL

Ceea ce înseamnă “a răsfăța un copil” variază în funcție de criteriile fiecăruia.

Dacă prin “copil răsfățat” înțelegeți un copil de opt ani care cere mereu să îi fie îndeplinite dorințele şi plânge plânge ori de câte ori nu cedați, care nu poate suporta un refuz, care este incapabil să împartă ceva cu ceilalți copii, care are accese de furie, este plângăcios, face numai probleme şi este foarte susceptibil, atunci, sunt de acord, acesta este întradevăr un copil răsfățat.

“A răsfăța un copil” înseamnă a accepta ca acesta să persiste în a păstra un comportament infantil dincolo de momentul în care este apt psihologic să îl abandoneze. Comportamentul unui copil de opt ani, descris mai sus, corespunde comportamentului unuia de doi ani, nu mai mult. După toate probabilitățile, părinții săi nu l-au încurajat niciodată, nu i-au cerut niciodată să depăşască acest stadiu.

DAR – aceasta este o restricţie foarte importantă – conceptul răsfăţării unui copil nu se poate aplica nou născuţilor şi nici copiilor sub doi ani. Este un lucru de bun-simţ să cerem unui copil de cinci ani să abandoneze combortamentul de bebeluş, deoarece este cababil din punct de vedere psihologic să o facă. Pe de altă parte am da dovadă de o totală lipsă de realism dacă am cere unui bebeluş să abandoneze comportamentul de bebeluş. El nu este încă în stare să se poarte altfel.

Vom reuşi mult mai bine să-i înţelegem pe nou-născuţi şi pe copii, în general, dacă abandonăm acest termen, "răsfăţ". Acest concept nu are nici o bază ştiinţifică şi datează din epocile în care nu aveam mijloace să studiem comportamentul infantil. Conceptul în sine pare să exprime faptul că dacă acordaţi prea multă atenţie copilului când este mic, acesta va ajunge o "catastrofă" când va fi mare. În orice caz, nu-l veţi răsfăţa dacă îi acordaţi mai multă atenţie când este mic. Totodată puteţi prejudicia un copil mai în vârstă fiind prea indulgent cu el, temându-vă să fiţi fermi, să-i impuneţi limite şi lăsându-l mereu să facă ce vrea. Toate acestea însă, diferă de faptul că ne interesează soarta lui. Propun să lăsăm la o parte acest termen, să-l păstrăm pentru altceva decât pentru copii.

Din nefericire, multe mame se stresează întrebându-se dacă prin acţiunile lor îşi răsfaţă sau nu copilul. Au mai ales tendinţa de a se îngrijora în cazul în care o prietenă sau o vecină care pretinde că le ştie pe toate, le asigură că făcând cutare sau cutare lucru vor ajunge să aibă un copil răsfăţat.

Aceste atitudini izvorăsc dintr-o profundă necunoaştere a naturii copiilor. Un copil are, în mod cert, nevoie să înveţe că nu poate face tot ceea ce doreşte. Dacă nu învaţă acest lucru, atunci se poate spune că este răsfăţat. Dar la ce vârstă trebuie să începem să îl invăţăm? La două, trei luni, sau chiar la nouă luni este mult prea devreme. Este absurd să-i trasăm interdicţii la această vârstă în ideea că aceasta îl va ajuta mai târziu.

Să ne exprimăm în mod clar: un bebeluş este imposibil de răsfăţat. Mângâiaţi-l cât de mult doriţi. Hrăniţi-l oricât de des va dori. Cântaţi-i câte cântece puteţi. Ocupaţi-vă de el de câte ori plânge. Nu din aceste motive se va răsţăţa.

Cel mai bun lucru care i se poate întâmpla copilului, din puct de vedere psihologic, este acela de a-i fi satisfăcute toate necesităţile şi de a se simţi cât mai puţin frustrat cu putinţă. Egoul său, sau conştiinţa de sine, este încă prea maleabil şi prea sensibil pentru a putea face faţă frustrărilor atât de devreme.

Crescând, va avea destul timp să constate ce este aceea o frustrare.

NU PERMITEŢI TATĂLUI SĂ IGNORE COPILUL

Ceea ce este foarte clar deja, este faptul că taţii par să se teamă de copii. Reacţionează rămânând la distanţă de orice contact. Nu suntem siguri că ştim încă toate motivele. Tot ceea ce ştim sigur este faptul că taţii stau la distanţă faţă de copii şi că acest lucru nu este indicat. Păstrând distanţa, tatăl, împiedică formarea legăturilor afective, iar aceasta nu face bine relaţiei tată-fiu.

Relaţiile cu tatăl se clasează pe un loc secundar în ordinea importanţei în viaţa unui copil, mai ales până la vârsta de cinci ani. (Voi consacra o mare parte din capitolele ce urmează în a demonstra importanţa raporturilor tată-copil). Încă de acum, insist asupra faptului că rolul tatălui, ca şi acela al mamei, începe de la naştere (deşi, după modul în care reacţionează unii taţi, se poate crede că acest rol nu începe înainte ca micuţul să împlinească cel puţin doi ani!)

Specific că nu pledez pentru asumarea rolului mamei de către tată. Nu ar fi sănătos pentru famile, din punct de vedere psihologic, ca tatăl să se întoarcă de la seviciu şi să se aştepte de la el să preia activităţile care sunt specifice mamelor.

Ceea ce afirm este că taţii trebuie să înveţe să facă tot ce fac mamele. Nimeni, bărbat sau femeie, nu ştie din naştere cum să ţină un copil, de exemplu. Marea noastră majoritate facem acest lucru în mod stângaci, la început, până ce ne obişnuim. Cursurile organizate de Crucea Roşie sunt excelente pentru a învăţa cum să ne ocupăm de un nou-născut, dar, cea mai bună ocazie de a face acest lucru este acasă, cu micuţul dumneavoastră. Este foarte dificil să vă simţiţi aproape de un copil pe care nu l-aţi ţinut niciodată în braţe, cu care nu v-aţi jucat niciodată.

Dacă soţul dumneavoastră nu se interesează de copil, nimeni altcineva în afară de dumneavoastră nu va putea să o facă. De ce să nu începeţi în a încerca să descoperiţi de ce nu se interesează? Căutaţi răspunsul în mediul său familial. Poate că nici tatăl său nu s-a interesat de el când era copil şi că repetă acelaşi procedeu, urmând acel prost exemplu. Sau poate că se simte mai puţin abil decât dumneavoastră dar nu vrea să vă arate acest lucru. Oricare ar fi sentimentele sale încercaţi să îl faceţi să vorbească. Folosiţi-vă de toate atuurile feminine pentru a-i trezi interesul de tată pentru nou-născut. Cu unii taţi va trebui să depuneţi un efort mai mare dar, vă asigur că merită!

Bazele raporturilor lejere între tată şi copil se stabilesc din cea mai fragedă copilărie iar aceşti ani nu vor mai reveni niciodată. Tatăl care motivează că este mult prea ocupat cu serviciul pentru moment, dar va putea, mai târziu, să consacre mai mult timp copilului se înşeală. Foarte repede, înainte să apuce să realizeze "bebeluşul" va merge la scoală. Ca şcolar în clasele primare va avea deodată aerul de a se fi transformat in adolescent, iar din acest moment, copilul nu va mai avea nevoia contactului apropiat cu tatăl. Va fi deci prea târziu. Deoarece tatăl nu s-a interesat de el când era mic, copilul nu mai este interesat acum de ceea ce tatăl său doreşte să îi transmită. Tatăl a devenit un străin pentru propriul său copil. Prăpastia care se creează între tată şi adolescent depinde în mare parte de relaţiile pe care aceştia le-au avut în anii care au precedat vțrsta şcolară.

CONCLUZII VIS-À-VIS DE PRIMA VÂRSTĂ

V-am indicat ceea ce trebuie să faceţi cu nou-născutul şi ceea ce trebuie să evitaţi. Am încercat să vă dau o idee generală despre copil şi prima sa vârstă.

Ce a învăţat?

Dacă l-aţi hrănit de câte ori i-a fost foame, ştie că lumea este un loc unde este bine să te afli – un loc în care apetitul este satisfăcut rapid.

Dacă l-aţi mângâiat, ştie că este iubit în unicul fel care îi este la îndemână: prin reconfortul contactului fizic.

Dacă aţi răspuns lacrimilor sale ca la un mesaj urget pe care vi-l adresează, ştie că îi săriţi în ajutor ori de câte ori are nevoie.

Dacă a cunoscut dragostea caldă a unei mame care a răspuns tuturor necesităţilor sale fundamentale, a putut face experienţa primelor contacte afective profunde cu o altă fiinţă umană. Aceasta îl pregăteşte pentru raporturi sociale satisfăcătoare.

Dacă mama şi alţi adulţi l-au supus unor stimulări senzoriale şi intelectuale variate, atunci a descoperit că lumea este un loc minunat şi fascinant şi nu o închisoare tristă şi lugubră. Stimulările senzoriale şi intelectuale, adăugându-se libertăţii de explorare a propriului univers, favorizează dezvoltarea precoce a capacităţilor sale intelectuale. De asemenea a acumulat o mare doză de incredere şi de optimism vis-à-vis de lume şi de el însuşi. Această încredere de bază formează lentila celui mai important sistem optic, care este conştiinţa de sine sau egoul.

În momentul în care părăseşte această vârstă a primei copilării, acest sentiment de încredere îi va da cea mai bună pregătire posibilă pentru cea de-a doua etapă: primii paşi.

PRIMII PAŞI

De îndată ce copilul dumneavoastră învață să meargă, abordează o nouă etapă în dezvoltarea sa: etapa primilor paşi. Această etapă îi oferă o nouă "ucenicie", explorarea activă a ceea ce îl înconjoară şi posibilitatea de a căpăta încredere în el însuşi. Şi această etapă îl plasează într-o situație specifică în care este foarte vulnerabil: se va îndoi de el însuşi dacă îl pedepsim prea des sau dacă îi dăm de înțeles că nu s-a comportat bine în încercările sale de a explora universul.

Primele lentile ale acestui sistem optic care este încrederea în sine sunt plasate în prima copilărie, în momentul în care copilul a învățat să fie încrezător sau din contră, neîncrezător în lume. Acum, aflat la vârsta la care va dori să meargă, va mai adăuga o lentilă acestui sistem: ori va fi sigur de el însuşi, ori va avea îndoieli.

Până acum, tentativele de explorare ale copilului au fost destul de limitate şi destul de pasive. Chiar din momentul în care a început să meargă pe burtă sau în genunchi pentru a se pregăti pentru primii paşi, s-a mulțumit cu un câmp de investigare redus. Îndată ce va înțelege că se poate plimba singur în toată casa, va începe să exploreze în mod activ acest univers.

Această perioadă este una de învățare atât pentru mamă cât şi pentru copil.

În timp ce învață să exploreze, mama descoperă care sunt obiectele pe care micuțul este în stare să le înghită, obiecte la care nu s-ar fi gândit niciodată.

Mama învață să interpreteze semnificația lungilor perioade de linişte, atunci când copilul se află în altă cameră. Această linişte indică faptul că acesta urmează să facă o prostioară. Mama se precipită în camera liniştită şi descoperă pe micul sălbatic încântat de faptul că decorează pereții sau faianța cu ruj, sau se delectează jucându-se cu detergentul.

Această perioadă a dezvoltării copilului este cea a explorării prin excelență şi fiecare mamă trebuie să capete o orientare definitivă în ceea ce priveşte casa şi micuțul care o face mereu vraişte. Sau va conserva o casă rezervată adulților sau va fi o casă fără pericole pentru copil. Dacă s-a decis pentru prima variantă, va trebui să petreacă mult timp punând "frână" activităților copilului atât verbal cât şi fizic. Va trebui să consume multă energie spunându-i "nu", a-l lovi peste mâini şi a-l împiedica să se atingă de obiecte.

Multe mame acționează exact în acest mod. Ele încearcă să crească copilul într-o casă făcută pentru adulți, nu pentru el. Din punct de vedere stiințific, aceasta este o enormă greşală de educație. Curiozitatea pe care micuțul o manifestă în această perioadă face parte din aceeaşi categorie cu cea care mai târziu îl va face să reuşască în activitatea şcolară şi profesională. Dacă are senzația că această curiozitate îl expune la pedepse şi molestări verbale, nu numai că aceasta va sufoca instinctul de a învăța, dar se va îndoi de el însuşi şi elanul încrederii sale va fi stricat.

Dați-mi voie să fac o comparație: imaginați-vă că micuțul este acum în clasa a şaptea. În clasă se găsesc un număr de obiecte educative interesante: cărți care tratează diferite subiecte, un microscop, un acvariu, documente ştiințifice. Copilul ia cartea de matematică şi începe să citească. Profesoara îi dă peste mâini şi îi spune să nu se atingă de acea carte. Copilul lasă cartea din mână şi se îndreaptă spre microscop unde începe să privească. Profesoara îi spune să lase microscopul în pace. Respins încă o dată, copilul se întoarce la locul său şi incepe să citească o carte de poveşti. Profesoara îi spune: "vrei să încetezi?"

Nu trebuie să treacă mai mult de câteva săptămâni pentru ca acest gen de restricții să-l descurajeze complet pe copil să mai învețe orice în această clasă.

Rapid va ajunge să-şi spună: “ De câte ori am curiozitatea să învăț câte ceva sunt mustrat. Terebuie că sunt un copil rău. Poate că dacă nu învăț nimic, dacă nu mai ating nimic, poate că profesoara mă va iubi.”

Dacă dumneavoastră ați vedea o profesoară care se comportă în acest fel, ați fi în mod sigur furioasă. I-ați spune: “ În felul acesta descurajați sistematic dorința copiilor de a învăța. Le sufocați curiozitatea şi le distrugeți încrederea.”

Ceea ce multe mame nu înțeleg, este faptul că şi ele reacționează la fel ca această profesoară, în şcoala care este casa. Ele îşi învață copiii să se țină la distanță de obiectele rezervate adulților, lucru practic dealtfel, pentru mame, stăpânele casei. Ceea ce nu văd este că îl obişnuiesc pe copil să-şi înfrâneze curiozitatea şi acea nevoie fundamentală care îl împinge să vrea să ştie cât mai multe despre lumea înconjurătoare.

Imediat după ce copilul face primii paşi, va trebui să priviți interiorul casei cu alți ochi. Cu ochii unuia care abia învață să meargă.

Va trebui să plasați obiectele periculoase sau fragile undeva unde să nu-i fie la îndemână. Copilul trebuie să fie liber să se plimbe prin casă şi să exploreze fără riscul de a se lovi sau de a sparge ceva. Aşa că, înlăturați vazele, obiectele de porțelan, sau, măcar plasați-le suficient de sus încât copilul să nu ajungă la ele. O casă cu o mie de interdicții, nu va fi, cu siguranță, un loc bun pentru experiența copilului.

Va trebui să luați anumite precauții, deoarece, din punct de vedere psihologic, copilul dumneavoastră este încă foarte tânăr. Englezii îl supranumesc “micul vagabond”, şi acesta este un termen foarte potrivit. Facultățile sale de observare şi judecată sunt foarte limitate

Nu ştie să facă diferența între ceea ce este periculos şi ceea ce nu este, iar rezultatul cercetărilor sale sfârşeşte invariabil în gură. Pe lângă faptul că este încă un bebeluş, acum mai poate să şi meargă. Pentru el este formidabil să verse o sticlă de clor şi să-i împrăştie conținutul pe jos, dar, în acelaşi timp clorul poate să-i atingă şi ochii. De aceea trebuie să-l protejați de toate aceste pericole latente ale casei. Experții consideră că 50 până la 90% dintre toate accidentele grave în rândul copiilor şi nou-născuților ar fi putut fi evitate dacă părinții ar fi luat toate precauțiile necesare şi şi-ar fi echipat casa în acest sens.

CUM PUTEȚI SUPRIMA PERICOLELE CASEI DVS.

Decât să alcătuiți o listă de control detaliată, vă sfătuiesc să vă obişnuiți să vedeți casa prin ochii celui mic. Dvs. vedeți flaconul de aspirină din dulap ca pe un medicament pe care îl luați când vă doare capul sau când sunteți răciți. Copilul îl vede ca pe un nou fel de bomboane. Poate să moară dacă înghite un tub din aceste “bomboane”.

Explorați lent şi sistematic casa, şi dacă este cazul, subsolul, curtea şi garajul. Încercați să vedeți totul ca şi cum ați fi un copil. Iată câteva exemple despre ceea ce trebuie să feriți din calea copilului atunci când inspectați casa.

Verificați tot ceea ce este sau poate deveni otravă. În bucătărie acordați atenție diferitelor substanțe: amoniac, esențe, etc. Atenție la țigări, praf de furnici, antigel pentru maşină şi alte asemenea produse care pot fi lăsate prin colțuri.

Dulăpiorul-farmacie este foarte bogat în otrăvuri. Cea mai bună soluție este încuierea cu cheia. Asigurați-vă că pe jos nu sunt cuie, lame, bucățele de jucării stricate, ace şi alte obiecte asemănătoare

care pot fi înghițite. De asemenea nu lăsați copilul să mănânce lucruri cu care se poate sufoca (de exemplu, alune, pop-corn, etc.).

Când gătiți, întoarceți cozile oalelor sau tigăilor spre înapoi pentru a evita pericolul ca micuțul să le răstoarne pe el. Coşul de gunoi de sub chiuvetă este deasemenea periculos, deoarece acolo aruncăm tot felul de obiecte care pot fi periculoase.

Electricitatea este, bine înțeles, o altă sursă de pericol. Acoperiți prizele care nu sunt folosite în mod constant (există în comerț produse pentru aceasta). Acest lucru va împiedica pe copil să constate ce se poate întâmpla dacă introduce o agrafă în priză. Niciodată nu lăsați radioul, radiatorul, sau orice alt aparat electric, în apropierea căzii de baie.

Cred că nu trebuie să vă amintesc că armele şi munițiile trebuie să fie bine încuiate şi că nici o armă nu trebuie menținuță încărcată, nici chiar în dulap.

Atelierele trebuie bine închise dacă nu doriți să oferiți copilului jucării, cum ar fi: cuie, cuțite, vopseluri, chibrituri, blocuri motoare, etc.

Dacă copilul se joacă singur în curte (şi este o idee bună să aibă o curte la dispoziție), aceasta trebuie să fie bine închisă, să nu poată işi şi expune la tot felul de pericole. Cea mai bună metodă de protecție este de a monta scânduri pe sub care sau peste care să nu poată trece.

Dată fiind abilitatea pe care o posedă un copil, de a apare în locurile cele mai neaşteptate şi de a traversa o stradă înainte ca dumneavoastră să realizați cum de a ajuns acolo, maşinile constituie o problemă majoră. Dacă plecați cu maşina şi există copii în jurul ei, uitați-vă cu atenție în spate, în față şi dedesubt înainte de a porni. Măriți atenția când rulați cu spatele. Când parcați asigurați-vă că ați tras frâna de mână. Dacă maşina este parcată în exterior sau într-un garaj care nu se încuie, ridicați geamurile şi încuiați uşile. Este surprinzător de constatat cât de abili sunt copiii de a declanşa frâna de mână, să cadă din maşină sau să se încuie în interior.
Apropos, este mai indicat să nu aveți geamuri electrice. Şi nu lăsați niciodată copilul singur în maşină, chiar dacă plecați doar pentru un minut, luați-l mereu cu dumneavoastră.

O inițiativă utilă pe care o puteți lua, este să repetați împreună cu soțul dumneavoastră o eventuală urgență. Adevărul este că sitațiile de urgență se prezintă întotdeauna când nu vă aşteptați. Marea noastră majoritate, nu ne-am gândit niciodată ce avem să facem într-o situație de urgență. De exemplu: telefonați medicului sau mergeți direct la spital? Asigurați-vă că aveți numărul medicului undeva lângă telefon şi în maşină. Toți membrii familiei ar trebui să ştie ce au de făcut. Nu este cazul să alarmați copiii. Tratați situația ca pe un exercițiu. Să aveți în casă o trusă de prim-ajutor, care să conțină o provizie de antidoturi universale pentru otrăvuri. Întrebați medicul ce mai trebuie să conțină această trusă. Ar fi bine dacă dumneavoastră şi soțul dumneavoastră ați urma un curs de prim-ajutor. Ceea ce învățați acolo nu poate doar să salveze viața copilului dumneavoastră, dar şi pe a dvs înşivă.

Părinții trebuie să protejeze copiii, dar nu excesiv. Copilul are nevoie să fie apărat de pericolele despre care este inconştient, deoarece este prea naiv, dar nu are nevoie să fie protejat în situații care nu prezintă un pericol real.

Dacă îl protejați prea mult îi veți implementa un sentiment de teamă față de lumea înconjurătoare şi distrugeți siguranța că odată ce va creşte, va şti să se descurce.

A lua toate măsurile de precauție în casă vi se va părea, probabil o muncă grea. Este. Dar o dată luate, aceste măsuri vă vor da libertatea de a lăsa copilul să exploreze singur şi veți avea conştiința liniştită, ştiind că aveți o casă sigură (pentru copil)

Să presupunem că ați făcut toate acestea. Ați ascuns sau ați încuiat tot ceea ce prezintă un pericol virtual. Ați hotărât să nu forțați copilul să se adapteze unei case rezervate exclusiv adulților prin restrângerea interdicțiilor şi pedepselor.

Odată ascunse aceste obiecte “incompatibile cu primii paşi”, casa dumneavoastră va fi o lume, din punct de vedere psihologic, sănătoasă pentru un copil care va învăţa să trăiască şi îsi va dezvolta încrederea în sine. Acum însă, trebuie făcut un pas suplimentar, prin aducerea în casă a unor obiecte noi, jucării care îi vor stimula dezvoltarea.

Este trist faptul că, ghidându-se după educaţia “puritană” pe care au primit-o, mulţi adulţi (în special taţii), consideră jocul (jucatul) ca pe o activitate esenţialmente frivolă. Din punct de vedere psihologic acest lucru este fals. Jocul este necesar adulţilor deoarece prin intermediul său reuşim să ne recreem şi putem în acest fel să ne păstrăm ritmul de viaţă alături de desfăşurarea de activităţi productive în mediul profesional. Imaginaţi-vă o lume fără seri, fără week-enduri şi fără vacanţe: ce frustraţi ne-am simţi! Pentru adulţi jocul contrabalansează munca. Pentru copii jocul îndeplineşte o altă funcţie.

Pentru ei este un mijloc de a învăţa ce este lumea. În acest sens, jocul este aproape similar muncii, pentru un copil mic. Notaţi că în timp ce adulţii se joacă de-a ceea ce nu fac în mod obişnuit la serviciu (înoată, schiază, pictează, privesc la televizor sau merg la cinematograf), aceasta nu se aplică la copii. Aceştia nu imită jocurile adulţilor, ci munca adulţilor. Copiii mici sunt ca nişte actori care-i imită pe adulţii care se ocupă de casă, gătesc, fac plinul de benzină, repară camioane, construiesc case, pilotează avioane, vând mărfuri sau îngrijesc bolnavi. Jocul este modalitatea esenţială prin care se educă un copil.

Dacă îl privaţi de joacă, sau dacă îi furnizaţi un material necorespunzător, îi veţi lua un element indispensabil al acestei educaţii.

Pentru cea mai mare parte a părinţilor, “jucăriile” se cumpără de la magazine. Vreau totuşi să definesc cuvântul “jucărie” ca pe “orice obiect cu care un copil se poate juca”. După această definiţie, următoarele obiecte sunt jucării: castroane şi liguri, cutii de carton, un coş de gunoi plin cu hârtii. După această definiţie în accepţiunea largă a termenului de jucărie, de ce fel de jucării are nevoie copilul dumneavoastră?

În mod special de jucării cu ajutorul cărora să îşi poată asigura dezvoltarea marilor grupe de muşchi, prin alergare, sărituri, căţărări.

Să începem cu jucăriile “de aer liber”, deoarece acesta este mediul cel mai natural a marii majorităţi a activităţilor sale. Fiecare copil ar trebui să dispună, în grădină, de un dispozitiv pe care să se poată căţăra. Cel mai indicat este o formă de piramidă, pentru a asigura stabilitatea, aşezată pe iarbă sau pe nisip pentru a amortiza o eventuală cădere. Aceasta dezvoltă muşchii lungi, agilitatea şi siguranţa mişcărilor corpului. În plus, poate fi acoperită cu un cearşaf pentru a putea fi transformată în cort, întăritură, cort de indian, cabană, sau în orice altceva de care copilul are nevoie în lumea imaginară a jocurilor sale.

Cel de-al doilea articol de bază pentru jocurile de exterior este nisipul. Odată cu acesta trebuie prevăzute şi ustensilele pentru jucat (lopăţele, găleţele, greble, etc.). Nisipul este un material care îi stârneşte interesul şi curiozitatea şi care îi permite să facă lucruri neaşteptate şi plăcute. Copilul adoră să-l lase să se scurgă printre degete, să facă grămăjoare şi gropi, să deseneze. Nisipul încurajază curiozitatea sa spontană îndreptată spre natură.

Nisipul constituie dealtfel un décor şi un material privilegiat pentru jocurile cu maşini, camioane, pentru a construi edificii sau a dispune soldaţi. Totuşi, ca un mic sfat, nu contaţi pe copil să aranjeze jucăriile după ce s-a plictisit, deoarece nu este încă conştient de o asemenea obligaţie.

Multe mame se gândesc să instaleze un spaţiu cu nisip pentru copil , dar uită că micuţul are nevoie să se joace şi să sape în pământ. Da, da, în pământ. Pentru aceasta este deajuns o lingură de metel suficient de solidă, pe o mică greblă şi de o găletuţă de plastic.

Nisipul şi pământul sunt la fel de importante ca şi apa, pentru un copil. Totuşi sunt puține mame care îi lasă pe copii să se joace cu apa, deoarece aceasta murdăreşte casa. Acest refuz este, fără îndoială, mai mult nefast decât benefic şi riscă să transfere copilului atitudinea dumneavoastră negativă. Dacă nu se poate altfel, limitați-vă la jocurile în apă la ora băii.
Dacă totuşi sunteți o persoană pe care nu o exasperează puțină dezordine în casă, nu ezitați să lăsați copilul să se distreze cu apă, nisip şi pământ. Bineînțeles, nu este vorba să îl lăsați singur cu un furtun pentru udat. Faceți în aşa fel încât să îl puteți supraveghea când se joacă cu apa. Aşezați lângă el un recipient cu apă, din care să o poate scoate cu mânuțele când are "nevoie" de ea.

Să semnalăm un alt joc pentru această vârstă: un animal pe roți, pe care să se poată aşeza şi-l poate împinge cu picioarele, ceea ce îl va ajuta în etapele următoare să stăpânească dificultățile mersului pe tricicletă.

Şi toboganul este deseori pus la dispoziția micuților. Evitați să cumpărați modelul curent care include şi balansoar. Toboganul este recomandat dar balansoarul nu este pentru cei mici, deoarece nu-l pot folosi singuri. În plus, copilul care se balansează riscă să se răstoarne şi deseori acest joc inocent se termină rău. În general, cele mai bune instalații în aer liber, pentru această vârstă sunt de tip static (pentru a permite cățărarea) mai degrabă decât mobil.

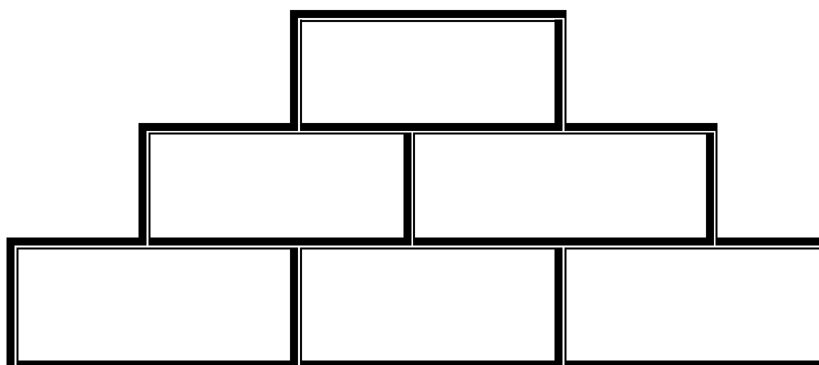
În completarea jocurilor dumneavoastră de exterior, duceți copilul, cât de des posibil, într-un parc echipat cu echipamente de joc. Acolo supravegheați-l cu atenție, deoarece şi aici există pericole.

Copilul dumneavoastră are deasemenea nevoie de jocuri de interior, pentru dezvoltarea sa musculară. Trebuie deasemenea acordată atenție dezvoltării grupei muşchilor mici. Jucăriile potrivite ar fi: jocuri de înşurubat, jocuri de costrucție simple, puzzle simplu, jocuri de construit din lemn, maşinuțe, camioane. Este de asemenea epoca jucăriilor care se trag cu o sfoară, cele care fac şi zgomot în timp ce merg.

Copilul care a început să meargă se va juca şi cu păpuşi şi animale din materiale moi. Este perfect normal, atât pentru băieței cât şi pentru fetițe, să dorească să se joace cu păpuşi şi să vrea să doarmă cu ele. Uneori, adulții rău informați, consideră că nu este prea "viril" pentru un băiețel de această vârstă să vrea să se joace cu păpuşi şi animăluțe. Jucatul cu păpuşi constituie un aspect pozitiv al dezvoltării unui băiat, deoarece aceasta încurajază sentimentele de tandrețe, dragoste şi protecție. În plus, copiii consideră păpuşile ca participanți în jocurile lor imaginative. Aceste jucării ajută băiețelul sau fetița să concretizeze emoțiile şi sentimentele care stau la baza vieții familiale, punând în scenă rolurile mamei, al tatălui, fraților şi surorilor.

Unde să puneți toate aceste jucării? Evitați clasica ladă de jucării. Unii copii pot foarte uşor să se apuce să umple această ladă cu tot felul de obiecte, şi, aceasta devine, în scurt timp, un adevărat şantier arheologic, cu straturi datând din "epoca primitivă". Instalați mai degrabă etajere pentru aranjat jucărelele. Acestea trebuie să fie suficient de joase pentru a putea fi accesate cu uşurință de către copil. Această soluție îl ajută pe copil să-şi dezvolte independența prin faptul că are acces uşor la toate jucăriile fără ca mama să trebuiască să i le dea. Prevedeți aceste etajere cu spații cât mai mari pentru a putea primii jucăriile mai voluminoase şi instalați o scândură care să împiedice mingiile şi alte jucării sferice să cadă. O asemenea instalație poate fi utilă până la vârsta şcolară.

Chiar acasă puteți confecționa cutii din placaj cu dimensiuni în jur de 25 x 50 cm, pe care le puteți vopsi în culori vii după exemplul de mai jos.

Aceste cutii au avantajul de a fi mobile şi le putem scoate din cameră când dorim.

Jucăriile sonore şi muzicale sunt, deasemenea, foarte importante la această vârstă. Micuții adoră sunetul şi ritmul. Le puteți cumpăra instrumente ritmice, cum ar fi tobe, xilofoane, triunghiuri, de la un magazin de muzică, sau le puteți confecționa chiar dumneavoastră. Puteți forma o colecție interesantă de tobe cu o serie de cutii de fier goale de dimensiuni diferite.

Este un moment propice pentru a cumpăra un mic casetofon pe care copilul să-l poată manevra singur. Bineînțeles, nu încercați să-l conservați în stare bună. Îl va supune unor încercări teribile, dar aceasta îl va amuza teribil.

Dar, acesta nu trebuie să fie singurul contact al copilului cu muzica. Compărați CD-uri pentru copii şi lăsați-l să le asculte. Nu vă limitați la discurile marcate "pentru copii". Încercați şi muzica exotică şi străină, africană şi polineziană, sitarul indian, koto-ul japonez şi vedeți dacă îi plac. La acestă vârstă fragedă, este destul de maleabil şi receptiv, încât este indicat să-l ghidați printr-o gamă variată de gusturi muzicale. Dacă faceți acest lucru, probabil că va agreea orice fel de muzică cu ritmuri şi mişcări viguroase.

Cărțile sunt deasemenea un instrument de joc idispensabil. Puteți continua să ajutați copilul să se joace "de-a etichetarea" arătându-i o imagine care reprezintă un obiect şi pronunțând cu voce tare numele acelui obiect. În plus puteți începe sa-i citiți poveşti. Îi place să asculte povestioare, cântecele infantile, etc. Faceți totuşi o selectie, deoarece unele devin foarte demodate pentru copiii din zilele noastre.

Trebuie să aibă şi cărți din carton mai gros, deoarece are tendința să le "citească" rupând paginile. Îl vor atrage în special cărțile cu imagini simple, la nivelul său.

Toate aceste obiecte şi cărți rămân totuți inferioare mamei pentru stimularea efectivă a dezvoltării limbajului. Jocul "de-a etichetarea" este foarte important în acest sens. Vă puteți juca oriunde. În maşină, la piață, acasă, oriunde.

Dezvoltarea limbajului comportă două elemente esențiale: limbajul pasiv (înțelegerea a ceea ce i se spune) şi limbajul activ (cuvântul, vorbitul)

La vârsta primilor paşi va domina limbajul pasiv. De fapt este o eroare să calificăm această etapă ca pasivă, deoarece inteligența copilului face eforturi pentru a înțelege şi reconstitui limba maternă, care se vorbeşte în jurul său.

Micuțul începe să dezvolte limbajul gângurerilor, aşa cum am văzut în capitolul precedent. Mai târziu va trece la "jargonul expresiv", gângureli care imită sunetele cadențate ale limbajului adulților. Nu ezitați să repetați după el acest fel de exprimare. Răspundeți-i ca şi cum ați purta o conversație. Nu este un simplu amuzament. Aşa îl ajutați să dezvolte sensul limbajului său.

Imediat după etapa "jargonului expresiv" apar şi primele "fraze" de un singur cuvânt. Aceste cuvinte izolate constituie pentru copil o afirmaţie completă: "(vreau un)… biscuite" sau " (ia-mă în) …braţe" sau "(vreau să merg) … afară". Există puţini părinţi care rămân insensibili la partea emoţionantă a acestei comunicări posibile printr-un singur cuvânt.

Când copilul atinge vârsta de 18 luni, începe să înlocuiască jargonul prin cuvinte. Jocul limbajului devine comunicare socială. Vocabularul său se va lărgi de la 3-4 până la 100 de cuvinte. Începe în mod spontan să formeze propoziţii de două cuvinte, cum ar fi: "vin-o aici", "la revedere maşină", "dă prăjitură", etc.

Bogăţia vocabularului copilului şi nivelul atins în dezvoltarea limbajului depind, în mare parte, de modul în care i-aţi vorbit şi în care v-aţi jucat cu el prin intermediul limbajului. Nu se poate inventa nici o jucărie, nici un calculator capabil să îl înveţe să vorbească, aşa cum o puteţi face dumneavoastră.

Iată deja casa dumneavoastră transformată în şcoală, în care copilul poate explora cu veselie şi vigoare şi în care poate învăţa. Această şcoală mai are nevoie de un element pentru a fi completă: un profesor bine informat. Aici intraţi în scenă dumneavoastră şi soţul dumneavoastră. Trebuie să cunoaşteţi cum se dezvoltă copilul în acest stadiu. Trebuie deasemenea să cunoaşteţi ce metode de învăţare reuşesc cu copiii care abia au început să meargă şi ce metode dau greş. Esenţialul este să evitaţi să forţati copilul să facă faţă unui mediu destinat exclusiv adulţilor, cu multe obiecte valoroase sau fragile, în care să fie supus în mod constant interdicţiilor.

Exemplul următor ilustrează acest pericol. Îngrijeam, la un moment dat, o mamă şi fiica sa. Prima oară când mama mi-a adus-o la consultaţie pe fiica sa de şapte ani, a venit însoţită şi de un frăţior de 18 luni. Mama şi băieţelul au rămas aşezaţi în sala de aşteptare în timp ce eu eram în cabinet cu fata. Mama nu adusese absolut nimic pentru ca micuţul să se poată juca timp de o oră. Cred că se aştepta întredevăr ca băieţelul să stea liniştit în timp ce ea citea o revistă. Bineînţeles că nu s-a întâmplat aşa. Ora pe care am petrecut-o în cabinet a fost punctată de zgomote şi strigăte violente: "nu", "nu e voie", din partea mamei. Ce şi-a învăţat această mamă copilul în acea oră? L-a învăţat să nu îşi exercite iniţiativa. Să rămână pasiv şi liniştit. Să rămână aşezat şi să nu exploreze nimic.

Bine înţeles, câteodată trebuie formulate interdicţii. Acestea ar trebui însă rezervate focului, obiectelor incandescente, obiectelor tăioase, etc., adevărate pericole care nu pot fi eliminate din mediul său. Dacă spuneţi numai "nu" unui copil nu vă mulţumiţi doar prin a spune "nu". El nu va înţelege că această interdicţie priveşte numai anumite lucruri. Folosiţi-vă de cuvinte care explică, cum ar fi: "nu, focul arde copilul" sau "nu alergăm pe stradă, bebe se va lovi". În acest fel îl lăsaţi să înteleagă că acel lucru specific este periculos şi evitaţi să îi daţi sentimentul că tot ceea ce îl înconjoară este periculos şi nu poate fi atins.

Cea mai bună metodă de a împiedica un copil să ia un obiect este să-i distrageţi atenţia. Noi, părinţii, avem norocul că micuţii se lasă păcăliţi uşor.

Copilul care începe să meargă manifestă un comportament esenţialmente activ şi motor; aşa că este inevitabil să verse sau răstoarne un număr de obiecte.

Este de asemenea important ca dumneavoastră, ca şi profesor al acestei case-şcoală, să nu faceţi mare caz de fiecare dată când copilul cade. Dacă nu ne precipităm să-l ridicăm după fiecare căzătură, o va face singur. Dacă ne abţinem de la orice comentariu în momentul în care răstoarnă un obiect, aceste incidente nu îi vor părea mai mult decât întreruperi momentane şi jenante ale acivităţilor sale de joacă. Aceasta îi va întări încrederea în sine şi va considera căzăturile ca făcând parte din explorarea cotidiană.

"Bătăile la funduleţ" sunt o metodă de educare care tinde, din păcate, să fie utilizată de unii părinţi cu copiii de această vârstă. În afară de cazuri rare, nu trebuie administrată înainte de vârsta de doi ani.

Dacă cel mic se obstinează să traverseze strada alergând s-ar putea să fiți obligați să-i administrați o palmă peste funduleț, dar ceea ce este cu adevărat important, este să dirijați comportamentul unui copil mic organizând mediul familial în aşa fel încât să nu conțină prea multe interdicții şi, incercați mai degrabă metoda distragerii atenției mai degrabă decât cea a pedepsei corporale.

Bătăița trebuie rezervată pentru mai târziu, putând fi aplicată copiilor de peste doi ani. Dacă constatați că vă enervați prea des şi că îl "corectați" prea mult, aveți nevoie să consultați un specialist care vă va ajuta să vă rezolvați problemele psihologice.

Unul dintre motivele pentru care mulți părinți lovesc copiii mici este datorat faptului că judecă comportamentul acestora ca pe unul voluntar negativ. De exemplu: o mamă îşi găseste copilul în bibliotecă rupând paginile celei mai frumoase cărți. Ea este convinsă că micuțul face asta dintr-un sentiment de ostilitate şi răutate şi, în consecință, îl loveşte. Nu are dreptate. Un copil de patru ani ar face asta din răutate, nu unul de doi ani. Pentru acesta din urmă, ruperea filelor unei cărți face parte numai din explorarea sa ştiințifică în lumea cărților. Dealtfel, nu numai că le va rupe, dar va ronțăi câteva.

O mamă nu trebuie să confunde atitudinea normală a unui mic explorator al universului cu comportamentul ostil al unui copil mai mare. Nu putem reproşa unui copil că are reacțiile potrivite vârstei sale.

O altă problemă delicată pentru mame este hrănirea copilului. Aceasta este, de fapt, vârsta la care apar problemele de alimentație. Cu toate că, în afara cazurilor unei boli serioase, nu ar trebui să existe probleme. Singurul motiv psihologic este acela că, probabil, părinții nu sunt prea buni profesori în domeniu.

Să vedem împreună ceea ce se întâmplă deseori. În jurul vârstei de un an, un copil se arată a fi puțin mai dificil şi mănâncă mai puțin bine. Să nu fim surprinşi, deoarece dacă ar continua să mănânce la fel ca înainte, curând l-am putea duce la circ, ca pe un fenomen. Copilul îşi manifestă individualitatea în preferințele alimentare. În plus, ca şi la adulți, apetitul său variază de la o zi la alta şi de la o săptămână la alta. Deseori o mamă se nelinişteşte văzând copilul care mănâncă prea puțin. Contrariată şi speriată, mama încearcă să-l forțeze să manânce. Din acest moment intrăm într-un cerc vicios. Cu cât mama insistă mai mult, cu atât copilul este mai capricios şi ostil. Cu cât manâncă mai puțin, cu atât mama se nelinişteşte mai tare. În scurt timp mama se găseşte în fața unei probleme, acolo unde nu era de fapt nici una, cu puțin timp înainte.

Toate acestea sunt perfect inutile. De ce? Deoarece noi părinții avem un aliat de talie mare: foamea naturală a copilului. Dacă îi oferim meniuri variate, echilibrate, şi dacă îl lăsăm să se descurce singur, va mânca suficient din ceea ce se găseşte în fața sa pentru a rămâne sănătos şi puternic. Trebuie să respectăm propria sa individualitate în obiceiurile alimentare. Lăsați-i gustul să se schimbe din lună în lună şi apetitul din zi în zi. Dacă refuză în mod brusc un fruct sau o legumă după care era înnebunit săptămâna trecută, ce îi puteți face? Daț-i libertatea să o refuze şi nu încercați să îl forțați să o mănânce. Dacă oferiți copilului mese complete, variate şi bine echilibrate şi dacă îl lăsați să manânce după nevoile sale, nu veți avea niciodată o problemă de nutriție.

Vârsta primilor paşi este aceea la care copilul poate începe să "ciugulească" între mese. Aceasta se datorează, în parte unui apetit mai puțin viu şi deoarece există pentru el elemente mult mai interesante decât hrana. Pur şi simplu începe să se joace la ora mesei. Prin "alte elemente", înțeleg, activități cum ar fi transformarea conținutului farfuriei în ciorbiță, prin adăugarea de apă, bătutul cu furculița în masă, sau aruncarea mâncării pe jos. Acest fel de comportament este uneori foarte iritant pentru mamă. Dar, este important să acceptăm că aceasta este o activitate normală pentru un copil mic.

Nu este un gest deliberat de provocare sau de opoziție vis-à-vis de mamă. Cum reacționăm? Uneori păcăliți-l sa ia câteva îngițituri în timpul jocului. Alteori, dacă vedeți că nu îl interesează ce mănâncă şi că vrea să se joace, suneți-vă că s-a săturat. Coborâți-l de pe scaun şi strângeți farfuriile. Dacă începe să plângă, mai încercați o dată.

Am ajuns la un moment important: cu învățăm un copil să mănânce singur? Vă spun un singur lucru: dați-i ocazia.

Dacă ați lăsat copilul la şase luni să țină singur biscuitul din care mânca, l-ați pregătit deja să învețe să manânce singur cu lingurița. Copilul care nu a fost niciodată lăsat să mănânce singur, cu degetele, între şase luni şi un an, va avea probabil puțină întârziere în a învăța.

Când copilul dumneavoastră va ajunge aproape de vârsta de un an, va remarca probabil lingurița şi va arăta printr-un oarecare semn că este pregătit să învețe să mănânce singur. Lăsați-l să încerce. Fără îndoială că dumneavoastră îl puteți hrăni mai repede şi mai bine, dar este indicat să rezistați tentației. A continua să-l hrăniți dumneavoastră va întârzia creşterea încrederii în el însuşi şi a inițiativei.

Chiar la începutul primilor paşi, între 12 şi 16 luni, majoritatea copiilor doresc să mănânce singuri, cu lingurița. Dacă nu îi dați posibilitatea la această vârstă, a încerca să manânce singur nu va mai fi atât de interesant pentru el şi va dori ca mama să continuie să îl hrănească.

Un alt domeniu care aduce părinților o sumă de dificultăți inutile, este învățarea curățeniei. Marea majoritate a cărților de puericultură sunt foarte vagi în acest sens. Unul din punctele esențiale este de a şti exact când să-l obişnuiți pe copil să fie curat.

După cum am spus în capitolul precedent, copiii nu au o maturitate neuro- musculară suficientă pentru a-şi putea controla intestinul sau vezica înaine de aproximativ doi ani. Dacă încercați să îl educați înainte, aceasta va fi un dezasttru, din punct de vedere psihologic, sau va fi o pierdere de timp şi un stres inutil atât pentru mamă cât şi pentru copil. Abandonați această chestiune până la vârsta de doi ani. Vom mai discuta despre aceasta în capitolul următor, când vom aborda acest stadiu de dezvoltare.

Probabil că veți întâlni o vecină care se va lăuda cu mândrie că a reuşit să educe în acest sens pe micuțul ei de 15 luni, chiar fără greutate. Este posibil de asemenea să fiți impresionată de această performanță şi să vă întrebați dacă nu ar fi cazul să încercați şi dumneavoastră acelaşi lucru. Ceea ce nu ştiți, nici dumneavoastră nici vecina, este că micuțul va face pipi în pat lavârsta de cinci ani şi că asta se va întâmpla dealungul multor ani de zile. Luați loc, relaxați-vă şi resemnați-vă la a mai schimba scutece încă ceva timp.

Abordez acum un subiect foarte delicat pentru numeroşi părinți: atitudinea copilului vis-à-vis de propriul corp.

Să presupunem că îmbăiem un copil de 12 sau 15 luni. Acesta îşi explorează corpul şi extremitățile cu deliciu şi face tot felul de descoperiri fascinante. Se joacă cu urechile. Mama spune: ” Ia te uită cum se joacă cu urechiuşele. Asta dovedeşte cât de mult a evoluat.” Apoi descoperă degețelele de la picioare şi se joacă cu ele. Mama comentează: “ Ia te uită cum se joacă cu degețelele; asta demonstreaza că este pe cale să meargă!”. Apoi descoperă penisul şi începe să se joace cu el. Credeți că mama va spune: “ Oh! Formidabil; se joacă cu penisul.”? Cu siguranță că nu. Poate că îi va da o palmă, sau va reacționa într-un fel care să-i arate că nu este bine ce face. Îmi este teamă că acest fel de scene se întâmplă în multe case.

Ce învață copilul din reacția mamei? Mai întâi, această pretinsă problemă sexuală nu există pentru un copil la această vârstă; ea există doar în conştiința mamei. Pentru copil, penisul său nu este mai interesant decât urechile sau degețelele de la picioare. Noi, adulții, îl împingem să se intereseze de el în mod nesănătos, făcând mare caz din acest joc inocent şi dându-i sentimentul că organele sexuale sunt o regiune tabu a corpului.

În momentul în care o mamă reacţionează aşa cum am descris mai sus, îi transmite copilului următorul mesaj: " Ai urechi frumoase şi este bine să te joci cu ele; şi degetele de la picioruşe sunt drăguţe şi merită atenţie; este însă rău şi urât să te joci cu organele sexuale; este o parte foarte urâtă a corpului tău."

Am putea la fel de bine să inoculăm micuţului acelaşi sentiment de interes vinovat pentru degetele de la picioare. Cum? Nimic mai uşor. Prima oară când copilul îşi va atinge degeţelele îi dăm peste mâini şi îi spunem: "Să nu cumva să te mai văd că le atingi!". Veghem deasemenea să le păstreze mereu acoperite, spunându-i: "Repede, puneţi şosetele! Vrei sa-ţi vadă toată lumea picioarele?". Când îl ănvăţăm să numească părţie corpului său, lăsăm,în mod deliberat, deoparte picioarele. Prin toate aceste mijloace facem din picioare o regiune tabu pentru copil.

Mai târziu, care vor fi reacţiile şi sentimentele unui copil influenţat în acest mod? Clasicul joc de-a doctorul se va juca puţin diferit.

La vârsta adultă va frecventa baruri de noapte de un tip nou. În loc de sâni descoperiţi, se vor vedea picioare goale. Va plăti pentru a vedea fetele intrând pe scenă şi dezgolindu-şi în mod voluptuos picioarele. Ridicol? Desigur. Dar, dacă adulţii nu se comportă aşa, în mod obişnuit, aceasta se datorează faptului că mulţi dintre noi suntem destul de inteligenţi cu privire la momentul în care copiii noştrii îşi explorează picioarele decât atunci când explorează organele sexuale.

Ce trebuie să facem când un copil, de mai puţin de doi ani, descoperă organele sexuale? Exact acelaşi lucru ca atunci când descoperă o altă parte a corpului. În acest fel, organele sexuale nu vor deveni tabu, asociate în spiritul copilului cu răul şi cu urâtul. În acest fel am făcut un pas major în a ajuta copilul să păstreze o atitudine sănătoasă vis-à-vis de sex când va mai creşte.

Trebuie să-i învăţăm numele organelor sexuale şi de excreţie, exact în acelaşi mod ca şi pentru celelate părţi ale corpului. În general, cultura noastră lasă deoparte numele acestora. Mamelor le place să-i înveţe pe copii numele părţilor corpului şi să se joace cu ei în felul următor: "Unde este năsucul? Pune degeţelul pe năsuc. Unde îţi este urechiuşa? Pune degeţelul pe ea." Se întâmplă însă vreodată să auzim aşa ceva: " Unde este penisul? Pune degeţelul acolo."? Puţin probabil.

Specialist sau profan, fiecare pare din nefericire să evite a învăţa copilul numele organelor sexuale. Copilul trebuie învăţat cuvinte cum ar fi penis, sân, rect, la fel cum îl învătăm cuvintele mână, picior, genunchi. Dacă procedăm în acest fel, copilul va căpăta un sentiment pozitiv şi va accepta aceste părţi ale corpului său. Aşa îl ajutăm să evite mai târziu inhibiţiile sexuale.

Acest stadiu al dezvoltării copilului care începe să meargă se poate rezuma într-o frază: este vârsta explorării. Copilul este un tânăr cercetător, explorând fără încetare universul, incluzând şi propriul corp. Are nevoie să-şi întărească muşchii lungi şi scurţi, îi trebuie deasemenea mijloace să cheltuiască enorma cantitate de energie pe care i-a dat-o natura. Dar, principiul esenţial, de unde decurge toată educaţia, este acela că în toate explorările, copilul trebuie să-şi construiască şi fortifice încrederea în sine. Trebuie să înveţe să fie mîndru de aptitudinile pe care le capătă pe parcurs: mersul, alergatul, căţăratul, săritul, construitul, jucatul cu maşinile, cu nisipul, cu apa şi pământul, cu păpuşi, etc.

Dacă îi dăm posibilitatea de a explora tot acest univers în mod liber, în acest fel, deschis stimulărilor, îşi va putea clădi încrederea în el însuşi. Aceste sentimente vor forma cea de-a doua lentilă în optica egoului său. Dar dacă, dimpotrivă, drumul este blocat cu un flux constant de interdicţii, aceasta va constitui ruina spiritului său de iniţiativă şi a dinamismului său la vârsta adultă.

Cu un copil între unul şi doi ani, o mamă poate de la început să aleagă între două alternative: a avea o casă impecabilă şi a creşte copilul plin de îndoieli şi inhibiţii sau să aibă un interior mereu plin de jucării împrăştiate şi să crească un copil plin de încredere în el însuşi. Dacă alegeţi cea de-a doua

variantă, asiguraţi copilului cele mai bune condiţii pentru a aborda următorul stadiu de dezvoltare: cel al "primei adolescenţe."

PRIMA ADOLOESCENŢĂ (partea I)

Vârsta primilor paşi, despre care tocmai am discutat, începe din momentul în care copilul începe să meargă, aproximativ în jurul vârstei de un an şi durează aproape până la sfârşitul celui de-al doilea an da viaţă. Totuşi, durata acestui stadiu poate varia în funcţie de fiecare copil, care îl poate traversa urmând etapele descrise în această carte sau urmând propriul său ritm, mai rapid la un moment dat, sau mai lent, într-o anumită perioadă.

Regăsim acest mod de comportament tipic, al primei adolescenţe cam la 50% din copiii la vârsta de doi ani, în timp ce 25% au depăşit această etapă, iar ceilalţi 25% nu au atins-o încă. Nu luaţi aceste descrieri generale de compotrament tipic ca pe nişte faze pe care copilul dumneavoastră tebuie să le traverseze în mod exact şi absolut aşa cum le-am descris. Aceste exemple sunt date numai pentru a vă indica direcţia probabilă a schimbărilor de stare prin care va trece copilul dumneavoastră Este important să cunoaşteţi ordinea în care va aborda aceste etape. Dar, copilul dumneavoastră va marca în mod profund cu individualitatea sa fiecare etapă depăşită.

Dezvoltarea unui copil nu este un drum egal şi regulat, conducând spre un comportament mai "copt" pe măsură ce creşte. Din contră, creşterea şi dezvoltarea unui copil trece prin perioade de echilibru, urmate de perioade de dezechilibru. De exemplu, stadiul primilor paşi reprezintă o perioadă de echilbru, urmat de stadiul primei adolescenţe (în jurul vârstei de doi – trei ani), care este o perioadă de total dezechilibru. Apoi urmează stadiul de trei ani, perioadă de echilibru, îar apoi pe la patru ani, iarăşi dezechilibru. Curios faptul, se pare că natura a făcut în aşa fel încât să ne reamintească mai uşor acest proces, perioadele de echilibru sunt marcate de numere impare (1,3,5 ani) şi perioadele de dezechilibru sunt marcate de numere pare (2, 4 ani).

Dacă doriţi o definiţie simplă a echilibrului şi a dezechilibrului, pe care orice mamă o poate înţelege, consideraţi că atunci când prezenţa copilului lângă dumneavoastră este o plăcere, acesta se află într-o perioadă de echilibru. Atunci când se comportă ca un mic monstru (la doi ani, de exemplu), se află într-o perioadă de dezechilibru. Este destul de clar?

Prima adolescenţă este un stadiu de tranziţie. Prima tranziţie pe care o întâlnim în dezvoltarea copilului. Numesc această perioadă "prima adolescenţă", din cauza asemănării sale frapante cu adevărata adolescenţă, între 13 şi 19 ani (pe care o putem numi "cea de-a doua adolescenţă")

De la 13 la 19 ani este vârsta care marchează tranziţia de la copilărie la vârsta adultă. Înainte de 13 ani, copilul acţionează între limitele impuse de părinţi. Nu este încă destul de copt încât să acţioneze pe cont propriu şi să se situeze între propriile limite şi legi. Dar, în interiorul limitelor impuse de către părinţi, preadolescentul a atins un oarecare echilibru psihologic. Pentru a atinge echilibrul superior al unui adult, trebuie să înceapă să "spargă" echilibrul copilăriei. Odată ce tatăl sau mama unui adolescent au observat acest concept fundamental, derutanta complexitate comportamentală a unui adolescent devine imediat comprensibilă. De atunci părinţii pot începe să înţeleagă de ce un adolescent experimentează o nevoie psihologică să iubească un alt gen de muzică, să aibă o altă frizură, să se îmbrace în mod diferit şi în general, să aibă un comportament diferit celui aprobat de către adulţi.

După cum a spus Mark Twain: " Când aveam 15 ani, credeam că tatăl meu era cel mai stupid om de pe pământ. La 20 de ani am fost surprins să constat tot ce a învăţat omul ăsta în cinci ani!"

Aceste etape, formate din furtuni şi tensiuni, implică negarea şi rebeliunea.

Este foarte important ca părinţii să sesizeze aspectele pozitive ale acestui stadiu pe care l-am numit dezechilibru. Părinţii care au deja experienţa acestei etape o numesc “anul teribil”. Dar să privim lucrurile cu alţi ochi: să luăm ca exemplu un copil între 16 şi 18 luni. Este încă un bebeluş. Cum reuşeşte natura ca numai în trei ani să facă această diferenţă între personalitatea copilului şi cea a bebeluşului. Mama Natură, nu poate opera această schimbare decât “spărgând” principiile de echilibru pe care le atinsese. De aceea, atunci când copilul începe să strige tare “nu,nu!”, la 20 de luni, vom înţelege că principiile echilibrului său de bebeluş încep să cedeze.

În ciuda dificultăţilor pe care atitudinea negativă, de opoziţie, a copilului de doi ani vi le cauzează, amintiţi-vă de faptul că este vorba de o fază pozitivă a dezvoltării sale, fără de care ar rămâne blocat în echilibrul de bebeluş.

Dacă am organiza un vot secret în rândul părinţilor, pe tema: care este vârsta cea mai obositoare din perioada preşcolară, majoritatea ar vota cu siguranţă pentru vârsta de doi ani şi jumătate, deoarece această vârstă are reputaţia de a prezenta atitudini extreme şi contradictorii. De aceea curba bătăiţelor atinge un vârf la această vârstă.

În acest stadiu, copilul nu se integrează bine nici unui grup social, şi nu este dispus la raporturi de grup cu semenii săi. Are încă nevoie de mama sa. Mama este Soarele în jurul căruia se roteşte această tânără planetă.

În general este încăpăţânat şi inflexibil. Cere ca dorinţele sale să fie satisfăcute pe moment. Este foarte puţin dispus către compromis şi se adaptează rău realităţii. Nimic din ceea ce există nu trebuie schimbat. Dacă tatăl sau mama schimbă un cuvânt, sau uită unul, dintr-un cântec sau o poveste cunoscută, copilul protestează violent. Toată rutina domestică reprezintă pentru el o suită de evenimente foarte strict reglate şi ţine neapărat ca ordinea lucrurilor să fie respectată. Dar copilul, după părerea sa, are voie să schimbe orice şi totul dintr-o dată. Daţi-i un suc de fructe într-un pahar şi îl va dori într-o cană. Daţi-i o cană si va dori un pahar.

Este dominator. Îi place să dea ordine. Se poartă ca un mic rege, ca stăpânul absolut al casei. Se poate să încerce să facă unele lucruri singur, lucruri pe care nu ştie cum să le facă, cum ar fi să-şi lege singur şireturile, refuzând energic orice ajutor. Apoi, dându-şi seama că nu poate singur, va face o scenă monstruoasă, acuzându-vă probabil de a nu-l fi ajutat.

Este de asemenea o fază a emoţiilor violente, a furtunilor şi tensiunilor, câteodată pline de umor. Este vârsta extremelor. Copilul găseşte dificil să facă o alegere simplă şi să o respecte. Va ezita, prins între sentimente contradictorii. Decizia dacă vrea sau nu îngeţată, de exemplu, poate provoca un violent acces de indecizie.

Poate de asemenea să bată recorduri în toate domeniile: să facă acelaşi lucru la infinit, sau să repete mereu aceeaşi frază sau acelaşi cuvânt până ce o exasperează pe mamă. Este deseori dificil să-l faceţi să adopte noutăţi cum ar fi farfurii noi sau haine noi. Are nevoie de siguranţa oferită de ceea ce este vechi şi cunoscut. De aceea adoră ritualurile: totul trebuie făcut într-un anume fel şi de fiecare dată la fel. Copilul de doi ani şi jumătare este cunoscut pentru rigoarea de care dă dovadă. Iar când această rigoare intră în conflict cu cea a părinţilor,…! La această vârstă copilul are nevoie de multă răbdare din partea noastră. Aptitudinea de a împărţi, de a aştepta, de a ceda, este foarte redusă.

În ceea ce priveşte aspectul pozitiv, să spunem că micuţul se impune la această vârstă prin vigoarea sa, prin entuziasmul său şi prin energia sa. Dacă mama se arată înţelegătoare, atunci va putea să-l aprecieze şi să descopere aspectele încântătoarei sale personalităţi. Copilul ştie câteoadoată să fie fermecător, cu toată exuberanţa şi naivitatea.

Deci, ce învaţă copilul în acest stadiu de dezvoltare? Mama unui mic adolescent vă va răspunde,fără îndoială, la această întrebare la fel ca mama unui adolescent: “ Mă întreb ce altceva

învață, decât să fie insuportabil şi să mă scoată din minți!" Să fim sinceri şi să recunoaştem că există o bună doză de adevăr în aceste doleanțe.

Dacă, totuşi, priviți dincolo de cotidian, ar trebui să înțelegeți că micuțul este pe cale să-şi descopere individualitatea în opoziție cu conformismul social.

Amintiți-vă că nou-născutul nu are conştiința "eului". Îi trebuie ceva timp înainte să învețe să distingă "eul" de "non-eul" care reprezintă universul său. Stadiul de dezvoltare despre care vorbim este primul în cursul căruia copilul devine conştient de personalitatea sa unică. Unul dintre lucrurile pe care trebuie să-l facă în mod absolut necesar pentru a-şi stabiliza sentimentul identității este să se opună părinților, adoptând o atitudine negativă. Pentru ca să poată defini faptul că el este ceea ce doreşte, trebuie să treacă printr-o fază de negare şi de respingere.

În alți termeni, luarea conştiinței de sine în mod negativ, face parte din lupta dusă la această vârstă pentru a lua conştiința de sine în mod pozitiv.

Este greu de descris în cuvinte diferența între sentimentul individualității la un copil care începe să meargă şi acelaşi sentiment, la acelaşi copil în perioada primei adolescențe. La "tânărul mergător" există o facultate de expansiune naivă, inocentă şi spontană a faptului că este încă un bebeluş, chiar dacă este capabil să se deplaseze. Copilul aflat la prima adolescență, a pierdut această naivitate, inocență şi spontaneitate. Pentru el viața nu mai este un sens unic, ci un drum cu două sensuri. Pentru prima oară în viața sa simte în interiorul său puternice forțe contradictorii. Comportamentul său demonstrează că el se întreabă fără încetare: "unde am chef să merg? Merg înapoi să redevin bebeluş, sau merg înainte să ajung copil? Ce vreau? Vreau să fac ce îmi spun părinții, sau vreau să fac exact invers? Dar, e bine invers? Cine este "eul" care doreşte toate astea? Sunt eu, eu, de fapt?"

Un exemplu împrumutat de la adolescenții "cei mari" ne poate ajuta să precizăm această atitudine tipică a copilului de doi ani. O fată de 15 ani merge în oraş împreună cu mama sa pentru a-şi cumpăra o rochie nouă. Probează mai multe modele dar nu pare să se poată decide. Într-un târziu se întoarece către mama sa şi o întreabă: "Pe care să o iau?" Mama îi răspunde: "Mi se pare că cea albastră îți vine cel mai bine." La care tânăra răspunde sec: "Of, mamă, mereu încerci să mă influențezi!"

Câteva luni mai târziu, făcând din nou cumpărături împreună, dar de această dată căutând o rochie de bal, tânăra are din nou dificultăți în luarea unei decizii, şi se întoarce din nou spre mamă pentru a-i cere părerea. Mama, avertizată de prima experiență, îi răspunde: "Sunt convinsă că poți hotărî singurică." Iar tânăra îi replică: " Of, mamă, niciodată nu vrei să mă ajuți când am nevoie!"

Este uşor să înțelegi atitudinea tinerei, atunci când eşti bine informat. Adolescența marchează tranziția de la copilărie la vârsta adultă. În primul caz , tânăra dorea să fie adult. De aceea nu dorea ca mama sa să o ajute să facă alegerea. În cel de-al doilea caz fata simțea nevoia să fie dependentă, să rămână mică, şi dorească fie ajutată de către mama sa.

Vârsta primei adolescențe prezintă aspecte comparabile. În cea mai mare parte a timpului această vârstă se caracterizează prin: "Lasă-mă mamă, îmi place mai mult să fac asta singur." În anumite ocazii copilul va refuza ajutorul mamei în a se îmbrăca, şi va stiga furios: "Lasă-mă pe mine!"

În alte circumstanțe nu-i va mai da drumul mamei, spunând ca el este încă un bebeluş, şi că mama trebuie să le facă pe toate în locul lui. Ca şi un adolescent, copilul de doi ani este "plimbat" înainte şi înapoi, de la o oră la alta, de la o zi la alta, între dorința de independență şi dorința de a se menține în acea infantilă dependență maternală. De aceea regulile şi restricțiile impuse unui copil de doi ani trebuie să fie suple. Este o greşeală să aveți principii prea stricte cu privire la îmbrăcare, la ora de baie, etc. În general, este bine ca părinții să nu aplice reguli şi să nu fixeze limite precise şi coerente până ce copilul nu ajunge la vârsta de aproximativ trei ani. Dar, între timp, părinții pot adopta sfatul lui Emerson: " Logica scoate demonii din spiritele slabe."

Deci, noua misiune desemnată copilului aflat în acest stadiu de dezvoltare este de a dezvolta în mod ferm sensul individualității sale, sentimentul profund că stie cine este. În acelaşi timp, trebuie să învețe a se comforma la ceea ce societatea aşteaptă de la el.

Aici, lucrurile pot fi stricate în două feluri. În primul rând, părinții pot exercita un control mult prea strict şi pot impune o supunere prea mare, iar în acest caz, copilul riscă să devină prea docil. Mă gândesc la un băiețel pe care l-am cunoscut şi care nu a trecut niciodată prin stadiul de opoziție tipic vârstei de doi ani, deoarece mama sa nu i-a permis. L-a "dresat", fără nici o jenă, să fie pasiv şi ascultător. Nu i-a tolerat nici unul din elanurile impulsive şi nici izbucnirile emotive atât de caracteristice vârstei. Din contră, îl recompensa de fiecare dată când stătea liniştit şi pasiv. Acest sistem a mers foarte bine, în măsura în care, departe de a fi o piatră de încercare pentru mamă, acest stadiu de dezvoltare a fost depăşit uşor, dar nu a mers chiar atât de bine pentru copil. Când a mers la grădiniță, educatoarea a observat că era temător, nu se juca cu ceilalți copii şi se dovedea închis. Se pare că mama îl antrenase prea bine în atitudinea pasivă şi liniştită. Acest fel de educație risca să-l transforme într-un adult timid şi lipsit de agresivitate, ezitant în a se lansa în viață şi în a încerca ceva nou.

Nu toți copiii acceptă aşa de uşor ca acest băiețel, excesul de autoritate din partea părinților. Prin natura lor, unii sunt mai combativi ca alții. În acest caz, excesul de autoritate se va lovi de rezistența feroce a copilului gata să meargă până la capăt înainte de a ceda. Întreaga perioadă a primei adolescențe devine în acest fel un conflict în care se luptă opoziția părinților cu cea a copilului. Contează mai puțin cine câştigă această luptă, deoarece, pe parcurs copilul capătă tot ce trebuia căpătat în această perioadă.

Se poate întâmpla deasemenea, ca în fața autorității excesive din partea părinților, copilul să pară că se supune, în timp ce în interiorul său îşi reprimă ostilitatea. De fiecare dată când va avea ocazia, fără a fi văzut, va elibera câte puțin din ostilitatea pe care o simte, răzbunându-se pe anturaj, spărgând obiecte, sau comițînd tot felul de acte distructive. Este foarte posibil, ca odată devenit adult, să ajungă un moralist virtuos şi intolerant, în aparență plin de principii pioase, dar în suflet plin de animozități. Exact tipul fariseului descris de Isus: " un mormânt alb şi frumos pe dinafară, dar plin de oase şi putreziciune la interior".

La acest stadiu mai poate interveni o problemă: acea a mamei căreia îi este frică să îşi exercite autoritatea. Cedează la toate exigențele copilului. Când copilul refuză limitele impuse, mama împinge imediat înapoi aceste limite, şi copilul are ulimul cuvânt. În curând, în acea familie rolorile vor fi iversate. Copilul va conduce casa şi nu părinții. Acest fel de copii, astfel formați, nu vor învăța să se comformeze realității în timpul primei adolescențe, ceea ce le va creea dificultăți în momentul când vor ajunge la grădiniță şi când vor descoperii că educatoarea şi ceilalți copii îi vor cere să respecte regulile elementare de comportament în societate. Nu vor fi în stare să o facă deoarece mama nu l-a ajutat să învețe acest respect elementar al regulilor.

Priviți în jurul dumneavoastră la adulții pe care îi cunoaşteți. Sunt convinsă că aveți printre cunoştințe oameni teribil de timizi ca şi oameni mai comformişti decât alții. Am spune că aceştia nu-şi permit niciodată să se destindă. Sunt plini de prejudecăți. Există alții care sunt mereu în opoziție. Puteți fi siguri că vor fi în contratimp cu orice. În cluburi şi asociații, ei sunt aceea care creează probleme. Pe plan psihologic le trebuie mereu ceva sau pe cineva pe care să combată. Aceştia au fost, în cea mai mare parte a cazurilor, copii "rău educați" la vârsta primei adolescențe.

DISCIPLINA

Controlul exercitat de părinți asupra copiilor, ne aduce pe drumul unei discuții despre disciplină. Până acum nu am vorbit de disciplina unui copil în adevăratul sens al cuvântului. Nu există nici un motiv pentru care o mamă să nu impună aşa ceva unui "tânăr mergător", dacă i se asigură un mediu potrivit necesităților sale. La stadiul primei adolescențe copilul trebuie să capete disciplină; o mamă trebuie să ştie cum să acționeze în această privință.

În acest capitol voi vorbi despre disciplină numai în ceea ce priveşte prima adolescență, dar, este foarte important să avem o vedere de ansamblu despre ceea ce trebuie impus copiilor.

Vă sugerez să începem discutarea acestei probleme ştergând definitiv din vocabular cuvintele "sever" şi "indulgent", aceste cuvinte care îi derutează pe părinți. Nu ar trebui să folosiți aceste cuvinte. Reuşita sau eşecul unei discipline nu are legătură cu severitatea sau indulgența dumneavoastră.

Primul lucru pe care părinții ar trebui să îl facă, în mod special cei care au copii de vârsta despre care discutăm, este să distingă sentimentele de acțiuni. Prin acțiuni, înțeleg comportamentul exterior al unui copil. Traversează strada chiar dacă i-ați interzis să facă acest lucru; loveşte un alt copil chiar dacă ştie că nu are voie; aruncă cu nisip deşi i-ați spus să nu o facă.

Prin sentimente, înțeleg emoțiile interioare ale unui copil: un copil poate fi fericit sau enervat, poate să-i fie teamă, să experimenteze timiditate sau afecțiune.

Este foarte important ca părinții să facă această deosebire între sentimente şi acțiuni, deoarece un copil poate învăța să-şi controleze acțiunile; nu poate în schimb să-şi controleze sentimentele. Sentimentele unui copil, cum ar fi gândurile sale, parvin în mod spontan spiritului său. Nu poate controla nici momentul în care acestea apar, nici modul în care le simte.

Să luăm ca exemplu mânia: un copil nu se poate împiedica să se enerveze din când în cănd. Ce putem spera însă, este că va învăța să-şi contoleze acțiunile asociate acestui sentiment: să muşte sau să lovească.

Primul lucru care trebuie făcut cu un copil în stadiul primei adolescențe este de a-l ajuta să impună limite rezonabile acțiunilor sale. Din nefericire, mulți părinți au înțeles greşit psihologia modernă, crezând că impunând limite unui copil echivalează întotdeauna cu a-l traumatiza sau a restrânge dezvoltarea personalității sale. Psihologul E. de Leshan povesteşte următoarea anectodă: soțul dânsei a fost chemat la telefon, într-o zi, de către unul dintre prietenii săi, de la o cabină telefonică din apropiere. Acest amic i-a spus: "nu te pot suna de la mine pentru că Bobby închide mereu telefonul." Bobby avea 3 ani.

Care sunt totuşi limitele rezonabile pentru un copil? Nu se poate enunța o regulă absolută. Începeți prin a vă pune următoarea întrebare: "Câte interdicții formale trebuie să-i impun la această vârstă?" Veți fi surprinsă, că enumerându-le pe o foaie de hârtie, lista va fi mai scurtă decât vă aşteptați.

În ceea ce priveşte copilul dumneavoastră de doi ani, şi ceea ce doriți să facă, puneți-vă tot timpul întrebarea: ce importanță are, că face asta sau nu face cealaltă? Merită măcar să vorbim despre asta? Sunt destule interdicții care trebuie impuse unui copil de doi ani, cum ar fi cele referitoare la foc şi obiecte incandescente, la traversarea străzii, la lovirea altor copii, încât nu are rost să vă complicați viața cu un sac de interdicții fără cea mai mică importanță.

Mulți părinți cred că există undeva o listă magică care cuprinde limitele pe care toți părinții trebuie să le impună copiilor lor. Această listă nu poate exista, deoarece fiecare tip de părinte are calitățile sale personale şi un stil de viață diferit. Unii părinți sunt relativ destinşi şi consideră numai câteva limite pe care le găsesc esențiale. Alții sunt mult mai stricți şi impum mai multe interdicții.

Această ultimă categorie s-ar simţi foarte incomfortabil dacă micuţul lor ar face tot ce are voie să facă copilul primei categorii de părinţi.

Am să vă încredinţez un secret. După părerea mea, limitele pe care le puneţi acţiunilor copilului nu au prea mare importanţă decât dacă sunt gândite şi logice şi par justificate atât dumneavoastră cât şi copilului.

Bine înţeles că este o greşeală, o atitudine contra naturii, să nu impui absolut nici o regulă sau limită acţiunilor unui copil.

Majoritatea părinţilor sunt perfect conştienţi de limitele pe care le impun acţiunilor copiilor, dar, deseori, se simt pierduţi când vine vorba de sentimentele acestora.

TREBUIE SĂ ŢINEŢI CONT DE AFECTIVITATE

Pentru a avea copii sănătoşi din punct de vedere psihologic, dotaţi cu un robust concept despre sine, trebuie ca părinţii să-i lase să-şi exprime sentimentele. Realitatea este, din nefericire, diferită, marea majoritate a părinţilor nepermiţând asta copiilor lor.

Să luăm un exemplu. Am surprins într-o zi această conversaţie într-un parc: era o mamă cu cei doi copii ai săi, un băieţel de vreo şase ani şi o fetiţă de patru. Băieţelul, care părea foarte supărat pe surioara lui, spunea: “Te detest, Susie!” Credeţi că mama i-a răspuns: “ Tommy, explică-ne ceea ce simţi, spune-i surioarei tale ce se întâmplă”? Nu. De fapt i-a spus: “ Hai Tom, ai o surioară aşa drăguţă, nu deteşti, o iubeşti.” Aceasta este o minciună şi băieţelul o ştie. Mama este pe cale să-i deturneze sentimentele. Bineînţeles că nu se pune problema să îi transforme furia pe care o simte contra surorii lui. Tot ce poate reuşi este să-i imprime o atidudine falsă faţă de ceea ce simte şi să-i “îngroape” impulsurile. În acest fel o bate pe surioară când mama nu este de faţă.

Am putea cita numeroase alte exemple, ilustrând felul în care părinţii împiedică, în general, pe copii să spună ceea ce simt. Acest lucru este adevărat pentru sentimentele pe care le considerăm negative. Singurele sentimente de care nu încercăm să-i îndepărtăm pe copii sunt cele pozitive: dragoste, afecţiune, etc. Până în prezent nu am văzut vreo mamă împiedicând-ul pe copil să-i spună: “Te iubesc”

De ce această atitudine din partea părinţilor? De ce nu le dăm voie copiilor noştrii să-şi exprime şi sentimentele negative? Motivul este simplu. Fără îndoială atunci când am fost copii, nici noi nu le puteam exterioriza. Şi aşa, fără voie, transmitem copiilor aceleaşi inhibiţii psihologice.

Ar trebui să dăm copiilor toată libertatea pentru a-şi exprima sentimentele, atât cele rele, cât şi cele bune. Dacă nu-i lăsăm să se elibereze de furie şi ostilitate, nu va mai rămâne loc pentru dragoste şi afecţiune.

Sentimentele reprimate favorizează o sănătate mentală defectuoasă. Ca regulă generală, trebuie să ştim că ai noştrii copii se exteriorizează până în momentul în care le cerem să ascundă ceea ce simt. Din această cauză, doi copii se pot bate într-o seară şi pot deveni cei mai buni prieteni a doua zi dimineaţă. Din contră, dacă părinţii lor se ceartă între ei, pot rămâne certaţi o bună perioadă de timp.

Adulţii care au probleme psihologice, învaţă graţie psihoterapiei, înainte de orice alt ceva, să-şi exprime normal sentimentele. Dacă ar fi învăţat asta de când erau copii, nu ar mai fi ajuns să aibă probleme la vârsta adultă.

Copiii nu pot să reprime numai anumite sentimente. Dacă îi învăţăm să-şi reprime teama sau mânia, vom sfârşi prin a-i învăţa, în mod inconştient, să-şi reprime si sentimentele de dragoste şi afecţiune.

Copiilor nu le este suficient să poată explica ce se întâmplă cu ei. Trebuie deasemenea să fie convinşi că părinţii înţeleg întradevăr afectivitatea lor. Când sunt nefericiţi, nervoşi sau vexaţi, ei doresc să fie înţeleşi. Şi cum arătăm unui copil că înţelegem prin ce trece?

Puteţi să o faceţi în mod superficial, spunându-i: " Ştiu ce simţi." Dar este prea superficial şi riscă să nu îl convingă. Există un mijloc mai sigur să convingeţi copilul că înţelegeţi ce simte. Această metodă a fost descoperită în anii 40 de către psihologul Carl Rogers. Este ceea ce a numit "sentimente reflectate"

TEHNICA REFLECTĂRII SENTIMENTELOR

Iată cum funcţionează această tehnică: arătaţi unei alte persoane că înţelegeţi întradevăr ceea ce simte, traducând sentimentele sale prin cuvintele dumneavoastră şi afişându-i-le ca şi cum aţi fi o oglindă. Este foarte uşor cu copii de doi ani, deoarece puteţi folosi aceleaşi cuvinte pe care le-au folosit ei ca să le exprime.

De exemplu: copilul dumneavoastră de doi anişori soseşte plângând şi foarte nervos şi spune : "Jimmy m-a bătuuut…." . În loc să îi puneţi faţă în faţă pe cei doi copii, să incepeţi un adevărat procedeu judiciar, cine a început, de ce, etc., mai bine adoptaţi altă tehnică. Tehnica sentimentelor reflectate vă deposedează de rolul de arbitru. În locul său, în momentul în care copilul vine şi spune: "Jimmy m-a bătut", puteţi răspunde cu un aer compătimitor: "Oh, Jimmy te-a bătuuut…" sau "Eşti furios că Jimmy te-a bătut" sau " Te scoate din minţi faptul că Jimmy te bate, nu-i aşa?"

Cuvintele dumneavoastră traduc sentimentele copilului. Eu numesc asta tehnica retroacţiunii, deoarece trimiţând înapoi copilului propriile sale sentimente, îi demonstraţi prin aceasta că înţelegeţi întradevăr ceea ce simte.

Această tehnică este uşor de înţeles, dar destul de greu de aplicat, deoarece atunci când noi, părinţii, am fost copii, s-a practicat cu noi o altă metodă. Şi ne-am petrecut mulţi ani din viaţă încercând să-i compătimim pe alţii, să le dăm sfaturi, sau să le deturnăm sentimentele, mai ales dacă le consideram rele. De aceea, această tehnică a retroacţiunii se plasează împotriva întregii educaţii pe care am primit-o.

Iată pe scurt, de ce ne este greu să învăţăm să utilizăm această tehnică. Dacă nouă nu ne-a fost permis, copii fiind, să ne exprimăm liber sentimentele, ni se va părea, fără îndoială, foarte greu să-i autorizăm pe copiii noştri să o facă. " Dar asta nu înseamnă să permiteţi unui copil să nu dea dovadă de respect, dacă îi daţi voie să vă spună că vă detestă?" Această întrebare este pusă de multe mame. Ori eu nu cred că posibilitatea de a-ţi exprima în mod liber sentimentele are vreo legătură cu respectul sau cu lipsa acestuia. Un copil îşi va respecta părinţii dacă simte că aceştia ştiu mai multe decât el, dacă îl tratează corect şi respectuos. Din când în când acest copil va fi supărat pe părinţi. Dacă aşa se întâmplă, iar părinţii nu îl lasă să se exprime, oricum va fi supărat pe ei. Aşa că de ce să nu îl lăsăm să-şi exteriorizeze mânia? Dacă îl împiedicăm îi va fi mult mai greu sa-şi controleze comportamentul. Nu există nimic mai periculos decât de a împiedica vaporii să iasă dintr-o oală de presiune…

Nu vom fi totdeauna capabili să ne păstrăm sângele rece şi să avem un comportament ideal în faţa unui copil. Nu vom avea mereu chef să-l lăsăm să spună ceea ce gândeşte. Câteodată vom striga la el: "Taci! Mama hotărăşte, voi puştimea nu aveţi nimic de comentat!"

Multe mame se simt contrariate când constată că s-au lăsat duse de val şi că au început să ţipe. Nu este nimic extraordinar în asta, dar ele au impresia că ar trebui să rămână mereu calme şi senine. Este adevărat că aceasta este atitudinea ideală, dar nu am întâlnit niciodată părinţi care să fie cababili să aplice aceste principii în orice circumstanţe. Dacă tot încercăm să dăm copiilor dreptul de a-şi exprima

liber gândurile, ar fi bine să acordăm şi părinților acelaşi drept. Dacă simțiți vreodată nevoia să țipați, faceți-o. Şi, după ce ați eliminat în acest fel sentimentele de furie, dispoziția cu privire la copil va fi foarte diferită şi îi veți putea spune: “ Mama s-a enervat; îi pare rău de lucrul ăsta, dar este mai bine acum”. Copilul va înțelege.

Este poate recomfortant acum, să vă spun că nu toți copiii dau atâta bătaie de cap părinților în timpul “anului teribil”. Există la copii profunde diferențe de natură. Fiecare este, pe plan biologic, foarte diferit de alții. Unii sunt mai excitabili, alții mai “uşori”.

Însă, orice copil sănătos şi normal trebuie să manifeste o doză de negativism şi de rebeliune în timpul acestui stadiu. Dacă vă descurajați, amintiți-vă doar că această perioadă va trece… Când micuțul va avea vârsta de trei ani, veți fi surprinşi să constatați până la ce punct va deveni, în mod subit, cooperant şi “lejer” comparativ cu comportamentul său la doi ani şi jumătate.

Mamele ştiu foarte bine că vorba favorită a copilului de doi ani este “nu”. Şi, în trecere fie spus, să nu ne uimească faptul că un copil învață să spună “nu” înainte de a învăța să spună “da”. În cele din urmă, a auzit părinții spunând “nu”, mult mai des decât “da”. Dacă reducem folosirea cuvântului “nu” la minim, în timpul vârstei primilor paşi, copilul ni-l va repeta poate un pic mai puțin în timpul primei adolescențe. Dar, oricum vom asista la alte manifestări negative; copilul se ascunde când îl strigăm, loveşte cu piciorul, se eschivează cînd vrem să-l punem să facă ceva, sau pur şi simplu “face pe nebunul”. În mod obişnuit, acest tip de comportament nu intervine la vârsta primilor paşi.

Ar trebui să ştiți, că o atitudine care este susținută tinde să se repete. Dacă părinții replică negativismului enervându-se, întăresc în mod inconştient negativismul şi împing copilul să devină încă mai refractar. Există atitudini preferabile acestei întăriri negative. Trebuie întâi făcută diferența între refuzul verbal şi atitudinea negativă. De exemplu, îi spunem copilului: “hai, trebuie să-ți pui paltonul dacă vrei să ieşi afară”, şi începem să-l ajutăm să se îmbrace. “ Nu, nu vreau”, răspunde el, în timp ce se contrazice strecurându-şi mânuțele prin mâneci. Iată un bun exemplu de negativism verbal. Este ca şi cum i-ar spune mamei: “ Ştiu că e frig afară şi că am nevoie de palton. Ştiu că eşti mai mare ca mine şi mă poți obliga să-l îmbrac. Dar, recunoaşte mamă, că şi eu sunt cineva şi că am măcar dreptul să protestez puțin!” Acest negativism se prezintă ca un joc: copilul se joacă de-a neascultarea cu mama sa. Aceasta nu realizează caracterul ludic al acestei atitudini şi reacționează printr-o atitudine dură, creând astfel o criză acolo unde nu era cazul.

Adevăratul comportament negativ, care se deosebeşte de simpla rezistență verbală, se manifestă în aceeaşi circumstanță prin fugă, sau opoziție fizică şi violentă împotriva mamei care vrea să-l îmbrace cu paltonul. Dacă acesta este cazul, mama dispune de mai multe posibilități de a riposta. Dacă e vorba de mers la joacă, poate spune că nu-i dă voie să iasă fără palton. Dacă micuțul doreşte întradevăr să iasă la joacă, există şanse de a se îmbrăca, cam fără tragere de inimă. În altă situație, dacă mama vrea să-l ducă la cumpărături, este grăbită şi nu are răbdare să rezolve situația cu calm.: în acest caz, poate să-i reflecte sentimentele (“ştiu că nu vrei să te îmbraci, ştiu că asta te enervează”) şi să continuie să-l îmbrace cu forța.

Adulții nu sunt singurii pentru care pierderea “fațadei” este un lucru grav. Nici copiilor la prima adolescență nu le prea place. Putem deci, încerca să evităm confruntarea directă cu copilul care-şi manifestă negativismul, şi să-i facem câteva avansuri care îi vor permite să salveze aparențele, propunând, de exemplu, o activitate derivată, sau încercând să îl distragem prin câteva mângâieri. Dacă ne permit nervii. Dar mai ales, reflectându-i sentimentele, îl împiedicăm să piardă aceste aparențe la care ține atât de mult. De fapt îi spunem doar: “ Ştiu că nu eşti de acord, şi este perfect normal. Îmi pare foarte rău, deoarece ştiu ce simți, dar regret să te anunț că trebuie oricum să asculți de mine.”

CUM REACȚIONĂM LA CRIZELE MARI

Crizele cele mari sunt ultima manifestare a negativismului. Este o asemenea stare de furie încât copilul nu poate decât să plângă, să urle, să țipe, să se arunce pe jos, dând cu picioarele în toate părțile. Dacă cedați acestei furii şi faceți ce doreşte copilul, o veți fortifica. Îl învățați să urle mai tare pentru a-şi impune capriciile.

Fata mea avea zece ani când a invitat acasă o prietenă pentru a petrece week-endul împreună într-un camping. Fetița i-a răspuns că părinții ei aveau alte palnuri dar că se va descurca într-un fel. Avea să facă o scenă şi mama ei o va lăsa să vină.

Dacă uneori vă piedeți calmul şi vă enervați la rândul dumneavoastră, nu faceți decât să întăriți nervii copilului. De atunci va şti că va putea obține de la dumneavoastră tot ceea ce vrea, oricând, făcând o scenă zdravănă. Nu încercați să discutați cu un copil furios sau să-l distrageți prin cuvinte. La momentul respectiv el nu este altceva decât o furtună de sentimente şi emoții. Nu se află tocmai în starea în care poate asculta glasul logicii. Mai ales nu începeți să-l amenințați în speranța că îi va trece furia. Nu ați auzit părinți spunând: "Taci, sau în curând vei şti de ce plângi!"? Asta înseamnă să vrei să stingi focul cu benzină.

Atunci ce este de făcut? Ar trebui să-l faceți să înțeleagă că această stare este perfect normală şi inevitabilă, dar că nu îl va duce nicăieri. Dar cum să te înțelegi cu el? Aşa că, cel mai indicat este să îl lăsați în pace, pentru că în cele din urmă se va linişti singurel.

Fiecare mamă trebuie să ajungă să facă acest lucru. Unele vor şti să rămână liniştite şi să aştepte să treacă furtuna. Altele vor prefera să vorbească în acest timp spunând:" Ştiu că eşti furios, dar du-te în camera ta până te calmezi. Apoi să mă cauți, am ceva frumos să-ți arăt." Depinde de dumneavoastră să găsiți metoda pe care doriți să o folosiți. Dar, mai ales, încercați să ajutați copilul să salveze aparențele, oferindu-i, atunci când este posibil, un mijloc elegant de a ieşi din impas.

Să adăugăm un cuvânt despre crizele făcute în prezența prietenilor, părinților, la piață, sau în parc. Utilizați şi în aceste cazuri aceleaşi tehnici "anti-criză", dar fiți conştienți că de data aceasta aveți un nou duşman care poate interveni pentru a vă împiedica să găsiți soluția cea mai bună. Există public. Monstrul se gândeşte: " Ce vor crede vecinii?" Dacă publicul dumneavoastră nu cunoaşte psihologia copilului, va crede, fără îndoială că greşiți prin faptul că nu-i administrați o bătaie bună. Şi apoi? Gândiți-vă bine: creşteți acest copil pentru a face din el o ființa sănătoasă şi fericită, sau pentru a face plăcere vecinilor.

CUM SE DEZVOLTĂ CONŞTIINȚA

Aceeaşi vecini vă vor da în schimb ocazia să dezvoltați un aspect important al primei adolescențe: învățarea supunerii la regulile societății, la comformismul social. În fond, un copil învață să-şi formeze atitudinea cu privire la regulile sociale asimilând limitele pe care i le impuneți. Copilul realizează această învățare, a ceea ce numim în mod general conştiință şi pe care o putem considera vocea interiorizată a imperativelor şi interdicțiilor emanate de părinți. Conştiința nu este înnăscută. În principal "o învățăm" de la părinții noştrii.

Unii copii se transformă în adulți a căror conştiință lipseşte. Aceştia sunt psihopații şi criminalii care pot comite acte antisociale fără a resimți cea mai mică doză de culpabilitate. Există deasemenea copii, care la vârsta adultă suferă de un exces de conştiință.

Pentru noi psihologii, aceştia formează clientela tipică. Sunt excesiv de neliniştiţi şi inhibaţi, se tem prea mult de a fi răi sau egoişti, sau “buni de nimic”.

Nu ne dorim ca ai noştrii copii să intre mai târziu în vreuna din aceste categorii. Noi dorim să dezvolte o conştiinţă rezonabilă şi sănătoasă. Putem ajuta copilul să capete un astfel de conştiinţă, arătându-ne rezonabili când le cerem să se comformeze regulilor sociale.

Comportamentul copilului relevă nivelul precis al dezvoltării conştiinţei la acest stadiu. Poate începe prin a spune “nu, nu”, cu voce tare, pentru el însuşi, când este pe cale să facă ceva interzis. Într-o zi l-am văzut pe băieţelul meu cel mic, în vârstă de vreo doi ani şi jumătate, în picioare în faţa unei etajere pline cu cărţi, spunând cu voce tare “ nu, nu”, în timp ce trăgea de cărţile din rafturi. Activitate interzisă dealtfel. Unii părinţi ar putea fi iritaţi de o asemenea atitudine şi ar putea gândi: “Ei bine, dacă spune “nu”, înseamnă că ştie că e interzis. Atunci de ce o face?” Eu aş răspunde prin faptul următor: conştiinţa tocmai începe să interiorizeze interdicţia de a trage cărţile din rafturi. Numai că, nu are încă suficient control asupra acţiunilor spontane pentru a-şi putea asculta conştiinţa care se naşte.

Este important ca părinţii să realizeze faptul că acest “nu” spus de copil este primul pas în dezvoltarea conştiinţei sale. Ca urmare, va veni vremea când va spune “nu” şi în acelaşi timp se va putea opri de la executarea unei acţiuni interzise. Principala funcţie a conştiinţei este de a preveni comportamentul antisocial, şi nu doar de a da copilului un sentiment de culpabilitate după săvârşirea unui act prohibit. Această funcţie preventivă a conştiinţei se afirmă cu timpul.

Trebuie să treacă măcar cinci ani din viaţa unui copil pentru ca acesta să-şi dezvolte conştiinţa, pentru a învăţa să interiorizeze imperativele conformisnmului social. Nu îl forţaţi în acest sens. Dezvoltarea limbajului îl ajută mult. Iar la această vârstă a primei adolescenţe limbajul face un prodigios salt înainte.

PRIMA ADOLESCENŢĂ (PARTEA A DOUA)

A propos de vârsta primilor paşi, am remarcat că există două faze ale dezvoltării limbajului: Limbajul pasiv (înţelegerea) şi limbajul activ (exprimarea verbală). De la unu la doi ani predomină limbajul pasiv. Între doi şi trei ani prinde contur faza activă a limbajului.

Din acest punct de vedere, cea de-a doua aniversare constituie un moment de tranziţie şi de dezvoltare rapidă. Jargonul expresiv este în acest moment abandonat. Mai întâlnim pe alocuri, fraze de un singur cuvânt, dar copilul începe să se exprime într-o manieră, din zi în zi, mai complexă.

La opt luni, copilul spunea: “ Vino?” sau “Deschide uşă”. Acum, la doi ani, foloseşte fraze cum ar fi: “ Unde este tata?” sau “Dă-i ziarul lui tata” sau “ Nu vreau să merg la culcare”.

Uzajul corect al pronumelor se generalizează. Vocabularul se dezvoltă şi el într-o manieră prodigioasă.

Dacă aţi vorbit sau comunicat mult cu copilul, acesta este momentul în care va profita de acest fapt, în dezvoltarea limbajului. Din cauza faptului că a avut posibilitatea să înregistreze (interior) la vârsta primilor paşi, acum va începe să “traducă” totul în cuvinte. Ca regulă generală, cu cât i-aţi vorbit mai mult, cu atât va vorbi mai mult. Ceea ce nu vrea să însemne că trebuie să-i vorbiţi în continuu, să-l înecaţi într-un torent de cuvinte. Cu cât mai mult a auzit pronunţându-se cuvinte, cu atât vocabularul său va fi mai extins. Acest lucru este verificat prin studii comparative între copii născuţi în medii sărace şi copii născuţi în clasa mijlocie. Primilor, li se vorbeşte foarte puţin, comparativ cu ceilalţi, în cazul cărora mama petrece mai mult timp vorbind şi comunicând verbal cu ei. Nu este surprinzător de constatat diferenţele enorme în favoarea copiilor din clasele sociale medii, pe planul vocabularului şi dezvoltării limbajului, încă de la vârsta de patru ani.

Unii copii pronunţă în mod clar şi corect îndată ce au început să vorbească. În cazul altora, ceea ce spun rămâne pentru un timp de neînţeles pentu "ne-iniţiaţi". Uneori, numai mama este în stare să interpreteze ce a vrut să spună copilul. Acest fapt se datorează în parte diferenţelor de constituţie dar şi numărului de conversaţii pe care a putut să le audă şi clarităţii exprimării dumneavoastră

Odată cu toate aceste noi achiziţii în domeniul limbajului, copilul poate începe să conceptualizeze clar lumea. Este capabil să gândească şi să prevadă un viitor apropiat. Imaginaţia intră în jocurile sale, poate să dea curs liber fanteziei. Viaţa sa mentală a făcut un pas uriaş.

Dacă înainte, copilul îşi petrecea o mare parte din timp cu activităţi motoare, cum ar fi urcatul scărilor, acum el va aloca în mare măsură acest timp folosirii cuvintelor. Lingvistul Ruth Weir a studiat limbajul fiului său, înregistrând ceea ce spunea acesta, singur în camera sa, înainte de a adormi. La prima vedere, transcrierea acestor înregistrări seamănă textului cărţilor de exerciţii concepute pentru învăţarea limbilor străine.

În consecinţă, jucaţi-vă cât puteţi de mult "de-a etichetarea". La acest stadiu de dezvoltare, copilul manifestă o "sete de a vorbi". Se va înscrie în acest joc cu mult entuziasm şi va fi mândru să cunoască numele atâtor lucruri.

CUM RĂSPUNDEM ÎNTREBĂRILOR UNUI COPIL

Un aspect nou al dezvoltării limbajului la această vârstă, este jocul întrebărilor. Multe dintre aceste întrebări vor fi variaţii ale jocului "de-a etichetarea". Întrebarea tipică va fi: "Ce e asta?". Va întreba acest lucru referitor la toate lucrurile posibile. Dacă vă simţiţi depăşiţi de torentul de întrebări, vă puteţi consola gândindu-vă că micuţul este foarte inteligent. Este adevărat faptul conform căruia, cu cât este mai inteligent, cu atât pune mai multe întrebări.

Ideal ar fi ca părinţii să răspundă tuturor întrebărilor copilului. Făcând acest lucru îl ajutaţi să-şi dezvolte limbajul, vocabularul, puterea raţionamentului şi inteligenţa în general.

În practică, însă, nici un părinte nu este capabil să răspundă tuturor întrebărilor unui copil de doi ani şi jumătate. Dar străduiţi-vă. Să nu vă gândiţi că riscaţi să-i ruinaţi toate şansele şi să-i blocaţi dezvoltarea intelectuală dacă vi se va întâmpla să-i răspundeţi: "Mama nu ştie, mama obosită!"

Atitudinea noastră depinde în egală măsură de importanţa pe care o acordăm întrebărilor unui copil de doi ani pe planul dezvoltării sale intelectuale. Din păcate, întrebările puse de un copil la această vârstă, ajung să jeneze multe mame, care şi-ar dori în acele momente ca micuţul să tacă şi să facă orice altceva. Dacă şi-ar da seama de importanţa acestor întrebări şi a răspunsurilor pe care le-ar putea da, s-ar comporta, poate, altfel.

Într-o carte numită " Joacă de copil" există un exemplu care evidenţiază două atitudini diferite ale părinţilor cu privire la acelaşi copil şi de întrebările pe care le pune. Scena se petrece în bucătărie. Mama, scoţând cuburile de gheaţă din tăviţă, lasă să-i scape unul. Copilul intervine şi ia cubul de gheaţă de pe jos. Survine următorul dialog:

Copilul: " De ce gheaţa este rece?"
Mama: " Pentru că este îngheţată."
Copilul: " De ce este îngheţată?"
Mama: " Pentru că rămâne rece."
Copilul: " Ce o face să fie rece?"
Mama: " Frigiderul."
Copilul: " Cum răceşte frigiderul?"
Mama: " Are un motor înăuntru."

Copilul: “ De ce?”
Mama: “ Pentru a-l răci.”
Copilul: “ De ce este frigiderul rece?”
Mama: “ Pleacă de lângă frigider!”
Copilul: “ Vreau să ştiu de ce este aşa de rece frigiderul.”
Mama: “ Ca să nu se strice mâncarea.”
Copilul: “ De ce se strică mâncarea?”
Mama: “ Din cauza microbilor.”
Copilul: “ Ce sunt aia microbi?”
Mama: “ Nişte bestiuțe mici.”
Copilul: “ Cum adică bestiuțe mici?”
Mama: “ Sunt foarte mici.”
Copilul: “ Pot să le văd?”
Mama: “ Nu.”
Copilul: “ De ce?”
Mama: “ Pentru că sunt prea mici.”
Copilul: “ Sunt mai mici decât un şoricel?”
Mama: “ Mult mai mici.”
Copilul: “ Cât mai mici?”
Mama: “ Pleacă de lângă frigider!”
Copilul: “ Dar vreau să ştiu de ce este rece.”
Mama: “ Vrei să pleci de lângă frigider?!”
Copilul: “ De ce are motor?”
Mama: “ Pentru ultima oară, vrei…”

Şi aşa mai departe.

Apoi, aceeaşi carte ne cere să ne imaginăm un răspuns mai deschis la fluxul de întrebări ale copilului. Acelaşi décor, aceleaşi personaje, dar un contact uman diferit. Mama este la fel de ocupată, copilul la fel de plin de întrebări. De această dată, mama vede aceste întrebări ca pe un mijloc de a ajuta copilul în dezvoltarea intelectuală şi nu ca pe o corvoadă în plus.

Copilul: “ De ce este gheața rece?”
Mama: “ Gheața nu este altceva decât apă înghețată. Ştii că la Polul Nord este mereu atât de frig încât apa este mereu înghețată? Dacă laşi o bucată de carne afară, la Polul Nord, îngheață şi devine tare ca o piatră. Când este aşa înghețată nu se mai poate strica. Îți aduci aminte de bucata aceea de friptură pe care am uitat să o pun la frigider săptămâna trecută şi pe care am aruncat-o. Ți-am spus ce era stricată.
Copilul: “ Îmi aduc aminte. Ai spus că nu o putem da pisicii. Ce înseamnă “stricat”? De ce nu o puteam da pisicii?
Mama: “ Există milioane şi milioane de animăluțe mici, atât de mici încât nu le putem vedea. Ele stau suspendate în aer, iar unora le place să se aşeze pe ceea ce se mănâmcă pentru a se hrăni. Aceste animăluțe se numesc microbi şi îți pot face rău la burtică dacă le mănânci. Numai că acestor microbi le este frică de frig. Dacă păstrezi mâncarea la rece, nu se vor apropia de ea. Când mâncarea este în frigider ai nu pot să o strice. Pentru oameni este rău dacă stau în frig.

Copilul: " De ce este rău să stau la frig?"

Şi aşa mai departe.

Discuțiile între mamă şi copil, care intervin în orice moment al vieții cotidiene constituie cel mai important "bagaj de cunoştințe" pe care un copil îl poate primi. Aceste cunoştințe, aceste ore practice, se pot numi " Introducere în misterele lumii"

Tratați cu respectul cuvenit unei inteligențe în plină dezvoltare, copilul şi întrebările sale. Interesul şi atenția de care dați dovadă împărtăşindu-i din cunoştințele dumneavoastră despre lume şi mistere, este unul dintre cele mai frumoase cadouri pe care i le veți face vreodată.

VALOAREA EDUCAȚIONALĂ A TELEVIZIUNII

Una din jucăriile pe care casa dumneavoastră o posedă în mod cert, poate să se demonstreze a fi un profesor şi educator cu multiple talente: televizorul.

Televiziunea este criticată în mod sever de câțiva ani încoace. Este acuzată de a fi un deşert cultural, şi trebuie să recunoaştem că există destule emisiuni slabe. Detest la fel de mult ca şi dumneavoastră show-urile pline de inepții şi publicitatea idioată.

Personal, mă uit prea puțin la televizor. Programele bune pentru copii sunt puțin numeroase. Multe dintre ele se limitează la vechile desene animate în care învariabil animalul cel mare îl urmăreşte pe cel mic. Mulți părinți se neliniştesc văzând atâta violență la televizor (voi atinge această problemă în capitolul 10)

Să recunoaştem că majoritatea acestor critici sunt pe deplin fondate, iar calitatea programelor destinate celor mici ar putea fi ameliorate în mare parte. Ar fi totuşi o eroare de a neglija importanta funcție educativă pe care o poate avea televiziunea pentru vârsta preşcolară.

În acest fel, după introducerea televiziunii în căminele americanilor, vocabularul copiilor care mergeau la grădiniță şi în clasa I-a s-a îmbogățit considerabil în raport cu anii în care televiziunea nu exista.

Apropos de efectele televiziunii asupra copiilor, în Statele Unite s-a constatat, în urma unor studii efectuate pe 6000 de copii, că copiii cei mai inteligenți, cei care obțineau notele cele mai mari, erau telespectatori asidui.

Aparent, autoritățile ştiințifice cele mai serioase spun că în ciuda defectelor evidente ale televiziunii, aceasta are o sănătoasă influență educativă. Fără nici o îndoială, dacă programele ar fi ameliorate, televiziunea ar putea aduce şi mai multe avantaje.

Să nu trageți, din toate acestea, concluzia că eu aş sfătui copii de vârstă preşcolară o doză masivă şi nelimitată de televiziune. Din contră. Sunt de părere că dezvoltarea copilului trebuie stimulată prin activități variate, atât acasă cât şi în exterior. Copilul trebuie să alerge, să sară, să meargă cu bicicleta, să se joace în nisip, să construiască, să deseneze, să asculte muzică şi poveşti. Cred, totuşi, că şi televizorul are locul său între toate aceste activități. Nu chiar "partea leului", dar totuşi un loc rezonabil.

Dacă tot discutăm despre dezvoltarea limbajului copilului, momentul acesta îmi pare oportun să pun următoarea întrebare: "Trebuie să vă învățați copilul să citească?". În capitolul 11 voi analiza această chestiune în detaliu şi voi da lămuririle ce vor fi necesare, surprinzătoare pe alocuri, extrase din cercetările cele mai recente. Putem răspunde de pe acum la această întrebare spunând: " Da, cred că

este o idee bună de a învăţa să citească un copil de vârstă preşcolară”. Concluziile cercetărilor ştiinţifice merg şi ele în acest sens.

Întrebarea decisivă este de fapt: “Când?”. Studiile afirmă că dacă acceptaţi să vă daţi osteneala, începeţi la vârsta de 18 luni, sau dacă sunteţi inteligent la vârsta de zece luni.

Este o absurditate enormă, îmi este teamă că multe mame doritoare de a face un bine, vor încerca să înveţe copilul să citească la 18 luni sau, mai bine încă, la 10 luni. Am putea râde dacă nu ar fi atât de tragic. Momentul prielnic pentru a învăţa un copil să citească acasă se situează în jurul vârstei de trei ani şi nu înainte. Nu în timpul primei adolescenţe, deoarece în această perioadă copilul este împărţit de sentimente contrare şi luptă împotriva constrângerilor despre care am vorbit în capitolul anterior. Nu mai are nevoie de o constrângere suplimentară. Nici să nu visaţi că-l puteţi învăţa să citească în această perioadă.

GELOZIA ÎN RÂNDUL COPIILOR

Aş dori să abordez acum eterna problemă a geloziei în rândul copiilor, sau cum o numim noi psihologii, rivalitatea între copii de acelaşi pat.

De fiecare dată când un nou frăţior sau surioară intră în familie, copilul reacţionează într-un mod precis.

Să facem împreună următoarea supoziţie: să presupunem că mâine, soţul dumneavoastră următoarea veste foarte plăcută: “ Draga mea, vechea mea prietenă Roxanne va veni să se instaleze la noi. Bineînţeles că eu pe tine te iubesc. Voi fi cu tine lunea, miercurea şi vinerea. Marţea, joia şi sâmbăta voi sta cu ea. Pentru duminică, tragem la sorţi.” În plus, când această rivală vine să se instaleze la dumneavoastră acasă, descoperiţi că nu are nici cea mai mică intenţie de a vă ajuta în gospodărie. Citeşte toată ziua, şi bea răcoritoare. Ce sentimente veţi încerca în faţa acestei Roxanne?

Ei bine, cam acelaşi lucru simte un copil de vârstă preşcolară la naşterea unui alt copil. Se simte lezat, înşelat, lăsat de-o parte.

Se simte abandonat de mama lui când aceasta pleacă la spital pentru a naşte. Când se întoarce acasă cu noul-născut, are foarte puţin timp să se mai ocupe şi de celălalt. Aparţine în întregime acestui intrus. Şi, în plus, toate rudele şi prietenii care vin în vizită se extaziază în faţa noului-născut, lăsând la o parte pe frăţiorul cel mare (sau surioara). Ne putem mira, după toate astea că un copil resimte ostilitate faţă de frăţiorul sau surioara lui?

Dacă este imposibil să împiedicaţi copilul să resimtă această ostilitate, puteţi măcar să o atenuaţi puţin. Vă puteţi preveni copilul cu mult timp înainte despre această naştere în aşa fel încât să nu fie o surpriză completă pentru el. Nu-i vorbiţi despre asta cu nouă luni înainte. E prea lungă perioada pentru el. O lună este suficient. Vă puteţi ajuta copilul să se elibereze de sentimentele pe care le are faţă de nou-născut. Faceţi-i cadou o păpuşă şi un leagăn.

În funcţie de vârsta şi sexul copilului mai mare, acesta se va ocupa de păpuşă, o va lovi, sau îşi va exterioriza sentimentele în diverse maniere.

Înainte de a pleca la spital, puteţi ascunde câteva cadouri prin casă. Sunaţi de la spital şi spuneţi-i unde poate găsi o surpriză. Se va simţi mai puţin abandonat. Va simţi că vă gândiţi întradevăr la el, chiar dacă sunteţi departe. La întoarcere, pregătiţi-vă , atât dumneavoastră cât şi soţul, să nu vă arătaţi prea impresionaţi de noul-născut şi nu neglijaţi copilul mai mare. Faceţi-vă timp să îi dovediţi dragoste şi atenţie.

În general, un copil de vârstă preşcolară poate reacţiona în două feluri la naşterea unui frăţior sau a unei surioare. Vrea imediat să redevină mic, să facă pe bebeluşul. Este un reflex de apărare pe

care toţi îl folosim, din când în când, pentru a înfrunta situaţii dificile. Avem în acele momente un comportament infantil. Marea majoritate a părinţilor fac exact contrariul a ceea ce ar trebui să facă atunci când copilul manifestă această dorinţă. Încearcă să-i arate avantajele de a fi mare, în timp ce copilul nu poate percepe aceste avantaje. Tot ce poate vedea, este că şi-a dat osteneala să înveţe să mănânce singur, să nu facă pipi în pat, pentru ca acum această mică "marmotă" să vină şi să atragă atenţia tuturor şi să privescă cum mama îi dă să mănânce şi cum îl schimbă. Este ca şi cum şi-ar spune: " Poate că dacă încep să mă port ca un bebeluş, o voi putea obliga pe mama să îmi dea puţin din această atenţie!" Din acest motiv poate începe să se murdărească, să ceară biberonul său să vrea să fie luat în braţe şi legănat.

Şi care este reacţia tipică a părinţilor în faţa acestei tactici? Ei spun: "hai, eşti băiat mare, încetează să mai faci pe bebeluşul!" Această reacţie din partea părinţilor nu are alt efect decât de a-l traumatiza mai mult pe micuţ.

Ce-i de făcut? Daţi-i copilului posibilitatea de a reveni înapoi. Dacă doreşte acest lucru. La naşterea primului meu băiat, fetiţa mea avea 6 ani. Mă aşeptam să vrea să revină la atitudinea de bebeluş, şi de fapt aşa s-a şi întâmplat. Îmi cerea mereu biberonul, iar timp de patru-cinci zile a băut sucul numai din biberon. Câteva zile mai târziu a abandonat această tactică. Aceeaşi experienţă am avut-o când băieţelul avea şase ani, iar frăţiorul său abia venise pe lume.

Fiul sau fiica dumneavoastră mai mare vor simţi iniţial ură faţă de noul născut. Din nefericire, mulţi părinţi îcearcă, vorbindu-i, să-l (s-o) indepărteze de aceste sentiment, când, din contră, ar trebui să-l (s-o) lase să îşi exprime liber ura său gelozia. Este unul din cazurile în care se poate folosi cu succes reflectarea sentimentelor. Se poate, deasemenea să fie util, să exageraţi puţin, spunându-i copilului ceea ce se poate reproşa bebeluşului (oricum nu riscaţi să-l vexaţi, pentru că nu înţelege încă tot ce-i spuneţi). Îi veţi da astfel sentimentul că poate spune fără riscuri tot ceea ce nu-i place la nou-născut.

Pentru a ilustra cele spuse anterior, iată cum descrie o mamă reacţiile unui băieţel de 17 luni la naşterea surioarei lui:

"Când m-am întors acasă cu Jenny, Mark m-a privit întâi ca şi cum aş fi fost o străină. A început să plângă foarte tare când soţul meu a luat-o pe Jenny din maşină pentru a o aduce în casă. A rămas la distanţă câteva ore. Mă aşteptam să-l văd pe Mark gelos, dar mă gândeam că acest sentiment va fi îndreptat către mine. N-a fost aşa. Cu prima ocazie, a înaintat către Jenny, cu faţa crispată şi a încercat să o bată. Părea foarte hotărît să o şteargă pe micuţă de pa faţa pământului şi în acelaşi timp era foarte nefericit din cauza gestului său, încât a început să spună "nu, nu!" în timp ce se apropia de pătuţ. Totul a reintrat în normal după o săptămână. Spălam rufe, iar Jenny şi Mark mă priveau din braţele bunicii lor. Jenny scotea un sunet uşor pe care l-am imitat spunândui lui Mark: " Câte prostii spune bebeluşul ăsta!". Deodată, Mark a afişat un surâs larg şi a spus: "Plostiii…". Fără îndoială, tocmai descoperise că eram de partea lui, că eram împreună, amândoi, râzând de bebeluşă. După aceasta nu am mai avut nici o problemă."

Trebuie să semnalăm faptul că rivalitatea între frate şi soră se manifestă în ambele sensuri, de la cel mai mare la cel mic şi invers. Nu o putem împiedica, o putem doar atenua. Părinţii se întreabă mereu de ce copiii se ceartă şi se bat atâta între ei, când uneori se joacă atât de liniştiţi împreună, fără ceartă cu un alt copil. Răspunsul este că vecinul nu le face concurenţă vis-à-vis de aceeaşi mamă.

Fiecare copil doreşte la un moment-dat să dispară toţi ceilalţi copii din familie pentru a avea o mamă şi un tată doar pentru el singur. Ce puteţi face pentru a atenua aceste sentimente de gelozie între copii dumneavoastră? Încercaţi să petreceţi în fiecare zi câteva momente singuri cu fiecare copil.

Făceţi-l să înţeleagă că acela este timpul pe care nici un alt copil nu i-l poate răpi. Spuneţi că nu aveţi timp? Mama lui John Wesley, fondatorul metodismului, avea 11 copii şi găsea timp să facă acest lucru pentru fiecare dintre ei.

O altă metodă pentru a atenua rivalitatea şi crizele de gelozie în călătorii sau în vacanţe, consistă în a lua cu dumneavoastră un prieten al copiilor. Veţi fi surprinşi să constataţi ce mult se diminuează tensiunile între fraţi şi surori.

CUM ÎNVĂŢAM COPILUL SĂ SE PĂSTREZE CURAT

În civilizaţia noastră, acesta este stadiul la care trebuie să înceapă învăţarea copilului pentru a se menţime curat. Să începem prin a oferi câteva date psihologice esenţiale pentru acest subiect. Mai întâi, este un fapt verificat că mamele nu-şi pot curăţi copiii înainte ca aceştia să fie de acord. Puteţi trimite un copil la toaletă de mai multe ori, dar dacă nu este pregătit pentru obiceiurile curăţeniei, nu-l puteţi forţa, în ciuda mângâierilor sau încercărilor de intimidare.

În al doilea rând, ceea ce împinge un copil să renunţe la vechile obiceiuri de eliminare fără griji, şi să înveţe această nouă manieră stranie pentru a se descotorosi de deşeuri? Nu există decât un lucru care îl poate incita. El cere ca dragostea şi atenţia dumneavoastră să-l recompenseze pentru a fi învăţat bine acest proces. Dar, nu poate dori dragoste şi atenţie decât atunci când sunteţi deja în raporturi de intimitate cu el. Dacă legăturile dumneavoastră sunt dificile, sunt mari şanse să vă chinuiţi în încercarea de a-l învăţa.

În al treilea rând, dacă începeţi această educaţie înaine ca micuţul să fie pe deplin pregătit, pe plan neuro-muscular să-şi controleze sfincterele, sau dacă insistaţi să-l învăţaţi acest lucru prea devreme, va considera că sunteţi prea exigenţi cu el. Se va simţi depăţit de problemă, traumatizat. De aceea, am indicat cu insistenţă în capitolele precedente că nu trebuie să începeţi acest lucru înainte de aproximativ doi ani.

A patra remarcă: pentru mulţi părinţi, antrenamentul pentru curăţenie pare foarte simplu. Este întradevăr aşa pentru adulţi, dar este un proces de învăţare foarte complex pentru un copil de doi ani. Atunci când materiile în mişcare, în interiorul intestinului exercită o presiune asupra rectului, se produce o relaxare a muşchilor rectali care provoacă o mişcare intestinală incorectă. Pentru a antrena un copil, trebuie să-l învăţăm să schimbe ordinea acestor faze. Trebuie învăţat să suprime reflexul de expulzare al muşchilor rectali, trebuie învăţat să-şi strige părinţii, să meargă până la baie, să se dezbrace şi să se aşeze pe oliţă, toate în timp ce îşi reprimă reflexul imperativ de expulzare al muşchilor rectali. Un copil nu este cu adevărat curat, atâta timp cât nu poate efectua singur toate aceste faze ale unui proces nou pentru el.

Vedeţi de ce este greu pentru un copil de doi ani? Dacă părinţii îl pedepsesc sau folosesc alte metode de constrângere, din cauza greşelilor sau micilor accidente care se pot produce, aceasta va avea ca rezultat un profund traumatism: frică, mânie, îar din caza stângăciei părinţilor pot interveni blocaje.

Cum începeţi? Mai întâi să facem diferenţa între antrenamentul intestinului şi cel al vezicii. Acestea implică mecanisme diferite şi trebuie, deci, abordate în mod diferit. În mod obişnuit, antrenamentul intestinului survine primul. Să începem cu acest lucru.

Mulţi părinti încep antrenamentul copilului, calculând, în imensa lor înţelepciune, ora exactă la cere copilul trebiue aşezat pe oliţă, si felul în care să provoace o mişcare inestinală. Acest procedeu pare foarte logic şi există mulţi părinţi care nu-i pot vedea absurditatea. Poate vă veţi da seama de ea dacă vă voi pune următoarea întrebare: presupuneţi că în acest moment, în mijlocul lecturii, un uriaş de

vreo trei metrii vine şi vă ridică, vă duce la baie şi vă aşeaza pe scunul toaletei anunţându-vă cu o voce dură şi imperativă: “ E timpul!”. Presupuneţi că vă obigă să rămâneţi aşezat 5-10 minute. Care ar fi reacţia dumneavoastră? Aceeaşi cu cea a copilului în condiţii identice. Este o comparaţie ridicolă? Gândiţi-vă, şi vedeţi dacă nu există mulţi părinţi care se poartă în acest fel.

Cu mult timp în urmă, într-o carte a Dr. Anderson Aldrich, este descrisă o metodă mult mai satisfăcătoare pentru a antrena un copil şă-ţi controleze intestinul:

“*Antrenamentul la care îl vom supune lasă de-o parte una din aptitudinile fundamentale ale unui copil, procesul psihologic de control al intestinului. Când nu reuşim să ne sincronizăm metodele de antrenament cu eforturile de eliminare care se produc în mod natural, lăsăm să ne scape o şansă. Procesul psihologic al mişcărilor intestinale poate fi explicat în puţine cuvinte… Ca şi pentru orice altă activitate vitală a corpului, nimic nu este lăsat la voia întâmplării. Copilul face o mişcare intestinală comformându-se unor reguli bine definite care se manifestă în mod automat în colon… La intervale de câteva ore, se produce un eveniment psihologic destul de spectaculos numit mişcările maselor intestinale. Întreg conţinutul colonului, începând cu partea sa ascendentă, se divizează în mai multe mase (în formă de cârnăciori), şi care coboară cu o viteză surprinzătoare spre rect. Presiunea exercitată în acest fel asupra rectului declanşază contracţia muşchilor abdominali şi relaxarea celor care închid rectul. În acest moment, şi puţin importă la ce oră arbitrar aleasă de noi, se produce o mişcare intestinală la copil. Mişcarea acestor mase intestinale pare penibilă, deoarece copilul se agită din cauza mişcărilor interne, face eforturi viguroase, apoi se “uşurează”…*

Nu trece mult timp până ce problema “educaţiei” vine să saboteze acest frumos mecanism. Punem copilul pe oliţă şi aşteptăm… Rareori îl consultăm în ceea ce priveşte timpul acestei acţiuni. Faptul că micuţul are propriul său mecanism, propriul ritm de viaţă, pare să fie ignorat în totalitate.

Este total nesănătos să nu ţinem cont de mişcările maselor intestinale ca forţă iniţială a ritmului de evacuare, deoarece, această activitate naturală, ignorată timp îndelungat, tinde să dispară complet. Este exact ceea ce se întâmplă la majoritatea copiilor constipaţi, stimulul intern este fie dispărut în totalitate, fie a fost ignorat şi acum nu mai poate fi interpretat ca un apel automat de a merge la toaletă”

Greşeala care constă în a nu ţine cont de mecanismul personal de declanşare are deseori consecinţe grave asupra dezvoltării psihologice a copilului dumneavoastră. Va crede că aşteptăm de la el să simtă ceva ce, de fapt nu simte deoarece mişcarea maselor intestinale nu se produce. Acest sentiment îi distruge încet, încet, încrederea în sine. În funcţie de gradul de agresivitate al mamei în lumina acestei pretinse curăţenii şi al caracterului mai mult, sau mai puţin docil al copilului, pot lua naştere tot felul de reacţii psihologice deplorabile. Un copil docil se poate teme să nu fie pedepsit dacă nu-şi reprimă senzaţiile biologice şi intestinale. Va încerca din toate puterile să vă fie pe plac, dar pentru aceasta va trebui să plătească preţul: refuzarea senzaţiilor viscerale care provoacă pierderea încrederii în sine.

Este deasemenea posibil ca micuţul să se plieze cu uşurinţă obiceiurilor de curăţenie care îi sunt impuse, dar să transfere frustraţiile şi conflictele personale în alte domenii. Poate deveni dintr-odată timid şi fricos, sau poate avea coşmaruri. Mama se poate lăuda fâra grijă că şi-a educat copilul, fără să vadă vreo legătură între aceasta şi alte probleme care au intervenit treptat.

Copilul, poate de asemenea să nu fie atât de docil. Poate să fie rebel. Dacă face ceea ce îi cereţi, vă va fi superior, deoarece îi stă în puteri să vă satisfacă. Dacă nu face ceea ce trebuie, unde şi când trebuie, descoperă că vă poate enerva. Atât într-un caz cât şi în celălalt, îşi dă seama că poate acţiona asupra dumneavoastră. Acesta este începutul ostilităţilor. Copilul şi-a creeat o schemă mentală de

rebeliune care se va extinde probabil la multe alte aspecte ale vieții sale şi care vă va creea eventual, probleme. Toate aceste reacții neafaste pot fi evitate. Este suficient să ascultați semnalul biologic particular copilului dumneavoastră şi să-i indicați să meargă la toaletă.

Acum să fim clari şi să vorbim despre ceea ce trebuie să faceți când copilul are deja doi ani şi vă hotărâți să începeți să-i inoculați aptitudinile de curățenie. Începeți prin a-l învăța cuvinte care desemnează ceea ce se întâmplă. Dacă începeți antrenamentul intestinal în jurul vârstei de doi ani, nu ar trebui să aveți nici o problemă. Când îl vedeți că se strâmbă şi că face eforturi, spuneți-i fără să insistați: “Jimmy tocmai face pe el!”. După ce a auzit de mai multe ori această frază, îşi va face o ideea precisă despre ceea ce se îăntâmplă. În curând vă va anunța el însuşi: “Mami, fac pe mine!”. Când ați făcut toate aceste lucruri, puteți trece la etapa următoare.

Folosiți mai degrabă o oliță stabilă, decât capacul de toaletă sau chiuveta. Aceasta din mai multe motive: în primul rând că pe oliță se poate aşeza fără ajutorul nimănui. Apoi, copiii sut deseori speriați de înălțimea toaletei şi de zgomotul apei. Cu câteva săptămâni înainte de a încerca “ operațiunea bebe curat”, puneți olița în baie, în apropierea toaletei, dar nu încercați încă să-l învățați să o folosească. Trebuie să o puneți doar la îndemână şi să îi dați timp să se familiarizeze cu ea. Copilul are voie să se antreneze, şi şă se aşeze şi să se ridice după ea de câte ori are chef.

Când sunteți pregătită să-l obişnuiți, arătați-i olița. Spuneți-i că este destul de mare să se aşeze pe ea şi să facă precum adulții. Copiilor le place să-şi imite părinții şi frații mai mari. Manifestând îngrijorare vis-a-vis de aceste funcții, mulți părinți nu fac apel la acest instinct al imitației. Dacă puteți să rămâneți destinsă, să nu vă stresați, aceasta va ajuta copilul să vă privească, pe dumneavoastră şi pe soțul dumneavoastră aşezându-vă la toaletă. Dețineți un avantaj dacă aveți un copil mai mare. Cel mic încearcă să-l imite pe fratele său în tot ceea ce face. Mersul la toaletă nu este o excepție.

O dată ce l-ați învățat unde şi cum trebuie să-şi facă nevoile, spuneți-i că a crescut îndeajuns încât să nu mai aibă nevoie de scutec. Puneți-i un slip şi lăsați-l să se descurce. Dacă reuşeşte, puteți pune slipurile copilului într-un sertar suficient de jos sau pe un raft unde poate ajunge cu uşurință. În acest mod se poate schimba singur.

Deoarece îl învățați un lucru nou, amintiți-vă că pedepsele încetinesc învățarea. Acestea nu sunt indicate când este vorba de a învăța un copil să se păstreze curat. Trebuie ca mişcarea acestei mase biologice interne, să fie pentru copil un semnal care să-l anunțe că este cazul să meargă la toaletă. Trebuie să-i susțineți succesele prin complimente şi afecțiune şi este necesar să ignorați eşecurile.

Este o idee bună să-l lăsați din când în când, să folosească şi toaleta “celor mari”. Este bine să variați condițiile şi să obişnuiți copilul cu diferite situații. Aceasta vă va ajuta în momentul în care nu vă aflați acasă la dumneavoastră sau când vă deplasați cu maşina.

Este de asemenea important să aşteptați până ce copilul iese din baie pentru a goli conținutul oliței. Unii copii sensibili ar putea considera, în acest stadiu al imaginației primitive, că toaleta este un fel de maşinărie diabolică şi violentă care face lucrurile să dispară. Este posibil să i se facă frică. Chiar dacă copilului nu îi este frică de toaletă, faptul de a goli olița este un pic deconcertant. El consideră deşeurile ca pe o parte a corpului său şi, într-un fel, le respectă. Când foloseşte olița pentru a vă face plăcere, această acțiune are pentru el acelaşi sens ca şi gestul unui copil mai mare care face un cadou unei persoane pe care o iubeşte. Deoarece v-au fost oferite din dragoste, poate să i se pară curios că le aruncați imediat în toaletă. Este mai bine să aşteptați să părăsească încăperea.

EDUCARE VEZICII

Controlul vezicii urinare este ceva mai greu de obținut decât controlul intestinului. De aceea durează mai mult. Există mai multe motive pentru acest lucru. Mai întâi, senzațiile fizice care semnalizează unui copil că are nevoie să urineze sunt mai puțin pronunțate decât cele ale mişcărilor intestinale. În al doilea rând, la copil faptul de a urina este un reflex automat care este declanşat de presiunea vezicii. Cu alte cuvinte, este mai uşor pentru un copil să se controleze pentru a face ceva decât pentru a împiedica producerea unui lucru.

Controlul vezicii prezintă două aspecte: controlul în timpul veghei şi controlul în timpul somnului. Controlul în timpul veghei survine, în general primul. Doctorul Gesell a remarcat că acest lucru se realizează în trei etape. Mai întâi, copilul îşi dă seama că este ud. Apoi înțelege că este pe cale să se ude şi poate anunța acest lucru. Ceva mai târziu începe să anticipeze şi să se gândească că este pe cale să se ude. Înainte de a începe învățarea efectivă a copilului îl puteți ajuta să exprime aceste etape prin cuvinte. Tatăl poate fi de mare ajutor, în cazul în care aveți un băiat. Îl puteți lăsa să-şi privească tatăl urinând din picioare. Dacă aceste sugestii vi se par inconfortabile, este mai bine să nu încercați această metodă.

Când veți fi pregătită să începeți să educați întradevăr copilul să-şi controleze vezica, vă puteți baza pe semnele biologice care indică o vezică plină şi nevoia de a urina. Puneți-i un slip şi spuneți-i că este destul de mare pentru a urina fără a mai folosi olița. Dacă este băiat, se poate să dorească să urineze în WC. Aici aveți nevoie de o mică treaptă pe care să se urce.

Unele cărți tratează modul de educare al băieților şi fetelor, lăsând impresia că atât băieții cât şi fetele urinează mai întâi aşezați. Acest lucru nu este deloc natural pentru un băiețel şi se datorează în mare parte educației primite din partea mamei. Este mult mai normal să învățați un băiețel să urineze în picioare. Dacă fetița doreşte să urineze în picioare, lăsați-o până când întelege că nu este prea practic pentru ea.

Va trebui să învățați copilul un cuvânt simplu, la nivelul său, care să desemneze aceste funcții biologice. “Pipi” este un cuvânt pe care copilul îl poate spune cu uşurință. Se pare că acesta este cuvântul cel mai răspândit. În orice caz, trebuie să folosiți cuvinte simple şi să evitați expresii complicate pe care unii părinți le folosesc din exces de pudoare.

La fel de important este să învățați copilul să urineze în locuri diferite, pentru ca acesta să nu fixeze pentru a urina un anume loc sau anumite condiții. Controlul funcționării vezicii pe timpul nopții va urma un progres lent, cu perioade de ezitare, până ce se va instala definitiv. La început nu contați pe un progres rapid. Recompensați copilul, felicitându-l pentru “succese” şi treceți cu vederea micile accidente.

Controlul nocturn al vezicii nu poate fi atins până ce nu sunt îndeplinite două condiții. Mai întâi copilul trebuie să fie capabil să-şi controleze aceste funcții în timpul zilei. Apoi, este necesar să poată să-şi menține sfincterele închise fără a se trezi. Bineînțeles, controlul în timpul nopții este mai greu de realizat decât în timpul zilei; durează, de asemenea, mai mult. Ce trebuie să faceți, în calitate de părinți, pentru a favoriza controlul nocturn? Nimic. Absolut nimic. Dezvoltarea naturală a vezicii şi faptul că micuțul a învățat să-şi controleze funcțiile în timpul zilei, vor aduce, mai devreme sau mai târziu, soluția problemei.

Cînd copilul se trezeşte în miez de noapte, cu patul ud, mulțumiți-vă să schimbați cearşafurile fără să insistați asupra faptului.

Un copil pe care îl antrenăm să-şi controleze intestinul şi, în timpul zilei, vezica, urmând metodele descrise în această lucrare, pe care mama l-a învățat să se păstreze curat într-o manieră

destinsă, nu ar trebui să aibă probleme în a obține controlul nocturn, la vârsta potrivită. Dificultățile controlului nocturn se vor prezenta la copilul care a învâțat prin constrângere să-şi exercite funcțiile biologice normale în timpul zilei. Acest copil va reuşi mai greu să deprindă controlul nocturn. Poate fi iritat din pricina faptului că se fac presiuni asupra sa. Va refula în mod inconştient această animozitate împotriva părinților udând patul noaptea . Părinții trebuie să înțeleagă faptul că micuțul nu face aceasta în mod deliberat. Dealtfel, doarme când se întâmplă acest lucru. Niciodată nu trebuie pedepsit un copil pentru că a udat patul noaptea.

Unele cazuri de tulburări nocturne, foarte puțin numeroase, au cauze fizice. Aceste cazuri sunt foarte clare deoarece prezintă simptome cum ar fi incapacitatea de a se controla în timpul zilei, ceea ce permite medicului să determine anomaliile. În cea mai mare parte a cazurilor copilul udă patul în timpul nopții din cauza tensiunilor psihologice la care este supus. Dacă aceasta se întâmplă şi după vârsta de cinci ani, părinții trebuie să se abțină să încerce diferite metode (în fața acestei probleme părinții sunt capabili să încerce cele mai stranii metode). Cel mai indicat este consultarea unui specialist în locul aplicării diverselor metode "după ureche"

Îi puteți arăta copilului drumul către toaletă dar nu-l puteți forța să meargă înainte să fie pregătit pentru aceasta. Să presupunem că nu este încă pregătit. Să presupunem, de asemenea, că după zece zile, eforturile dumneavoastră de a-l păstra curat nu duc la nici un rezultat. Concluzia este că micuțul nu este încă pregătit pentru un astfel de antrenament. Reveniți la scutece şi mai aşteptați câteva luni înainte de a încerca din nou. Eu am început cu băiatul meu când acesta avea doi ani. După o săptămână a fost evident că nu avea deloc chef să învețe acest lucru la momentul respectiv. Decât să angajez un conflict, am revenit la scutece şi am încercat din nou la doi ani şi jumătate. Acelaşi rezultat. Nu era pregătit. Am încercat din nou la o lună după cea de-a treia aniversare. Atunci, în spațiul a trei săptămâni a învățat să-şi controleze atât intestinul cât şi vezica. Şi cu băiatul cel mic am încercat tot la doi ani. Nu a mers. Am mai aşteptat, şi am încercat din nou la doi ani şi jumătate. Era pregătit. Trei săptămâni mai târziu era curat.

CE CREDE MAMA DESPRE CURĂȚENIA COPILULUI?

Să discutăm puțin despre ceea ce resimte o mamă în timp ce încearcă să-l antreneze pe copil pentru a se păstra curat (multe cărți şi tratate de puericultură par să lase de-o parte acest subiect). Momentul adevărului: tocmai a renunțat la scutece. Ce se întâmplă? Poate că nimic pozitiv în primele zile. Copilul continuă să murdărească mai multe perechi de chiloței pe zi şi la atât se reduce rezultatul încercărilor. Ce poate gândi o mamă? Se simte, în general, dezarmată, stângace: " Ce uşor părea în carte!" , se gândeşte. "Înseamnă că , eu nu ştiu cum să procedez, înseamnă că nu sunt o mamă prea bună. Poate că nu sunt dotată pentru aceste lucruri!" Este absolut normal ca o mamă să aibă această impresie, mai ales dacă se află la primul copil.

Ar trebui să-şi amintească, că factorul cel mai important în încercarea de a face un copil să se mențină curat, nu este atât îndemânarea mamei, cât dispoziția copilului pentru asimilarea acestei noi tehnici. Dacă micuțul nu este pe deplin pregătit, din punct de vedere fizic şi psihologic, nu va reuşi să învețe. Mama ar trebui, deasemenea, să țină cont de faptul că pentru învățarea unei tehnici presupune comiterea de greşeli şi extragerea conținutului pozitiv al acestora (învățarea din greşeli). Şi pentru copil, acest antrenament urmează aceeaşi cale. El va face multe greşeli, dar, în timp, va reuşi să învețe din ele.

Până acum expozeul meu a urmărit ceea ce poate face o mamă în acest domeniu, deoarece era vorba de modul său de acțiune. Acum aş vrea să discutăm despre ceva care scapă controlului unei mame: impresiile profunde, subconştiente, care se imprimă în astfel de circumstanțe. Trebuie să recunoaştem faptul că adulții şi copiii nu au aceeaşi viziune asupra deşeurilor umane. Un copilaş nu se simte deloc jenat de un scutec murdar. Poate găsi chiar agreabil mirosul acestuia şi contactul cu el. Marea majoritate a mamelor nu par să împărtăşască acelaşi entuziasm pentru scutecul în chestiune. Pentru copil, deşeurile sale nu sunt altceva decât un fel de “pământ maroniu”. Îl va etala fără nici un complex ca pe orice altă substanță. Va manifesta chiar o doză de mândrie, deoarece EL este “autorul” acestei substanțe.

Ori, este foarte de dorit, să-l învățați pe copil să depoziteze acest “pământ maro” în toaletă, decât să se servească de el pentru o oarecare activitate artistică. Totuşi, în măsura posibilităților, trebuie să ne ferim de a-i impune asupra acestui subiect sentimente de repulsie. Acest lucru ne poate părea dificil, în mare parte din cauza repulsiei care ne-a fost nouă inoculată asupra excrementelor şi urinei, când părinții noştrii ne-au învățat să ne menținem curați. Subconştientul nostru nu a “uitat” acea perioadă.

De aceea, o mamă se va simți puțin diferit curățând un copil care tocmai s-a murdărit, decât făcându-i baie, de exemplu. Ea poate lăsa să transpară o expresie de dezgust şi chiar să folosească expresii de genul: “ Ce urât miros scutecele astea!”, sau “Copilul miroase urât!” sau “Iar s-a murdărit banditul!”

Dacă mama comunică asemenea sentimente de dezgust copilului, acesta se va simți într-adevăr murdar sau “bandit” pentru faptul de a elimina deşeurile corpului său. Această atitudine poate avea un efect dezastruos asupra dezvoltării sexuale. Datorită faptului că organele de eliminare se găsesc în imediata apropiere a organelor sexuale, atitudinea luată cu privire la unele, poate înfluența în mod negativ atitudinea vis-à-vis de celelalte. Copilul va ajunge repede să gândească că toate organele situate “mai jos” sau “acolo” sunt rele şi dezgustătoare. Această atitudine de ruşine şi dezgust poate ajunge să împidice dezvoltarea unei atitudini sănătoase în privința funcțiilor sexuale.

O mamă nu-şi poate controla sentimentele “adânci” în timp ce schimbă sau curăță un copil care s-a murdărit. Dar, pe cât posibil, dacă simte dezgust sau aversiune, nu trebuie să arate acest lucru. A părea că consideră aceste lucruri ca fiind normale, este cea mai bună atitudine. Dacă îi stă în puteri.

Am tratat acest subiect în detaliu, deoarece în cei peste 20 de ani de experiență medicală şi personală am fost uimit să văd câți părinți încâlcesc şi complică într-un mod inimaginabil ceea ce se reduce la a învăța pe copil o nouă tehnică. Dacă nu vă grăbiți, dacă începeți această activitate cu spiritul destins, fără a părea că îi acordați prea mare importanță, dacă respectați semnalele biologice care indică faptul că micuțul are nevoie să-şi golească intestinele sau vezica, atunci, învățarea curățeniei se poate obține simplu, fără a ridica probleme psihologice.

CE JOCURI TREBUIE SĂ AIBĂ UN COPIL ÎN PERIOADA PRIMEI ADOLESCENȚE

Să abordăm acum cel mai plăcut aspect al primei adolescențe, pentru a vorbi despre modalitățile de învățare prin intermediul jocurilor. Echipamentele, jucăriile, etc., pe care le-am indicat pentru copilul care face primii paşi în capitolul 4 rămân deasemenea utile. Dar, copilul între doi şi trei ani, aşteaptă de la dumneavoastră şi alte echipamente în raport cu gradul său de maturitate.

Dacă tot îi cerem să nu se mai amuze cu deşeurile propriului corp, putem să-i oferim posibilitatea de a o face cu nisip, pământ, apă, plasterină, vopsea şi argilă.

“Jocul cu apa” îşi păstrează întreaga importanţă pentru un copil la această vârstă. În acest scop poate folosi chiuveta sau cada de baie. Adoră să se joace cu bureţi, pe care îi scufundă în apă şi apoi îi stoarce, să umple şi să golească pahare sau recipiente din plastic. Fără îndoială că dumneavoastră v-aţi plictisi repede de acest joc, dar un copil de doi ani nu se plictiseşte. Părinţii sunt deseori uimiţi să constate că se poate juca cu apa ore întregi.

Pentru a aduce puţină variaţie jocurilor în apă, daţ-i o ustensilă de bucătărie şi o batistă “de spălat”. Îi plac şi paiele din plastic, pe care le foloseşte pentru a sufla în apă făcând astel câteva experienţe de fizică, la nivelul său. Câţiva fulgi de săpun vor aduce varietate acestor jocuri. A face baloane şi spumă este un lucru minunat când ai doi anişori. Nu uitaţi de jucăriile plutitoare.

La această vârstă copilului îi place să cureţe locurile pe care le-a murdărit jucându-se cu apa. Părinţii avizaţi vor şti să profite de pe urma acestei dispoziţii care va dispare în cele din urmă. Permiteţi-i deci, să şteargă obiectele cu un bureţel sau o cârpă absorbantă.

La această vârstă, copilului îi place de asemenea să picteze cu apă pe afară. Nu are nevoie decât de o găletuşă şi o pensulă. Îi plac materialele care se pot modela după gustul său, cum ar fi plasterina sau argila. Plasterina va fi preferată de către mame, deoarece produce mai puţină mizerie decât argila. Se poate cumpăra sau fabrica. Iată o reţetă simplă: amestecaţi două ceşti de făină şi o ceaşcă de sare. Adăugaţi cantitatea de apă necesară pentru a obţine o pastă de consistenţa aluatului de pâine. Dacă se lipeşte prea tare, mai adăugaţi făină. Schimbând proporţiile se pot obţine paste mai mult sau mai puţin moi. I se pot încorpora coloranţi alimentari şi puţină pudră de talc parfumată. Câteva picături de ulei îi vor permite să se conserve timp îndelungat. Se poate păstra într-o pungă de plastic. Se menţine aproape o lună de zile.

Când copiii de această vârstă folosesc plasterina, nu construiesc ceva anume. Materialul în sine îi interesează. Le place să-l strivească, să-l frământe, să-l comprime, să-i dea diverse forme. Acest lucru îi relaxează enorm. Cele mai bune ustensile sunt mânuţele. După un oarecare timp petrecut modelând cu mâinile, pote trece la întrebuinţarea diverselor ustensile.

Pregătiţi pentru copilul dumneavoastră o bucată de placaj cu latura de 50 cm. Impermeabilizaţi-o cu vopsea , pentru ca micuţul să se poată juca în voie cu plasterina sau cu argila. Dacă puneţi o folie de plastic pe sol, sau ziare, copilul se poate juca fără riscul de a murdării podeaua.

Un alt articol pentru care copilul este suficient de “copt” şi care îi va servi în perioada preşcolară este o tablă pe care copilul să poată desena cu creta. (Există asemenea table de desen, în comerţ). Aceasta va fi una dintre jucăriile educative cu posibilităţi foarte variate.

Puneţi cretă albă şi colorată pe un suport sau într-o cutie fixată de tablă. Acum copilul poate mâzgăli cât doreşte. Aceasta poate diminua riscurile mâzgălirii pereţilor. Oricum, ar fi surprinzător ca în elanul vârstei sale, copilul să nu facă cel puţin o incursiune artistică pe pereţii casei.

Mâzgălitul este preludiul scrisului şi desenatului. Copilul căruia nu i se dă posibilitatea să mâzgălească în voie, va începe să scrie şi să deseneze mai târziu decât ceilalti. Nici un copil nu se naşte cu ştiinţa de a-şi controla degeţelele pentru a fi în stare să ţină un creion sau un stilou. El trebuie să înveţe antrenamentul muşchilor mici pentru a putea stăpâni mai târziu, tehnica scrisului şi desenatului. Mâzgălitul este modalitatea perfectă prin care copilul învaţă să-şi coordoneze o serie de muşchi indispensabili pentru a putea ţie corect un instrument de scris.

Tăbliţa de scris prezintă numeroase avantaje. Este un obiect pe care copilul îl poate folosi în timpul vârstei preşcolare. Îi va fi de mare ajutor pentru a învăţa să scrie şi să deseneze între trei şi şase ani.

În acest moment îşi pot face apariţia cariocile colorate. (acestea trebuie evitate la copiii mai mici, deoarece riscă să le mănânce). Foaia de hârtie trebuie să fie destul de mare pentru a primi gesturile largi ale copilului. Este recomandată hârtia de ambalaj. Se pot folosi şi ziare. Copilul va desena şi va mâzgăli ziarele cu aceeaşi plăcere ca şi în cazul hârtiei albe. O bucată de placaj constituie un suport bun pentru desen. Hârtia se poate fixa cu pioneze. Pentru această vârstă vom alege carioci groase şi solide.

Se poate introduce în activităţile copilului şi pictura. Cu un chevalet (şevalet). Acela fixat în perete este mai solid decât cel din comerţ, pe trei picioare, care se poate răsturna cu uşurinţă. Dacă aveţi spaţiu, un şevalet de interior (fixat de perete) şi unul exterior vă vor face copilul fericit. Vă veţi simţi mai bine dacă îmbrăcaţi copilul cu o hăinuţă mai veche, o cămaşă ruptă, etc. Folosiţi vopseluri pe bază de apă şi pregătiţi o provize serioasă de hârtie (de ziar sau de ambalaj). Pentru această vârstă, pensulele trebuie să fie uşor de manevrat. Nu-i daţi pensule prea mici, sau cu coada prea fină. Copilul are nevoie de o pensulă cu coada lungă, cu perii mai lungi de un centimetru. Pentru început, lăsaţi-l să folosească o singură culoare. După ce se obişnuieşte cu ea puteţi adăuga şi altele.

Unii adulţi iau drept tablou ceea ce desenează un copil de această vârstă şi întreabă: "Ce reprezintă?". Este o greşeală, deoarece pentru micuţ nu este vorba de tablou în sensul curent al cuvântului. Pentru el este o experienţă ce implică culori şi linii. Este fascinat de modul în care poate face să apară semne şi culori. După ce a terminat de pictat, nu-l mai interesează lucrarea pe care a făcut-o. Ceea ce conteză pentru el este experimentarea acţiunii de a picta. Prin intermediul picturii, copilul exteriorizează sentimente profunde pe care nu le poate încă exprima prin cuvinte.

Toate acestea vă duc cu gândul la o întrebare: "Ce valoare au toate aceste experimente cu plastelină, argilă, carioci sau vopsea? Este chiar atât de imperios ca părinţii să-şi dea toată osteneala?" Răspunsule esre DA, fără nici cea mai mică ezitare. Copilul nu a învăţat încă să exprime în cuvinte tot ceea ce simte. Toate aceste activităţi, diferite de exprimarea verbală, îl ajută să-şi exprime sentimentele pentru care nu dispune încă de cuvinte, sau cele pe care nu le-ar putea exprima niciodată în cuvinte. Acestea înflorесc şi favorizează dezvoltarea afectivităţii, subconştientul şi intuiţia.

La vârsta primei adolescenţe, jocurile de exterior au o mare importanţă. Posibilitatea de a se căţăra este un joc foarte apreciat. Un cărucior de tras, o tricicletă pentru pedalat, mingii pentru împins şi rostogolit, cuburi pentru construit, toate acestea ajută dezvoltarea muşchilor lungi şi căpătarea forţei şi preciziei. Şi jocurile cu nisip şi apă au mare succes.

Să spunem câteva cuvinte despre aptitudinea unui copil de doi ani de a se juca cu alţi copii. O greşeală des întâlnită în rândul adulţilor consistă în a subestima această aptitudine. Să ne reamintim că la vârsta pimei adolescenţe copilul să participe la un grup de joc. De aceea, o mamă care are singură mai mulţi copii de doi ani într-o grădină, trebuie să se aştepte la schimburi de lovituri.

Un singur partener de joc, aceasta este regula ce trebuie respectată, deoarece personalitatea nu este suficient de structurată pentru a regla problemele complexe puse de parteneri multipli. Este interesant de observat, că un copil mai mare, de cinci sau şase ani, este în general, cel mai bun partener de joc pentru un copil de doi ani. În mod natural, acesta va fi fratele sau sora. Cele mai bune jocuri vor fi acelea ale căror părţi componente pot fi împărţite între mai mulţi copii, fără să împiedice desfăşurarea. Nu vor rata ocazia să certe pentru o singură tricicletă sau pentru un singur camion. Nisipul, plastelina sau cuburile, vor fi bine primite, deoarece le puteţi împărţi şi da suficient fiecăruia. Nu vă aşteptaţi ca un copil de doi ani să-şi împartă jucăriile cu alţi copii. Aminiţi-vă că este incapabil să se joace cu alţii. La această vârstă se poate impune maxim o oră de joc în grup. Trebuie să rămâneţi în apropiere pentru a detecta din vreme semnele de oboseală, să interveniţi înainte ca disputele să ia amploare şi să întrerupeţi jocul la momentul potrivit.

Pe acest subiect, să vedem cum se dezvoltă aptitudinea jocului colectiv.

Mai întâi există o epocă a jocului solitar, în timpul căreia copilul nu are nici o aptitudine pentru a se juca cu alți copii. La vârsta primilor paşi, un alt copil este considerat o jucărie, nu un companion de joacă. Copilul examinează pe un altul cu atenție, la fel ca pe o jucărie sau alt obiect interesant, împingânu-l cu degetul sau mânuindul dar nejucându-se cu el.

În perioada primei adolescențe copilul efectuează tranziția de la jocul solitar la jocul paralel. Ceea ce vrea să spună că doi sau mai mulți copii pot ocupa acelaşi spațiu geografic, dar jocul unuia este independent de al celorlalți, chiar dacă le face plăcere să fie împreună.

Etapa următoare este reprezentată de jocul asociativ, în cursul căreia toți copiii fac acelaşi lucru, cum ar fi jocul în nisip, modelarea de forme din pământ. De fapt între ei nu există schimburi.

Jocul cooperativ nu intervine decât atunci când copilul a atins următorul stadiu de dezvoltare, după vârsta de trei ani. În cadrul jocului cooperativ, copiii pot dezbate planuri şi îşi pot distribui roluri, pot hotărâ cine împinge căruciorul şi cine se află în el.

La vârsta primei adolescențe, copilul are nevoie atât de jocuri calme cât şi de jocuri de acțiune. Pe măsură ce limbajul face un gigantic salt, micuțul demonstrează o sensibilitate atroce pentru cuvinte, materialele de construcție ale limbajului său. Îi place să se joace cu cuvintele, să imite sunete, să repete silabe familiare. De aceea, această vârstă iubeşte ceea ce se chiamă “ nursery rhymes”. Când îi citiți copilul adoră repetarea unor expresii familiare (Cei trei purceluşi, Albă ca Zăpada) şi exultă anticipând episodul următor.

Nenorocirea va cădea asupra dumneavoastră dacă vă permiteți să schimbați ceva dintr-o poveste familiară sau dacă uitați ceva! Copilul iubeşte poveştile care povestesc propriile experiențe: a merge la piață, a se plimba cu maşina, a se juca în parc, oricare ar fi titlul cărților, sau orice poveşti inventați dvs. care să povestească aventurile imaginare ale unui băiețel ce i se aseamănă.

Unul dintre cele mai bune jocuri calme pentru această vârstă este “jocul tăcerii”. Numiți-l aşa, deoarece copiii adoră să facă tot ceea ce se numeşte joc. Spuneți-i cam aşa: “Pierre, vom joca un joc nou. Se numeşte “jocul tăcerii”. Vom rămâne amândoi liniştiți, fără să facem zgomot, cât mai mult posibil şi ascultăm. Acultă foarte, foarte atent şi spune-mi ce auzi.” Copilul vă va spune toate zgomotele pe care le aude în locul în care vă jucați: poate o maşină pe stradă, păsărelele pe afară sau radioul vecinilor.

Altă variantă a “jocului tăcerii” consistă în a cere copilului să închidă ochii şi să ghicească zgomotele pe care le produceți dumneavoastră: puteți lovi un pahar cu o linguriță, să vă piliți unghiile şi în general tot ceea ce poate produce un zgomot interesant şi caracteristic.

Acest joc al tăcerii este foarte recomandat la această vârstă. El ajută copilul să se obişnuiască cu liniştea şi să învețe să asculte. Este de asemenea o formulă bună pentru o mamă epuizată de către un copil hiperactiv, care are nevoie de o metodă pentru a se calma. Jocul tăcerii este de asemenea un bun mijloc de a readuce acasă un copil care nu vrea să vină la masă sau nu este prea entuziast în a face baie sau a se culca.

Un alt aspect important al schimbării care intervine în timpul primei adolescențe rezidă în obiceiurile alimentare. Hrana unui copil nu ar trebui să pună probleme psihologice dacă contați pe foamea sa naturală pentru a-l incita să mănânce. Abțineți-vă să-l forțați sau să-l grăbiți să mănânce. Va mânca în mod sigur din ce în ce mai puțin, față de ce v-ați dori dumneavoastră, dar va mânca totuşi suficient pentru a compensa imensa cheltuială de energie zilnică. Prezentați-i mese bine echilibrate şi lăsați-l în pace. Nu insistați să termine tot din farfurie, sau să termine carnea şi legumele înainte de a primi desertul.

Uneori, izvorăsc dificultăți din faptul că unii părinți încep deja să dorească ca micuții să stea corect la masă. Părinții, înşelați de existența limbajului recent deprins, concluzionează prin această maturitate că micuțul este îndeajuns de “copt” pe toate planurile. Este totuşi prea devreme pentru a învăța un copil să stea corect la masă.

După cum am mai spus, la acest stadiu de dezvoltare, copiii îndrăgesc ritualurile. Este deci, momentul potrivit penru a institui un ritual al culcării. Acest lucru prezintă numeroase avantaje. Din păcate, la copii nu există “nevoia naturală de a merge la culcare”. Avem nevoie de tot ceea ce poate favoriza acest lucru, iar dacă un ritual poate fi stabilit şi se poate dovedi util, profitați de acest lucru. Pentru aceasta micuțul trebuie făcut să înțeleagă că mersul la culcare este la fel de inevitabil ca apusul soarelui.

Vă propun în continuare un ritual foarte simplu: mai întâi, evitați jocurile “de acțiune” după cină, jocuri care excită copilul şi fac mai dificil reîntoarcerea calmului. Puteți începe acest ritual printr-o baie. Marea majoritate a mamelor văd în a face baie numai o posibilitate de a curăți copilul, dar micuțul la această vârstă întrezăreşte posibilitatea de a se juca în apă. Oferiți-i des această posibilitate, lăsați-l să se joace cât timp doreşte şi să vă spună singur când vrea să iasă. (Dacă dintr-un motiv oarecare sunteți grăbită într-o seară, încercați să accelerați operațiunea.) Dați-i cât mai multe jucării în cadă, aceasta îl va destinde şi îl va calma. După baie se va putea culca şi mânca în pat. În acest fel îl faceți să accepte faptul de a merge la culcare; promițându-i ca recompensă ceva de mâncare. Această mică cină în pat vă poate da ocazia unei conversații afectuoase şi spontane. Prin această metodă, mersul la culcare va fi uşor acceptat datorită prezenței sale materne. După ce mănâncă, puteți să-i citiți câteva poveşti.

Aici şi tatăl îşi poate lua locul în cadrul ceremoniei rituale. Unora dintre tați nu le place să citească poveşti. Este păcat. Nu insistați, deoarece copilul va simți imediat dacă povestea nu este citită cu “suflet”. Unii tați se întorc prea târziu de la serviciu pentru a mai putea citi o poveste copilului. Dacă aveți norocul ca soțului dumneavoastră să-i facă plăcere acest lucru, ar fi plăcut să vă înlocuiască măcar în această sarcină. Citind poveşti copilului îl învățați multe lucruri. Îi arătați astfel că îl iubiți şi profitați de aceste momente pentru a face conversație.

Când îi citiți copilului, faceți în aşa fel încât copilul să poată vedea imaginile din carte. Acestea au o mare importanță. Încercați să-l faceți să vadă detaliile, punându-i întrebări asupra personajelor prezente în poze.

Acest obicei de a citi poveşti copilului în pat se poate perpetua până la vârsta de şapte – opt ani, sau până ce copilul vă spune că nu mai doreşte acest lucru. Unii părinți încetează imediat ce copilul a învățat să citească. Este o greşeală, deoarece chiar dacă ştie să citească, va continua să simtă plăcerea contactului şi căldurii dvs, timp de încă câțiva ani în timpul lecturii.

Dacă vă place să inventați povestioare, ritualul mersului la culcare se transformă într-o minune. Copilul va aprecia în mod special aventurile unui copil imaginar care poate fi el însuşi. Dacă nu ați spus încă nici o poveste unui copil, este momentul să începeți. Publicul dumneavoastră va aprecia povestioarele, oricare ar fi acestea. Adăugați-le şi câteva sunete amuzante şi succesul vă este asigurat. Faceți experiența acestui truc simplu, bine cunoscut oratorilor: ridicați sau coborâți vocea din când în când, ca un actor. Puternică sau abia şoptită, vocea dumneavoastră va captiva în mod sigur auditoriul. Întrebați-l din când în când ce se va întâmpla în continuare în poveste. Vă va spune.

Multor copii le este frică de întuneric la această vârstă. De ce să combateți această teamă, şi să obligați un copil să strângă din dinți şi să doarmă într-o cameră întunecată? Nimic nu vă împiedică să lăsați aprinsă o mică veioză care să-i împrăştie temerile.

Echilibrul psihologic al copilului valorează mai mult decât cei câțiva bănuți în plus care se vor adăuga facturii de electricitate. Să nu vă temeți că micuțul va avea mereu nevoie de lumină pentru a putea dormi. Crescând, teama de întuneric se va disipa şi va putea dormi foarte bine într-o cameră obscură.

Nu există nici un motiv pentru care copilul să nu mai aibă dreptul la biberonul de seară, chiar şi la doi ani şi jumătate. Dacă are nevoie de un obiect care îl face să se simtă în siguranță, nu este cazul să-l faceți să renunțe la el.

Este foarte important ca acest ritual al mersului la culcare să-i placă şi copilului. Trebuie să ajungă să fie nerăbdător pentru a merge la culcare. Nu trebuie să considere acest moment ca pe un exil într-o cameră întunecată în timp ce restul familiei se distrează. Trebuie făcut în aşa fel încât mersul la culcare să fie un moment plăcut atât pentru copil cât şi pentru părinți.

Aceasta mă determină să insist asupra rolului tatălui. Acest rol nu trebuie limitat doar la a face cadouri, de a plăti diverse servicii. Să nu uităm ceea ce a spus Emerson: "*Cadourile nu reprezintă ceea ce oferim, cadourile sunt o scuză pentru ceea ce nu oferim. Singurul dar care contează este o bucățică din tine-însuți*." Iată ceea ce trebuie să ofere un tată. O bucățică din el însuşi, petrecând puțin timp alături de copil, făcând ceea ce le face plăcere amândorura. Dacă un tată se resemnează să facă un lucru alături de copilul său, din pură obligație familială, fără să-i facă plăcere ceea ce face, copilul va observa şi nu va avea nici un profit din timpul petrecut împreună cu tatăl său.

De aceea este imposibil de precizat cu exactitate ce activități poate avea un tată alături de copilul său.

Aş mai adăuga câteva cuvinte înainte de a termina acest capitol. La vârsta primei adolescențe, aspectul cel mai marcant al dezvoltării este calitatea dinamică a personalității. Trebuie ca părinții să accepte această calitate pentru a ajuta copilul să-ți stabilească individualitatea şi să-şi constuiască un concept despre sine cât mai robust.

Este foarte curios de constatat că ne dorim cu toții să avem copii puternici şi dinamici, în timp ce mulți părinți nu ştiu să accepte acest dinamism la un copil de doi ani. Cine nu poate vedea opoziția sa viguroasă în fața constrângerii, bucuria sa de a trăi, exuberanța, senzualitatea, exigența pentru satisfacția imediată, angajamentul total şi entuziast față de lumea pe care tocmai o descoperă? Toate activitățile care fac din el o ființă autentică se manifestă pornind de la acest elan dinamic. Fără el, nu ar fi învățat să se aşeze, să se cațere, să meargă sau să vorbească. Această calitate dinamică este o mare sursă de echilibru psihologic, şi nu trebuie pierdută. Trebuie întreținută această forță vitală şi considerată ca pe un atu, nu ca pe un defect de care trebuie să ferim copilul.

În acest stadiu al primei adolescențe trebuie să-i dăm copilului trei lucruri: respect față de dinamismul său vital, reguli adaptate acestui dinamism şi suplețea noastră de adaptare. În acest fel îl vom ajuta să completeze sistemul optic al conceptului despre sine, adăugându-i lentila specială pentru această etapă.

VÂRSTA PREŞCOLARĂ (PRIMA PARTE)

Dacă vă aflați încă, în acest moment, în curs de a vă chinui cu un copil aflat la vârsta primei adolescențe, veți afla cu uşurare că natura vă rezervă o viitoare etapă mult mai uşoară.

Îmi amintesc foarte clar prima adolescența a băiatului meu. Ne spuneam strângând din dinți: "De-ar face o dată trei ani, va fi mai uşor, altfel nu vom mai rezista!". Şi, într-adevăr, la trei ani, copilul

se va schimba complet. Ştiam că la această vârstă copilul intră într-o perioadă mult mai uşoară a dezvoltării sale, şi totuşi, ne venea greu să credem că micuțul nostru de trei ani era acelaşi cu micul demon pe care l-am cunoscut la doi ani şi jumătate.

De exemplu, îmi amintesc de o zi, puțin după ce împlinise trei ani, în care m-a întrebat: “Mami, pot să mă uit la televizor?” Aproape că am rămas mută de uimire , deoarece în tot cursul anului precedent nu s-a deranjat niciodată să îmi ceară permisiunea de a face ceva. Acest comportament era semnul unui nou stadiu de dezvoltare, în timpul căruia un copil face tot posibilul pentru a încerca să fie amabil şi să-şi mulțumească părinții. Încearcă o veritabilă plăcere în a fi cooperant, în timp ce, pe perioada primei adolescențe avem deseori impresia că unica sa plăcere consistă în a ne pune bețe în roate.

Etapa preşcolară se întinde în perioada dintre împlinirea vârstei de trei ani, până la vârsta de aproximativ şase ani. Contrar etapelor precedente, nu i se poate ataşa nici o sarcină sau caracteristică specială. Copilul trebuie să facă față multor activtăți având în vedere dezvoltarea sa generală. Felul în care le abordează şi le domină va înfluența conceptul despre sine şi însăşi structura personalității care va îmbrăca forma sa definitivă în jurul vârstei de şase ani.

Înainte de a trece la examinarea diferitelor sarcini pe care le are copilul în această perioadă, să facem o trecere în revistă succintă a acestei etape, an cu an, cu scopul de a vă da o idee generală asupra copilului de 3,4 şi 5 ani.

COPILUL LA TREI ANI

Să începem cu copilul aflat la vârsta de trei ani. Echilibrul între el şi lumea înconjurătoare este bine asigurat. A realizat trecerea dintre bebeluş şi copil. Nu mai aste atât de anxios cum a fost în perioada precedentă. Din acest motiv nu prea mai are mare nevoie să fie protejat de ritualuri. Nu mai simte nevoia de a face totul invariabil în acelaşi fel. Este posedat de un spirit nou, de cooperare şi dorință de a atrage aprobarea părinților şi fraților.

Deşi în etapa precedentă era cel mai mare non-comformist din lume, iată-l acum fericit să obțină şi să facă plăcere. Marile furii încetează şi părinții îşi dau seama că pot întradevăr să înceapă să poarte discuții logice cu el.

În acelaşi timp, nu mai este atât de dominator, exclusiv şi tiranic. Nu mai este obligatoriu să ne supunem deciziilor sale. Regele locului, micul tiran care voia să impună legea sa peste tot, a abdicat. Începe acum să simtă în interiorul să dorința de a împărți, de a-şi aştepta rândul. Ştie mai bine să se ocupe cu răbdare de mici lucrări, în loc să încurce totul ca la doi ani şi jumătate. Aceasta se datorează, în parte, unei noi doze de încredere în forțele proprii. Activitatea motrice şi musculară este mult mai sigură. Ştie să fie mai răbdător atunci când se îmbracă sau când se joacă. Progresele făcute în domeniul exprimării verbale îl ajută să îi înțeleagă mai bine pe ceilalți şi să-şi controleze mai bine elanurile verbale. Adoră cuvintele noi. Pe măsură ce orizontul său intelectual se lărgeşte, o întregă lume imaginativă se deschide. Este vârsta la care îşi creează un companion de joc imaginar, copil sau animal, pe care numai el îl poate vedea. Are o puternică nevoie de companie. Un copil care este obligat să se joace singur în cea mai mare parte a timpului va fi mai tentat să-şi imagineze un partener de joc. Părinții nu trebuie să se preocupe de acest aspect. Acest partener de joc poate rezista ani de zile. Apoi va dispare singur. Între timp va constitui un dispozitiv de siguranță pentru copilul care l-a creeat.

Raporturile cu copii de aceeaşi vârstă capătă o mare importanţă. La doi ani, copilul se afla în stadiul jocului parale. Acum, aptitudinea de a acţiona în comun, de a aştepta, de a împărţi, de a face schimb de jucării începe să se dezvolte.

Vârsta de trei ani este "vârsta de aur", o perioadă foarte plăcută atât pentru părinţi cât şi pentru copiii care trăiesc împăcaţi cu universul lor. Copiii iubesc viaţa, îşi iubesc părinţii, au în general o părere bună despre ei înşişi. Părinţii ar trebui să profite de această perioadă de linişte, deoarece următoarea va fi numai mişcare şi zgomot. Vârsta de trei ani reprezintă o perioadă de echilibru, dar natura ne pregăteşte o altă etapă convulsivă: vârsta de 4 ani. O dată în plus, comportamentul copilului trebuie să se zdruncine pentru a putea trece la o nouă fază de integrare. Pentru a descrie în câteva cuvinte copilul la patru ani, aş spune că seamănă cu cel de doi ani şi jumătate, dar că este ceva mai matur şi deci mai uşor de stăpânit.

COPILUL LA PATRU ANI

Această vârstă este marcată de dezechilibru, insecuritate şi lipsa de coordonare în aproape orice act comportamental. Copilul care părea atât de bine coordonat la trei ani, acum se poate împiedica, poate cădea şi poate să-i fie teamă de căzături. Semnele fizice ale tensiunii sunt mai frecvente: clipeşte des, îşi roade unghiile, bagă degetele în nas, îşi atinge organele sexuale, îşi suge degetele. Poate să capete şi ticuri faciale.

Devine în acelaşi timp un individ cu un simţ social foarte dezvoltat. Prieteniile contează mult, în ciuda dificultăţilor pe care le are în a se înţelege cu prietenii. În prezenţa altor copii, problemele sale reamintesc de cele pe care le avea la doi ani. Este autoritar, certăreţ şi agresiv. Părinţii sunt tentaţi să creadă că a regresat la vârsta de doi ani, în timp ce copilul acţionează dintr-un impuls care îl va împinge spre o nouă etapă stabilă şi pozitivă în dezvoltarea sa: vârsta de cinci ani. Este adevărat că un copil la vârsta de patru ani ne aduce foarte bine aminte de copilul la doi ani şi jumătate. Este subiectul aceloraşi reacţii extreme: când timid, când excitat. În această situaţie mulţi copii se (re)ataşază de diferitele ritualuri (ritualul mersului la culcare, ritualul îmbăierii, etc.) Îşi fixează atitudini rigide (care cuprind reguli stricte şi invariabile) pentru a se îmbrăca, a mânca sau dormi. Poate să fie foarte dificil să schimbaţi şi cel mai mic detaliu. Neliniştea lor afectivă este exprimată prin lacrimi, şi nenumărate întrebări.

Vârsta de patru ani este aceea la care copilul urăşte să se joace singur. Raporturile sociale la această vârstă sunt tot timpul furtunoase şi violente. Intruşii sunt ţinuţi la distanţă. Limbajul devine mai violent. Această "vârstă" nu-şi face probleme despre părerea celor din jur. Copilul este de-a dreptul energizat. Loveşte cu piciarele, se enervează foarte repede. De asemenea nu are nici limite verbale. Este fascinat de cuvinte şi de sonoritatea lor. Pentru prima oară înţelege că există o serie de cuvinte care nu sunt pe gustul părinţilor. Marea majoritate a acestora au de la trei la cinci litere. Realizează că îşi poate enerva părinţii folosindu-le, mai ales în public. Termenii scatologici îl bucură foarte tare; va spune: "Mami şti ce vreau să mănânc azi? Carne, morcovi, îngheţată şi caca!" În acest moment va izbucni în râs. Mama prevenită, se va abţine să valorizeze aceste cuvinte prin manifestarea nemulţumirii sau prin mărirea atenţiei. Le va ignora. Aceste cuvinte vor dispare din vocabularul copilului când va atinge vârsta de cinci ani.

Copilul de patru ani este neînfrânat şi în contact cu alte persoane. Îi place să reziste la ordine sau ridicări de ton, interdicţiile îl irită, face pe interesantul, se laudă, jură. "Am să-ţi dau un pumn!" este ameninţarea sa favorită la adresa altor copii. Şi imaginaţia îi este debordantă. Acesta este unul din

factorii care fac dificilă distincția dintre real şi imaginar. Linia de demarcație nu îi este prea clară. Este plin de poveşti incredibile pe care le povesteşte fără nici o problemă.

Nu are simțul proprietății, în afară de a crede că tot ceea ce vrea îi aparține. În orice caz, un copil la patru ani nu este mai hoț decât este mincinos. La această vârstă confundă " a atinge" cu "a poseda". Jucăria luată de la un vecin îi aparține deoarece se joacă cu ea. Aceasta este teoria proprietății la patru ani.

Dinamismul său este extraordinar iar viteza de propulsie este ridicată. Urcă şi coboară scările în fugă, aleargă prin apartament sau prin casă, trânteşte uşile. Şi viteza de alocuțiune este mare. Este vorbăreț şi îi place să discute despre tot. Este propriul comentator al lumii înconjurătoare şi uneori propriul public.

Îi place să rostească vorbe fără sens sau să găsească rime. Părinții avizați pot folosi această nouă pasiune pentru limbaj pentru a juca tot soiul de jocuri de cuvinte. Îi place în mod special umorul şi exagerările. Dacă intrați în joc, copilul va aprecia întrebări de genul: "Nu-i aşa că ai un elefant în buzunar?"

Îi place să dramatizeze, jocul scenic şi ştie să se folosească de marionete. Va organiza în jurul său o punere în scenă interminabilă, atât în casă cât şi afară, cu ajutorul cuburilor, maşinilor, trenurilor, vapoarelor, păpuşilor.

Un copil la patru ani ne duce cu gândul la omul descris de Stephen Lea Cock, care se arunca în toaletă si apoi pleca fugind "în toate direcțiile". Cel de patru ani nu ştie niciodată precis unde merge. Marea viteză de deplasare şi structura mentală flotantă îl vor conduce pe căi diverse şi imprevizibile. Dacă îl întrebați ce pictează, va răspunde: "De unde să ştiu, n-am terminat încă!" Poate începe să deseneze o broască țestoasă care se va transforma pe parcursul execuției în dinozaur sau în camion. Este subiectul aceloraşi rătăciri imprevizibile şi atunci când povesteşte ce a văzut.

După cum spunea Dr. Gesell, copilul poate fi: "liniştit, zgomotos, calm, imperativ, aluziv, independent, sociabil, atlet, artist, prozaic, imaginativ, cooperant, indiferent, curios, direct, plin de umor, dogmatic, stupid şi bătăuş."

Din cauza caracterului deosebit la această vârstă, copiii de patru ani trebuie tratați cu fermitate. Părinții slabi sau ezitanți au mult de furcă cu ei. Copilul de patru ani se complace în variație. Îi trebuie schimbat adesea ritmul. O mamă avizată, va şti întotdeauna să prevadă o oarecare activitate nouă care să-l intereseze pe copil şi să-l îndepărteze de o situație care începe să ia o turnură urâtă. Jocurile şi comportamentul său, pot degenera cu uşurință în necazuri, dacă nu sunt controlate. Trebuie ca mama sau tatăl să prevină momentul în care acestea se vor produce şi să propună o nouă activitate interesantă.

Din cauza simțului social mai dezvoltat şi a faptului că prieteniile ocupă un loc mai important la patru ani decât la trei ani, putem aplica sancțiunea de a-l izola de grup. Mama trebuie să spună cam aşa: "Dacă nu te poți juca frumos cu prietenii tăi, joacă-te singur acum. Poate că am să te las să te joci cu ei mai târziu. Mai vedem noi." În acest mod, mama îi dă ocazia să salveze aparențele. În acest fel îşi motivează dorința de a-i schimba comportamentul în aşa fel încât să se poată reintegra în grup. Dacă este posibil, ar trebui să anunțe această decizie pe un ton calm, fără intonații autoritare.

Acesta este copilul la patru ani. Exact în momentul în care părinții se gândesc că viața nu mai merită trăită alături de acest mic monstru, atinge cei cinci ani. Totul se schimbă brusc. Dezechilibrului de la patru ani îi succede echilibrul de la cinci.

COPILUL DE CINCI ANI

Această vârstă este delicioasă. Comportamentul "sărit" ia sfârşit. Acum copilul se arată rezonabil, serios, stabil şi echilibrat. Este calm, simpatic, nu prea exigent în relaţiile cu ceilalţi. Nu încearcă să facă ceea ce crede că va reuşi, iar datorită acestui lucru, reuşeşte în general, în tot ceea ce întreprinde. În timp ce vârsta de patru ani înseamnă "plutire", vârsta de cinci ani este sinonimă cu concentrarea şi corectitudinea. În opoziţie cu copilul de patru ani care nu ştie ceea ce va desena înainte de a începe, copilul de cinci ani concepe înainte un proiect precis şi apoi realizează desenul proiectat. La această vârstă, îi place să termine ceea ce a început. Nu se mai aventurează, ştie unde să se oprească. Va manifesta o mare "economie" în comportamentul motor.

La această vârstă începe să dea definiţii, nu este în conflict cu el însuşi şi nici cu anturajul. Este mulţumit de el, la fel şi ceilalţi. Regăseşte spiritul de cooperare şi dorinţa de aprobare de la vârsta de trei ani, dar la un nivel superior. Mama este încă centrul universului său, îi place să stea lângă ea, să acţioneze pentru şi cu ea. Îi place s-o asculte, deşi cu câteva luni în urmă i-ar fi rezistat ostentativ. Ca la trei ani, îi place să i se spună ce trebuie să facă şi ce poate să facă.

În ciuda dragostei sale marii faţă de casă şi pentru casă şi pentru mamă, acest loc nu îi mai este suficient. Este destul de matur pentru o experienţă comunitară lărgită. Îi place să se joace cu prietenii din cartier. Este pregătit pentru grădiniţă şi foarte nerăbdător de a merge la şcoală. Grădiniţa este pentru el activitatea ideală, deoarece o educatoare competentă îi poate permite să-şi dezvolte imensele aptitudini intelectuale. Dacă nu aveţi o grădiniţă în apropiere, va trebui să vă ocupaţi cu multă grijă de jocurile sale.

Dr. Gesell descrie în felul următor, copilul de cinci ani: " Prezintă un echilibru remarcabil de calităţi şi de obiceiuri de independenţă şi sociabilitate, de încredere în sine şi de conformism, de serenitate şi seriozitate, de prudenţă şi logică, de politeţe şi simpatie."

Ne oferă totodată un remarcabil dozaj de calităţi. A-l avea alături este o adevărată plăcere. Din punct de vedere fizic, a căpătat echilibru şi siguranţă musculară. Pe plan afectiv, este perfect echilibrat. Pe plan intelectual este plin de curiozitate şi dorinţă de a învăţa. La această vârstă copilul acceptă viaţa aşa cum este şi o găseşte bună.

După cum v-aţi dat seama există enorme diferenţe psihologice între copii de trei, patru, respectiv cinci ani. Cei care participă în viaţa lor şi îi educă trebuie să ţină cont de acest lucru. Nu vă aşteptaţi ca un copil de patru ani să vă asculte ca unul de cinci. În ciuda acestor diferenţe, aceste trei vârste au multe lucruri în comun şi de aceea le-am inclus în acelaşi stadiu de dezvoltare.

Pentru educator sarcini urgente apar tot timpul variind ca temele unei bucăţi muzicale. Tema este diferită în funcţie de vârsta copilului, dar putem regăsi acelaşi motiv. Care sunt aceste laitmotivuri, aceste sarcini urgente ale vârstei preşcolare? Ce trebuie să înveţe copilul în timpul acestor trei ani pentru a-şi completa conceptul despre sine şi structura fundamentală a personalităţii sale?

NECESITĂŢILE BIOLOGICE

Mai întâi, are nevoie şă-si asigure completa dezvoltare musculară. Copilul are o tendinţă naturală spre consumul de energie: alergând, sărind, căţărându-se, rostogolindu-se, într-un cuvânt, neoprindu-se niciodată. Deoarece părinţii sunt pe plan biologic, fiinţe mult mai independente, avem tendinţa de a neglija sau subestima acest aspect dinamo-biologic.

Într-o zi, am remarcat într-un restaurant, un cuplu tânăr, aşezat în faţa mea cu un copil de aproximativ patru ani. Acesta din urmă se tot mişca pe scaun, schimbându-şi mereu poziţia. Tatăl său îi spune: "Nu poţi să stai liniştit deloc?" Eu aveam poftă să-i răspund: "Nu, nu poate, nu mai mult ca dumneavoastră la vârsta lui." Cu alte cuvinte acest tată aştepta de la copilul său o maturitate biologică pe care acesta nu o putea deţine.

Consideraţi copilul de la trei la cinci ani ca pe o uzină biologică. Absoarbe materii prime sub formă de hrană şi le foloseşte pentru a fabrica enorme cantităţi de energie.

Un psiholog a făcut următoarea experienţă: a filmat timp de 1 oră un preşcolar în acţiune într-o grădină. Apoi acest film a fost arătat unui membru al unei echipe universitare de fotbal american, căruia i s-a cerut să facă timp de 1 oră tot ceea ce a făcut copilul. La sfârşitul acelei ore, jucătorul de fotbal era epuizat.

Am povestit acest lucru pentru a sublinia faptul că trebuie să oferim copilului mult spaţiu şi multe jocuri de interior şi exterior care să-i permită să elibereze această energie nelimitată şi să facă toate exerciţiile fizice necesare pentru fortificarea controlului şi eficacităţii tuturor muşchilor. Copiii au nevoie să alerge, să sară şi să ţipe. Aceasta venind în întâmpinarea gusturilor adulţilor care au nevoie de pace, linişte şi ordine, lucru care ne face mai dificilă satisfacerea nevoilor biologice ale copilului. Oricum, dacă nu îi vom permite să elibereze toată această energie în mod constructiv, cu siguranţă că o va face în mod destructiv. Muşchii şi coordonarea musculară nu se vor putea dezvolta decât dacă va avea condiţiile necesare să se servească de ei în totalitate. Dacă i-am impus unui copil să fie prea liniştit în anii preşcolari, va fi dezavantajat mai târziu vis-à-vis de prietenii săi. Îi vor lipsi bazele esenţiale ale coordonării musculare necesară pentru a manifesta o abilitate normală în cadrul jocurilor şi sporturilor (şi în consecinţă în relaţiile sociale) de la şcoală.

În plus, abilitatea motrice reprezintă fundamentul aptitudinilor intelectuale, care se vor manifesta prin lectură, de exemplu, mai mult decât îşi pot imagina părinţii. Coordonarea musculară se compune din doi factori esenţiali: coordonarea laterală şi direcţională. Prima se poate defini ca simţul profund al propriei simetrii – noţiunea de dreapta şi stânga. Aceasta este ca o hartă a spaţiului nostru interior care permite unui copil să acţioneze cu o mână sau cealaltă, cu un picior sau celălalt, sau cu toate odată. A doua se poate defini ca proecţie în spaţiu a coordonării laterale; adică conştiinţa pe care o avem despre stânga şi dreapta, despre sus şi jos, despre înainte şi înapoi în lumea ce ne înconjoară. Este ceea ce s-ar putea numi o hartă a mediului exterior. Senzaţiile pe care le simţiţi pe piele (în partea dreaptă sau în partea stângă?), au contrapartidă în direcţia dată de lumea exterioară.

Aceste "hărţi" interne şi externe depind de schemele musculare şi mişcările motoare pe care copilul trebuie să le înveţe înainte de a merge la şcoală. Pot fi considerate ca fiind "ştiinţa muschilor".

Vă puneţi desigur întrebarea ce raport există între toate acestea şi activităţile intelectuale cum ar fi lectura. Există, mai mult decât credem. Dacă un copil nu a deprins o bună lateralizare, va citi literele şi cuvintele invers. Remarcaţi, de exemplu că singura diferenţă între "b" şi "d" este una de lateralitate. Dacă la cinci sau şase ani copilul nu posedă o bună conştiinţă a lateralităţii, va avea dificultăţi în a distinge aceste două litere.

Daţi-i copilului toate ocaziile pentru a se căţăra, a construi, a alerga şi a cădea. În acest fel nu va mai trebui să vă faceţi probleme pentru dezvoltarea simţului lateralităţii şi direcţiei.

CONTROLUL MIŞCĂRILOR IMPULSIVE

În timpul acestei perioade preşcolare, copilul învață deasemenea să-şi controleze mişcările instinctive. Un copil se naşte în stadiul sălbatic, incapabil să-şi controleze impulsurile.

Când se apropie de vârsta primilor paşi, acest control rămâne încă primitiv. Dacă un alt copil îi ia o jucărie, probabil că îl va lovi pentru a o recupera. Dar, între cel de-al treilea şi al cincilea an de viață, copilul va lucra în mod activ pentru a-şi impune un sistem de control al impulsurilor. Bineînțeles că aceasta nu se poate produce într-o singură zi. Dacă îl ajutați în mod abil şi rezonabil în cursul acestor ani preşcolari, în momentul în care se va apropia de cea de-a şasea aniversare, copilul va avea toate şansele de a fi pus la punct un control satisfăcător al impulsurilor. Aceasta înseamnă că va fi dezvoltat aptitudinea de a se împiedica în mod efectiv să lovească, să fure, sau să manifeste orice alt tip de comportament asocial, susceptibil de a-i aduce necazuri la şcoală. Aceasta înseamnă deasemenea că după vârsta de şase ani va trebui să vă întâlniți rar cu ocazia de a mai administra pedepse.

Unii părinți nu par să înțeleagă faptul că instaurarea acestui control de sine presupune timp. Ei cred că o dată ce am spus "nu" unui copil, acesta trebuie să se supună imediat. Copilul ştie ce înseamnă "nu", dar sistemul său de contol nu este încă suficient de sigur pentru a putea face față acestei negații. Această învățare presupune un număr mare de repetiții în timpul anilor preşcolari. Amintiți-vă de perioada în care copilul învăța să vorbească. Nu a început cu fraze complicate. Un cuvânt sau două cel mult. Apoi, cu timpul, s-a obişnuit cu fraze ceva mai complexe. Părinții sunt de obicei înțelegători şi răbdători când este vorba de încercarea copilului de a stăpâni limbajul. Tot atât de înțelegători ar trebui să fie cu dezvoltarea aptitudinii de control al impulsurilor.

Psihanalistul Selma Fraiberg dă acest exemplu amuzant al dificultăților unui copil de doi ani de a învăța să-şi stăpânească aceste mişcări instinctive şi să renunțe la un capriciu. Acestui copil îi plăceau dulciurile. Când, la masă, se ajungea la desert, se emoționa şi lovea farfuria din fața sa cu lingura, strigând: "Desert, desert!" În acea zi, la desert era înghețată; trebuia ca mama să meargă la frigider pentru a o aduce la masă. Strigătele şi loviturile în farfurie au enervat-o pe mamă care a spus: "Oh, Catherine, ai puțină răbdare!" Când mama s-a întors de la bucătărie, a fost cuprinsă de teamă, deoarece micuța părea să aibă o convulsie. Era încă pe scaun, cu pumnii strânşi, cu ochii ficşi, fața roşie şi părea că nu mai respiră. "Catherine, ce ai?" strigă. La care, Catherine şi-a reluat respirația, a desfăcut pumnii şi a răspuns: "Tocmai aveam răbdare!"

A respinge o nevoie imediată presupunea un asemenea efort încât fetița a trebuit să facă apel la toate rezervele de energie pentru a se putea opune acestui elan. De aceea durează aşa de mult pentru ca cei mici să-şi stăpânească instinctele.

Părinții pot comite două greşeli majore în timp ce îi învață pe copii să se controleze. Pe de-o parte, putem să nu le cerem nimic şi în acest caz copilul va rămâne la vârsta de şase ani la nivelul vârstei de doi ani. Va fi incapabil să-şi controleze instinctele asociale. Cea mai mare parte a părinților însă, au tendința să împingă copilul spre a învăța totul prea repede. De aceea este foarte util să ştim ceea ce putem aştepta, în mod rezonabil de la un copil în timpul anilor preşcolari. Va trebui să ne ajustăm exigențele în raport cu ceea ce poate face copilul în mod rezonabil, la o anumită vârstă. Presiunea părinților pentru ca micuțul să se controleze prea devreme poate antrena numeroase probleme: refuzul de a mânca, rosul unghiilor, temeri, coşmaruri, toate acestea ascunzând răspunsul copilului la o presiune prea mare, la constrângerea de a învăța repede. Exigenta manifestată de părinți trebuie aplicată în mod gradual. Cea mai bună vârstă pentru a începe este la trei ani, deoarece este o vârstă echilibrată şi cooperantă. În acest moment copilul stăpâneste destul de bine limbajul, pentru a putea asimila controlul instinctiv. Lăsând un copil să-şi exprime sentimentele în cuvinte, îl ajutăm să devină capabil de a

controla instinctele şi actele asociale. Dacă îi permitem să-i spună surioarei lui că o detestă, îi uşurăm efortul de a-şi reprima pofta de a o lovi sau de a-i sparge jucăriile.

Dr. Ruth Marthey face o sugestie extraordinară, propunând părinților să indice copiilor o altă soluție ieşirilor instinctive. Ea sugerează să-i dați copilului ceea ce se poate numi "păpuşă pentru bătut", care are rolul de a încasa loviturile fără ca urmările să fie nefaste. Aceste marionete care primesc loviturile sunt de fapt păpuşi solid construite, de cârpă. Este indicat să creați păpuşi care să reprezinte fiecare membru al familiei. Acestea se vor dovedi foarte utile pentru a elimina instinctele asociale şi pentru a remedia perturbarea sentimentelor.

Dr. Marthey citează un exemplu a dovedi utilitatea acestor creaturi: Marie avea trei ani când s-a născut frățiorul ei. Imediat după aceasta ea şi-a numit bebeluşul de cârpă "Antoine", după numele băiatului. Din ziua în care adevăratul Antoine a venit de la clinică, Marie a început jocul său favorit: "a-l bate pe Antoine". Acesta era rău, spărgea farfurii şi plângea noaptea. Față de adevăratul Antoine, Marie se arăta dulce şi mămoasă. Păpuşa îi ajungea pentru a se elibera de gelozie.

Dacă copilul are posibilitatea de a merge la grădiniță la trei sau patru ani, aceasta îl va ajuta să învețe să-şi stăpânească instinctele.

SEPARAREA DE MAMĂ

Copilul, la vârsta preşcolară, învață să se despartă de mamă. În timpul primei adolescențe, nu va fi pe deplin pregătit pentru aceasta. Pentru copilul de doi ani, mama este încă centrul universului şi are nevoie de ea. De aceea nu este indicat să-l trimiteți la creşă la această vârstă. În general nu este pregătit să-şi părăsească mama nici două-trei ore pe zi pentru a merge la joacă sub supravegherea unei bone. Bineînțeles că dacă mama lucrează, trebuie să ducă copilul la creşă, din motive financiare nu are altă soluție. Ideal ar fi ca un copil să nu meargă la creşă sau la grădiniță înainte de trei ani.

La această vârstă copilul are nevoie de tovarăşi de joacă. Vrea să plece de lângă mamă şi să-şi asume independența. Cea mai bună metodă să-l ajutați în acest sens este să-l duceți la o creşă de calitate. Chiar dacă el vrea să se despartă de mamă şi să intre în lumea copiilor de vârsta lui, are sentimente împărțite când este vorba să părăsească securitatea protectoare a mamei.

Este normal să resimtă "neliniştea despărțirii" – pe care unii o încearcă mai mult decât alții – deoarece mama a fost "punctul de sprijin" timp de trei ani încheiați.

Poate că ne putem da mai bine seama de acest lucru dacă ne transpunem în pielea unui copil de trei ani în prima zi de creşă. Ne putem imagina următorul monolog: "Mama m-a adus în acest loc pe care nu-l cunosc. Mi-a spus că o să-mi placă, o să fie amuzant, dar nu sunt prea sigur de asta. Mama mi-a spus că doamna de acolo este educatoarea mea. Cum o fi ea? Va fi drăguță cu mine? Se va ocupa de mine? Cine sunt toți aceşti copii pe care nu-i cunosc? N-am mai văzut niciodată atâția copii la un loc! Le va place de mine? Îmi vor fi tovarăşi de joacă sau mă vor bate? Mi-e frică! De fapt nu sunt sigur că îmi place locul ăsta. Mamă! Nu mă lăsa aici! Mi-e aşa de frică încât îmi vine să plâng."

Şi incepe să plângă. Dacă ați ajuns la creşă în septembrie, veți vedea mulți copii plângând, pe care educatoarele îi țin pe genunchi şi încearcă să-i consoleze.

Toți, am zis bine toți, copiii de trei ani încearcă, mai mult sau mai puțin, sentimentele pe care tocmai le-am descris. Dacă un copil este sănătos şi echilbrat din punct de vedere psihologic, poate avea aceste sentimente doar la început. Apoi se va lăsa condus în mijlocul celorlalți şi va începe o activitate oarecare împreună cu ei. Totuşi, chiar dacă nu plânge şi începe imediat să se joace cu ceilalți, va fi foarte puțin entuziast când se va pune problema s-o lase să plece pe mamă.

Să mai examinăm o dată sentimentele pe care le încearcă: “Bine, bine, mă amuză teribil joculeţul ăsta, dar mi-e dor de tine mami. Mă simt cam aiurea să fiu aici singur. Mami, mi-ai spus că vii imediat, dar e oare adevărat? Cred că am să-ţi dau un telefon, aşa, doar ca să mă asigur.” (În acest moment pune mâna pe un telefon de jucărie, pe care educatoarea l-a plasat în mod inteligent pentru acest scop.) “Alo! Mama? Da, sunt aici, mă jucam cu un joculeţ care îmi place. Ai să vii în curând? Bine, mami, la revedere!”

Copilul poate exprima impresiile în urma separării, nu prin cuvinte, ci pintr-un fel de limbaj somatic sau prin simptome fizice. Când vine ora de a pleca la grădiniţă, dimineaţa, poate avea dureri violente de picioare, de inimă sau cârcei.

Copilul poate maifesta reacţiile cu întârziere când este separat de mamă. Totul pare să meargă foarte bine în prima săptămână, copilul merge fără să protesteze la scoală, aparent fără griji. Dar fără să ne dăm seama, acesta îşi ascunde anxietatea sub o figură zâmbitoare. Această anxietate sfârşeşte prin a fi mai puternică decât el după două-trei săptămâni. Ajunge să-i spună mamei surprinse că îi este frică să meargă la grădiniţă. “Cuuuum..? N-avea nici o problemă săptămâna trecută!” Ba da, îi era teamă. Mama nu şi-a dat seama deoarece copilul se reţinea. Într-un final nu şi-a mai putut reprima teama şi a exteriorizat-o.

A separe copilul de dumneavoastră, şi a-l lăsa pe cont propriu în compania copiilor de vârsta lui, este un mare pas pe care trebuie să-l depăşască. Dacă nu are posibilitatea de a merge la grădiniţă va trebui să îl ajutaţi să realizeze acest proces indispensabil al separării, încurajându-l să ia parte la jocurile vecinilor, ceea ce, în special pentru un copil timid, nu va fi atât de uşor ca şi când ar merge la grădiniţă. În acest caz, o educatoare competentă poate ajuta copilul să accepte separarea. În ciuda tuturor dificultăţilor, puteţi reuşi, iar în capitolul 11 voi descrie metodele prin care puteţi recreea acasă condiţii asemănătoare celor de la grădiniţă.

LUMEA CELORLALŢI COPII

Copilul de vârstă preşcolară este pe cale de a învăţa relaţiile de “a da” şi “a lua” cu alţii, adică cu un grup de copii de aceeaşi vârstă. Lumea relaţiilor de la egal la egal este extrem de diferită de atmosfera din familie. De exemplu: un copil la grădiniţă voia să se joace cu un camion, jucărie care tocmai se găsea în mâinile altui copil.

- Dă-mi camionul! zice el.
- Tocmai mă joc cu el, replică celălalt.
- Dă-mi camionul! insistă copilul.
- Nu! zice celălalt.
- Mă doare inima, dă-mi camionul!

Celălalt nu răspunde. Observând această scenă, am putea aproape să vedem cum funcţionează spiritul primului copil: “Chestia cu inima merge la sigur cu mama, îmi cedează întotdeauna. De ce n-ar merge şi cu băieţelul acesta?”

În acest fel, la bucurie şi la tristeţe, în mod penibil sau dulce, copilul învaţă că lumea relaţiilor cu egalii săi este foarte diferită, că are alt ansamblu de reguli şi exigenţe. În prima sa experienţă de grup, este confruntat dintr-o dată cu punctele sale tari şi slabe. Este fericit dacă este acceptat şi suferă dacă este respins. Învaţă să dea şi să primească.

În mijlocul celor egali cu el, un copil capătă deprinderi sociale. Trebuie să înveţe să împartă, să-şi aştepte rândul, să ceară ceva altuia, să-şi exprime sentimentele în cuvinte. Învaţă să se bată pentru a-şi

apăra drepturile, a spune ceea ce gândeşte, a participa şi a observa, să-şi dezvolte încrederea în sine. Nici un copil nu se naşte având aceste aptitudini pe plan social şi afectiv.

Copilul dumneavoastră va avea nevoie să se joace cu alţi copii şi să capete aptitudini sociale la trei, patru şi cinci ani. Grădiniţa este locul ideal pentru a le deprinde, deoarece această învăţare este supravegheată de personal calificat. În jocurile cu copiii vecinilor, învaţă să lovească, să suporte şi să înşele. Nu există nimeni care să ajute un copil timid să se integreze grupului, să-şi construiască încrederea şi să-şi piardă timiditatea.

INVĂŢAREA EXPRIMĂRII SENTIMENTELOR

Între trei şi şase ani, copilul învaţă să-şi exprime sau să-şi reprime sentimentele. În capitolul precedent am insistat asupra importanţei exprimării în favoarea refulării sentimentelor la copii. În timpul acestor ani copilul îşi va construi atitudinea fundamentală vis-à-vis de ceea ce simte în interiorul său. Ori va crede că sentimentele şi emoţiile sunt periculoase şi că ar fi mai bine să le reprime, ori va învăţa să le lase să “curgă”, fie ele pozitive sau negative.

Să luăm următorul exemplu. O mamă îl ia pe copilul său de doi ani şi jumătate să facă cumpărăturile împreună. Şi-a pus lucrurile în cărucior, iar pe copil l-a aşezat în spaţiul special pentru copii, tot în cărucior. La un moment dat o doamnă mai în vârstă se apleacă peste cărucior şi spune zâmbind: “Ce băieţel drăguţ!” Micuţul ridică ochii către doamna mai în vârstă şi spune cu voce înaltă şi inteligibilă: “Pleacă de aici! Nu-mi place de tine!”

Dacă dumneavoastră aţi fi fost mama, cum aţi fi reacţionat la acest incident? Majoritatea mamelor ar spune copilului: “Acesta nu este un mod de a vorbi cu o doamnă aşa drăguţă! Cere-ţi iertare imediat!” , mai degrabă decât să-l scuze pe copil în faţa doamnei spunând: “Nu are decât doi ani şi jumătae, nu prea ştie multe.” Cu alte cuvinte, multe mame l-ar lăsa pe micuţ şă înţeleagă că este un lucru rău să exprimi ceea ce simţi.

Nu cred că au dreptate. Cred că micuţii au tot dreptul să spună ceea ce gândesc la această vârstă. Este nociv pentru dezvoltarea personalităţii lor, spontaneităţii şi autenticităţii de copil să-i învăţăm să-şi ascundă sentimentele în aceşti primi ani.

Nu pledez pentru faptul ca toţi copiii, de toate vârstele să spună tot ce gândesc oriunde şi oricând, dacă au chef. Trebuie să respecte sentimentele celorlalţi şi să fie politicos cu ei. Dar nu pot învăţa să fie delicaţi cu sentimentele celorlalţi în perioada preşcolară, fără a se afla în pericol de a-şi inhiba propria lor vervă şi spontaneitate. Micuţul de doi ani şi jumătate nu învăţase încă să trateze politicos sentimentele acelei doamne în vârstă.

La vârsta de şase ani trebuie învăţat copilul că şi ceilalţi simt câte ceva; atunci veţi avea timp să-i explicaţi că există locuri şi circumstanţe unde nu putem spune mereu tot ce gîndim, că uneori gîndurile trebuie să rămână neexprimate pentru a nu atrage necazuri. La nivelul claselor primare putem învăţa copiii să recunoască circumstanţele în care anumite sentimente se pot exprima liber şi circumstanţele în care nu este prudent să o facem. Totuşi vârsta preşcolară rămâne aceea la care trebuie să încurajăm copiii să se exprime liber.

IDENTIFICAREA CU UN SEX: MASCULIN SAU FEMININ

La vârsta preşcolară copilul învață deasemenea să recunoască cărui sex îi aparține. Am menționat în capitolele precedente că băiețeii şi fetițele sunt, ca să spunem aşa, asexuați în cursul primilor tei ani (Aprox.)

Se joacă cu aceleaşi jucării, apreciază aceleaşi lucruri. Băiețeii, de exemplu, în primii ani, adoră să se joace cu păpuşi sau animale de pânză, ca şi fetițele. Bineînțeles că există şi diferențe între băieți şi fete, chiar în cursul acestor primi ani. Fetele, în general, au tendința să arate o maturitate mai precoce decât băieții în multe domenii (cum ar fi dezvoltarea limbajului). Băieții au tendința de a se arăta mai agresivi şi mai activi din punct de vedere fizic. Dar, în ansamblu, diferența dintre sexe nu apare în mod net decât după vârsta de trei ani. Începând din acest moment, băieții şi fetele se vor comporta în mod diferit şi vor avea o viziune diferențiată față de ei înşişi şi față de lume. O carte recentă, care analizează rezultatele a peste nouă sute de anchete, rezumă în felul următor diferențele dintre băieței şi fetițe:

Băiețeii provoacă încurcături, fac mai mult zgomot, îşi asumă mai multe riscuri, au o gândire mai independentă, sunt mai dificil de educat şi contituie elementul mai fragil al celor două sexe… Mor mai mulți băieți decât fete în timpul primului an de viață cât şi apoi. Sunt mai expuşi riscului de a se bâlbâi, de a avea dificultăți cu cititul şi de a suferi de anomalii afective de toate felurile. Au o întârziere de un an sau chiar mai mult în raport cu fetele, în ceea ce priveşte dezvoltarea fizică. În momentul în care încep şcoala, chiar şi muşchii mâinilor sunt mai puțin dezvoltați.

Fetițele sunt mai robuste şi mai coapte, dar mult prea supuse şi pasive, ascultătoare, conformiste, sedentare. Le interesează mai mult oamenii decât obiectele, dau dovadă de mai multă simpatie pentru alții, sunt mai sensibile la reacțiile acestora şi au o mai mare dispoziție pentru a reține numele şi locurile.

Din punct de vedere ştiințific, nu a putut fi stabilită nici o diferență de conținut intelectual între băieți si fete în timpul copilăriei, totuşi stilul lor de gândire şi achiziție intelectuală sunt foarte diferite. Fetele excelează pe plan oral. Ele ştiu să vorbească înaintea băieților, iar mai târziu fac mai puține greşeli de ortografie şi scriu mai mult. Băieții le depăşesc în domeniul gândirii abstracte, incluzând matematicile şi domeniul ştiințific. Ei au deasemenea tendința de a fi mai creativi.

Cum se explică aceste diferențe profunde şi manifestate atât de devreme? După toate probabilitățile acestea sunt datorate unor factori hormonali şi geneticii, pe de-o parte, iar pe de altă parte modului în care sunt crescuți copiii. Experții nu s-au pus încă de acord asupra importanței factorilor biologici în raport cu importanța factorilor educativi şi culturali.

Totuşi, în calitate de părinți, trebuie să veghem ca băieții şi fetele noastre să ajungă la un acord profund şi definitiv în ceea ce priveşte sexul lor. Afirmarea netă a identității, ca şi reprezentant al sexului său este o piesă vitală a conceptului despre sine şi a sănătății mentale a copilului.

Trebuie să ținem cont de faptul că atât băiețeii cât şi fetițele au tendința să se identifice cu mama, care este personajul principal în viața unui copil. Băiatul, datorită faptului că îşi iubeşte mama, doreşte la fel de mult ca şi fetița să se identifice cu ea. Este normal ca un băiețel de trei ani să afirme că va fi şi el mamă când va fi mare. Nu este rar faptul ca un băiat să vrea să poarte pantofii mamei, sau să folosească rujul sau parfumul.

Între trei şi şase ani, atât băieții cât şi fetele încep să urmeze drumuri diferite în dezvoltarea psihologică. Copilul de trei ani, deja foarte copt din punct de vedere intelectual, începe să fie conştient de sexul său. Totuşi dacă întrebăm un copil de cinci ani dacă un bebeluş este băiat sau fată, va răspunde că este greu să-ți dai seama fără haine. La un momendat copilul descoperă că băieții au un penis iar fetele nu îl au. Această descoperire marchează o turnură în viața multor copii, în timp ce mulți părinți

rămân într-o inconştientă ignoranţă, neînţelegând ce înseamnă aceasta pentru copil. Bineînţeles, mulţi părinţi ignoră voit această problemă deoarece descoperirea este legată de domeniul sexului, domeniu la care, din cauza influenţei refulărilor, ei devin muţi, surzi şi orbi faţă de ce simte copilul.

Cu cât atmosfera familială este mai sănătoasă în ceea ce priveşte sexualitatea, cu atât mai mic va fi şocul psihologic suferit de copil odată cu descoperirea sexului. Cu cât atmosfera sexuală este mai represivă şi culpabilizantă, cu atât mai greu îi va fi copilului să asimileze această surpinzătoare descoperire. În mod independent faţă de atmosfera din familie, fiecare copil va reacţiona într-o manieră diferită, personală, unică. Totuşi, putem face o descriere generală aracţiilor tipice băieţeilor şi fetiţelor care descoperă prezenţa, respectiv lipsa penisului.

Fetiţa se poate simţi lezată, şi poate considera că din acest punct de vedere aparţine unei rase inferioare. Sau, poate să creadă că s-a născut cu penis, dar acesta i-a fost luat, drept pedeapsă. Ştiu că unii dintre dumneavoastră, citind aceste rânduri, consideră că nu au nici un sens deoarece n-au mai auzit vorbindu-se despre aşa ceva. Ceea ce descriu eu este rezultatul observaţiilor făcute de către specialişti ai comportamentului pe eşantioane de mii de copii. Dacă aveţi într-adevăr un spirit deschis, puteţi face acelaşi gen de observaţii în ceea ce priveşte jocul, conversaţia şi întrebările copilului dumneavoastră

Ce poate face o mamă pentru a ajuta copilul să-şi afirme apartenenţa la sexul masculin sau la cel feminin? Factorul esenţial este ca dumneavoastră cât şi soţul dumneavoastră să acceptaţi sexul copilului. Dacă sunteţi fericţi că aveţi un băieţel, există toate şansele ca şi el să fie fericit de a fi băiat. Dacă sunteţi satisfăcuţi că aveţi o fată şi aceasta va fi fericită de acest lucru.

Dar, atât băieţii cât si fetele au nevoie de modele pe care să le imite.În acest scop, cred că este mai uşor pentru fetiţe decât pentru băieţei să accepte şi să fortifice conştiinţa propriului sex. Aceasta, din mai multe motive. Între altele, diferenţa care există între societatea noastră urbană de azi şi cea care era cu o sută de ani în urmă. În acea perioadă marea majoritate a oamenilor trăia în ferme sau în oraşele mici.Un băieţel din acea vreme îl vedea mult mai des pe tatăl său. Era tot timpul în spatele lui la fermă. Chiar dacă tatăl practica o meserie cum ar fi cea de notar într-un oraş mic, venea acasă la prânz. În zilele noastre taţii lucrează de dimineaţa devreme până seara târziu. Se întâmplă ca un băieţel să-şi vadă foarte puţin tatăl în timpul săptămânii.

Acum o sută de ani, se găseau foarte puţine învăţătoare în scoli şi deseori copiii aveau profesori la şcoala primară. Acum un băiat poate întâlni primul său profesor, bărbat în liceu sau poate chiar mai târziu. Trebuie considerat şi divorţul ca motiv al absenţei unui personaj masculin din viaţa unui băieţel. În general, mamei îi este încredinţată creşterea copiilor. Această situaţie este mai uşor de înfruntat pentru fetiţe, deoarece acestea au nevoie de un model feminin. Ce se va întâmpla cu băieţii care îşi văd atât de rar taţii? Unde vor găsi modelul masculin?

Remediul acestei stări de lucruri este simplu, dar aparent dificil de aplicat: trebuie ca tatăl să petreacă mult timp în compania copilului, fie el băieţel sau fetiţă. Mi-ar place să am o metodă miraculoasă pentru a convinge taţii de importanţa pe care o are rolul lor în viaţa copiilor. Din păcate, mulţi bărbaţi par a fi sclavii ambiţiilor şi au a nevoie irezistibilă de a reuşi în viaţă. De aceea timpul acordat copiilor, când aceştia sunt la o vârstă fragedă este întotdeauna insuficient.

Găsesc mereu câte o explicaţie logică pentru a-şi scuza absenţa, spunând că lucrează atât de mult pentru a asigura din punct de vedere financiar viitorul familiei. Mai târziu, când copii vor fi crescut, le vor consacra mai mult timp. Din păcate, rareori se întâmplă aşa. Când un tată nu îşi face timp să se joace cu copii săi, dacă nu stabileşte cu ei legături puternice în aceşti primi ani, mai târziu, copiii nu vor mai manifesta mare interes pentru el. Este foarte trist.

Chiar şi un tată foarte ocupat poate face pentru băiețelul său (sau fetița sa) multe lucruri la care nici nu se gândeşte. De exemplu îi poate trimite copilului mesaje prin curier de la birou. Copii primesc puțină corespondență şi vor fi foarte bucuroşi să primească o scrisoare de la tati. Poate de asemenea să îi sune din când în când. O conversație de cinci minute poate însemna mult pentru un copil.

Fiecare tată ar trebui să se aranjeze în aşa fel încât copilul să poată vizita locul său de muncă şi să poată vedea cu ce se ocupă. Este important să-i explice în ce constă munca sa. Unele servicii sunt mai uşor de explicat decât altele. Mama se poate juaca apoi cu uşurință "de-a tata care munceşte" sau poate ajuta copilul să creeze o carte numită "munca lui tata". Voi explica mai în detaliu cum se fac asemenea cărți, în capitolul 11.

Băieții au nevoie de deghizări pentru a exprima activitățile masculine, la fel cum fetele au nevoie de veşminte feminine. Dacă veți căuta prin casă, veți găsi cu siguranță haine, pantofi, pălării şi bijuterii ale mamei. Însă, nimic pentru băieți. Trebuie să-i dați băiatului pălării, blue-jeans vechi, etc. O vizită la un magazin de mâna a doua vă furnizează toate aceste materiale.

Şi mai importante încă, sunt atitudinile părinților față de copii. Dacă o mamă este mândră de feminitatea fiicei sale şi de asemenea de virilitatea băiețelului, totul va fi bine. Trebuie ca mama să accepte că stă în natura unui băiat să stea cu capul drept, să scuipe şi să vorbească urât. Ea nu trebuie să încerce să-l transforme într-o creatură docilă, moale şi calmă, care seamănă cu o fată.

Cât despre tată, are şi el de jucat un rol determinant. El poate aduce băiatului jocurile bărbăteşti şi grăsolănia care îi sunt necesare. Poate de asemenea să-i ofere fetiței tandrețea şi dulceața de care are nevoie pentru a-i stimula cochetăria şi feminitatea.

Trebuie ținut cont de faptul că nici un copil nu este în totalitate masculin sau feminin. Altfel cum se poate ajunge la o întelegere reciprocă a celor două sexe? Trebuie să evităm imaginile stereotipe cum ar fi: "Trebuie să fi dur şi insensibil pentru a fi viril", "Băieții nu plâng", "Fetele nu au nevoie să gândească". Dorim să facem din fii noştrii bărbați capabili să arate şi calități "feminine" cum ar fi compasiune şi înțelegere pentru alții. Şi vrem de asemenea ca fetele noastre să ajungă femei ceva mai puțin conformiste, mai originale, mai aventuroase, capabile să gândească la fel de mult ca un bărbat.

Din toate aceste motive nu trebuie să fim rigizi în conceptul comportamentului masculin şi feminin pe care îl transmitem copiilor noştri.

Aceştia trebuie să fie capabili să-şi manifeste sentimentele şi să poată avea şi un comportament asemănător sexului opus. Dacă mama îi cere băiețelului să o ajute la bucătărie, acest lucru nu îi va face rău. Cu atât mai puțin va fi lezată o fetiță, dacă vrea să se joace cu maşini şi camioane.

Încurajați copii să se comporte ca apartenenți ai sexului lor, dar nu fiți nici rigizi nici stereotipi.

VÂRSTA PREŞCOLARĂ
(partea a doua)

În timpul anilor care preced şcoala primară copilul capătă aptitudini decisive şi fundamentale în ceea ce priveşte propria sexualitate. În capitolele precedente am subliniat faptul că tot ce trebuie să faceți cu un copil de până la trei ani este să vă abțineti şă-i dați o educație sexuală negativă. Acum a venit momentul pentru o educație sexuală sănătoasă şi pozitivă. Începând cu această vârstă va dori să ştie şi va trebui să ştie multe lucruri privitoare la sexualitate.

În calitatea mea de psiholog şi având de rezolvat foarte multe cazuri de probleme intime la oameni peste două zeci de ani, sunt pe deplin conştient de faptul că marea majoritate a părinților, în

afectivitatea lor cea mai intimă, poartă cicatricile lipsei de informare, a vinei şi temerilor privitoare la sex, sentimente care, în cazul lor, îşi au originea în copilărie. Numai un psiholog poate fi pe deplin conştient de lucrurile incredibile pe care atâția oameni le ascund în adâncul lor cu referire la sexualitate. Cum să ne mai mirăm că multor părinți le este greu să răspundă întrebărilor copilului, sau să se educe asupra acestui subiect pe care îl găsesc atât de jenant şi delicat?

Dacă am fi avut norocul să fi crescut în vreo insulă, în mările Sudului, situația ar fi fost cu totul alta. În aceste insule, adulții nu cunosc, practic nici un caz de homo-sexualitate, fetişism, voyeurism, sau alte deviații sau nevroze sexuale care sunt, din păcate, atât de frecvente în societatea noastră. De ce? Pentru că au primit o educație sexuală sănătoasă când erau copii.

Marea noastră majoritate nu am avut acest noroc. Eu sunt conştientă de faptul că dumneavoastră puteți urma sfaturile mele asupra educație sexuale a copiilor dumneavoastră, numai în măsura în care educația, sau mai bine zis, non-educația, sexuală pe care o aveți vă va permite. Ideal ar fi să tratați această chestiune la fel de natural şi liniştit ca pe oricare alta. Copii nu simt nici un interes anormal pentru sexualitate: acest lucru nu îi obsedează. Adulții îi învață să fie obsedați de sex.

În momentul în care copiii pun întrebări referitoare la sexualitate, este pentru ei ca şi cum ar întreba de ce plouă, de ce pleacă soarele noaptea sau ce face florile să crească. Dar în momentul în care constată reacții foarte diferite din partea noastră vis-à-vis de întrebările lor inocente despre sexualitate, au imediat sentimentul că noi considerăm aceste lucruri tabu şi nesănătoase, dar totuşi fascinante.

Înainte de toate trebuie să încercăm să răspundem acestui gen de întrebări la fel de deschis, direct şi cinstit, ca la oricare altă categorie de întrebări. Aceste întrebări vin tot timpul pe neaşteptate. Prima întrebare pe care în mod inevitabil o va pune un copil de trei ani va fi “ De unde vin copiii?” La care se poate răspunde foarte simplu: “Copiii vin din interiorul mamelor. Ei cresc într-un loc special, numit uter.” Acest răspuns va fi suficient până când copilul va dori o explicație mai completă. Dați răspunsuri scurte şi simple întrebărilor puse despre problemele sexuale, ca pentru oricare alte întrebări. Dacă micuțul doreşte o explicație mai detaliată, nu vă temeți să răspundeți scurt. În mod sigur va mai pune şi alte întrebări.

În acest sens, pentru un motiv pe care nu am reuşit niciodată să îl înțeleg, mamele spun uneori copiilor că bebeluşii cresc în stomacul mamelor. Ceea ce este bineînțeles o gravă eroare anatomică care plantează tot felul de idei greşite şi fantastice în conştiința copiilor privitoare la alte aspecte ale sexualității. Ce veți răspunde când copilul întreabă: “Cum intră copilul în stomac?” sau “Cum iese copilul din stomac?” Vorbiții copilului despre uter, nu despre stomac.

Deseori copiilor le este teamă să pună întrebări. De aceea, în plus față de răspunsurile pe care le dați întrebărilor puse, va mai trebui să faceți un pas, şi să îi dați la acest stadiu de dezvoltare o educație sexuală pozitivă. Este convenabil să-i citiți o carte care îi va da, într-un mod mai mult sau mai puțin detaliat, o idee generală asupra procesului sexual şi a modului în care copiii vin pe lume.

Nu trebuie o punere în scenă specială când îi citiți această carte. Nu fluturați steagul şi nici ni-i spuneți pe un ton confidențial: “În seara asta vom face educație sexuală!” Citiții la fel cum îi citiți orice altceva. Răspundeți la întrebările sale ca la oricare altele.

Există totuşi un lucru care poate face această lectură ceva mai diferită. Din cauza atmosferei timorante şi nesănătoase care înconjoară problemele sexuale în societatea noastră, copiii înțeleg mai greu ceea ce le spunem legat de acest subiect. Matematicile şi astronomia, mai puțin încărcate emoțional, le sunt deseori mai accesibile. De aceea trebuie să repetăm mai des explicațiile. O explicație, ca răspuns la o întrebare a copilului nu va disipa neapărat dintr-o dată confuzia din spiritul său. Aşa că ar fi indicat să-i citiți de mai multe ori această carte.

Pentru a face o precizare, eu i-aş citi-o o dată la trei ani, o dată la patru ani şi încă o dată la cinci ani. Din acel moment o va putea avea la dispoziție pentru consultare deoarece va şti să citească. Modul în care întrebările sunt tratate în aceste lucrări ar trebui să aducă copilului tot ceea ce doreşte să ştie până la începutul adolescenței. În acel moment va trebui abordată o educație sexuală de un tip absolut nou.

Dacă se întâmplă să fiți însărcinată, este o ocazie potrivită să informați copilul asupra sexualității naşterii. La momentul potrivit îi puteți dezvălui că aveți un bebeluş care creşte în dumneavoastră, şi care, în curând, va deveni frățiorul sau surioara lui. În acest scop, nu uitați ce am discutat în capitolul precedent despre gelozia între frați şi surori la naşterea unui nou copil. Copilul va fi foarte curios să ştie cum creşte acest bebeluş în interiorul dumneavoastră , cum se hrăneşte, cum va ieşi. Este momentul să apelați la cartea de educație sexuală pe care i-ați citit-o deja şi să o recitiți. Atrăgeți-i atenția că şi el a fost la fel de mic şi că a crescut în interiorul dumneavoastră. Va fi curios să vadă cum arăta el în diverse stadii de dezvoltare în interiorul uterului.

Întrebare delicată: cum iese copilul din interiorul mamei? Dacă micuțul vă pune această întrebare, cereți-i întâi să ghicească înainte de a-i răspunde. În acest fel veți putea descoperii care sunt ideile eronate asupra chestiunii şi să-i rectificați concepția, înainte de a-i da răspunsul corect. Poate să fie convins că bebeluşul iese prin anus sau ombilic. Atunci îi puteți spune: “Nu, copilul nu iese pe acolo. Mama are un orificiu special, pentru copii, ca un mic tunel. Acest pasaj este foarte elastic. Când bebeluşul este pe cale să iasă, tunelul se lărgeşte suficient pentru a-i face loc. După ce a ieşit , se restrânge şi devine ca mai înainte.”

Să ajungem acum la acel aspect al educației sexuale a unui copil de la trei la cinci ani care este, probabil, cel mai delicat pentru părinți. Ce să faceți când copilul se joacă cu organele sexulae? Mai multe lucrări vorbesc despre acest subiect denumindu-l “masturbare infantilă”, ceea ce, după părerea mea, este un termen foarte prost ales deoarece nu este vorba de masturbare (aceasta pare de abia în adolescență, atunci când organele sexuale sunt complet dezvoltate). A spune că un băiețel de trei ani care se jocă cu penisul său în cadă, se masturbează, este fals. Să spunem doar că se joacă cu organele sexuale. Când era mai tânăr, putea face acest lucru numai din curiozitate, deoarece nu vedea nici o diferență între ele şi urechi sau picioare. Numai că, acum descoperă că acestea sunt zone privilegiate. Descoperă că poate simți o plăcere specială mângâindu-le. Înaine se credea că nimic din toate acestea nu se putea produce înainte de adolescență, dar era victoriană a trecut deja de mult timp, iar noi ştim acum că genul de plăcere sexuală simțită în acest joc face parte din dezvoltarea normală de la vârsta preşcolară.

Ce trebuie făcut când copilul se comportă în acest fel? Soluția ideală ar fi să-l lăsați în pace, fără să-i spuneți nimic. După un timp va înceta şi va trece la alte activități. Dacă dumneavoastră aveți o atitudine destul de destinsă pentru a-l lăsa în pace, foarte bine. Dar dacă nu? Dacă aceasta vă contrariază la cel mai înalt nivel? Atunci, cred că cea mai bună soluție ar fi să-i distrageți atenția, propunându-i o activitate nouă care poate să-l intereseze. Dar, orice ar fi, încercați să rămâneți calmă. Nu vă grăbiți, ca şi cum ar fi luat foc ceva, strigând: “Vino repede! Vrei să te joci cărți cu mama?”

Până acum am indicat atitudinea ce trebuie luată când copilul se pretează la acest joc, dar s-ar putea să aveți de-a face cu o situație diferită dacă practică acest joc sexuat în grup. În mod obişnuit, jocurile sexuale colective sunt provocate de curiozitate şi în mod tradițional iau forma jocului “de-a doctorul”. Unul dintre copii joacă rolul doctorului care examinează un alt copil (băiețel sau fetiță) “bolnav”. Fiecare la rândul său examinează sau se lasă examinat. Odată trecută prima curiozitate, acest gen de joc îşi pierde interesul şi dispare. Nu lasă nici o urmă stânjenitoare asupra participanților.

Dacă se întâmplă să nimeriți în mijlocul unuia dintre aceste jocuri, nu intrați în panică la ideea că găzduiți un grup de tineri pervertiți. Nu pedepsiți şi nu certați. Cu un ton natural, spuneți-le că ştiți că sunt curioşi să afle cum sunt construiți. Iar acum, curiozitatea fiind satisfăcută, se pot juca de-a altceva. Lansați grupul într-o altă activitate.

Reacționând în acest fel, atât copilul dumneavoastră, cât şi ceilalți, vor şti că acceptați felul lor, infantil şi normal, de a-şi satisface curiozitatea sexuală, dar că ar trebui să înceteze jocurile sexuale colective. Nu încercați să aflați dacă copilul dumneavoastră se joacă sau nu de-a doctorul. Respectați viața sa privată. Se poate să nu aflați niciodată nimic despre jocurile sexuale cu alți copii de vârsta lui. Aşa e cel mai bine. Dacă micuțul creşte într-o atmosferă sănătoasă în ceea ce priveşte sexualitatea, jocul sexual nu va deveni niciodată o obsesie pentru el.

Trebuie să prevedeți cazul în care, altă mamă descoperă jocul şi vă telefonează cu o voce sugrumată de indignare, pentru a vă informa că micuțul dumneavoastră, care după părerea ei este un mic maniac, a antrenat-o pe fetița ei de patru ani în garaj! Totul depinde atunci de raporturile dumneavoastră cu acea mamă. Să ştiți, în caz că întâmplarea vă impune să ascultați această tiradă din partea unei mame ultragiate, că aceasta a fost traumatizată de o proastă educație sexuală, motiv pentru care reacționează în acest fel. Dacă o altă mamă adresează copilului dumneavoastră cuvinte urâte din cauza jocurilor de acest gen, luați-l de-o parte şi explicații că doamna este supărată pe el şi nu dumneavoastră. Că nu ar fi trebuit să se joace în acest fel cu fata ei, dar că nici ea nu trebuie să facă atâta scandal. Nu e mare lucru.

Un ultim aspect al educației sexuale a copiilor: ne putem arăta nuditatea acasă, în fața copiilor? În epoca victoriană, părinții nici măcar nu-şi imaginau că copiii i-ar putea vedea vreodată dezbrăcați sau în ținută lejeră. Uşile băilor erau închise cu cheia. În zilele noastre, mişcarea inversă pare a fi atins extrema, iar uneori părinții se arată goi în fața copiilor până la vârsta de zece ani şi char mai târziu. Care este cea mai bună atitudine?

În general, cred că atitudinea mai destinsă, care predomină în zilele noastre, este mult mai sănătoasă pentru sexualitatea copiilor noştrii. Cred că până ce copilul ajunge la şase ani, este de dorit o politică foarte liberală în ceea ce priveşte nuditatea în casă. După şase ani, cred că lucrurile ar trebui să se schimbe. În mod obişnuit, până la vârsta de şapte sau opt ani, copiii manifestă un soi de pudoare instinctivă, pe care noi, părinții, ar trebui să o încurajăm. Atunci, un copil ar putea să ceară ca uşa de la baie să fie încuiată când face duş. Să respectăm dreptul său la intimitate. Din acest moment părinții ar trebui să fie atenți şi să se acopere suficient când îşi fac toaleta.

Motivul pentru care părinții trebuie la un moment dat să-şi schimbe atitudinea este că un copil de zece ani, care îşi vede părinții dezbrăcați, poate avea parte de o stimulare sexuală. Această stimulare precoce poate să producă probleme.

Un copil de nouă ani pe care l-am urmărit la psihoterapie poate ilustra acest fapt. Pe lângă faptul că îl vedeam pe copil o dată pe săptămână, îi vedeam şi părinții împreună, o dată pe lună. Între alte probleme, copilul era în mod anormal preocupat de problemele sexuale. M-am documentat asupra atmosferei din familie pe plan sexual şi am aflat că mama, care se lăuda că a depăşit tabuurile epocii victoriene, deseori nu purta decât un slip si un sutien. Această mamă a fost surprinsă când am sfătuit-o să-şi schimbe obiceiurile vestimentare deoarece fiul ei era prea sensibil la ele. “Dar nici măcar nu-şi dă seama!” spunea ea. Soțul său, ceva mai realist, spune: “ Draga mea, treaba asta mă afectează pe mine, cred că în aceeaşi măsură şi pe el!” Ceea ce era adevărul.

Părerea mea este că atât părinții cât şi copiii trebuie să adopte în mod natural un comportament ceva mai pudic la vârsta şcolii primare. Până atunci însă, ei pot avea o atitudine mult mai destinsă în ceea ce priveşte nuditatea.

IDILELE FAMILIALE

În timpul perioadei pe care o descriem, copilul trebuie să depăşască o etapă normală pe care o numim " idilele familiale". Este un fenomen diferit la băieţi faţă de fete, aşa că, le voi descrie separat. Să începem cu băieţii.

La un moment dat, în jurul vârstei de trei ani, un băieţel începe să descopere că tatăl său întreţine cu mama relaţii diferite de ale sale. Până în acest moment inteligenţa sa nu era suficient de coaptă pentru a-şi da seama de acest lucru. Mama este bineînţeles cea mai importantă persoană a existenţei sale. Dacă până atunci s-a simţit doar un bebeluş mic, depinzând cu totul de ea, acum sentimentele privitoare la acest subiect se schimbă. Faptul nou şi decisiv este că de fapt copilul se îndrăgosteşte de ea. Devine micul ei pretendent. Este un fapt normal, toţi băieţeii trec prin asta. Unii ţin secretă această pasiune, iar alţii, în special cei crescuţi în familii unde se pot exprima liber, o manifestă foarte clar.

Băieţelul doreşte ca mama să fie toată numai pentru el şi începe să simtă ostilitate faţă de tatăl său, în care vede un rival pentru posesiunea absolută a ei.

Într-o zi, am mers cu toată familia la grădina zoologică. Mergeam ţinându-mi soţia de mână, când dintr-o dată a apărut între noi fiul meu cel mare spunând: "Gata cu iubirea voastră!" Psihologul Dorothy Baruch povesteşte acest incident amuzant care ilustrează foarte bine noile sentimente de tandreţe care se manifestă la un băieţel de această vârstă:

"Paul, care are cinci ani, regizează o piesă în casa păpuşilor surioarei lui mai mari. Îi instalează pe tatăl să şi pe mama sa care dorm împreună în camera lor. Culcă copilul într-o cameră vecină. "Este întuneric, este noapte." Spune el. Apoi, intonând Silent Night îl împinge pe băiat, în vârful picioarelor în camera părinţilor, o trage pe mamă din patul în care era şi tatăl şi o instalează în patul copilului. În acest moment schimbă melodia şi intonează un marş nupţial. Apoi face să se ridice păpuşa care îl reprezenta pe tatăl său şi îl face să părăsească casa. Apoi începe să cânte Jingle Bells.

Tatăl lui Paul, care a urmărit scena, îl întreabă: "Ştii ce ai cântat?"
"Bineînţeles", răspunde Paul surâzător, "era exact ce doreşte băieţelul. Vrea ca mama să fie mireasa, iar tatăl să fie Moş Crăciun, care o aduce pe mamă băieţelului drept cadou de Crăciun şi apoi pleacă cu sania sa trasă de reni."

Auzim deseori băieţi de această vârstă spunând că se vor căsători cu mama lor când vor fi mari. Sau, după cum spunea recent mamei sale, un băieţel de cinci ani: "Ştii, mami, aş fi vrut ca tu să fi fost mai tânără şi mai mică şi să nu fi fost căsătorită cu tata!"

Să nu ne mulţumim să surâdem cu indulgenţă la aceste şarmante cuvinte ale copilului, ci să le luăm în serios. Aceste sentimente şi aceste idei sunt foarte importante la un băieţel. Este mijlocul inventat de natură pentru a-l pregăti pentru rolul său ulterior de soţ. Această "idilă familială" care îl face să se îndrăgostescă de mama sa la această vârstă este o etapă vitală a dezvoltării sale. Mama este prima femeie din viaţa sa, prima dragoste şi sentimentele pe care le are în mod inconştient îi vor orienta alegerea ulterioară a soţiei. Va dori să se căsătorească cu o tânără care într-un sens îi va aminti de mama sa. În acelaşi timp, Mama Natură nu a dorit ca această fixaţie să fie definitivă. Ea a dorit ca aceasta să treacă pe la vârsta de şase, şapte ani. Totuşi, între trei şi şase ani aceste sentimente sunt trăite cu intensitate în inima micului pretendent al mamei.

Necazul în toată povestea asta este că idila familială seamănă cu un "menaj în trei". Băieţelul nu are numai un sentiment adânc şi tandru pentru mama sa, dar simte gelozie şi ostilitate faţă de tatăl său.

Dacă tatăl nu îşi dă seama despre ce se întâmplă, şi este cazul multor taţi, trebuie să adaug cu regret, acest aspect al dezvoltării copilului poate să-l nemulţumească.

Acest sentiment de rivalitate pentru tată şi de ostilitate la adresa sa pun băieţelul într-o situaţie incomfortabilă. El îşi iubeşte tatăl şi are nevoie de el. Cum poate în acelaşi timp să îşi dorească ca acesta să plece pentru a o avea pe mamă numai pentru el? Aceste sentimente bivalente faţă de tată sunt foarte dificil de pus de acord în sufletul unui băieţel.

Datorită faptului că simte această rivalitate şi această ostilitate contra tatălui său, reflexul de apărare care constă în a atribui altora sentimentele pe care le avem pentru ei , face ca micul băieţel să proiecteze asupra tatălui său propriile sentimente. Începe prin a gândi că tatăl său vede în el un rival şi se arată ostil faţă de el. Datorită faptului că tatăl este mai mare şi mai puternic micuţul începe să se teamă că acesta se va răzbuna şi că va fi pedepsit în mod sever, ceea ce se concretizează deseori prin coşmaruri foarte frecvente. Copilul proiectează teama de a-l vedea pe tatăl său lovindu-l, asupra unui leu, tigru sau monstru care îi bântuie visele.

Într-o atmosferă familială sănătoasă, micuţul îşi dă seama treptat că dorinţa sa de a-l înlocui pe tatăl său nu se va realiza. Separarea realităţii de fantasme este unul din principalele demersuri intelectuale ale unui copil de această vârstă.

Îi vor trebui toţi aceşti ani (de la trei la şase) pentru a abandona idila imaginară cu mama sa şi a admite faptul că mama este femeia tatălui său şi nu a sa. Ajunge finalmente la concluzia că dacă nu poate fi tatăl, atunci îi va semăna. Aici începe procesul de identificare cu tatăl. Copilul îl ia drept model şi îl imită in toate modurile posibile. Acest proces ocupă trei ani din viaţa copilului.

Societatea noastră a făcut în aşa fel încât această încercare să fie foarte grea pentru copil, iar aceasta din două motive. Mai întâi, tatăl este pentru mulţi copii un personaj atât de distant şi absent încât îi este dificil să se identifice cu el şi în consecinţă să găsească o soluţie menajului în trei. Apoi, dacă survine un divorţ când copilul are trei ani sau mai mult, aceasta îi face sarcina şi mai dificilă. Copilul doreşte ca mama să fie numai a lui şi ca tatăl să dispară. Prin divorţ, i se pare că dorinţele lui au fost satisfăcute în mod miraculos. Apoi copilul începe să creadă că poate, într-un mod care îi scapă, el este responsabil pentru divorţ. În cele din urmă , nu este exact ce îşi dorea el? Visul său se realizează şi el se simte teribil de vinovat. În general încearcă in mod trist să repare ceea ce crede a fi provocat. Deci, dacă se întâmplă să divorţaţi în această perioadă, fiţi atenţi ca micuţul să nu se simtă vinovat. Folosiţi tehnica reflectării sentimentelor (descrisă în capitolul 4) pentru a-l ajuta să-şi exprime verbal sentimentele, oricât de iraţionale ar fi acestea. Apoi îi puteţi explica că nu are nici o vină în ceea ce priveşte divorţul.

În cea mai mare parte a familiilor care trăiesc în armonie, micuţul rezolvă în jurul vârstei de şase ani problema idilei familiale. Poartă deja în subconştientul său imaginea femeii cu care va dori să se căsătoarească, la fel şi imaginea tipului de soţ care va dori să fie pentru această femeie. Dacă nu reuşeşte să rezolve problema idilei familiale în această perioadă, va fi incapabil să-şi găsească o soţie.

Să trecem acum la fetiţe, deoarece iubirile lor familiale iau forme ceva mai diferite. Să ne reamintim că pentru băiat primul obiect al dragostei este mama, imagine a tandreţii pe care o va purta în el pe tot parcursul idilei familiale. Fetiţa începe prin acelaşi prim obiect al dragostei: mama. Dar, contrar băiatului, ea trebuie să transpună imaginea mamei asupra tatălui. Acest fapt face ca idila familială să fie ceva mai complicată pentru ea.

Când fetiţa începe să capete independenţă şi să se diferenţieze de mama sa, descoperă în sânul familiei un nou obiect de tandreţe şi se îndrăgosteşte de tatăl ei. La fel ca băieţii, unele fete păstrează secrete aceste sentimente şi vise, în timp ce altele le exprimă în mod liber.

Fetiţele se pot arăta foarte feminine şi cochete la această vârstă. Ele ştiu să fie mult mai subtile decât băieţii pentru a-şi atinge scopurile în timpul idilei familiale. Aceasta ţine de faptul că femeile au mai multă fineţe în relaţiile interumane. De fapt este posibil ca mama nici măcar să nu-şi dea seama până la ce punct se află în luptă cu fetiţa ei pentru a obţine dragostea tatălui. Aveţi convingerea că fetiţa încearcă să vă imite când încearcă să gătească sau să facă curăţenie, când ea încearcă de fapt să-i arate tatălui că poate fi o soţie mai bună decât dumneavoastră

Fetiţa se găseşte într-o situaţie mai dificilă decât băieţelul, deoarece ea dispune de mai puţin timp cu acest tată iubit. În societatea actuală, taţii sunt de cele mai multe ori absenţi. Băiatul are posibilitatea să petreacă mai mult timp cu obiectul pasiunii sale idilice, mama, pe când fetiţa îşi petrece zilele aşteptându-şi cu nerăbdare tatăl. Acest lucru o obligă să-şi trăiască idila mai mult în imaginaţie.

Ea încearcă sentimente de ostilitate şi rivalitate la adresa mamei, ceea ce o tulbură la fel de mult ca pe un băieţel gelos în luptă contra tatălui său. Ea se simte dependentă de mama ei din cauza iubirii şi îngrijirii constante pe care i-o oferă. Simte că este un lucru teribil să vrea ca mama ei să plece şi să nu se mai întoarcă niciodată. La fel cum băieţelul proiecta sentimentele de ostilitae asupra tatălui, fetiţa le proiectează asupra mamei. Ea îşi imaginează că mama ştie că vrea să scape de ea, deci îi este ostilă şi vrea să o pedepsească.

În timpul întregii perioade visele îi sunt perturbate de coşmaruri în care se vede urmărită de o vrăjitoare sau un monstru, reprezentare inconştientă a mamei ostile şi răzbunătoare pe care şi-o imaginează.

Într-o familie normală, fetiţa învaţă că tatăl aparţine mamei şi că nu poate să-l aibă numai pentru ea. Descoperirea acestui lucru se prelungeşte pe timpul întregii perioade de la trei la şase ani. Progresiv, ea renunţă la aspiraţiile sale amoroase şi le substituie bărbatului pe care îl va iubi şi cu care se va căsătorii mai târziu. În acest fel atât fetiţa cât si băiatul rezolvă problema menajului în trei.

Să punem acum o întrebare importantă: Ce puteţi face, dumneavoastră şi soţul dumneavoastră, pentru a ajuta copilul între trei şi şase ani să evolueze normal şi să rezolve această problemă?

Înainte de toate, calitatea relaţiilor dumneavoastră conjugale va fi decisivă pentru copii dumneavoastră aflaţi în această criză. Dacă aveţi o viaţă conjugală stabilă, în care domină dragostea, copiii îşi vor da seama în mod progresiv că idila lor este imposibilă şi vor şti să găsească o soluţie în perioada preşcolară. Dar dacă relaţiile conjugale sunt marcate de profunde neînţelegeri, problema va fi mai greu de rezolvat pentru copiii dumneavoastră.

Dacă uniunea dumneavoastră este compromisă, ceea ce poate fi eficace pentru a vă ajuta copiii să rezolve problema idilei familiale pe care o trăiesc, este să consultaţi un consilier conjugal. Acest lucru trebuie luat foarte serios.

Copilul va încerca cu siguranţă să nască discuţii între dumneavoastră şi soţul dumneavoastră pentru a scoate un profit. Va încerca, într-o manieră infantilă, să plaseze obstacole între dumneavoastră. Dacă există dificultăţi majore în menajul dumneavoastră băieţelul poate reuşi ca mama să îl trateze mai mult ca pe un iubit în miniatură decât ca pe un copil. Dacă o mamă se delectează prea mult cu atenţiile fiului său, deoarece simte că soţul nu se mai interesează suficient de ea, ia naştere o reacţie care nu este sănătoasă pentru copil. Mama va avea tendinţa să diminueze rolul tatălui în ochii copilului, în loc să-i întărească prestigiul. Şi fetiţele pot juca acelaşi rol în acest joc “a diviza pentru a conduce”, încercând să-l întoarcă pe tată contra mamei.

În această perioadă părinţii nu trebuie să lase copilul care găseşte punctele slabe ale relaţiei conjugale să le valorifice pentru a-i despărţi. Trebuie ca amândoi să reziste a răspunde seducţiei romantice a copilului, primind în mod deschis avansurile sale. Trebuie să reacţioneze respingându-l în mod tandru. Mama trebuie să-l facă să înţeleagă pe băiat că îl iubeşte pe tata, că este soţia lui şi că

doreşte ca şi băiețelul să-şi iubească tatăl. Băiatul nu se va putea căsători cu ea când va fi mare deoarece este deja căsătorită cu tata şi este foarte fericită. Într-o zi va găsi femeia potrivită pentru el şi se va căsători cu ea. Pentru moment, el este băiețelul mamei dar şi al tatălui.

În acelaşi fel, tatăl ar trebui să-i explice clar fetiței că o iubeşte mult, dar că mama este soția lui. Nu va putea să se căsătorească cu el când va fi mare. El este deja căsătorit cu mama şi este foarte fericit. Dar ea este fata lui şi nimeni nu va putea ocupa locul privilegiat pe care EA îl ocupă în inima lui. Într-o zi va găsi un băiat pe măsură şi se va căsători cu el.

Nici tatăl nici mama nu au vreun motiv să respingă copilul în mod brutal. Nu trebuie să-l încurajați să creadă că într-o zi îi vor fi satisfăcute capriciile, dar puteți acționa cu tact pentru a-i prezenta situația reală. De asemenea nu trebuie ca micuțul să se simtă ridicol sau nebun pentru că a dorit asemenea lucruri. Reamintiți-vă că aceasta este o etapă normală a dezvoltării sale şi o pregătire naturală a viitorului său mariaj.

Mai presus de toate nu trebuie să-l încurajați în mod activ să-şi facă asemenea vise. Acest lucru va da naştere unui ataşament mult prea puternic care va fi dificil de rupt mai târziu.

Dacă dumneavoastră şi soțul sunteți oameni îndeajuns de calculați, a căror uniune este fericită, copilul va depăşi fără probleme obstacolele acestui amor pe la vârsta de şase-şapte ani.

SENSIBILITATEA LA STIMULAREA INTELECTUALĂ

În timpul acestei etape de dezvoltare preşcolară, copilul traversează o perioadă pe parcursul căreia este foarte sensibil la stimularea intelectuală. Cu stimularea potrivită, îşi va dezvolta aptitudinile şi starea de spirit esențială pe care o va păstra până la sfârşitul vieții.

Inteligența unui copil se poate defini simplu ca fiind suma aptitudinilor deprinse. De fiecare dată când stimulați aceste aptitudini, faceți să crească inteligența.

În testele de inteligență pentru copii, veți găsi probe care testează capacitatea de a urma ordine, e a asculta atent o poveste, de a face un rezumat, de a-şi aminti cuvintele sau ordinea cuvintelor într-o frază, de a pune la un loc bucățile unui puzzle, de a face din cuburi un desen care să corespundă aceluia care se găseşte pe foaie. Acestea sunt exemple de aptitudini de bază pe care un copil trebuie să le aibă între trei şi şase ani. Sunt anii în care "învață să învețe".

Cum estimăm dacă copilul primeşte o cantitate suficientă de stimulări intelectuale şi emoționale în timpul acestei perioade? Unul din modurile cele mai sigure este să-l trimiteți la o grădiniță de calitate în jurul vârstei de trei ani. Totuşi, cum procedați să alegeți cea mai bună grădiniță pentru copilul dumneavoastră? În calitate de psiholog, având numeroase raporturi cu tot felul de grădinițe, trebuie să recunosc tristul adevăr că multe mame aleg grădinița în funcție de comoditatea pe care o reprezintă pentru ele. Este aproape de domiciliu, sau există un autobuz special pentru acea grădiniță. Sunt consternată în fața unei astfel de atitudini.

Trebuie să facem diferența între diversele grădinițe în funcție de următoarele trei criterii: profesorii, echipamentul, programul. Cele mai importante sunt echipamentele şi personalul. O educatoare calificată şi experimentată, caldă şi destinsă joacă un rol determinant.

Nu ezitați să stați de vorbă cu educatoarea, să-i puneți întrebări asupra cunoştințelor sale. Este dreptul dumneavoastră să ştiți. În cele din urmă este copilul dumneavoastră acela pe care îl încredințați îngrijirilor ei.

Marea majoritate a părinților nu ştiu mare lucru despre echipamentul şi programul de studiu al grădinițelor. Observați atunci când vizitați grădinițe, dacă acestea au în dotare jocuri educative şi în aer

liber. În ceea ce priveşte metodele de studiu, ar trebui să ştiţi că există numeroase divergenţe în ceea ce priveşte grădiniţele.

Un grup este partizan al învăţământului tradiţional şi al acţivităţilor manuale care ajută copilul în dezvoltarea emoţională.

Copilul găseşte aici mijloace pentru a-şi dezvolta musculatura prin intermediul aparaturii în aer liber, jocurilor de construcţie cu cuburi mari sau a tricicletei. În interior se va putea juca cu argilă, să picteze cu degetele sau cu pensula, să deseneze şi să se servească de instrumente variate pentru dezvoltarea muşchilor scurţi, al simţului creativităţii şi emoţiilor. Copilul este ghidat de educatoare în învăţarea relaţiilor sociale cu ceilalţi copii.

O altă metodă este aceea pe care o putem numi "demersul cognitiv". Aceasta pretinde că nu este nimic rău în metoda precedentă, dar că ar trebui îmbogăţită. Partizanii acestei metode sunt de părere că micuţul ar trebui supus la diferite tipuri de stimulare senzorială în aceşti primi ani, fără a face presiuni asupra sa sau a schimba atmosfera destinsă a primei sale copilării într-o clasă formală, inadaptată acestei vârste. Pentru acest gen de metodă cognitivă găsim material educativ nou si alte metode de învăţare. Mă refer la numărătoare, magnetofoane, material pentru imprimare, material pentru dezvoltarea limbajului, marionete sau material pentru învăţarea lecturii.

Pedagogii din grădiniţe par a fi împărţiţi între aceste două metode. Partizanii tradiţiei sunt de părere că trebuie să rămână fideli activităţilor cum ar fi jocurile de construcţie din cuburi, pictatului cu degetul, etc.

Ei cred ca a învăţa să citească un copil de grădiniţă înseamnă a face presiuni asupra lui şi într-un fel de "a-i fura copilăria". Alţii insistă asupra faptului că micuţii sunt pregătiţi să înveţe să citească şi trebuie doar să le dăm ocazia.

Eu sunt în mod ferm partizana metodei cognitive. Nu văd motivul pentru care metodele folosite în grădiniţe trebuie să fie aceleaşi cu cele din 1930 sau 1940. Peste zece ani vom vedea dacă se vor mai găsi educatori care să creadă că furăm copilăria micuţilor, învăţându-i să citească. Am acumulat o masă considerabilă de date ştiinţifice care dovedesc că este important să stimulăm cunoştinţele unui copil, dacă dorim să-l ajutăm să atingă maximul de inteligenţă mai târziu în viaţă. Nu există nimic altceva decât legende şi poveşti care să afirme că stimularea cunoştinţelor copilului implică riscul unei prăbuşiri pe plan emoţional.

Grădiniţa pe care o veţi alege pentru copilul dvs va practica, probabil, vechea metodă. Dacă aceasta practică arta şi activităţile manuale dar are totuşi educatori şi personal calificat, este bine. Copilul va profita. Dacă totuşi puteţi găsi o grădiniţă mai nouă, care favorizează stimularea cognitivă, este şi mai bine.

Faceţi-vă timp să vedeţi această grădiniţă în activitate. Lăsaţi copilul în seama cuiva şi vizitaţi grădiniţa timp de jumătate de zi. Nu luaţi copilul cu dumneavoastră , deoarece vă veţi petrece timpul supraveghindu-l, în loc să aveţi ocazia să observaţi ce face posibila lui viitoare educatoare. În acest mod luaţi contact cu un aspect autentic al activităţilor care se petrec zilnic în acea grădiniţă.

Dacă nu vi se permite să vizitaţi sau să observaţi, aveţi grijă!

Va trebui fără indoială să vă informaţi asupra tehnicilor şi metodelor de învăţământ parcurgând o lucrare despre grădiniţe. Altfel este posibil să nu recunoaşteţi un învăţământ de calitate, văzându-l în acţiune în faţa dumneavoastră. Deseori, o educatoare foarte experimentată vorbeşte foarte puţin şi este mai tot timpul în spatele clasei; nu intervine decât dacă constată că este pe cale să izbucnească un conflict. Dacă nu sunteţi informată, aţi putea crede că educatoarea nu face nimic. Nu veţi reuşi să remarcaţi arta şi fineţea cu care ghidează grupul.

Un alt aspect important al grădiniței, pe care îl puteți aprecia fără a avea nevoie de cunoştințe de specialitae este climatul care domneşte în clasă. Există o atmosferă caldă şi destinsă în care copiii se pot exprima liber? Sau atmosfera este tensionată unde se aplică pedepse şi constrângeri morale. Mă îndoiesc că ați dori să înscrieți copilul la o astfel de grădiniță unde va fi supus unei atmosfere critice şi represive.

Chiar dacă trimiteți copilul la grădiniță sau recreați la dumneavoastră acasă un mediu asemănător, cu cât veți şti mai multe lucruri despre tehnicile pedagogice, cu atât mai bine veți putea ghida şi direcționa copilul. Dacă găsiți o carte care să vă placă, asupra acestui subiect, ar fi o investiție bună să o cumpărați.

Ultimul an de grădiniță este un an decisiv în formarea copilului.

Datorită faptului că se oferă atâtea posibilități, iar copilul este aşa de pregătit să învețe, este trist şi regretabil faptul că atâția copii nu pot profita de acest lucru. Această situație deplorabilă ține de faptul că există zone fără grădinițe, sau că au fost desființate din lipsă de spațiu.

Ce soluție trebuie să adoptați dacă nu există o grădiniță publică în cartierul dumneavoastră? Un singur lucru vă spun: dacă mijloacele financiare vă permit, atunci găsiți o grădiniță privată de calitate şi înscrieți copilul acolo. Mulți părinți fac împrumuturi pentru a trimite copiii la liceu sau la facultate, dar nimeni nu face aşa ceva pentru a-i trimite la grădiniță. Totuşi aceşti primi ani de învățământ sunt atât de importanți încât, după părerea mea, ați face mai bine să împrumutați bani pentru grădiniță decât pentru universitate. Cum pregătiți copilul pentru primul an la grădiniță? Dacă urmați sfaturile pe care le dau în capitolul 11 (Şcoala începe acasă) , copilul va fi perfect pregătit. Dacă grădinița nu include şi ultima clasă, sugestiile pe care le-am făcut în capitolul 11 nu vor putea să o înlocuiască, nici să se substituie la tot ce aduce aceasta, în mod particular, contactele cu alți copii de cinci ani.

În acest capitol am parcurs un teren imens, ceea ce nu are nimic surprinzător, deoarece se produce o enormă dezvoltare a copilului de la trei la şase ani. Să rezumăm ceea ce se întâmplă în timpul acestor ani.

Să aruncăm o privire asupra lucrurilor pe care copilul le-a putut învăța în timpul acestui stadiu de dezvoltare.

- Şi-a satisfăcut nevoile biologice de dezvoltare musculară, pentru aproape toți muşchii.
- A învățat să-şi controleze pornirile instinctive.
- S-a separat de mama sa.
- A învățat schimbul cu ajutorul căruia se fondează relații că semenii săi.
- A învățat să-şi exprime sau să-şi reprime sentimentele.
- Apartenența sa la unul din sexe este definitiv precizată.
- Şi-a fixat atitudinea fundamentală cu privire la sexualitate.
- A rezolvat în mod progresiv idila din familie.
- A traversat o perioadă a dezvoltării sale în timpul căreia era foarte sensibil la stimularea intelectuală, şi, este de dorit, a primit maximul acestei stimulări.

Acesta este copilul dumneavoastră. Dacă ați urmat sfaturile din această lucrare, copilul ar trebui să aibă acum un concept despre sine cât mai robust şi bazele unei personalități sănătoase şi stabile. Dacă totul s-a derulat normal, copilul ar trebui să aibă un sentiment fundamental de siguranță, de încredere în sine şi o puternică conştiință a individualității sale. Pentru dumneavoastră, care l-ați ajutat să-şi creeze baze solide în timpul acestor primi cinci ani ai vieții esența muncii a luat sfârşit.

După ce v-am antrenat în acest fel de-alungul acestui studiu cronologic, voi trata în mod detaliat în următoarele două capitole un subiect vital pentru educația copilului. Nu numai pentru aceşti primi

cinci ani, dar pentru tot timpul în care copilul va fi responsabilitatea dumneavoastră Este vorba de problema perpetuă a disciplinei.

PUTEM ÎNVĂȚA UN DELFIN SĂ SCRIE LA MAŞINĂ?

Disciplina este un subiect foarte delicat în zilele noastre, deoarece multe mame se simt derutate de opiniile contradictorii emise în acest sens. O carte vă sfătuieşte într-o anume direcție, în timp ce alta indică exact contrariul. Şi părerile vecinelor sunt contradictorii. O mamă ajunge să se întrebe fără încetare dacă este prea severă sau, din contră, prea indulgentă cu copilul.

Mai întâi, ce ințelegem exact prin cuvântul "disciplină"? Este un cuvânt cu sensuri multiple şi implicații variate.

Dicționarul o defineşte în felul următor: "(1) a instrui, a educa sau a antrena şi (2) a pedepsi." Ca sinonime propune: "a antrena, a forma, a educa, a instrui, a exercita, a regla, a corecta, a pedepsi." Dacă întrebați un grup de mame alese la întâmplare, marea majoritae va răspunde că disciplina este un set de reguli care au ca rezultat o conduită convenabilă din partea copilului. În spiritul oamenilor, disciplina este sinonimă cu a pedepsi, ca mijloc de a face un copil să se poarte bine.

Aş dori să propun şi eu o definiție: "Antrenament". Cuvântul disciplină include cuvântul discipol. Când disciplinați un copil îl antrenați în a deveni discipolul dvs, iar sarcina vă este de a-i fi profesor.

Trebuie, noi părinții, să ne punem o întrebare: " Ce scop urmărim prin tot acest antrenament pe care îl aplicăm copiilor noştrii?" Dacă ne gândim în mod serios la această întrebare, marea noastră majoritate va răspunde că scopul este de a forma un adult care a învățat să se stăpânească, să facă propriile alegeri, să îşi regleze conduita, să-şi exercite libertatea ca un individ responsabil.

Mii de experiențe efectuate asupra animalelor, de la şoareci la delfini, au adus indicații asupra modului în care ne putem atinge scopul cu copiii noştrii. Cer mamelor care citesc această carte să nu se înşele. Nu am spus că nu există diferențe între copilul dumneavoastră şi un delfin! Chiar dacă medicii au învățat multe lucruri despre remedii şi vaccinuri experimentând mai întâi pe animale inferioare, şi noi am învățat despre felul în care să ne tratăm copiii tratând în mod experimental animale inferioare.

Mamele şi tații, pe întreg teritoriul Statelor Unite, se străduiesc foarte mult pentru a-şi face copiii insuportabili. Aceşti părinți bine-intenționați nu îşi dau seama, bine înțeles. Dar atenția, aprobarea şi afecțiunea pe care le acordă copiilor reprezintă puternice încurajări. Orice comportament al unui copil care antrenează atenția şi reacția părinților este incurajat şi fortificat.

Luați ca exemplu următoarea scenă observată într-un magazin: Un copil cere ceva pe un ton calm. Mama lui nu răspunde. Este ocupată, stând de vorbă cu o prietenă. Vocea copilului creşte în intensitate şi devine plângăcioasă şi presantă. Mama reacționează în cele din urmă. Fără să vrea, l-a învățat pe copil că dacă ridică vocea, dacă este mai dezagreabil, dacă insistă mai mult, îi cresc şansele de a obține ceea ce doreşte.

În mod inconştient, mama a urmat drumul cel mai direct pentru a-l învăța pe copil să fie detestabil.

Într-o zi, un băiat de opt ani pe care îl vedeam la şedințele de psihoterapie, avea un nod la şireturi. Mi-a cerut să i-l desfac. I-am spus: "sunt sigură că îl poți desface şi singur."

- Nu, nu ştiu singur, trebuie să mi-l desfaceți dumneavoastră!
- Ştiu că este greu să desfaci noduri, dar sunt convinsă că poți, îi spun.
- Bine atunci, dacă nu vreți are să mi-l desfacă mama.

Copilul deschide uşa sălii de aşteptare şi aleargă spre mama sa: "Mami, d-nul Doctor nu este drăguță, n-a vrut să-mi desfacă nodul, desfă-mi-l tu!"
La început mama a rezistat, urmând sfaturile pe care i le dădusem înainte, în scopul de a învăța copilul să fie independent. "Nu Richard, poți să ți-l desfaci şi singur."
- Nu pot, nu pot! Desfã-l!
- Poți s-o faci, trebuie doar să încerci.
Richard a fãcut o criză de nervi. Se rostogolea pe podea, lovind din picioare şi strigând: "Nu pot, desfã-l!"
Atunci mama a cedat brusc: " Bine Richard, am să ți-l desfac."
Am hotărât că este timpul să intervin: "Doamnă, greşiți dacă faceți acest lucru."
S-a oprit, s-a gândit puțin, şi a spus: " Nu Richard, nu-ți voi desface nodul, poți s-o faci şi singur."
Richard a continuat să urle şi să dea din picioare încă câteva minute. Văzând că de data asta mama nu ceda, s-a ridicat dintr-o dată şi a revenit în salonul de consultații. L-am urmat şi am închis uşa în urma noastră. A rămas aşezat într-un colț, cu spatele la mine, timp de câteva minute, tăcut şi supărat. Apoi s-a întors, a afişat un zâmbet malițios şi mi-a spus: "Vreți să ne jucăm cărți?" "Sigur, dacă îți aranjezi şiretul ne putem juca."

Acest mod de a reacționa la comportamentul infantil al lui Richard este un exemplu asupra a ceea ce trebuie să facem pentru a nu încuraja deprinderile rele. Aceleaşi metode se utilizează şi în dresajul animalelor. Aspectul cel mai important al antrenamentului este de a-i da copilului supărat încurajări pozitive.

De exemplu îi spuneți unui copil de opt ani: "Aş vrea să-mi spui cuvinte cu voce tare, cât de repede poți, unul după altul. Nu contează ce cuvinte. Orice îți vine în minte. Hai, dă-i drumul!"

Inainte de a face acest lucru hotărâți-vă ca de fiecare dată când copilul spune numele unui animal să spuneți: "bine", şi să nu spuneți nimic altceva la celelalte cuvinte. Bineînțeles, copilul nu trebiuie să ştie nimic despre toate astea. El începe să spună cuvinte. La fiecare nume de animal, oricare ar fi, dumneavoastră spuneți: "Bine!". Faceți socoteala răspunsurilor.

Faceți această experiență şi vă veți da seama că numărul de "nume de animale" va creşte puțin câte puțin. Notați acest fapt interesant: copilul nu va fi nici măcar conştient de ceea ce se întâmplă, dar va spune din ce în ce mai multe nume de animale. De ce? Deoarece, de fiecare dată îl încurajați spunând: "bine".

Pentru a vă amuza, puteți încerca acelaşi lucru şi cu adulții. Data viitoare când discutați cu o altă persoană, sau într-un grup, hotărâți-vă să încurajați un anume subiect. Subiectul contează mai puțin, poate fi: copiii, vestimentația, politica, etc. Alegeți un subiect, şi de fiecare dată când acesta apare în discuție, mnifestați un interes sporit spunând: "ce interesant!" sau "mai zi, mai zi!". Dacă interlocutorul(ii) adoptă un alt subiect, păstrați liniştea şi nu interveniți în discuție. Veți vedea că veți obține acelaşi rezultat ca şi cu copiii de opt ani.

De fapt, noi suntem aceia care încurajăm la alții anumite comportamente.

Gândiți-vă la toți copiii din lume, crescuți în culturi diferite, cu limbi diferite. La aproximativ şase luni, un copil începe să gângurească. Aceste gângureli semănă foarte mult între ele indiferent dacă copiii sunt englezi, ruşi, chinezi, arabi sau swahili. Dar când aceşti copii vor avea doi ani, unii vor vorbi engleza, alții rusa, alții japoneza, alții swahili, alții araba, etc. Cum de este posibil acest lucru? Nici un copil nu se naşte cu gene care să-i permită să vorbească o anume limbă când va fi mare. Copiii din toată lumea învață să vorbească limbi diferite datorită unor principii psihologice de învățare foarte bine stabilite.

Mai întâi, imită sunetele pe care le aud în jurul lor, fie ele în engleză, rusă, chineză, etc. Părinții, fără să fie conştienți, încurajază anumite sunete de bebeluş în funcție de limba maternă. În acest fel, un bebeluş culcat în pătuțul său, care gângureşte fericit, va pronunța, mai devreme sau mai târziu, un sunet asemănător cu ma….ma….ma…ma…, deoarece acesta este unul dintre sunetele cele mai uşor de produs de corzile vocale ale micuțului. Ce se întâmplă în mod normal când o mamă aude sunete de genul: ma…ma…ma…? Este foarte probabil că va sări în sus de bucurie, va mângâia copilul şi va striga: "A spus Mama! Mă cunoaşte! Copilul meu mă cunoaşte!" În alți termeni, prin atenția şi dragostea sa ea încurajază această combinație paticulară de sunete care pentru ea înseamnă "Mama".

Urmând bine cunoscutul principiu al încurajării, copilul va pronunța din ce în ce mai des această combinație particulară de sunete.

Încurajările părinților jocă un rol determinant în influențarea comportamentului bebeluşilor şi copiilor. Trebuie să ştiți ce fel de comportament sunteți pe cale să influențați (favorizați).

La prima abordare a acestei teorii, ea a apărut puțin cam trasă de păr, dar după multe experimente s-a dovedit fondată. De aici ne dăm seama de importanța experimentelor pe animale în acest domeniu.

Să examinăm acum 9 lecții importante pe care ştiința ni le-a predat, ca urmare a lungilor ani de cercetări asupra tehnicii încurajării:

1. Animalul trebuie să fie pregătit să învețe.

Specialiştii nu încearcă să dreseze un animal când acesta este obosit, bolnav, sau când încearcă să evite procesul de învățare. Animalul trebuie să fie pregătit să asculte ceea ce vrea să-i spună dresorul.

Într-o experiență pasionantă, un psiholog a înregistrat semnalele emise de creierul pisicilor. Aceste semnale indicau că un sunet a fost transmis de-a lungul nervului auditiv şi a atins creierul. De fiecare dată când se producea un mic declic în apropierea urechii pisicii, aparatul montat la nivelul creierului indica o schimbare specifică. Apoi operatorul plasa în fața pisicii un borcan de sticlă cu şoricei vii. Apoi producea din nou respectivul declic. De această dată aparatul nu mai indica nici o schimbare la nivelul creierului. Pisica nu mai auzea ceea ce la început era perfect audibil. Zgomotul nu mai atingea centrii cerebrali superiori.

De prea multe ori încercăm să învățăm copiii câte ceva în momente în care aceştia nu sunt pregătiți să învețe. Să împrumutăm deci acest principiu şi să-l aplicăm şi în psihologie: nu încercați să învățați copilul ceva când este obosit sau supărat, şi care oricum se pune în situația de a refuza învățarea.

2. Animalul trebuie să fie în stare să facă ceea ce încercați să îl învățați.

Dresorii sunt oameni realişti. Ei ştiu că pot învăța un delfin să sară printr-un cerc dar mai ştiu şi faptul că nu-l vor putea învăța niciodată să bată la maşină. Deci nu încearcă.

Este un lucru elementar, spuneți dumneavoastră. Dar gândiți-vă la tot ceea ce părinții încearcă să-i învețe pe copii, lucruri la fel de imposibile pentru ei, cum este şi scrisul la maşină, pentru un delfin. De exemplu: a fi curat la vârsta de nouă luni. Să stea liniştit la restaurant la vârsta de doi ani. Să fie politicos şi să aibă bune maiere la patru ani. Să asculte la doi ani ca şi când ar avea cinci. Lista este interminabilă.

Mulți părinți aşteaptă din partea copiilor lor să învețe lucruri care depăşesc capacitatea lor şi uită de natura copilului şi de stadiul său de dezvoltare. Avem tendința de a aştepta de la el mult mai mult decât este el pregătit să ofere. Din acest motiv părinții reuşesc mai bine cu un al doilea sau un al treilea copil. Învață pe parcurs la ce se pot aştepta din partea copiilor.

3. Dresorii evită pedepsele, le folosesc numai ca ultima alternativă, pentru a-l împiedica pe “elev” să se sinucidă sau să se rănească grav.
Trebuie ca şi noi să fim realişti. Dacă băieţelul dumneavoastră de doi ani se precipită în mod repetat să traverseze strada, nu aveţi altă soluţie decât să îl pedepsiţi. Administraţi-i o palmă la fund pentru a-l învăţa să nu se mai comporte într-un mod atât de periculos. Va trebui să-i impuneţi judecata dumneavoastră până când va fi capabil să gândească singur şi să stăpânească situaţia. Dar, este posibil totuşi, să învăţăm copilul multe lucruri fără a fi obligaţi să recurgem la pedepse.

De ce trebuie evitate? Deoarece adevăratul lor efect este de a suprima temporar o reacţie. Comportamentul sancţionat nu este descurajat în permanenţă; când efectul represiv se va atenua, comportamentul va redeveni identic cu cel anterior.

În acest fel, un psiholog a dresat un şoarece alb să apese un levier din propria sa cuşcă pentru a avea de mâncare. Levierul era legat cu un fir electric în aşa fel încât, de fiecare dată când şoarecele îl apăsa, simţea o uşoară descărcare. Şoarecele se retrage sub acţiunea acestui efect şi încetează să mai apese levierul. Dar totuşi îl apăsa de fiecare dată când îi era foame. Acest comportament a fost suprimat temporar dar nu definitiv. Dacă pedeapsa nu era repetată şoarecele reîncepea să apese levierul ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat.

Alte motive ar trebui să ne incite să ne pedepsim copiii cât mai rar. Fie că dresaţi un animal, sau că educaţi un copil, de fiecare dată când îl pedepsiţi îl învăţaţi să vă deteste şi să se teamă de dumneavoastră. Nu trebuie să învăţăm copilul nici ura, nici teama decât în cazurile absolut necesare pentru a-l proteja de el însuşi. De fiecare dată când un profesor pedepseşte un debutant, acest lucru devine un “stimul de aversiune”, la fel ca o descărcare electrică. Debutantul va încerca pe viitor să-l evite pe profesor şi materia pe care acesta o predă.

Am îngrijit într-o zi un fizician care a ales această carieră ceva mai târziu. Într-un mod neaşteptat, a început să evite cursurile de fizică atunci când era la universitate. După mulţi ani, în timp ce îl tratam, a înţeles motivul atitudinii sale. Primul său contact cu fizica a fost într-o clasă a unui profesor despre care îşi aducea foarte bine aminte ca şi de nişte experienţe făcute cu clopote de sticlă şi curent electric. Îşi aducea aminte de profesorul cu faţa mică, sinistră, cu buzele subţiri şi un comportament meschin faţă de copii. Acesta îl umilea şi îl ridiculiza de fiecare dată când nu reuşea prea bine. Acest profesor simboliza “fizica” pentru pacientul meu. A învăţat să chiulească, într-atât de mult se asemăna pentru el acest profesor cu levierul din cuşca şoarecelui.

4. În locul pedepselor, dacă doriţi ca un copil să înceteze să acţioneze contrar dorinţelor dvs, utilizaţi tehnica extincţiei.
Când un psiholog vrea ca un animal să nu mai facă un lucru, încetează pur şi simplu să încurajeze acea acţiune. Dacă recompensează cu un pumn de grăunţe un şoarece alb pentru faptul că a apăsat o clapetă, şi dacă vrea ca animalul să înceteză s-o mai apese, va înceta să-i mai dea grăunţele. Mai devreme sau mai târziu, nemaifiind încurajat, animalul nu va mai apăsa acea clapetă. La fel se întâmplă şi cu copiii.

Să luăm ca exemplu un copil de patru ani care a descoperit efectul electrizant asupra părinţilor în momentul în care foloseşte cuvinte urâte. Se întoarce acasă, pentru pima oară “bogat cu această descoperire”. Este copilul încurajat să-şi folosească repertoriul? Bineînţeles. De fapt, mama acţionează ca şi cum ar fi primit sarcina expresă de a-l încuraja (deşi acesta este ultimul lucru pe care îl doreşte). Manifestând atâta contrarietate în momentul în care copilul pronunţă cuvinte urâte, ea îl încurajază în mod efectiv. Atenţia pe care i-o arată este un adevărat stimul.

Cum îl poate face să înceteze? Ignorând pur şi simplu aceste cuvine şi rămânând calmă. Mai devreme sau mai târziu, când copilul va realiza că nu o mai poate irita pe mamă, va înceta.

5. Profesorul trebuie să dispună de un stimul pentru începători
Pentru animale, acesta este reprezentat de hrană. Pentru copii, este vorba de dragostea şi atenţia dumneavoastră. Pentru ca acestea să joace rolul de stimul, trebuie să fiţi o persoană amuzantă şi agreabilă. Trebuie să consacraţi un anume timp să vă amuzaţi împreună cu copilul, încercând să-i dovediţi că dragostea şi afecţiunea dumneavoastră reprezintă recompense pentru purtarea sa bună. Puneţi-vă următoarea întrebare: "Cât timp îmi petrec alături de copil, amuzându-ne gratuit, fără să-i cer să facă ceva? Dacă răspunsul este "foarte puţin", atunci poate că nu îl încurajaţi suficient să dorească dragostea şi atenţia dumneavoastră.

Un băiat de 17 ani pe care îl îngrijam discuta despre sentimentele pentru tatăl său şi îmi spunea: "În primii 15 ani ai vieţii mele, practic nici nu l-am văzut pe tata duminica. Era atât de ocupat la serviciu încât nu avea de loc timp pentru mine. Acum, de când am toate aceste probleme încearcă să fie prietenul meu şi să recupereze timpul pierdut. Ar dori să mă fac bine şi să nu mai am probleme la şcoală. Câteodată am chef să-i spun: "Las-o baltă bătrâne! Pe unde ai umblat în toţi aceşti ani?"

6. Încurajaţi-vă copilul în tot ceea ce doriţi să-l vedeţi făcând şi nu acordaţi atenţie lucrurilor pe care le face şi nu vă plac.
De exemplu, unul din pacienţii mei care nu înţelesese acest principiu, a descurajat-o în mod involuntar pe sora sa de a scrie poezii. El era la universitate, pe când ea, încă la liceu. I-a trimis o poezie scrisă de ea şi i-a cerut părerea. El nu cunoştea nimic despre psihologia stimulării şi în acest fel a luat poezia vers cu vers scriind exact ceea ce îi plăcea şi ce nu, spunând: "uite un pasaj bun", sau "chestia asta e cam stângace", "îmi place stilul acestui vers". Rezultatul acestui efort critic foarte serios, a fost că fata nu a mai scris niciodată o poezie. De ce? Deoarece a fost descurajată la prima încercare, prin toate criticile negative pe care le primise.

Cum ar fi trebuit să reacţioneze, urmând principiile psihologiei stimulării? Ar fi trebuit să-i scrie tot ce îi plăcea la această primă poezie. Ar fi fost perfect cinstit. Poezia avea de fapt multe lucruri bune. Ar fi trebuit să treacă sub tăcere lucrurile care nu îi plăceau şi să nu facă nici un comentariu asupra lucrurilor ce trebuiau ameliorate. Dacă ar fi făcut acest lucru, ideea de a scrie poezii ar fi fost încurajată prin interes şi complimente, iar fata ar fi continuat să scrie.

Citind aceste lucruri, vă gândiţi probabil, că nici unul din profesorii dumneavoastră nu v-a tratat în acest fel. Ei nu pun în valoare ceea ce este bun, ci fac să iasă la suprafaţă numai lucrurile care au defecte. Din păcate acest lucru este foarte adevărat.

Este dramatic de constatat că dresorii de animale sunt pedagogi mai buni decât profesorii din şcoli. De aceea mulţi părinţi au dificultăţi în a-şi învăţa copiii să atingă scopurile dorite.

Nici noi nu am fost crescuţi folosindu-se aceste tehnici psihologice. De aceea nu prea ştim să le aplicăm în cazul copiilor noştrii.

7. Încurajaţi orice progres. Nu aşteptaţi ca micuţul să reuşască în totalitate pentru a-l încuraja.
Un copil de nouă ani, cu care practicam şedinţe de psihoterapie, avea o problemă la şcoală: persista în a-i lovi pe ceilalţi copii. Avea nivelul E (foarte slab) la sociabilitate.

Când a venit să mă vadă pentru prima oară, se bătea cu ceilalţi copii cam de zece ori pe lună. După trei luni de tratament, aceasta nu se mai întâmpla decât de două trei ori pe lună. Dar, când a primit carnetul de note, cotarea sa la sociabilitate era tot E. Profesoara i-a explicat mamei că a fost obligată să-i acorde acest calificativ deoarece încă se mai bătea cu colegii de şcoală.

Aceasta este o metodă foarte stângace de a reacționa. Profesoara îi spunea: “Olivier, nu te pot recompensa cu o notă mai bună înainte de a nu ajunge să nu mai bați nici un copil. Profesoara nu ştia că în acest fel nu făcea nimic pentru a recompensa această ameliorare lentă.

Băiatul a fost furios şi a abandonat. Făcuse un efort sincer, cu ajutorul meu, pentru a nu-şi mai lovi colegii. “La ce bun d-le Doctor? Nu am lovit decât trei copii luna asta , şi încă am aceeaşi notă proastă!” Din punct de vedere psihologic, avea dreptate. Nu a primit nici un fel de încurajare din partea profesoarei, în timp ce el făcea un efort meritoriu.

Dacă copilul dumneavoastră învață să citească, să meargă pe bicicletă, să cânte la un instrument, să-şi îmbunătățească manierele sau să înceteze să-i lovească pe alții, oricare ar fi scopul care se vrea atins, încurajați-l la fiecare pas. Interesați-vă şi de cel mai mic efort pozitiv din partea sa.

Putem găsi mereu un motiv să-i complimentăm pe copiii noştrii, dacă vom căuta cu atenție. Un băiețel de grădiniță era o adevărată teroare pentru educatoare şi pentru colegii săi; ne-am străduit foarte mult să găsim un lucru pentru care să îl felicităm şi în acest fel să îl încurajăm să adopte o atitudine pozitivă.

Într-un târziu am găsit. Într-o zi, în timpul siestei, am constatat că se odihnea liniştit (probabil foarte obosit de a fi făcut pe nebunul cu o seară înainte). Educatoarea a prins ocazia, o dată cu acest comportament neaşteptat de liniştit din partea lui şi i-a spus: “Jean, azi eşti cel mai cuminte copil din clasă!” Când mama a venit să-l ia acasă în acea zi, el i-a spus plin de mândrie: “Educatoarea a spus că eu am fost cel mai cuminte în timpul siestei!” Şi în ziua următoare şi-a făcut siesta la fel de liniştit.

Atunci când copiii noştrii sunt cuminți, se poartă bine, nu prea le acordăm atenție, în cea mai mare parte a timpului. Nu ne deranjază aşa că îi ignorăm. Nu facem nimic pentru a încuraja acest comportament pozitiv. Dar atunci cînd copilul iese în evidență cu ceva, ne atrage imediat atenția. Cu alte cuvinte, nu facem decât să încurajăm comportamentul pe care nu îl dorim. Remediul constă în a ne face timp pentru a încuraja comportamentul dorit, în loc să ignorăm copilul când se poartă bine. Este foarte important, dacă aveți un băiețel turbulent, dificil, care face tot felul de mofturi. Când vedeți că se joacă liniştit, mergeți la el, mângâiați-i părul sau sărutați-l şi spuneți-i ceva de genul: “Câte-odată este atât de bine să te joci liniştit, nu?”

8. În prima perioadă, este important să încurajăm orice reacție pozitivă. O dată ce progresul se află pe calea cea bună, putem să mai rărim încurajările.
Nu este neapărat nevoie să încurajați fiecare mişcare pozitivă. Ar fi prea greu pentru o mamă să găsească atâta timp. Dacă răreşte încurajările, oricum va ajuta copilul de a se orienta către comportamentul dorit.

9. Faceți în aşa fel încât eventualul debutant să reuşască în primele etape ale activității care i-a fost încredințată.
Începeți cu sarcini uşoare şi apoi treceți la cele mai dificile. Într-o seară, jucam cărți cu băiatul meu de zece ani, când, celălalt băiat de patru ani şi-a manifestat intenția de a juca şi el. I-am promis, bineînțeles, că voi juca cu el după aceea. Ați încercat vreodată să jucați cărți cu un copil de patru ani? A juca după reguli, reprezenta un efort prea mare la această vârstă, deoarece aceasta cerea prea mult la nivelul său de maturitate. El voia doar să joace cărți.

Care a fost soluția? Cum să fac ca el să câştige, jucând cu mine? Uşor. Am adaptat regulile la nivelul său de patru ani. Am “jucat” dând cărți la întâmplare. El dădea o carte, eu alta. Foarte repede jocul a fost terminat. A “câştigat”. A anunțat pe un ton triumfător: “Am câştigat la cărți!”. L-am ajutat astfel să reuşească în primele etape, pentru a-l învăța să iubească jocul.

Dacă părinţii ar putea aplica toate aceste nouă principii ar avea mai puţin senzaţia de eşec în educarea copilului. Ar fi mai uşor să crească copii mai fericiţi şi mai încrezători în ei înşişi.

DISCIPLINA PRIN AUTOREGLARE

Am expus mai sus metode de disciplină sau de antrenament fondate cu ajutorul experienţelor efectuate pe animale. Ajungem acum la metode de antrenare care sunt specifice copiilor şi care nu pot fi aplicate câinilor, delfinilor sau papagalilor. Aceste metode au ca şi caracteristică comună întărirea conceptului despre sine al copilului. Animalele nu au un concept depre sine, în timp ce copilul are unul.

Este imaginea mentală pe care o are despre el însuşi. Va reuşi atât la şcoală cât şi în viaţă dacă va avea un concept despre sine puternic şi pozitiv. Să ne reamintim că scopul nostru final, atunci când disciplinăm un copil, este de a-l ajuta să devină un individ care se poate controla. Cu cât conceptul despre sine va fi mai puternic, cu atât va fi mai capabil să se autodisciplineze.

În calitate de părinţi ce puteţi face pentru a-l ajuta să-şi întărească acest concept despre sine şi să-l facem să progreseze către scopul pe care îl vizăm? Puteţi folosi următoarele metode:

- A ne aplica asupra universului zilnic al copilului şi a-l controla ne poate permite să nu mai avem nevoie de alte metode de disciplină.

Să presupunem că vizitaţi o grădiniţă şi că acolo găsiţi o clasă goală, fără nici un echipament educativ sau recreativ. Fără cuburi, fără camione, maşini, cărucioare, vopseluri, hârtie sau plastelină. Nimic cu care să se poată juca un copil. Acelaşi lucru şi în curte. Dacă o educatoare ar încerca să aducă copii într-un décor atât de gol, atât de puţin propice, ar avea de înfruntat probleme serioase de disciplină.

Aruncaţi un ochi la dumneavoastră acasă. Este casa dumneavoastră un loc cu puţin material educativ, dar plină de obiecte pentru adulţi, pe care copilul nu are voie să le atingă? Dacă da, aveţi toate şansele să întâmpinaţi multe şi inutile probleme de disciplină. Dar dacă din contră, casa dumneavoastră oferă un univers de lucruri interesante şi stimulante, veţi putea evita aceste probleme controlând universul zilnic al copilului.

Gândiţi-vă la drumurile lungi cu maşina. Cunosc părinţi pentru care aceste călătorii sunt adevărate coşmaruri, numai datorită faptului că nu ştiu să dea o ocupaţie copilului pe parcursul drumului. Nu se gândesc să ia cu ei jucării, sau surprize pe care să le dea când animozitatea între frate şi soră atinge paroxismul.

Acest gen de oameni nu prevăd pe parcursul călătoriilor opriri prin păduri, sau în locuri în care copiii pot coborâ pentru a alerga puţin. Şi părinţii se mai întreabă de ce copiii se bat, plâng şi fac drumul insuportabil. Puţin control şi organizare înainte de a pleca v-ar ajuta să nu vă folosiţi toată energia încercând să-i disciplinaţi pe copii.

Acest tip de control şi organizare lipseşte cel mai mult părinţilor. Cu cât mai mult organizaţi un mediu adecvat, cu atât mai puţine probleme veţi avea.

- Un contact personalizat cu fiecare copil favorizează dezvoltare unui concept despre sine sănătos.

Teoretic, părinţii ştiu că micuţii lor sunt unici, dar în practică, încearcă deseori să folosească aceleaşi metode de disciplinare pentru toţi, ca şi cum ar fi identici. Evident că nu sunt. Fiecare provine dintr-o combinaţie diferită de gene. Din punct de vedere biologic, unul dintre copii poate fi mai dur, iar un altul mai maleabil. Chiar în sânul aceleeaşi familii, fiecare copil creşte într-un univers diferit, în funcţie de locul său şi ordinea “sosirii”. Primul copil creşte înconjurat numai de adulţi, până la naşterea celui de-

al doilea; el este acela care îi învață pe părinți cum se creşte un copil (aceasta explică de ce marea majoritate a copiilor care vin la psihoterapie sunt primii născuți). Cel de-al doilea copil are mereu un altul în fața lui, la care se poate uita, de la care poate învăța.
La naşterea celui de-al treilea, al doilea devine copilul intermediar. Nu are avantajele primului născut, nici pe cele ale ultimului. Este puțin "eternul uitat". Al treilea devinde deci bebeluşul şi beneficiază de toate drepturile aferente rangului său. Şi aşa mai departe… Contează prea puțin numărul de copii din familie: fiecare creşte frumos şi bine într-un mediu ambiant care nu-i aparține decât lui.
Combinația genelor, adăugată la poziția ocupată în cronologia familiei subliniază faptul că fiecare dintre copiii dumneavoastră este diferit de ceilalți. De aceea aveți nevoie de metode educative diferite pentru fiecare în parte. Un copil tensionat şi îngrijorat nu va putea fi tratat ca un copil vesel şi destins. Din păcate, marea majoritate a părinților nu țin cont de acest lucru. Ei caută metode de disciplinare absolute şi universale, care pot fi aplicate tuturor copiilor. Ori, este curios de constatat, că singurele metode universale care "merg" la toți copiii sunt metodele negative, care antrenează un concept despre sine deficitar la toți copiii, oricare ar fi personalitatea lor. Dar când avem de-a face cu metode pozitive care favorizează dezvoltarea egoului, acestea trebuie personalizate. Adică, trebuie să găsim timpul necesar pentru a studia caracteristicile individuale şi tendințele fiecărui copil, fie ei introvertiți sau extravertiți, fatalişti şi puțin îngrijorați, sau serioşi şi introvertiți.

- A da copilului libertatea de a explora mediul său şi a-şi asuma autodisciplina imediat ce este posibil, la fiecare etapă a dezvoltării, favorizează edificarea unui ego pozitiv.

Prima oară când observă lingurița şi vă arată că doreşte să mănânce singur, lăsați-l să încerce. Mai puțină sau mai multă mizerie, la această vârstă, conteză prea puțin, deoarece este pe cale să învețe să se disciplineze şi să se controleze.
Dacă veți continua să-l hrăniți, veți încetini dezvoltarea independenței şi autodisciplinei sale. La fel se întâmplă cu toate celelalte activități. De îndată ce va putea să se îmbrace singur, să dea drumul la apă sau să se spele pe dinți, lăsați-l să le facă singur.
Ceea ce presupune, bineînțeles, răbdare. Fără nici o îndoială, nouă ne este mult mai uşor să îl hrănim sau să îl spălăm. Dar acest lucru nu este deloc benefic pentru el.
Copiii şi adulții văd faptul de a se îmbrăca cu ochi diferiți. Pentru noi un fermoir nu este decât o metodă de închidere care ne face îmbrăcatul mai rapid. Pentru copil acesta reprezintă un fel de jucărie. O cadă ne serveşte pentru a ne spăla, dar pentru copil, este locul în care se poate juca în apă. Aşa că trebuie să ne înarmăm cu răbdare şi să-i acordăm timpul necesar pentru a face lucrurile în maniera sa.
A permite unui copil să acționeze singur, presupune din partea noastră că suntem hotărâți ca acesta să crească. Când aud o mamă numind bebeluş copilul său de doi ani, sunt convins că în mod inconştient ea nu vrea ca acesta să crească. Deseori ezităm să ne lăsăm copiii să se descurce singuri, deoarece în străfundul nostru, undeva, nu ne dorim să-l vedem schimbându-se. Şi totuşi putem aduce multe lucruri bune copiilor dacă le respectăm dorința instinctivă de libertate şi dacă le lăsăm posibilitatea de a se dezvolta.

- A trata sentimentele în mod diferit față de acțiuni , favorizează în cazul copiilor, identificarea unui ego pozitiv (vezi capitolul 4)
- A ne încrede în forța atotputernică a imitației inconştiente este un element decisiv în formarea unui concept despre sine pozitiv la copil.

Copiii sunt imitatori extraordinari. Datorită acestui dar avem la îndemână un instrument educativ foarte eficient. Dacă putem oferi modele vii ale unei personalităţi cu trăsături pozitive, copiii noştri vor învăţa printr-o imitare inconştientă.
Dacă înţelegem acest concept, el ne va scuti de conflicte inutile cu copilul. Dacă le arătăm bunele maiere la masă, oferind propriul exemplu, mai târziu ne vor imita. Nici la doi nici la patru ani, dar ne vor imita. Dacă perseverăm în aceste încercări şi nu abandonăm la primele semne de dificultate, copiii vor imita şi această perseverenţă. Dacă dorim ca ei să respecte drepturile altora, ar trebui să începem prin a le respecta noi pe ale lor. Bunul exemplu este cea mai eficientă formă de învăţare pe care le-o putem oferi; dacă îl certăm pentru faptul că nu respectă sentimentele celorlalţi, prin aceasta îi arătăm că noi nu le respectăm pe ale sale. Acţiunile noastre reprezintă un mijloc educativ mult mai vast decât cuvintele noastre.
Unul dintre bolnavii mei, în vârstă de 16 ani, şi-a văzut tatăl, în cursul unui exces de furie înspăimântător, aruncând cu sticle prin casă şi lovindu-şi soţia. Într-un târziu aceasta a divorţat. Acest băiat repeta acelaşi tip de comportament vis-à-vis de mama sa, iar aceasta la adus la psihoterapie. Când era supărat pe ea, arunca cu sticle în ea. Copiii fac ceea ce văd făcându-se!
Nu numai că micuţul imită în mod inconştient comportamentul părinţilor săi, dar impregnează şi atmosfera din casă: amicală şi cooperantă, ostilă, sau de convenienţă. Atmosfera căminului este baza a tot ceea ce încercăm să-l învăţăm prin disciplină. Este sarcina părinţilor să supravegheze această ambianţă, cât şi modelele specifice pe care le furnizează. În fiecare zi învăţăm copilul câte ceva prin limbajul mut al comportamentului nostru. Îi oferim modele pe care le imită în mod inconştient.

- Susţinerea afectivă a părinţilor ajută copilul să învingă sentimentul de inadaptare şi să-şi construiască un ego solid.

Toţi copiii se simt inadaptaţi din cauza dimensiunilor şi lipsei de experienţă în contactul lor cu lumea. Mulţi adulţi minimizează aceşti factori şi sentimentele care decurg din ei.
Copiii sunt mici, neputincioşi şi inferiori părinţilor şi altor adulţi în înfruntarea cu lumea înconjurătoare. Dacă nu credeţi acest lucru încercaţi următoarea experienţă: mergeţi în genunchi o perioadă. Analizaţi ce simţiţi faţă de lumea giganică a adulţilor. Acest sentiment de neputinţă pe care îl aveţi corespunde a celui resimţit de copii. De aceea au nevoie de susţinere afectivă şi de încurajări din partea părinţilor pentru a putea depăşi acest sentiment.
După cum am mai arătat, putem oferi acest tip de ajutor copilului prin tehnica reflectării sentimentelor, arătându-i că înţelegem într-adevăr ceea ce simt. Este singurul gest pe care îl putem face pentru a îndepărta acest sentiment. Faptul că un adult îi arată că înţelege ceea ce simte îl face într-un mod surprinzător să se simtă mai sigur.
Din păcate, mulţi adulţi îşi imaginează copilăria ca pe o perioadă fără griji. Avem deci tendinţa de a minimiza importanţa acestui sentiment de insecuritate şi teamă. Avem tendinţa de a-l include printre problemele de mică importanţă care îi tulbură pe copiii noştri, comparativ cu adevăratele probleme cu care ne confruntăm în viaţa adultă. Unul dintre micuţii mei bolnavi de şase ani a rezumat acest lucru foarte bine. Discutând despre un eveniment care îl bulversase şi la care tatăl său i-a spus că nu avea de ce să plângă acesta a strigat: “Pentru el era un lucru de nimic, dar pentru mine însemna mult!”
Când un copil este confruntat cu o sarcină nouă care antrenează un sentiment de inadaptare, putem să îl facem să înţeleagă că suntem conştienţi şi că înţelegem foarte bine acest lucru. Îi putem acorda un ajutor afectiv arătându-i că avem încredere în el şi suntem aliaţii lui. Cel mai important este să înţeleagă că nu este singur. De fiecare dată când are nevoie de dumneavoastră trebuie să vă poată cere ajutorul. Această problemă de disponibilitate nu trebuire tratată cu uşurinţă de către părinţi. Tatăl sau mama pot

fi prezenți fizic în casă, dar copilul poate simți că aceştia nu sunt cu adevărat acolo, în sensul de a fi disponibili dacă are nevoie de ajutor sau înțelegere.
Părinții pot oferii un sprijin afectiv prin demonstrarea tangibilă a tandreței lor. Copiii nu pierd niciodată, crescând, această nevoie a semnelor de dragoste. O mângâiere, un pupic, un braț în jurul umerilor, sunt manifestări tăcute şi esențiale prin care arătăm unui copil că “suntem acolo”, alături de el, de fiecare dată când are nevoie de noi. Părinții neglijază deseori acele cuvinte magice încărcate de conținut afectiv: te iubesc. Îşi spun de multe ori că dragostea lor este exprimată prin fapte, aşa că ce nevoie mai este şi de cuvinte?
Dacă aceasta este şi părerea dumneavoastră, dați-mi voie să vă pun o întrebare: chiar dacă atitudinea soțului dumneavoastră vă arată dragostea pe care acesta o simte, veți fi satisfăcută să vă petreceți restul vieții fără să auziți vreo dată spunându-vă că vă iubeşte? Sigur că nu. Şi copiii împărtăşesc acelaşi sentiment. Au nevoie să vă audă spunând-o.
Atenție. Nu trebuie niciodată să vă manifestați în mod fizic dragostea pentru copilul dumneavoastră sau să-i spuneți: “te iubesc”, atunci când nu simțiți acest lucru destul de puternic. Nu vă pretați la efuziuni doar pentru că vă gândiți că acestea sunt bune pentru el. Dacă o faceți, copilul va percepe lipsa de sinceritate. Va realiza că gesturile şi cuvintele dumneavoastră nu corespund unui elan autentic. Acest lucru îl va tulbura şi îl va deruta deoarece va şimți din partea dumneavoastră un mesaj bivalent. Prin cuvinte şi gesturi îi spuneți că îl iubiți dar sentimentele dumneavoastră îl lasă să vadă contrariul. Dacă, la un moment dat, nu simțiți nici o afecțiune specială pentru el, mai bine nu spuneți şi nu faceți nimic, decât să jucați această comedie…

- Dacă lăsați copilul să învețe din consecințele naturale ale faptelor sale , îl ajutați să-şi întărească egoul

Aceasta este una dintre cele mai prețioase unelte pe care le avem la dispoziție. Din păcate, puțini părinți o folosesc. Să examinăm procesul acestor consecințe naturale.
Un copil nu mănâncă ceea ce are în farfurie la micul-dejun. Se joacă cu mâncarea, face orice, în afară de a mânca. Mama nu se enervează şi nu îl amenință că îl va pedepsi. Ia doar mâncarea de pe masă la sfârşit şi lasă să acționeze consecințele naturale. La puțin timp după aceasta copilul va dori probabil ceva de ronțăit.
Mama îi poate răspunde: “ Îmi pare foarte rău că îți este foame. Vom mânca din nou la prânz. E păcat că trebuie să aştepți atâta.” Foamea care îl şicanează pe copil este consecința naturală a faptului de a nu fi mâncat nimic la micul-dejun. Aceasta va aduce o schimbare mult mai rapidă în modul său de a reacționa decât orice dojană sau pedeapsă.
Una dintre problemele destul de des semnalate de părinți este aceea că copiii nu se prea înghesuie să se pregătească pentru a pleca la şcoală. Mamele mi-au spus că acest lucru se întâmplă aproape în fiecare dimineață. Ele se regăsesc epuizate nervos după ce copilul a plecat în sfârşit la şcoală. Este o încercare de lungă durată, marcată de împotrivirile copilului şi de insistențele mamei.
Remarc faptul că acestor mame le-ar fi de ajuns să facă trei lucruri: să hotărască cu o seară înainte ce haine va purta copilul a doua zi şi să-l determine să-şi pregătească lucrurile dinainte. Să-l trezească la timp. Să-i pregătească micul-dejun la timp. Pentru restul, copilul poate face cum vrea. Poate să-şi facă toaleta şi să se îmbrace, poate să ia micul dejun, să-şi strângă lucrurile şi să plece la şcoală.
În mod inevitabil, când am expus acest plan unei mame, aceasta a spus cu o voce descurajată: “Ştiu ce se va întâmpla dacă încerc să procedez în felul acesta!”
- Da? Ce se va întâmpla?
- Va trage de timp în aşa fel încât va pierde autobuzul şcolii.

- Şi ce dacă?
- Păi, dacă îl pierde, va trebui să-l duc eu cu maşina.
- De ce?
- Dacă nu îl duc, va întârzia la ore.
- Şi ce dacă? Dacă s-ar duce pe jos?
- Drumul este foarte lung şi va ajunge obosit.
- Şi ce dacă?
- Nu va fi prea bine pentru el să ajungă la şcoală atât de târziu.
- Ei şi?

Am continuat s-o întreb "ei şi?". Am vrut să-i arăt în acest fel că dacă s-ar abține de a proteja copilul de consecințele faptelor sale, acestea l-ar putea învăța multe lucruri.

Dacă aceste consecințe naturale sunt agreabile, copilul persistă, în general, în modul său de a acționa. Dacă sunt dezagreabile, copilul va simți nevoia de a-şi schimba comportamentul, numai dacă părinții nu se interpun pentru a-l proteja. Din păcate acest lucru se întâmplă cel mai des. Când părinții intervin pentru a feri copilul de a suporta consecințele neplăcute ale acțiunilor sale, acesta nu poate profita de valoarea lor educativă la momentul propice. Este un lucru nefast pentru egoul său, iar aceasta îl împiedică să poată conta pe el însuşi. Bine înțeles, trebuie să dați dovadă de bun simț utilizând această noțiune. Dacă lăsați un copil foarte tânăr să experimenteze consecințele antrenate de acțiunea traversării unei străzi aglomerate, acest lucru poate fi nefast pentru sănătatea sau viața sa. Trebuie să interveniți şi să-l împiedicați să alerge pe stradă. Dar atunci când consecințele naturale nu reprezintă decât lucruri dezagreabile, păstrați distanța şi lăsați lucrurile să-şi urmeze cursul lor logic.

Ar fi ideal să ne putem baza în întregime pe acest concept al consecințelor naturale ale comportamentului pentru a disciplina un copil. Din păcate aceste nu sunt întotdeauna suficiente. Uneori trebuie să creăm şi consecințe artificiale pentru a sancționa conduita copilului.

Dispunem de trei modele principale:

1. Putem priva copilul de un lucru la care ține.

Să presupunem că micuțul dumneavoastră de cinci ani desenează pe pereții camerei dumneavoastră. Acest lucru este normal la doi ani, dar reprezintă un act de ostilitate la cinci ani. Din nefericire pentru învățarea disciplinei, această acțiune nu antrenează consecințe neplăcute. Trebuie deci, să creați consecințe artificiale şi arbitrare care vor impune copilului limite stricte.

Dacă, descoperind fapta, vă enervați foarte tare, îi puteți aplica o pedeapsă imediat. Acesta este un tip de consecință artificială foarte neplăcut pentru copil. Sau îl puteți priva de ceva plăcut, spunându-i: "Eşti destul de mare ca să ştii că nu se desenează pe pereți. În acest caz nu vei mai avea acces la creioanele colorate timp de trei zile. Astfel îți vei aminti că pentru desen se foloseşte hârtia, nu pereții!"

2. Putem izola copilul, îndepărtându-l de grupul său social sau trimițându-l în camera lui.

Să presupunem că micuțul de patru ani împiedică un grup de copii să se joace în grădină sau în casă. Îi puteți spune: "Văd că nu eşti în stare să te joci cu prietenii tăi. Îi loveşti şi faci dezordine. Du-te şi te joacă singur în camera ta şi vino să-mi spui când vei fi în stare să te controlezi."

De fiecare dată când folosiți izolarea ca pedeapsă, este esențial să lăsați, dacă putem spune aşa, uşa deschisă. Nu trimiteți copilul în camera lui ca şi cum ar trebui să rămână acolo pentru totdeauna. Scopul nu este să-l încarcerați definitiv, ci de a provoca o schimbare în comportamentul său. Să ştie că atunci când îşi va schimba atitudinea, va putea reveni la joacă.

3. Putem da o bătăiță unui copil.

Țin să precizez în mod clar că există un mod “bun” şi un mod “rău” de a aplica o bătăiță. Numesc mod “rău” faptul de a administra o bătaie în mod sadic şi crud, care inspiră copilului ură şi dorință de răzbunare. Este pedeapsa administrată cu un furtun, curea, sau orice altă armă de “adult”. De asemenea, în această categorie se încadrează şi palmele umilitoare.

Metoda “bună” de a corecta un copil nu are nevoie de accesorii. Mâna tatălui sau a mamei care loveşte de două, trei ori fundul copilului este suficientă. Dacă este bine administrată, reprezintă un lucru pozitiv. Însănătoşeşte atmosfera, şi este preferabilă unei predici sau unei morale culpabilizatoare.

Ați auzit probabil vechea zicală: “ Nu loviți niciodată un copil când sunteți nervoşi”. Consider că din punct de vedere psihologic este un sfat foarte prost, şi propun opusul său: “Nu loviți un copil decât dacă sunteți nervoşi”. Un copil înțelege foarte bine acest lucru. Ştie că sunteți furios contra lui şi ştie şi de ce. Ceea ce un copil nu înțelege este că dacă o supără pe mamă la ora zece dimineața, aceasta îi spune: “ Foarte bine, tatăl tău va rezolva această problemă când se va întoarce de la serviciu!” Iar când tatăl ajunge acasă este însărcinat cu administrarea unei corecții despre care se crede că va servi drept lecție copilului. Ori aceste corecții administrate cu sânge-rece, copilul nu le poate înțelege şi nici ierta.

Ceea ce recomand este corecția de tipul “Buf! Au!” “Buf-ul” dvs, urmat imediat de “Au-l” copilului. Nu o aplicați decât atunci când sunteți furioşi şi aveți dorința de a rezolva problema “pe loc”. În zilele noastre, multe mame par să se teamă să “atingă” copilul. Vorbesc şi țipă mult, încearcă să negocieze cu copilul. Este o enormă greşeală, deoarece aceasta le distruge autoritatea de părinte.

Ceea ce trebuie făcut, este să-i spuneți copilului o dată sau de două ori ce trebuie să facă sau să înceteze de a face. Atunci, dacă refuză să asculte şi vă irită aplicați-i corecția pe loc.

După ce ați făcut acest lucru vă veți simți puțin contrariată şi vinovată de a vă fi pierdut sângele-rece. Curaj, nu este totul pierdut. Puteți să-i spuneți copilului, găsind cuvintele potrivite: “ Vezi tu, mami a făcut o prostie. M-am enervat şi asta mă supără.” Şi replecați cu piciorul drept fără să vă mai loviți de culpabilitate, frustrare şi contrarietate.

Aşteptați să vă reveniți după acest incident. Se poate întâmpla în cinci minute sau în cinci ore. Dacă constatați că v-ați înşelat, este important ca micuțul să ştie şi el acest lucru. Mai ales, nu îl lăsați să creadă că l-ați “corectat” numai pentru binele lui. Este atât de fals încât îşi va da seama imediat.

Scopul principal al aplicării corecțiilor, orice ar spune părinții, este de a-i uşura pe aceştia. Cu toții avem nevoie de asta, din când în când, atunci când copii “ne calcă pe nervi”

Dacă am fi fost părinți model, am fi cu toții atât de maeştrii încât nu am aplica niciodată corecții, în afară de cazurile excepționale. Ori, nu suntem perfecți sută la sută. Nu suntem capabili să ne păstrăm calmul în orice circumstanțe, impunând disciplina noastră. Natura, se pare că a hotărât altfel. Atunci când copiii fac prostioare, ne pierdem sângele rece şi îi lovim. Dar nu avem de ce să ne simțim vinovați. Noi ne uşurăm şi ei de asemenea, atmosfera se purifică. Atât părinții cât şi copiii pot porni din nou la drum mai liniştiți. Administrând corecțiile extirpați din relațiile dumneavoastră cu copiii mânia, furia şi toate sentimentele negative. Vă puteți reasuma autoritatea părintească.

Unii dintre cititori pot găsi jenantă ideea că bătăițele sunt administrate în special pentru a-i uşura pe părinți. Poate că încă trăiți cu iluzia că unicul scop al bătăii este de a exercita o influență benefică asupra copilului. Dacă este şi cazul dumneavoastră atunci va trebui să o schimbați.

În cele din urmă, noi părinții suntem ființe umane, de aceea vă spun: “ Descărcați-vă aplicând câte o corecție din când” dacă este necesar. Dar sper că dacă veți urma sfaturile din acest capitol, veți fi mai puțin obigați să le aplicați.

Dacă sunteți totalmente cinstiți cu dumneavoastră înşivă, admiteți că uneori vă cam lăsați duşi de val şi realizați abia mai târziu că n-ar fi trebuit să vă arătați atât de violenți. Dacă într-o zi se întâmplă să fiți nervoşi din cauza vecinilor sau pentru un motiv oarecare se poate să vă descărcați pedepsind copilul.
Ce este de făcut în acest caz? Bine înțeles, puteți oricând să jucați rolul personajului infailibil şi virtuos şi să spuneți că micuțul merita din plin ceea ce a primit. Sau puteți avea, pur şi simplu, curajul de a-i spune, de exemplu: "Ştii, puiule, mama s-a enervat şi te-a certat foarte tare. Acum îmi dau seama că nu greşisei prea mult. Am fost foarte nervoasă astăzi, dar nu din cauza ta. Trebuie să-mi cer scuze."
Copilul va simți crescând în el un val de solicitudine pentru dumneavoastră, văzându-vă că recunoaşteți a fi o ființă umană, deloc infailibilă. Rezultatul va fi foarte plăcut pentru egoul său şi al dumneavoastră!
Să facem bilanțul! Despre consecințele naturale ale conduitei proaste a unui copil am spus că pot fi înlocuite cu consecințe artificiale. Dar chiar dacă aceste consecințe sunt artificiale, folosirea lor trebuie supusă unor reguli de bază.

a) Consecințele artificiale trebuie să fie destul de logice.

Acelaşi tip de comportament trebuie să antreneze aceleaşi consecințe. Dacă într-o zi confiscați cariocile deoarece copilul desena cu ele pe pereți, iar a doua zi îi adresați un zâmbet îndulgent pentru a fi făcut acelaşi lucru, îi va fi foarte greu să înceteze de a mai mâzgăli pereții.

b) Consecințele artificiale trebuie să fie immediate

Cu cât mai repede survine o consecință în urma acțiunii care o produce, cu atât mai profitabilă va fi pentru copil. Când rezultatele dezagreabile survin cu întârziere, este greu pentru copil să stabilească raportul între cele două fapte.
De exemplu, dacă micuțul a făcut o prostie dimineața, consecințele ei trebuie să fie immediate; nu aşteptați sosirea tatălui de la serviciu. Spuneți-i: "Prea bine, nu te vei uita la televizor toată ziua, începând de acum!"

c) Dacă privați un copil de un lucru care îi place, perioada privațiunii trebuie să fie rezonabilă.

A priva un copil de televizor o lună întreagă este un lucru nebunesc. În acest caz pedeapsa îşi pierde sensul. Nu-l mai împinge nimic spre a-şi ameliora conduita. În schimb a-l priva de televizor câteva zile (sau mai puțin) este o pedeapsă inteligentă care îl incită să se îndrepte.

d) Nu pedepsiți niciodată un copil privându-l de ceva care îi este esențial.

Am cunoscut părinți care şi-au pedepsit copilul privându-l de petrecerea prevăzută pentru aniversarea sa, sau de o vizită proiectată de mult timp într-un parc de distracții. Asemenea privări nu schimbă mare lucru în comportamentul copilului. Riscă, mai degrabă, să provoace ostilitate şi dorința de răzbunare. După cum spunea chiar un copil, privarea de o serbare de aniversare constituie "o pedeapsă crudă şi anormală". Este perfect adevărat.

e) Consecințele artificiale dezagreabile trebuie să fie pe cât posibil în raport cu comportamentul rău ce le-a cauzat.

Dacă un copil a desenat pe pereți, pedeapsa în raport cu fapta ar fi privarea de creioane şi carioci. În acest caz va admite logica şi dreptatea pedepsei.

f) Dați-i copilului un model pozitiv a ceea ce trebuie să facă.

Dacă vă uitați o zi întreagă la mame cu copii, veți observa că un mare număr dintre ele îşi petrec aproape tot timpul spunând copilului ce să nu facă. Dacă ceea ce am spus pare surprinzător, să studiem exemplul următor. Cunosc un fabricant de marionete, pe numele său Preston Hibbard, care dă reprezentații cu păpuşi. Cunoaşte foarte bine psihologia copiilor, care adoră spectacolele sale. Într-un moment al reprezentației, personajul principal, prințul, se află pe cal, iar regizorul spune copiilor: "Atenție, să nu spuneți cuvântul "Hopa" deoarece, de fiecare dată când calul aude "Hopa" se scutură şi îl aruncă jos pe prinț. Ați înțeles bine, nu spuneți calului "Hopa"!" Abia a terminat de explicat copiilor

ce trebuie să NU facă, că micuții strigă plini de veselie: “Hopaaa” Multe mame nu par să înțeleagă efectul produs atunci când spunem unui copil să Nu spună: “Hopa”. Sunt uimite şi nefericie, când copilul începe să le strige în față exact acest cuvânt.
Când ne adresăm unui copil pentru a-i dirija acțiunile, trebuie să-i spunem ceea ce trebuie să facă şi să ne abținem de a-i spune ceea ce nu trebuie să facă.
În loc să spuneți: “ Nu mai arunca cu nisip”, puteți să spuneți: “Nisipul este făcut pentru jucat, nu pentru aruncat”
g) Dați dovadă de bun simț în situațiile periculoase.
Prin situații periculoase, înțeleg de exemplu, ca un copil de şase ani să traverseze strada fără să se asigure, să se joace cu focul, cu apa clocotită, cu cuțitele sau otrăvurile. Adaptând în mod inteligent copilului rutina zilnică, se pot elimina unele din aceste riscuri. Dacă grădina este bine închisă, nu are nici o şansă să iasă pe stradă. Dacă toate produsele toxice sunt în afara razei sale de acțiune, nu trebuie să vă faceți griji pentru pericolul otrăvirii.
Dar această adaptare controlată a mediului copilului nu este suficientă pentru a garanta siguranța în fața tuturor eventualelor pericole. Pentru a-l ajuta să scape din situațiile riscante trebuie să-i “implantați” o teamă rezonabilă şi sănătoasă față de pericol, fără a-i da însă un exces de fiori.Lăsați-l să descopere consecințele nefaste ale actelor sale în situații care nu sunt periculoase. Se va arăta mai dispus să vă asculte cu încredere când îi semnalați o amenințare, decât dacă l-ați proteja excesiv şi l-ați împiedica să descopere singur consecințele faptelor sale.
Pentru foc, de exemplu, cred că este bine să învățați copilul să aprindă chibrituri şi să recunoască importanța focului cât mai curînd posibil. Lăsați-l să învețe cum să se servească de chibrituri pentru a aprinde un foc. Este mult mai preferabil aşa, decât a-i interzice categoric orice contact cu chibriturile, lucru care ar face din foc un subiect tabu. Este posibil ca micuțul să vrea să se joace cu focul numai pentru că este interzis.
Urmând aceste şapte principii pozitive, veți face minuni pentru a întări egoul copilului şi pentru a-l ajuta să-şi impună singur disciplina.
Înainte de a începe descrierea metodelor educative ce trebuie evitate, vreau să precizez că toți părinții pe care îi cunosc, incluzându-mă pe mine, le-am utilizat, măcar în parte, la un moment dat şi că le vom mai utiliza încă (poate chiar mâine), înainte ca micuții noştrii să fie mari şi responsabili. Uneori din cauza ignoranței, alteori datorită faptului că nu suntem ființe perfecte. Doresc totuşi să trec în revistă aceste metode, măcar pentru ca cititorii mei să nu facă apel la ele din ignoranță. Iată deci, cele 12 porunci ale părinților:

1. Nu umiliți copilul.
Dacă vi se întâmplă să spuneți: “Cum poți să fi atât de idiot?” sau “ Eşti un prost”, “Nu eşti bun de nimic!”, puteți leza egoul copilului.
2. Nu folosiți amenințări.
Amenințările slăbesc conceptul despre sine. De fiecare dată când amenințăm un copil, îl învățăm să se simtă rău în propria piele şi să-i fie teamă de noi sau să ne deteste.
Amenințările au un efect psihologic negativ asupra copilului. Dar mamele nu trebuie să generalizeze şi să creadă că amenințare este faptul de a spune “nu” unui copil. Din potrivă. Când un copil “o ia pe arătură” şi dvs. trebuie să-i impuneți o limită, chiar dacă aceasta se va concretiza într-o bătăiță, faceți-o! Dar nu îi spuneți dinainte copilului ceea ce îi veți face dacă nu este cuminte. Amenințările angajază viitorul, în timp ce copiii trăiesc în prezent. De aceea amenințările nu au efect dacă este vorba de a ameliora comportamentul unui copil.

3. Nu faceți copilului promisiuni disproporționate.

Cazul cel mai incredibil de "corupție" a copilului, pe care îl cunosc personal, este acela al unui tată care a promis fiului său de 15 ani că îi va cumpăra un Porsche la ieşirea din liceu dacă va avea numai note peste opt. Care poate fie efectul unei asemenea promisiuni? Acesta deplasează motivațiile profunde ale copilului din interior spre exterior. În loc ca băiatul să vrea să învețe pentru satisfacția sa personală, nu mai învață decât pentru a obține recompensa exterioară.

Dacă vă găsiți într-un magazin în care mamele au ieşit la cumpărături împreună cu copiii lor veți auzi probabil pe mame oferind şi pe copii acceptând promisiuni de recompense dintre cele mai variate. Copilul o înfurie pe mamă făcând dezordine prin rafturi, iar aceasta îi promite: "Dacă eşti cuminte şi nu pui mâna pe nimic, am sa-ți cumpăr o jucărie." Acest lucru nu va fi profitabil pentru edificarea unui ego sănătos la copil şi nici pentru crearea unui individ dotat cu autodisciplină, care respectă drepturile celorlalți.

4. Nu smulgeți promisiuni copilului

Să privim împreună următoarea scenă: Micul Bernard a făcut un lucru rău. Mama îi spune: "Promite-mi că nu mai faci niciodată!". Bernard, abil, oferă mame promisiunea dorită. O jumătate de oră mai târziu deja recidivează. Mama este contrariată şi abia stăpânindu-şi furia, acuză: "Bernard, totuşi mi-ai promis!", fără să ştie că promisiunile nu au nici un sens pentru copii. Promisiunea, la fel ca sora ei, amenințarea, angajază viitorul. Iar copiii trăiesc în prezent. Dacă este vorba de un copil foarte sensibil, această promisiune pe care i-o smulgem îl va învăța doar să se simtă vinovat dacă nu o respectă. Sau, dacă nu este foarte sensibil, îl va învăța să fie cinic şi să înlocuiască o schimbare adevărată în comportamentul său prin cuvinte goale.

5. Nu protejați excesiv copilul

O atitudine prea protectoare slăbeşte egoul. În acest fel copilul poate învăța următorul lucru: "Nu poți face mare lucru pentru tine însuți. Trebuie să fiu mereu alături de tine pentru a te îngriji." Marea majoritate a părinților nu par să aibă prea mare încredere în copil. Deviza dvs. ar trebui să fie: să nu fac niciodată pentru un copil ceea ce poate face el însuşi.

6. Nu trebuie să-i vorbiți prea mult copilului

Discursurile lungi înseamnă pentru copil: " Nu eşti în stare să înțelegi prea bine, iar în acest caz trebuie să asculți tot ce am de spus." Următoarele două remarci, făcute de către tineri, ilustrează foarte bine reacția lor în fața adulților care vorbesc prea mult. Un băiețel de cinci ani îl întreabă pe tatăl său: "Tati, de ce îmi dai mereu un răspuns atât de lung, când eu îți pun o întrebare atât de micuță?"

Un alt copil de aceeaşi vârstă a fost surprins amenințând un coleg: " Am să te bat şi am să te tai în bucăți! Stai să-ți explic!"

7. Nu cereți copilului ascultare oarbă şi imediată

Să presupunem că soțul dvs. vă spune: "Dragă, lasă baltă ce faci acum şi adu-mi o cafea imediat!" Cred că mai degrabă ați avea poftă să-i dați cu cafeaua în cap. Şi copilul are exact acelaşi sentiment atunci când îi cereți să înceteze imediat ceea ce face pentru a executa ceea ce doriți dvs.

Să dăm copiilor noştrii măcar timpul să reacționeze. Puteți să spuneți: "Pierre, în zece minute va trebui să vii la masă." Ascultarea imediată poate corespunde egoului unui cetățean al unei țări totalitare, dar nu va trebui să figureze în repertoriul nostru pedagogic dacă dorim să formăm indivizi liberi şi autodisciplinați.

8. Nici prea indulgenţi nu trebuie să fim

A ceda la toate rugăminţile copilului constituie ceea ce mulţi părinţi numesc " a răsfăţa". În fond, a ceda prea uşor semnifică faptul că părinţilor le este teamă de a spune "nu", de a fi fermi, în limitele pe care le fixează, ceea ce dă copilului sentimentul că toate regulile sunt flexibile şi că este suficientă o mică forţare pentru a le depăşi. Acest lucru poate merge în interiorul celulei familiale, dar pregăteşte copilul pentru o "trezire" teribilă la contactul cu lumea. A acorda prea mult unui copil, echivalează cu a-i sufoca şansele de a deveni indepentent şi autodisciplinat.

9. Trebuie să vă arătaţi coerenţi vis-à-vis de reguli şi legi

Dacă în ziua de luni, mama, foarte destinsă, lasă copilul să facă tot ce doreşte şi trece cu vederea greşelile, pe care marţi le pedepseşte aspru, efectul produs asupra copilului este acelaşi ca şi când culoarea roşie a semaforului ar arăta într-o zi STOP şi în altă zi TRECEŢI. Copilul are nevoie de o oarecare uniformitate şi de un minimum de certitudine asupra aceea ce se aşteaptă de la el.

10. Nu fixaţi reguli inadaptate vârstei copilului

Dacă vă aşteptaţi din partea unui copil de doi ani să fie la fel de ascultător ca şi când ar avea cinci ani, nu veţi reuşi decât să-i treziţi răutatea si ura împotriva dvs. Aceasta înseamnă a-i cere o maturitate şi o conduită de care nu este încă în stare, ceea ce are un efect nefast asupra dezvoltării conceptului despre sine.

11. Nu folosiţi metode culpabilizante şi moralizatoare

Asemenea metode formează un ego inadecvat. O metodă de disciplină care inspiră un sentiment de culpabilitate este aceea care transmite copilului un mesaj de genul: "Este foarte rău ceea ce ai făcut. Nu eşti un copil cuminte. Cum ai putut să faci aşa ceva mamei tale, după tot ce a făcut ea pentru tine?"

Data viitoare când vă veţi simţi tentată să faceţi morală unui copil de mai puţin de şase ani, dece să nu-i ţineţi un mic discurs în spaniolă sau germană sau să bâlbâiţi ceva ininteligibil? Acesta va avea acelaşi efect ca şi o predică moralizatoare. În orice caz acest lucru nu îl va face să înţeleagă că a greşit.

În fiecare zi, zeci de mii de reproşuri sunt pronunţate de către părinţi la adresa săracilor copii. Dacă ar exista microfoane ascunse care să înregistreze exact focul care hrăneşte aceste reproşuri, mamele ar fi uimite ascultând ce spun în fiecare zi copiilor. Benzile înregistrate constituie mici predici moralizatoare, ţipete, certuri, remarci umilitoare şi injurii.

Un fenomen interesant se manifestă la copiii supuşi acestui tir de baraj verbal. Urechile lor se închid. Este unicul mijloc de apărare pe care îl au contra acestui flux de cuvinte. Cum nu poate în mod natural să "taie sunetul" în mod complet, înregistrează oricum, şi chiar foarte bine, breşele deschise în egoul său.

Reprobarea verbală are foarte mică influenţă asupra comportamentului copilului.

12. Dacă nu aveţi intenţia să le vedeţi executate, nu mai daţi ordine

Iată o scenă clasică: o mamă spune copilului: "nu te mai căţăra pe scaun!" Copilul continuă să se caţere. "Ţi-am spus să nu te mai caţeri pe scaun, Richard!" Copilul, fără a-i acorda atenţie, continuă. "Richard, Tu auzi bine? Ţi-am spus să nu te mai caţeri pe scaun!" Copilul încă nu acordă atenţie mamei, care nici nu mai încearcă să îl împiedice. În acest fel îl învaţă să nu ţină cont de ordine şi comenzi. Pentru a evita acest gen de formare negativă, nu-i cereţi nimic, nu ordonaţi nimic din ceea ce nu sunteţi hotărâţi să vedeţi pus în aplicare.

Am avansat foarte mult în acest capitol asupra disciplinei şi aş dori, foarte repede să trec în revistă tot ce am discutat despre acest subiect.

Doriți ca micuțul dvs. să devină un adult capabil să-şi asume rolul singur, o ființă responsabilă de autodisciplina sa. Pentru a realiza acest lucru, începând de la vârsta preşcolară şi terminând târziu în adolescență, copilul are nevoie de o disciplină impusă de către părinți pentru a-l ghida spre autodisciplina dorită.

Am definit disciplina ca fiind o învățătură dată de către părinți, o ucenicie din partea copiilor. Disciplina, ca şi proces de învățare, este supusă unor principii psihologice care guvernează învătarea atât la animale cât şi la oameni.

Unele dintre aceste principii psihologice se aplică şi la animale şi la oameni. De aceea, este foarte judicios din partea părinților să ştie care sunt acestea şi să le folosească în mod inteligent.

Există şi alte principii psihologice de învățare, care se aplică specific ființelor umane iar părinții trebuie să fie foarte interesați în a le cunoaşte. Altfel, vor utiliza metode care sunt sortite eşecului şi care nu vor aduce decât decepții, atât lor cât şi copiilor.

Dacă utilizăm metode de învățare pe care experiența ştiințifică le-a dovedit eficiente, suntem în măsură să instruim copiii să se autodisciplineze, fără a mai fi nevoie ca disciplina să le fie impusă din exterior.

Şi care va fi rezultatul, dacă învățăm să folosim metode eficiente şi să le evităm pe cele neeficiente? Vom obține în acest caz “Copilul Model”? Sper că nu. În calitate de psiholog, nu sunt atrasă de noțiunea de “copil Model”. Acesta nu este nici fericit, nici autodisciplinat. Este un copil care ne arată o fațadă. Prin intimidare a fost adus la un anume comformism exterior, dar în el subzistă o rană afectivă şi emoțională considerabilă. Dacă obținem un copil de vârstă preşcolară calm şi respectuos în orice moment, care nu se revoltă şi nu ne scapă de sub control, fericit să îndeplinească tot ceea ce părinții îi cer, nimeni să nu-i inspire sentimente negative, să nu manifeste nici un interes pentru problemele sexuale, care nu minte niciodată, nu se bate cu frații sau colegii, este virtuos, altruist, are principii morale, este conştiincios, curat, îi respectă pe ceilalți, atunci nu avem de-a face cu un copil.

În timp ce îi învățăm pe copiii noştrii disciplina şi îi ghidăm către scopul final, să nu uităm niciodată că sunt încă nişte copii.

Metodele noastre de disciplină trebuie să permită calității dinamice a copilăriei să se canalizeze în norme sociale unanim recunoscute. Aceste metode nu trebuie niciodată să elimine această calitate vitală şi dinamică care îi face pe copii să se poarte ca nişte… copii.

COPILUL ŞI VIOLENȚA

După tragicele evenimente produse în aceşti ultimi ani, părinții se preocupă mai mult de subiectul violență. Am asistat la asasinate, acte teroriste, manifestații de mase pe tot cuprinsul Terrei. Televiziunea, arătând aceste evenimente publicului larg, a pus accentul pe instinctele violente ale contemporanilor noştrii. Nimeni dintre noi nu doreşte să aibă copii care să se transforme în indivizi violenți. Cum putem împiedica acest lucru?

Prea mulți oameni din zilele noastre vorbesc despre violență într-o manieră vagă şi prea generală. O carte apărută recent, vorbeşte despre acest subiect de-a lungul a 356 de pagini, fără ca autorul să dea vreo definiție precisă. Pentru mine, violența reprezintă sentimentul de furie sau de ostilitate sub forma sa cea mai intensă, cea mai distructivă şi aş defini-o astfel: “Furie exprimată prin acte vehemente care are ca scop rănirea fizică sau distrugerea altei persoane”

Trebuie făcută diferența între actele de violență şi sentimentele violente, care sunt două lucruri distincte. Remarcați că definiția violenței se raportează acțiunilor ostile. Ne dorim cu toții ca micuții noştrii copii să poată controla aceste acte în timpul copilăriei şi mai târziu în viață.

Doi copii se joacă la grădiniță. Unul dintre ei vrea să se joace cu un camion, celălalt refuză să i-l dea. Primul, ia un cub de jos şi îl loveşte pe celălalt în cap. Aceasta este o acțiune violentă. Nu ne dorim ca copiii noştrii să reacționeze în acest fel.

Săptămâna trecută, într-un cartier din Los Angeles, în mijlocul nopții, a izbucnit o violentă dispută între un judecător şi soția lui. În momentul culminant al discuției judecătorul îşi loveşte soția de mai multe ori cu un cuțit. În mod normal, un judecător nu este genul de persoană pe care o asociem cu ideea de violență, dar, în acest caz, este vorba de un act de violență. Nu ne dorim ca micuții noştrii să fie incapabili să-şi controleze impulsurile când vor fi mari.

În ceea ce ne priveşte, marea noastră majoritate, când ne gândim la violență, vedem un cuțit sau un pistol. Există alt tip de violență pe care deseori îl negljăm. Violența contra propriei persoane. Sinuciderea este deasemenea un act de violență.

Sentimentele violente, pe de altă parte, sunt diferite, deoarece pe acestea le putem controla. Am încercat pe tot parcursul acestei lucrări să arăt ceea ce ne vine în mod spontan în minte: bucurie şi fericire, depresie şi tristețe, dragoste, furie şi ostilitate. Din acest punct de vedere sentimentele violente nu sunt diferite de celelalte.

Dacă suntem perfect sinceri cu noi înşine, vom admite că, din când în când, simțim ceva agresivitate. Din când în când, soțul şi soția încearcă sentimente de furie unul contra celuilalt. Când un copil face un lucru care ne înfurie, simțim mânie. Orice femeie care afirmă că nu a avut niciodată nu asemenea sentiment față de copilul ei, îşi face iluzii. Este o reacție normală. (Bineînțeles, dacă constatați că sunteți stăpâniți majoritatea timpului de astfel de sentimente, consultați un psiholog care vă va ajuta să vă restabiliți afectivitatea în relațiile familiale).

Şi copiii reacționează în acelaşi fel. Şi este normal. Un copil furios este fără îndoială stăpânit de violență.

La fel se întâmplă şi în relațiile dintre indivizi sau grupuri sociale. Violența este un prost mijloc de a rezolva conflictele între oameni, fie ei soț şi soție, student şi administrația universității, alb sau negru.

Noi dorim ca diferendele şi conflictele să fie soluționate fără a se face recurs la legea junglei. De aceea trebuie să facem tot ceea ce ne stă în puteri pentru a ne ajuta copiii şi pe noi înşine să controlăm acțiunile violente.

Nu dorim numai să înfrângem aspectul negativ al acestor acțiuni asupra copiilor noştri. Vrem să-i şi învățăm valorile pozitive de dragoste, cooperare, interes sincer pentru fericirea altora, compasiune pentru cei care suferă. Dorim să învețe să se folosească de rațiune şi de negociere în rezolvarea conflictelor umane.

Cum acționăm în acest sens? Nici un studiu ştiințific nu indica faptul că ființele umane sunt violente din naştere. Oamenii "învață" violența. Bineînțeles, cei care îi învață nu sunt conştienți de acest lucru. Este trist de constatat că micuții învață această violență de la părinții lor. Totuşi nici unul dintre părinți nu se apucă să-i învețe în mod deliberat. Dar rezultatul este acelaşi.

Copilul învață prin imitare şi identificare. Copilul face ce vrea! Exemplul cel mai frapant pe care mi-a fost dat să-l văd este acela descris în capitolul 9, despre băiatul care arunca cu sticle în mama sa. După ce îl văzuse pe tatăl său făcând-o, nu făcea decât să îl imite. În cele mai multe cazuri, tatăl şi nu mama, dă exemplul negativ.

Însă, nu rebuie să vă faceţi griji dacă vă mai enervaţi din când în când, sau mai aruncaţi cu câte un obiect. Aceste lucruri nu sunt suficiente să facă din dvs. un individ periculos.

Îmi vine în minte un incident survenit la una din prietenele mele. Era una din zilele acelea în care totul merge pe dos: boilerul nu mai mergea, copiii erau insuportabili, etc.

Soţul ei şi prietena mea aveau musafiri în acea seară şi ea a pregătit un somon în aluat pentru cină. În momentul în care soţul se întorcea de la serviciu, crusta de aluat ce acoperea somonul a luat foc. A fost ultima picătură. A scos tava din cuptor şi a aruncat-o în perete, mâncarea împrăştiindu-se peste tot. Soţul a intrat în bucătărie când ea încerca să facă puţină curăţenie. Reacţia acestuia când i s-a povestit întâmplarea a fost următoarea: “Bine, draga mea, asta e reacţia unei fiinţe dotate cu raţiune în faţa unei situaţii frustrante?” Am întrebat-o mai apoi ce a simţit la aceste cuvinte. Mi-a răspuns: “Dacă ar mai fi rămas ceva în tava de somon, i-aş fi aruncat-o în cap cu mare plăcere!”

O cunosc foarte bine pe această femeie. Nu este o persoană violentă. Dar în acea zi a fost. Deci? Nu a fost nici prea agreabil şi nici uşor să cureţe bucătăria şi pereţii. Dar nu a fost nimeni rănit şi asta este un lucru bun. Nu trebuie confundată o furie ocazională cu o natură veritabil violentă.

O altă modalitate de a învăţa un copil să fie violent este de a tolera violenţa lui, nepunând limite suficient de ferme actelor de ostilitate.

De exemplu, când un copil îi loveşte pe alţii, părinţii nu sunt prea fermi. Mama strigă la copil: “Opreşte-te!”, dar nu merge până la capăt, oprind efectiv copilul. Copilul ştie perfect că mama sa nu are intenţia de a persevera în această interdicţie şi în consecinţă va continua să lovească. În cele din urmă, mama insistă şi îl împiedică să se mai bată. Dar între timp l-a încurajat în atitudinea sa combativă.

Am avut chiar experienţa unor părinţi care se lăsau loviţi de către copiii lor. Dacă le interziceau ceva, aceştia se enervau şi îi loveau cu piciorul. Mama spunea: “Eşti rău!” dar nu îl împiedica în mod concret să lovească. În asemenea cazuri părinţii folosesc o pretinsă psihologie a copilului pentru a-şi scuza teama de a spune nu copilului şi de a-i aplica limite ferme. Pretind deseori că nu vor să-l inhibe.

Copiii au nevoie să fie inhibaţi în unele din acţiunile lor. De exemplu când este vorba să-şi lovească prietenii sau părinţii. Au nevoie să fie împiedicaţi de a fi cruzi cu animalele, sau să fie distructivi. Trebuie împiedicaţi deasemenea să ia bani din portofelul mamei sau să fure din magazine. Părinţii comit o greşală gravă dacă nu-i învaţă pe copii să fie inhibaţi în faţa unor astfel de acţiuni. Ceea ce trebuie să ne dorim este ca sentimentele lor să nu fie inhibate. Aici este bunul simţ şi psihologia valabilă.

Dacă părinţii nu impun limite ferme la manifestările fizice de ostilitate, copilul nu poate interioriza aceste limite şi nu poate învăţa să controleze aceste impulsuri. Atenţie la modul în care trataţi acest subiect.

Este vital pentru un copil să poată interioriza limitele definite împotriva violenţei fizice.

Când vorbesc de limite stricte, acest lucru nu implică administrarea unei bătăi. A lovi un copil violent seamănă suspect de mult violenţei căreia i se răspunde prin violenţă.

Să ne imaginăm că micuţul dvs. aplică lovituri sau distruge ceva. Dacă vă puteţi controla şi rămâne calmi, luaţi copilul în braţe, ţineţi-l ferm şi imobilizaţi-l. În acelaşi timp priviţi-l drept în ochi şi spuneţi- senin: “Nu trebuie să faci aşa ceva! Nu pot să-ţi permit să faci asta. Ai voie să spui că te enervează, dar nu trebuie să loveşti!”

Când vine vorba de a impune limite stricte comportamentului violent, constatăm mari diferenţe în funcţie de copil. Într-o manieră generală, fetele au o mai mică tendinţă decât băieţii de a se deda la asemenea acţiuni. Dar unii băieţi sunt mai uşor de educat decât alţii care au nevoie de mai multe luni pentru a învăţa să-şi controleze impulsurile.

Uneori părinții, aprobă în mod inconştient actele ostile şi antisociale ale copiilor lor. Este cazul acelora care se ceartă cu părinții, lovesc alți copii, îşi însuşesc obiecte care nu le aparțin şi fug dacă părinții încearcă să-i disciplineze. Părinții se bucură în sinea lor de această încurajare inconştientă.

Tatăl sau mama spun pe un ton admirativ: "E teribil! Bineînteles, uneori exagerează şi nu ne ascultă. Dar trebuie să recunoaştem că are caracter."

Acest gen de comportament din partea părinților este în mod obişnuit semn că ei înşişi au avut în timpul copilăriei veleități de rebeliune şi de atitudini antisociale, în acelaşi timp în care se arătau cuminți. Deveniți adulți, aceştia încurajază în mod inconştient copilul spre exteriorizarea actelor ostile şi antisociale pe care ei nu au îndrăznit să le pună în practică atunci când erau copii. Încurajarea părinților întăreşte comportamentul copiilor. Învățătura pe care o putem trage este clară: dacă nu doriți ca micuțul dvs. să se dedea la acțiuni ostile şi violente, impuneți limite stricte impulsurilor sale şi ajutați-l să accepte în mod personal aceste limite.

Destul de curioasă, a treia metodă de a forma un copil spre a deveni un adult ostil şi violent poate rezulta dintr-o educație foarte diferită celor două tipuri prezentate anterior. De această dată este vorba de părinți care limitează în mod sever acțiunile ostile sau violente, ceea ce este un lucru bun. Dar, din păcate, aceşti părinți, fac tot ceea ce pot pentru a împiedica orice fel de exprimare a sentimentelor violente. Ceea ce este o greşeală gravă. Copiii nu se pot împiedica să aibă din când în când asemenea sentimente. Dar părintele în cauză nu-i permite de loc să le exteriorizeze. El pretinde, că interzicând în mod strict exprimarea acestor sentimente de către copil, îl va împiedica să le mai aibă. Iar noi ştim că acest lucru este imposibil, fie că ne place fie că nu. Tot ceea ce părintele respectiv reuşeşte să facă în acest fel este de a-l învăta pe copil să-şi reprime aceste sentimente şi să le refuleze în mod subconştient.

În cazuri asemănătoare, mama îl învață să devină un copil model. La exterior, copilul este un dulce, gentil şi politicos. În adâncuri însă fierb sentimente de violență şi ostilitate. Este ca o oală de presiune fără supapă de siguranță. Aceste sentimente reținute mult timp vor duce în cele din urmă la o explozie.

Acum câțiva ani, un tânăr student care dorea să ajungă preot, şi-a omorât cu un pistol ambii părinți. Vecinii au fost scandalizați şi stupefiați. Tânărul avea reputația de a fi adolescentul ideal, liniştit, ascultător şi respectuos. Vecinii nu-i cunoşteau decât fațada. Ei nu puteau să vadă sentimentele de mânie care fierbeau sub această suprafață calmă.

Acordați-i copilului un mijloc inofensiv pentru a-şi exprima sentimentele de mânie. Lăsați-l să le formuleze şi să le spună, sau înlocuiți obiectul mâniei sale cu un substitut acceptabil: "Ştiu că eşti supărat pe fratele tău şi că ai chef să îl iei la palme. Nu pot să-ți dau voie, dar poți lovi în schimb sacul de box"

După această scurtă călătorie în țara lui "nu trebuie", începeți deja, fără îndoială să aveți o idee destul de precisă despre ceea ce ar trebui făcut pentru a evita ca micuții să nu devină adulți violenți.

- Nu fiți violenți, sau copilul vă va imita.
- Faceți diferența între acțiunile violente si sentimentele violente.
- Fixați limite acțiunilor copilului.
- Dați-i posibilitatea să-şi exprime sentimentele ostile şi violente.
- Încurajați-l să-şi exprime sentimentele prin cuvinte. Folosiți tehnica descrisă în capitolul 4 pentru a-l ajuta să-şi controleze sentimentele.

Să abordăm acum două chestiuni care îi privesc direct pe părinți: armele periculoase şi violența simulată.

Mai întâi despre armele periculoase. Să spunem foarte clar că nu este indicat să aveți arme în casă. Acestea nu pot decât să cauzeze accidente tragice şi constituie o incitare permanentă la violență. Este trist şi îngrijorător de constatat că Statele Unite par lansate într-o cursă națională a armamentului, iar mulți dintre cetățeni îşi pot cumpăra orice fel de armă doresc. După o statistică recentă , numărul americanilor adulți care cumpără armament creşte într-un ritm îngijorător. Marea majoritate a acestor arme de foc sunt destinate protecției individuale. Raționamentul persoanei care o cumpără este cam următorul: "Faptul de a avea o armă în casă mă va proteja, pe mine şi familia mea, în caz că cineva va încerca să ne facă rău." Este un raționament stupid, fondat pe un sentiment de teamă irațională. Este genul de raționament pe care îl avea şi tatăl din romanul "Jonny Get Your Gun ", explicând fiului său:
Îşi amintea de acea seară, aşezat lângă tatăl său. I-a arătat pentru prima oară un pistol şi i-a spus: "Un pistol este un lucru bun, pentru că într-o bună zi vei avea nevoie să te aperi, pe tine şi pe mama ta. Poate că în acea zi te vor ataca doi sau trei. Nu vei avea nici o şansă să scapi. Atunci vei domina situația grație armei tale. Când o vor vedea se vor opri. Având pistolul la tine nimeni nu îți va face necazuri."

În loc de a proteja împotriva unui intrus, prezența unui pistol în casă, mai ales a unui pistol încărcat, nu este decât o invitație la o tragedie sau la o crimă. Prezența unei arme care poate cauza moartea este o invitație la o acțiune violentă în cazul disputelor între părinți, sau o posibilitate de moarte tragică când copiii se joacă cu o armă "presupus" neîncărcată.

Este deplorabil faptul că oricine poate atât de uşor să îşi procure arme. Ar da părinții pistoale încărcate unui grup de copii care se joacă în grădină? Sigur că nu. Şi totuşi, societatea noastră permite unor oameni care nu au mai multă minte decât un copil de doi ani să-şi procure un pistol. Legislația autorizează pe asasini, pe criminali, pe tinerii delincvenți, pe bolnavii mental să-şi procure arme. Este o situație dementă care face aproape imposibilă creşterea copiilor într-o atmosferă liberă de violență.

Fără nici o îndoială, multe mame sunt foarte neliniştite din cauza exploziei de violență care se manifestă în societatea noastră , şi în consecință, au tendința de a interzice orice manifestare simulată de violență la copiii lor. Le interzic să se joace cu pistoale de jucărie, cu soldați de plastic, sau să vadă la televizor filme în care este prezentă violența. Unii părinți merg până la a interzice desenele animate care implică violență: de exemplu, animale care se lovesc în cap sau trag focuri de armă. Teama de violență în jocuri se găseşte încurajată de o serie de articole apărute recent în revistele feminine, criticând jucăriile în formă de arme, violența la televizor, incluzând desenele animate. Aceste articole nu au fost scrise de psihologi sau psihiatri, a căror părere o putem solicita pentru acest subiect, ci de ziarişti, exprimând puncte de vedere ne-specialiste.

Cred că au alarmat în mod inutil un mare număr de mame. Această mare teamă de violență în jocuri şi spectacole este disproporționată.

De unde vine această tendință de a supra-proteja copilul? Mamei îi este teamă de propria ei irascibilitate. Se teme că nu o va putea controla şi că este posibil să degenereze în acte violente.

Este o greşeală. Copilul are nevoie de violența fictivă din desenele animate şi din jocuri. Dacă părinții nu i-o oferă o va crea singur. Dacă mama interzice pistoalele, copilul le va fabrica din bucăți de lemn, sau se va servi de degetele întinse: "POC!, esti mort!" De secole copii adoră să se joace cu soldăței. Dacă părinții care îi protejază prea mult îi împiedică să cumpere îşi vor fabrica.

Prin coincidență, scriu aceste rânduri într-o sâmbătă dimineața, în timp ce fiul meu se joacă in sufragerie cu soldăței de plastic pe care tocmai i-a cumpărat. A hotărât că soldații albaştrii sunt "cei răi" şi soldații verzi "cei buni" şi îi pune să se înfrunte plin de bucurie. Nu este un copil violent. Nu va deveni un bărbat violent. Am veghet asupra acestui lucru. Este un băiețel cu un grad de agresivitate normal.

Este important de a face diferenţa între un copil violent şi un copil agresiv, lucruri pe care părinţii le confundă adesea. Antonimul cuvânului violent este pasibil. Antonimul cuvântului agresiv este pasiv.

Nu trebuie ca micuţii noştrii să se transforme în bărbaţi violenţi. Este totuşi necesar să învăţăm băieţii o anume doză de agresivitate, deoarece nu este de dorit ca un bărbat să fie pasiv. Ar fi un handicap al rolului său de bărbat. O mamă care protejază băieţelul într-un mod maladiv, contra tuturor formelor simulate de violenţă nu îi face nici un serviciu. Dacă îi interzice soldaţii, pistoalele, desenele animate, filmele "cu violenţă", îl v-a transforma într-o "fetiţă" pasivă. Nu îl ajută să capete forţa şi agresivitatea normală de care are nevoie în contactul cu ceilalţi copii de aceeaşi vârstă.

Am văzut de-a lungul carierei mele, mulţi băieţei pasivi. Aveau nevoie de psihoterapie deoarece ceilaţi băieţi îi şicanau iar ei nu se puteau apăra singuri. Este paradoxal de constatat că, în dorinţa excesivă de a-i proteja de violenţă, părinţii au făcut din ei, fără să vrea, subiecţi pasivi şi incapabili să-şi asume masculinitatea. Când constată rezultatele dezastruoase ale educaţiei lor, aduc copilul la psihoterapie şi îmi spun: "Vă rog, doamnă psiholog, vindecaţi-mi copilul de ceea ce l-am învăţat!"

Atenţie să nu cădeţi în cealaltă extremă şi să permiteţi copilului să cumpere orice fel de armă de jucărie. Eu nu aş cumpăra nici un fel de pistol sau puşcă capabile să lanseze vreun fel de proiectile, oricare ar fi acestea. Un glonţ de plastic poate lovi în ochi un alt copil.

Să abordăm problema violenţei în mediile de informare. Să presupunem că dvs. urmaţi în general sfaturile prezentate în această lucrare. Faceţi deci ceea ce trebuie pentru a satisface nevoile psihologice esenţiale ale copilului.

Nu prea există motive să se simtă frustrat şi în consecinţă să nutrească sentimente de ostilitate şi violenţă. Îi aduceţi acasă un mediu interesant şi stimulativ, în aşa fel încâ să aibă toate posibilităţile de a se juca în interior şi exterior, de a citi, de a practica activităţi artistice şi de a face o grămadă de lucruri interesante şi instructive şi în plus mai e şi televizorul. Rămâne "lipit" de el 4-5 ore pe zi. Dvs. limitaţi în mod rezonabil timpul pe care îl petrece în faţa televizorului zilnic. Îl recompensaţi sau îl încurajaţi dacă se uită numai la emisiunile pentru copii. Dacă procedaţi în felul acesta, nu vă faceţi probleme că se mai uită şi la emisiuni ce conţin violenţă.

O opinie eronată care trebuie menţionată aici este aceea că micuţii învaţă violenţa văzând-o reprezentată la televizor. Nu există nici o dovadă ştiinţifică pentru a sprijini această afirmaţie. Copiii devin violenţi atunci când părinţii îi învaţă reacţionând aşa cum am descris în acest capitol.

- Când părinţii nu ştiu să le satisfacă nevoile psihologice şi le inspiră furie şi violenţă interioară.
- Când îi imită pe părinţii violenţi.
- Când părinţii îi încurajază să comită acţiuni violente, nearătându-se suficient de fermi când copiii lovesc alţi copii sau distrug obiecte.
- Când nu sunt lăsaţi să elibereze sentimentele violente.

Dacă evitaţi aceste greşeli, nu va trebui să vă temeţi de micul-ecran.

Părinţii reacţionează uneori ca şi când violenţa la televizor ar fi vreo noutate, iar copiii nu au mai văzut niciodată în istoria umanităţii scene de violenţă. Este o greşeală evidentă. Biblia este plină de crime, opera lui Shakespeare, la fel, chiar şi poveştile pentru copii sunt pline de monştrii violenţi care au existat cu secole înaintea apariţiei televiziunii.

Există uneori o mare distanţă între generaţii, între un adult care este impresionat de violenţă şi un copil care nu este. Copilul ştie foarte bine să facă diferenţa între violenţa de la televizor sau de la cinema şi violenţa efectivă, atunci când loveşte un alt copil, sau se arată crud cu un animal.

Din câte am auzit, există un vaccin anti-violenţă: acesta se numeşte dragoste. Să nu uităm că adulţii violenţi sunt persoane care au fost private de afecţiune în timpul copilăriei.

Terenul pe care dragostea sinceră pentru umanitate se poate dezvolta la copiii noştrii, este dragostea noastră părintească. Dacă practicăm meseria de părinte cu dragoste, vom îndeplini ce este mai important pentru a face din copiii noştrii adulți siguri pe ei şi pacifişti, în loc de indivizi ostili şi violenți.

ŞCOALA ÎNCEPE ACASĂ

Conceptul de I.Q. este încă misterios pentru mulți părinți. Aceştia citesc articole despre experimentarea metodelor destinate creşterii I.Q.-ului unui copil şi se întreabă ce înseamnă acest lucru. Dacă în loc de I.Q., l-am numi “ aptitudine de bază a învățării” , lucrurile ar fi, fără îndoială mai clare.

Testele de inteligență, sau de I.Q., indică de fapt, dacă un copil va reuşi sau nu la şcoală, din următorul motiv: aceste teste dau o viziune de ansamblu asupra aptitudinilor de bază pe care copilul le-a deprins. Cu cât este mai mare repertoriul acestor aptitudini, cu atât I.Q.-ul este mai ridicat şi cu atât mai mari sunt şansele de succes. Copilul care intră la grădiniță sau în primul an de şcoală primară cu un bun repertoriu de aptitudini, va învăța mai uşor şi va reacționa mai bine la ceea ce spune profesorul. El este mai susceptibil să reuşască atât la şcoală cât şi în viață.

Să ne amintim că aptitudinile se pot învăța. De aceea scopul acestui capitol este de a explica cum puteți învăța copilul de vârstă preşcolară, în aşa fel încât să aibe cel mai bun start posibil în viață.

Deja de mult timp doctorii şi psihologii care lucrează cu copiii ştiu că primii cinci ani sunt cei mai importanți pentru dezvoltarea afectivă, deoarece aceştia fasonează structura personalității lor adulte.

CUM ÎNVĂȚAȚI COPILUL SĂ GÂNDEASCĂ

Prima tehnică de învățare şi cea mai necesară este este să învățăm copilul cum să gândească.

Ce este gândirea? Actul gândirii începe printr-o dificultate simțită şi recunoscută. Nu gândim decât atunci când suntem confruntați cu o dificultate sau o problemă.

Dați-mi voie să citez un frumos exemplu despre ceea ce este gândirea la nivelul unui copil de patru ani:

Un grup de copii de patru ani se jucau amenajând o căsuță într-o cutie mare de carton. Au construit un număr de mobile rudimentare din cuburi, dar cum spațiul din interiorul cutiei era limitat, trebuiau să manevreze cu atenție pentru a nu dărâma mobilele deja construite. Ceea ce se dovedea imposibil pentru Patrick, care era neîndemânatic şi nervos. După mai multe accidente, “tatăl” familiei a anunțat ca şi cum ar fi făcut o descăperire pasionantă: “Ne trebuie un cățel. Tu Patrick, vei face pe cățelul! Vei rămâne afară şi vei lătra de fiecare dată când se va apropia cineva. Du-te, şi latră tare!”

Acest exemplu arată că există trei demersuri în procesul gândirii. Primul este o dificultate în viață. În cazul copiilor problema era Patrick, care răsturna totul prin “casă”. Al doilea demers al gândirii consistă în a forma o ipoteză sau o idee care va rezolva problema. “Tatăl” a descoperit ideea: “Patrick, tu vei face pe cățelul!” (Subînțelegându-se că vei rămâne afară din casă, bătrâne, şi nu vei mai răsturna nimic!) A treia etapă este soluția problemei, când Patrick acceptă rolul cățelului. Acest exemplu ilustrează gândirea în cazul copiilor, dar aceste trei etape fundamentale sunt aceleaşi pentru toată gândirea, de la cea mai primitivă până la cea mai subtilă.

Există de asemenea două moduri fundamentale de a gândi, ceea ce Dr. Jerome Bruner, profesor de psihologie la Harvard, numeşte “gândirea mâinii drepte” şi “gândirea mâinii stângi”. Prin “gândirea

mâinii drepte", acesta înțelege gândirea logică, analitică, rațională, gândirea conştientă care procedează cu grijă, pas cu pas, până la o concluzie logică. Este genul de gândire cultivat şi apreciat în şcoli şi care se încearcă de a fi implementat copiilor. Dar, există şi celălalt tip de gândire, deseori neglijat de şcoli: "gândirea mâinii stângi", care este intuitivă, cu întoarceri neaşteptate; aceasta implică din partea celui care gândeşte să unească într-o oarecare măsură conştientul cu subconştientul. Acest tip de gândire permite marile descoperiri ştiințifice, sau inovații radicale în domeniul afacerilor sau politicii. De aceea este necesar să încercăm să implementăm copiilor noştrii ambele tipuri de gândire.

GÂNDIREA MÂINII DREPTE

Ce trebuie făcut pentru a învăța un copil de vârstă preşcolară "gândirea mâinii drepte"? Îi putem furniza materiale brute, cel mai important fiind experiențele senzoriale.

Putem clasifica părinții în mai multe grupe, după modul în care încurajază copiii să se bazeze pe experiențele senzoriale.

Mai întâi sunt părinții de genul "nu, nu şi nu", care descurajază activ explorarea lumii prin intermediul văzului, auzului, atingerii şi mirosului: "Pleacă de acolo, nu pune mâna, e murdar!" Apoi, urmează părinții indiferenți care iau o atitudine pasivă şi neutră cu privire la explorarea senzorială făcută de către copil. În al treilea rând găsim părinți care încurajază în mod activ copilul să descopere lumea, cât mai complet cu putință, cu ajutorul simțurilor.

Sper că dvs. faceți parte din cel de-al treilea grup. Încurajați copilul să atingă obiectele , să facă cunoştință cu texturi diferite. Ajutați-l să asculte toate sunetele care îl înconjoară şi să le cunoască. Ajutați-l să vadă frumusețea lucrurilor cele mai curente.

Puteți încuraja copilul să se folosească fără încetare de ochi, de urechi şi de mâini. Îl puteți face conştient de frumusețea lalelelor din grădină, de simetria frunzelor copacilor sau de diferența de colorit a acelor de brad.

Încurajați-l să atingă diverse texturi, de la cele mai rugoase la cele mai fine, texturile materialelor textile sau a lichidelor groase. Lăsați-l să cunoască blana unei pisici. O remarcă simplă, cum ar fi: "Simți în aer mirosul frunzelor care ard?" îi poate da ocazia unei experiențe senzoriale foarte bogate, experiență pe care nu o va putea face fără intervenția dvs.

Vârsta preşcolară este momentul propice pentru a-l ajuta pe copil să facă cunoştință cu diverse lucruri. A lua cunoştință de lumea sensibilă constituie pentru copil bazele esențiale ale gândirii sale. Trebuie să oferim copiilor tot felul de materiale care pot fi utilizate ca stimulanți ai gândirii între trei şi şase ani. Să aibă la dispoziție câtă hârtie vor, culori, creioane şi vopseluri. Foarfeci cu vârfurile rotunjite, teancuri de reviste vechi, cartoane de forme şi dimensiuni variate, lipici pentru a face colaje, etc.

Mulți oameni nu sunt prea gânditori, deoarece au puține experiențe directe. Au spiritul încărcat cu ideile altora şi un vid de idei personale. Dacă credeți că exagerez, puneți în jurul dvs. următoarea întrebare şi puneți-o şi dvs.:vă petreceți măcar o jumătate de oră pe zi, gândindu-vă liniştiți, ascultându-vă vocea interioară? Sau întreaga zi vă este acaparată de vocile exterioare ale altora, ale televiziunii sau cuvinte scrise?

In remarcabila "autobiografie" a lui Lincoln Steffens, celebrul jurnalist, acesta propune o metodă pentru a deveni un critic de artă original şi judicios. Ceea ce propune merge foarte departe: vă sugerează să vizitați un muzeu şi să alegeți trei opere de artă pe care le preferați. Faceți acelaşi lucru timp de şase luni. La capătul acestei perioade, cu siguranță nu veți mai alege aceleaşi trei opere pe care le-ați selectat inițial. De fapt, în acest timp, v-ați supus unui "curs" de critică a artei. Forțându-vă să

alegeţi trei opere de artă aţi îmbogăţit şi aţi făcut să evolueze bunul dvs. gust. La capătul a şase luni veţi fi capabili să selectaţi aceleaşi trei opere de artă pe care le-ar fi ales un critic autentic.

Interesant la această metodă este faptul că aţi ales acele trei opere datorită aprecierii personale şi nu pentru că altcineva v-a spus că ar fi frumoase.

Această sugestie reprezintă un model pe care îl putem aplica şi copiilor noştrii. Daţi-le nenumărate ocazii să experimenteze ei singuri lucrurile, mai degrabă decât prin ochii, gândurile şi sentimentele altora. Nu trebuie să aibă numai experienţă “la prima mână”, trebuie ca aceasta să fie cât mai extinsă cu putinţă, pentru că gândirea este rezultatul experienţei.

Este de asemenea important să lăsăm gândirea abstractă să se dezvolte la copil pornind de la experieţe concrete.

Jucăriile educative sunt construite pe principiul de a lăsa copilul să descopere singur lucrurile. Ceea ce descoperă el însuşi se implantează cu mai multă forţă în spiritul său decât dacă i-ar fi fost explicat dinainte.

Să luăm un exemplu: vă lăsaţi copilul să se joace pictând cu culori diferite. I-aţi putea explica cum să amestece galbenul şi albastrul pentru a obţine verde. Dacă o faceţi, acest lucru îl privează de frisonul descoperirii personale. De ce să nu procedaţi altfel: daţi-i vopseaua galenă şi vopseaua albastră şi spuneţi-i: “de ce nu incerci să le amesteci ca să vezi ce se întâmplă?” Va încerca şi faţa i se va lumina: “Ia uite! Iese verde!”

Este destul de greu pentru părinţi să aplice această metodă a descoperirii personale ca metodă pedagogică, pentru că sunt obişnuiţi să-i spună tot timpul ce trebuie să facă. Îmi aduc aminte că la trei ani, unul din copiii mei m-a întrebat: “Mami, dacă plantez un baton în grădină, va creşte un copac?” Prima reacţie a fost să-i spun că nu se va întâmpla aşa, dar m-am abţinut şi i-am zis: “Hai să-l plantăm, să vedem ce se întâmplă.” Ceea ce am şi făcut. Câteva zile mai târziu copilul mi-a spus: “Nu cred că va creşte!” Am plantat seminţe şi copilul a învăţat prin observare directă ceea ce creşte când este plantat şi ceea ce nu creşte.

Ajutaţi copilul să găsească concepte “cheie” care îl vor ajuta să-şi organizeze lumea şi să-i găsească un sens. Copiii sunt asaltaţi de toate informaţiile pe cere l-i le aduce anturajul. Sunt tot timpul pe cale să facă coerente toate aceste indicaţii fragmentare pentru a da o semnificaţie lumii înconjurătoare.

Ei încearcă să descopere relaţiile dintre cauză şi efect şi să clasifice informaţiile care au sens.

Prin “concept cheie” vreau să spun ideea care ajută un copil să asimileze un anume număr de fenomene diferite şi să le organizeze pe categorii. Prin intermediul acestor concepte cheie, un copil preşcolar poate înţelege sau menţiona următoarele:

- Greutatea este o forţă invizibilă care atrage obiectele spre sol.
- Toate animalele dispun de mijloace de apărare contra duşmanilor lor.
- Când două obiecte sunt frecate unul de altul, acest lucru încălzeşte obiectele.

O dată ce copilul înţelege într-adevăr unul dintre aceste concepte cheie, el poate înţelege un întreg ansamblu de fenomene ambiante.

Putem explica aceste principii copilului comentându-i evenimente zilnice. Greutatea se poate explica uşor, arătându-i că, atunci când dăm drumul unui obiect, acesta cade în loc să se ridice în aer. Îi puteţi explica lipsa greutăţii în spaţiu, şi că oamenii ar pluti dacă nu s-ar afla pe o planetă a cărei suprafaţă îi atrage. Etc.

GÂNDIREA MÂINII STÂNGI

Să ne îndreptăm acum atenția către gândirea mâinii stângi. De această dată este vorba de a ajuta copilul să-şi dezvolte partea intuitivă şi imaginativă a spiritului său, la fel de bine ca şi partea rațională logică şi conştientă. Cum să facem?

Mai întâi de toate să-i încurajăm spiritul creativ.

Este păcat că în zilele noastre această expresie este folosită greşit. Fiecare fabricant de jucării vorbeşte de a favoriza spiritul inventiv sau creativ apropos de orice joc, mai mult sau mai puțin interesant. Trebuie, în consecință să revenim la sensul original al cuvântului.

Când copilul dvs. creează ceva, înseamnă că pornind de la materiale creează o structură pe care o concepe în mintea sa. De exemplu, sesizați diferența care există între a colora un album de colorat şi a desena pe o hârtie albă. Când copilul colorează un asemenea album, structura este deja existentă în carte. Copilul nu creează nimic. Singurul lucru pe care îl poate învăța este să rămână în interiorul conturului. Nu există nici o creativitate. Dar atunci când copilul desenează pe o foaie de hârtie, creează structura sa personală, ieşită direct din spiritul său, pornind de la materiale şi nu de la structuri (hârtie şi creioane colorate).

De aceea este foarte important să-i punem la dispoziție aceste materiale, care nu au o structură proprie. Imaginația copilului face să se nască o structură.

Să dăm un avertisment părinților care cred că toate aceste lucruri nu au prea mare importanță decât în cazul în care doresc să facă din copilul lor un "artist". Nu este vorba de asta. Nu este vorba să învățați copilul să devină artist ci de a căpăta un spirit creativ. Îi dați posibilitatea de a-şi întări încrederea în sine, văzând că poate impune o anumită ordine şi structură materialelor informe. Îi va creşte sensibilitatea , conştiinta realității, originalitatea şi facultățile de adaptare. Aceste calități ale spiritului creativ îi vor fi necesare în orice activitate umană.

Am semnalat deja importanța pentru sănătatea mentală a copilului de a-l lăsa să exprime în mod liber sentimentele. Acest lucru este foarte important pentru a atinge nivelul maxim de dezvoltare al inteligenței. Puteți ajuta copilul să aibă acces mai uşor la subconştientul său încurajându-l să exprime ceea ce simte. Trebuie învățat că nu există nimic adevărat sau fals, bine sau rău, când este vorba de sentimente sau de gânduri. Adevărul şi falsul, binele şi răul rămân în sfera acțiunilor, a comportamentului exterior şi nu au nici o legătură cu sentimentele adânci. Cea mai bună metodă de a interzice orice urmă de originalitate este de a învăța pe cineva, în copilărie, că unele idei şi sentimente sunt rele iar altele sunt bune. Şi totuşi, cu cât mai mult un adult este capabil de idei originale, noi şi revoluționare, cu atât reuşita sa profesinală va fi mai mare.

David Ogilvy, unul dintre publiciştii cei mai inventivi şi dotați spune:

"Creația cere mai mult decât judecată. Esențialul unei idei originale şi noi nu se poate exprima în cuvinte. Este vorba de o experiență tatonantă, care animă intuiții bruşte provenite din subconştient. Marea majoritate a oamenilor de afaceri sunt incapabili de idei originale, deoarece sunt incapabili să se elibereze de sub tirania rațiunii. Imaginația lor este blocată.

…Am inventat metode de a păstra contactul cu subconştientul meu, în caz că această magazie cu mărfuri vrac ar avea ceva să-mi comunice. Ascult multă muzică… Fac băi calde şi lungi…Mă ocup de grădină…Mă plimb mult pe la țară. Iau pauze lungi pentru a-mi odihni creierul, plimbându-mă cu bicicleta. In tot acest timp simt un flux care vine din subconştient şi care este materia primă a creațiilor mele publicitare.

Modalitatea de a ajuta copilul să devină acest tip de om cu spirit creator, este de a-l încuraja să-şi exprime sentimentele. Prin intermediul lor, un copil sau un adult accede la subconştient, de unde îi

vin elanuri creatoare şi idei mari. Un adult sec, pedant şi plicticos nu are nici un raport cu subconştientul său deoarece a închis uşa vieții sentimentelor.

Trebuie să deschidem aceste porţi ale vieţii afective ale copiilor şi să le menţinem deschise. Este indispensabil să alimentăm imaginația copilului. Epoca noastră are tendința de a se orienta mai mult asupra faptelor şi de a lăsa la o parte fantezia.

Putem de asemenea recurge la activități care nu folosesc limbajul verbal: muzica, dansul, artele plastice. Acest gen de activități dau copilului ocazia să exprime sentimentele şi să dezvolte imaginație şi fantezie.

Îi putem spune poveşti şi încuraja în a povesti. Există o mare diferență între a citi copilului o poveste şi a-i povesti ceva. Când sunteți dvs. acela care povesteşte îl faceți pe copil să creadă că poate inventa şi el o poveste.

Copiii se delectează în mod special cu poveştile în care descrieți propriile dvs. experiențe infantile, mai ales cele "de când aveați vârsta lor". Luați-vă libertatea de a înflori puțin şi de a construi o povestioară care să fie cât mai interesantă.

Când povestiți, aveți grijă să variați ritmul. Vorbiți repede la un moment dat, iar alte ori lent, pe un ton teatral. Schimbati deasemenea şi volumul vocii: când puternică, când şoptită. De fiecare dată când este posibil utilizați sunete şi efecte sonore.

Iată o bună modalitate pentru a încuraja copilul să povestească: serviți-vă de o imagine ca punct de plecare. Găsiți o imagine interesantă într-o revistă şi arătați-i cum să facă povestindu-i o istorioară cu punctul de plecare acea imagine. Arătați-i alta şi lăsați-l să încerce.

Altă metodă: povestiți începutul şi lăsați-l să inventeze finalul. Când sunt mai mulți copii în familie, pot participa cu toții, spunând fiecare câte o frază.

Bineînțeles s-ar putea să vă spuneți: "Nu sunt în stare. Nu sunt un bun povestitor." Dacă este şi cazul dvs. pot să vă fac o revelație încurajatoare: chiar dacă sunteți cel mai neîndemânatic şi cel mai puțin dotat povestitor din lume, copilul vă va găsi formidabil! Nu veți avea niciodată un public mai bun. Fiți increzători şi încercați.

În final, pentru a dezvolta la copil o imaginație vie, este important ca părinţii să prezinte viața ca pe un joc. În acest sens atitudinile sunt foarte variabile. Unii sunt prea demni şi serioşi, alții sunt prea jucăuşi şi farseuri. Rămâneți dvs. înşivă. Nu încercați să fiți altcineva, dar cu cât mai bine veți şti să faceți pe clownul, cu atât dați curs mai liber imaginației copilului.

Am încercat să expun în această carte ştiința meseriei de părinte.

Vreau să închei vorbind despre un cuvânt care ne antrenează dincolo de ştiință şi de bun simț. Vreau să închei vorbind despre sentimente, vorbind despre dragoste.

Dragostea unei mame pentru copilul său este mai importană decât orice studiu sau document ştiințific. Este mai importantă decât bun simțul pe care îl poate demonstra crescând şi educând copilul.

Cum spune Santayana într-un sonet care îmi place mult:

" Înțelepciunea nu înseamnă numai de a fi înțelept
Însemnă să deschizi ochii aspra a ceea ce se vede în tine
Înțelepciunea înseamnă să crezi ceea ce îți spune inima."

Deci, în final, dvs., care sunteți mama, credeți în ce vă spune inima! Într-o zi puteți ezita în fața unei probleme puse de copil. Ştiința şi bunul simț vă pot spune un lucru, iar inima vă poate spune altceva. Ascultați glasul inimii!

